

Эсэгэ ороноо, эхэ нютагаа эб хамта мандуулая!

БУРЯАД

Бүгэдэ арадай сонин

ҮНЭН

1921 оной декабриин 21-нээ гарана

ДУХЭРИГ

№ 24(480)

2006
июниин
22
Четверг

№ 70
(21310)

Нажарай
эхин
харагшан
могой
харын
27
гарагай
5

Бурятия

ҮНЭТЭ ЗОХЁОЛНУУДЫНЬ ҮЕЫН ҮЕДЭ МҮНХЭ!

Хальмагай арадай поэт, Социалист Ажалай Герой, СССР-эй ба РСФСР-эй Гүрэнэй шангуудай лауреат Давид Кугультиновой наһа бараһан ушараар Бурядай бүхы арад зоной үмэнзһөө Буряад Республикын Президент Леонид Потапов сахилгаан-бэшгэ эльгээб.

Леонид Потаповай тэмдэглэхээр, буряад арад үндэһэтэн агууехэ поэдэй уран зохёолнуудые сээжээр мэдээг, ходо дурсажа ябадаг. Поэдэй гүн удхата бүтээлнүүдһээ үнэтэ хургаал, заабари хэдэн үе зон абаа.

Бурядай Президентын хэлһээр, Давид Кугультинов хүндэ гэгшын Агуу дайнай зам гаталжа, гүрэн түрын шухала үйлэ хэрэгтэ ходо хабаададаг, уншагшадгаа үнэн сэхэ хандадаг байгаа. Олониитын түлөө бүхыгөөрөө оролдоо, Эхэ оронойнгоо бэлигтэйшүүлэй тоодо орожо, олоной омогорхол болоо.

Буряад Республикын
Правительствын
мэдээсэлэй таһар.

ИТОГИ ЛИТЕРАТУРНОГО КОНКУРСА «СИМВОЛ ДЕВЯТИ ЗНАМЕН»

Подведены итоги I этапа литературного конкурса «Символ девяти знамен» («Юһэн тугай һүлдэ») «Буряад үнэн» - «Дүхэриг» и Союза писателей Бурятии, посвященного 800-летию создания единой монгольской государственности, международного празднику «Алтаргана» и 85-летию газеты «Буряад үнэн».

По 9 номинациям конкурса независимое общественное жюри определило 27 лауреатов конкурса.

ЮҺЭН ТУГАЙ
ҺҮЛДЭ

АЖАЛШАДАЙ ЭРХЭНҮҮДЫЕ ПРОФСОЮЗ ХАМГААЛХА

Хоёр часай гуршада «Теплоприбор» заводой эдэбхитэйшүүл Россин Федерацийн Федеральна Суглаанай Гүрэнэй Дүүмын депутат В.Ф.Кузнецовой дэлгэрэнгэ хөөрэлдөө үнгэргэб. Заводой ажалшад ай асууха юумэн олон байгаа: мүнөө үеын эмшэлэлгэ, элшэ хүснэй үнэ сэнгүүд, гэр байрын хангалга гэхэ мэтэ.

2000 онһоо эхилжэ, гүрэн түрын байдал олон хубилалтануудта дайрагдаа, хүн зоной ажабайдал, гүрэнэй экономика яһала хүгжэнги болоо. Олониитын банал бодолой зориг хүсэлье гүрэнэй дээдэ засаг заатагүй хараада абажа, ерээдүй сагайнгаа ажабайдал зохёоно. Энэ хэрэгтэ арад зоной эдэбхитэй ябадал аргагүй туһаламжа үзүүлхэ байна.

Арад зоной байра байдал найжаруулгын олон хуулинууд зохёогдожо, бэелүүлэгдэхэ захиралта гүрэн түрын зүгһөө гарабашье, нотагдээрэ тон найнаар тэрэ бэелүүлэгдэнгүй, нэбтэрүүлэгдэнгүй. Дээдэ засагһаа юрын нутаг нютаг ерэтэрээ, тэрэ хуулинууд олон ашаглалта, нэмэлтэ хороолтонуудтай боложо, саарһа гуурһанай талаар ехэ унжагар ябадалтай болоно бшуу. Тиймэһээл мүнөөшье болотор республика дотор газарай, гэр байрын дансануудые бүрин бүтэн болгохо гэшээ хүндэ хэрэг зандаа.

Иимэрхүү ябадалтай тэмсэхын тула арад зон хамтаараа эрхэ ёһоо хамгаалха ёһотой. Мүнөө үедэ энэ талаар профсоюзууд ехэ үүргэ дүүргэхэ аргатай.

Гүрэнэй экономика хүгжөөхын тула арад зон олониитын ажаябуулгада эдэбхитэй хабаадажо, өөрын үүсхэл гаргаша олзын хэрэг эрхилэлгын байдал зохёоно, үүсхэхэ байна, - гэжэ Гүрэнэй Дүүмын депутат онсолон тэмдэглээ.

Е.ЦЫБЕНОВА.

Отклик О ПРАВИТЕЛЬСТВЕННЫХ ГАЗЕТАХ

Кажется, уже пять лет прошло, как в газете «Духэриг» на целой полосе был опубликован наш необычный проект о переносе в Иволгинскую долину мавзолея В.И.Ленина. Споры о захоронении тела вождя мирового пролетариата не замолкают до сих пор.

Ежегодно в апрельские дни на страницах российских газет поднимается всплеск эмоций на эту тему.

Как соавтор того проекта, я посылаю тот самый номер «Духэрига» Президенту России В.В.Путину. Могут утверждать на 99,9 процента, что В.В.Путин ознакомился с проектом.

Более пяти лет прошло, как в газете «Бурятия» был опубликован мой проект «По следам Витимской экспедиции 1865 года геолога Иннокентия Лопатина». Пройдено четыре этапа нашей экспедиции, протяженностью шесть тысяч километров. Масса впечатлений от общения с Байкалом и самой матушкой-природой.

Газеты «Буряад үнэн»-«Дүхэриг» и «Бурятия» - правительственные газеты по статусу. Казалось бы, скучный официоз, но в них публикуются интересные материалы на исторические, культурные, национальные, религиозные, политические и другие темы. Что только радует читателей. Кстати, о различных правительственных Указах и проектах Законов мы узнаем из первых, так сказать, строк.

Пожелание правительственным газетам: нести и впредь достойно знания холодного ума и огонь документального и художественного творчества. Чтобы и впредь с успехом множился тираж.

Александр ПЕТРУНИН,
член Союза журналистов России.

В номинации «СТИХИ О СВОЕЙ РОДИНЕ» («ЭХЭ ОРОН ТУХАЙ ШҮЛЭГҮҮД») признаны лучшими подборки стихов поэта, отличника кинематографии СССР Дансаран Доржогутабай «Монгол талын хангал баглаа» (за 11.05.06), поэта, драматурга, заслуженного работника культуры РБ Дулгар Доржиевой «Задагай ехэ юртэмсын загагүйхэн гайхал мүн» (15.06.06), поэта, журналиста, заслуженного учителя Бурятии Хандажаб Дампиловой «Буурал даа, бууралхан Захаамин» (11.05.06).

В номинации «ЛИТЕРАТУРОВЕДЧЕСКАЯ РАБОТА МАЛОЙ ФОРМЫ» («ШЭНЖЭЛЭЛ, ШҮҮМЖЭЛЭЛ») признаны лучшими рецензии ученика 11 класса Дабатуйской средней школы Закаменского района Аюра Дампилова «Нарай хабар газар тэбэрин шагнаа хаа...» о произведении поэта Ардана Ангархаева (6.04.06), кандидата филологических наук, доцента БГУ Мэри Хамгушкеевой «Литература Сибири в исследовании бурятского ученого» о творчестве известного литературоведа Саяна Баданова (4.05.06), доктора филологических наук, востоковеда Улзы-Жаргал Дондукова «Солнце - первопродок Абай Гэсэра» о книге исследователя Альберта Уланова (11.05.06).

В номинации «ИЗ МИФОВ И ПРЕДАНИЙ СТАРИНЫ» («НЮТАГАЙ ДОМОГУУДҺАА», «МОЯ РОДОСЛОВНАЯ» («УТ ИЗАГУУРНИ») признаны лучшими исследовательские работы доктора филологических наук, ветерана войны и труда Даша-Нима Дамдинова «Величайшее культурное наследие человечества» (15.06.06), кандидата филологических наук, доцента БГУ Булата Бадмаева «Бурятские родословные: специфические особенности генеалогических таблиц» (15.06.06), работа ученицы 9 «а» класса Аргадинской средней школы Курумканского района Гунсэмы Хобраковой «Басай - шоноһоо эхитэй» (18.05.06).

В номинации «ЮМОР И САТИРА У БАДМА БААБАЙ» («БАДМА БААБАЙНДА БАЯРТАЙ, ХҮХЮУТЭЙ ДАА») признаны лучшими подборки юмористических рассказов внештатного корреспондента газеты «Буряад үнэн», ветерана энергетической службы Бурятии Бадмы Аюрова (20.04.06), ветерана педагогического труда Бориса Дамбаева «Гурбан баабгуй олзорилбо» (13.04.06), поэта, журналиста, заслуженного работника культуры РБ Николая Шабаева «Сдается комната одинокому мужчине» (27.04.06).

В номинации «НЕВЕРОЯТНОЕ В ВЕРОЯТНОМ» («ЖЭГТЭЙ УШАРАЛ БОЛОҺОН ЮМ») признаны лучшими работы зав.музея им. Ц.Жамцарано с. һүдэнтэ Агинского округа Батора Дугарова «Тэнгэридэ тамарһан дасан субарганууд» (18.05.06), драматурга, писателя, лауреата Госпремии Буря-

тии Михаила Батоина «Нүгэлөөр нимгэниие нохой зуудаггүй» (20.04.06), народного писателя Бурятии, участника ВОВ Бадмы Шойдокова «Маа хүбүүн аманда орошоо» (1.06.06).

В номинации «Я ПОМНЮ ЧУДНОЕ МГНОВЕНИЕ» («МИНИИ МҮШЭН ШИНИИ МҮШЭН ТЭЙ...») признаны лучшими подборки стихов заслуженного деятеля искусств РФ, заслуженного деятеля науки РБ Алдара Тумахани «Хоть отцвела твоя весна» (15.06.06), поэта, руководителя литературного объединения «Саяанай самаряан» Жоржа Юбухаева «Түрүүшын дуранай зун» (1.06.06), народного целителя Сэсэг Дамбаевой «Сэдьхэлээ уншанаб...» (Могойтуйский район Агинского автономного округа) 18.05.06.

В номинации «БУРЯТ-МОНГОЛЫ И МИРОВОЕ СООБЩЕСТВО» («БҮХЭДЭЛХЭЙН ХАРИЛСААН: БУРЯАД-МОНГОЛНУУДАЙ ХУБИ ЗАЯАН») признаны лучшими зарисовки поэта, журналиста Доржи Дамбаева «Загадочная и талантливая с берегов Байкала» (4.05.06), журналиста, кандидата химических наук Бато-Доржи Содномова «Самая образованная нация» (4.05.06), аспирантки ВСГТУ Валентины Болохоевой «Спасибо, отчая земля» (25.05.06).

В номинации «КАК Я ПОНИМАЮ ДУХОВНОЕ НАСЛЕДИЕ ЧИНГИСХАНА» («ЧИНГИС-ХААНАЙ ЁНО ЫУРГААЛНУУД, ХУУЛИНУУД ТУХАЙ») признаны лучшими работы народного писателя Бурятии, лауреата Госпремии Бурятии Цырена Галанова «Монгол туургата зохёолшодой харилсаан мандаха болтогой» (25.05.06), литературная страница народного поэта Бурятии, доктора исторических наук Баира Дугарова «Из монгольской тетради» (20.04.06), ветерана войны и труда Бимбы Пурбуева «Из наследия монгольской империи Чингисхана в мировую цивилизацию» (1.06.06).

В номинации «АСТРОЛОГИЯ И МИСТИКА В МОЕЙ ЖИЗНИ. ВЕЩИЕ СНЫ» («ЗУРХАЙ СУДЛАЛ МИНИИ АЖАБАЙДАЛДА. ЗҮНТЭЙ ЗҮҮДЭН») признаны лучшими работы астролога-зурхайч, члена монгольского комитета астрологов Энгельсины Гармаевой «Байгал далайн буурал сагаан үбгэн» (4.05.06), «Монголжооной молор сайхан хонхын абяан» (11.05.06), ученицы 11 класса Хилганайской средней школы Баргузинского района Ирины Эмедеевой (4.05.06), внештатного корреспондента газеты, краеведа Екатерины Хунтургаевой «Кто такие онгой» (18.05.06).

Церемония награждения победителей состоится в Бурятском академическом театре драмы им. Хоца Намсараева 1 июля в 10 часов утра, в начале открытия конкурса фольклорных коллективов «Один день бурята».

II этап конкурса к 85-летию газеты «Буряад үнэн» будет объявлен в сентябре месяце с.г. Оргкомитет.

ШУХАЛА ХЭМЖЭЭНҮҮДЭЙ ТҮСЭБ

Федеральна Суглаан руу Россин Президент Владимир Путинэй эльгээхэн захиралта-бэшгэ бэлүүлэхэ зорилготойгоор Буряадай Правительство тогтоол гаргаһан байна. Тэрээн соонь хэгдэхэ хэмжээ ябуулгануудай дэлгэрэнгы түсэб баталагданхай.

Тус түсэбтэ «Буряадта инновационно ажаябуулганууд тухай» гэхэн республиканска хуулин проект тушаа; инвестиционно проектүүдые бэлүүлэхэдэ хабаадаха тухай; «Улаан-Удын аэропортын нийдэлгын полоса заһабарилах», «Озёрнын полиметаллнуудай уурхай шэнжэлхэ», «Буладаар буйлуулагдаха хүүргэ барихада, лазерай элшэ хүсэнэй болон компьютерна оньһон түхээрлэгнүүдые хэрэглэхэ», «Сэлэнгын целлюлозно-саарһанай комбинат» гэхэн нээмэл акционернэ бүлгэмэй үйлдбэрлэгэ хэһьбэн шэнэлхэ ба заһабарилах», «Тугнуйский» гэхэн уурхайн дэргэдэ фабрика бариха; «ХХI-дэхи зуун жэлдэ Буряадай харгинууд», «Региональна телерадиовещаниин утаһа шэнэлэн заһабарилах» гэхэн республиканска целевой программануудые бэлүүлэхэ тухай; Буряадай Правительство, ОАО «ОПК Оборонпром» ба ОАО «Улаан-Удын авиационно завод» гэгшэдэй хоорондохи хэлсэн вертолёт барилгын холдингын хэмжээндэ бэлүүлэгдэхэдэ, авиационно заводой үйлдбэрлэгэ дэмжэн хүгжөөхэ тухай.

ГЭР БАЙРА - РОССИН ЭРХЭТЭДТЭ

Федеральна «Жилище» гэхэн целевой программын «Залуу бүлэнүүдые гэр байраар хангалга» гэхэнэй хэмжээндэ Россин Федерациин субъектнүүдэй хоорондо мурьсөө үнгэргэхэ тухай Росстрой соносхобо. Буряадай Барилгын, архитектурын болон гэр байрын коммунальна хангалтын министерство ба һуралсалай министрствын залуушуулай политикин талаар хороон тус мурьсөөндэ хабаадаха документнүүдые бэлдэжэ байна.

2006 оной январьһаа май хүрэтэр Буряадай муниципальна байгуулганууд болон хотонуудта 40 мянган хоёрлолгон метрэй гэр байранууд ашаглагда абтаа.

«Буряад Республикын ипотеchnэ корпораци» байгша оной июнин эхинһээ 21 миллион түхэригэй 42 гэр байра хүн зондо хубаагаад байна.

«Гэр барихада зорюулагдаһан коммунальна хэрэгсэлнүүдтэй газараар хангалга» гэхэн программада Россин Федерациин субъектнүүд баһал тусхай мурьсөө гараха ёһотой. Республика мурьсөөндэ бэлэн гэхэн Буряадай Президент А.В. Потаповай гар табилгатай бэшгэй проект бэлдээтэй. Мүнөө дээрээ мурьсөөнэй документнүүд ба инвестиционно проектнүүд хэгдэжэ байнхай.

Хаагдажа байгаа Тоннельный тосхондо ажаһуушадтай тоо бүридэл тодорхойло Муйяын аймагай захиргаанай хабаадалгатай дүүрэн хэгдээ. Тэдэнэртэ гэр байрын үнэмшэлгэ үгтэхэ ёһотой.

ХҮДӨӨ АЖАХЫ ХҮГЖӨӨЛГЭДЭ...

136 миллион түхэригэй урьһаламжа абтанхай: тэрээнһээ 44,3 миллион түхэриг хайн үүлтэрэй адуу малтай болохын тула 76,2 миллион түхэригэй малай дал барихын ба хэһьбэн шэнэлхын түлөө, техникын түлөө 16,3 миллион түхэриг мүн.

Республикын бюджетдээ хүдөө ажахы үйлдбэрлэгшэдтэ 30 миллион түхэригэй хайн үүлтэрэй мал ба техникэ абахын тула ОАО «Республиканска гүрэнэй «Агролизинг» компанида» мүнгэн номологдохо тушаа асуудал шийдхэгдээгүй байна.

ОАО «Россельхозбанк» гэхэн Буряадай филиалаар 356 хубийн ажахыда 84,4 миллион түхэриг, арбан фермер болоод, хубийн хэрэг эрхилэгшэдтэ 11,8 миллион түхэриг урьһаламжа байгша оной июнин 15-да үгтөө.

Республикада бүхүдөө 13 кооператив байна гээд бүридхэгдэбэ. 19,3 миллион түхэриг урьһаламжа Мухар-Шэбэрэй аймагай «Рост», Ивалгын аймагай «Булаг» кооперативууд абаа.

Федеральна бюджетдээ 450 мянган түхэригэй субсиди мүнгэн буугаад байна.

221 хубийн ажахы эрхилэгшэдтэ малай түлөө урьһаламжын процентнэ ставкаһынь «унтарааха» зорилготойгоор 35,8 миллион түхэриг буугаад байна.

НЮУРААРАА - ХҮДӨӨ НИЮТАГ РУУ

Байгша оной июнин 13-һаа 30 хүрэтэр Буряадта «Нюураараа хүдөө ниютаг руу» гэхэн акци үнгэргэ байнхай. «Нэгдэмэл Россин» залуу гарди» тус хэмжээ эмхидхэнэ. Акциин хэмжээндэ «Бүхэроссин хүдөө ажахын тоо бүридхэл - 2006» гэжэ агитбригада Улаан-

Үдэһөө республикын аймагууд руу эльгээгдэбэ.

Акциин гол зорилго - Буряадай хүдөө ниютагай арад зоние тус тоо бүридхэлдэ хабаадахынь урьалха мүн. Хоёр долоон хоногой туршада нимэ агитбригаданууд республикын бүхы аймагуудые хүрээ гараха түсэбтэй. Тэдэнэй программа хоёр хубийһаа бүридэнэ.

«Залуу гвардин» гэгшүүд Бурятстадай мэргэжэлтэдтэй хамта хүдөө ажахын тоо бүридхэлэй ябаса тухай хөөрэхэ, асуудалнуудта харюусаха юм.

Абаһан мэдэсээ дуратайшуул бодотоор бэлүүлэн, хэмжээнэй хоёрдохи хубида хабаадаха аргатай. «Мэдээсэлэй палатка» гэхэн мурьсөөн тусгаар шалгалта мэтээр эмхидхэгдэхэ. Эндэ мурьсөөндэ хабаадагшад тоо бүридхэл тухай асуудалтай билет татажа харюусаха болоно. Зүб харюусагшад шагналда хүртэхэ юм.

МОНГОЛҺОО МЭДЭЭСЭНЭ

Июнин 8-һаа Улаан-Баатар - Улаан-Үдэ гэхэн автобусой тусхай маршрут нээгдээ. Хоёр талаһаа автобусууд ябадаг болоо.

Понедельник ба четвергэ үглөөнэй 8 часта Улаан-Баатарһаа автобус гараад, Удэ-Удэ 20.00 часта хүрөөд байна. Үглөөнэй 8.00 часта автобус бусажа, үдэһын 20.00 часта Монголой нийслэл хото хүрэнэ. Биледэй сэн 800 түхэриг мүн.

Июнин 22-23-да Улаан-Баатар руу албаны хэрэгээр Москвагай мэр Юрий Лужков бууна. Улаан-Баатар Москва хоёр хоорондоо нягта холбоотой. Монголой нийслэл хото 30 гаран харийн хотонуудтай дүтын харилсаатай гээд хануулаа.

Буряад Республикын Правительствын мэдээсэлэй таһаг.

«Алтаргана-2006»

«ЕВРАЗИИ ИНСТРУМЕНТНҮҮД ЗЭДЭЛНЭ»

Ингэжэ нэрлэгдэһэн уласхоорондын фестиваль ехэ амжалттай Улаан-Үдэдэмнай үнгэргэгдэһэн байна. Тус фестиваль эмхидхэлгэдэ габыатай композиторнуудые, хүгжэмшэдые, багшанарые амаршалха зуураа республикын Соёлой болон олондо мэдээсэл тараадаг министрствын ажалшад баярай бэшгүүдые тэдэндэ барюулба.

Буряад арадай инструментнүүдэй оркестр, ансамбльнууд хүгжэм зохёоһон композиторнууд - республикын Композиторнуудай холбооной түрүүлэгшэ П.Н.Дамиранов, Россин Композиторнуудай холбооной секретарь В.А.Усович, композиторнууд А.Н.Санжиева, Е.А. Олерская, И.Л.Коркина, А.В.Русанов болон бусад шагнагдаа. «Манай холбооной 6 гэгшүүнһээ 8-ниинь энэ фестивалда хабаадаа. Саашадаашье түрэл министрствэмнай бидэнэй, композиторнуудай, ажал сэгнэхэ, захил хэмэ, мүнгэ зөөрээр дэмжэхэ бээ гэжэ найданабди. Урмаһан саашадаа ажаллахабди» гэжэ харюугай үгэ хэлэһэн П.Н.Дамиранов тэмдэглээ.

Аяр холын Кливлендэ уласхоорондын

лауреат болоһон О.Д.Ивановагай, бэрхэ багша В.Н. Шамбиевагай шабинар шагнагдаба. Оюутад Алтана Ринчинова, Аяна Чыпсын, Баярма Цыденова, бусад залуушуудда баярай бэшгүүд дамжуулагдаа. Монголой соёлой отличник, соёлой габыата хүдэлмэрилэгшэ, хуураар ехэ бэрхээр наададаг, мантай Хүх-хото ошонон Сэржмядагай Дулмахуу багша шагнагдаба.

«Звучат инструменты Евразии» гэхэн уласхоорондын фестиваль эмхидхэлгэдэ ехэ үүргэ бэлүүлһэн ВСГАКИ-гай бэлгитэй багша В.В.Китов, композитор В.А.Усович, хүгжэмэй колледжын багша В.Н.Шамбиева болон бусад үгэ хэлэхэдэ, «урдамнай уласхоорондын удаха шанартай «Алтаргана», «Найдал» фестиваль, конкурсууд хүлээнэ, ажалаа улам эдбхижүүлэхэ хэрэгтэй» гэжэ тэмдэглэбэ. Саашадаа иочинда зорюулагдаһан томото концертнүүдэй зохёолой конкурс, 2007-2008 онуудта 12 гүрэнэй хабаадалгатай үндэһэн оркестрнүүдэй-дирижернуудай конкурс эмхидхэгдэхээр хараалагданхай. Ерээдүйн түсбүүдтэй соёлой министр В.Б.Прокопьев танилсуулаа.

Бэлгитма ОРБДОЕВА.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: соёлой министр амаршалга хүргэнэ; композиторнууд уулзалгын үедэ; В.В.Китов; М.Дулмахүү багша.

Рагна-Нима БАЗАРОВАЙ фото.

АЛТАН БОЛОН МҮНГЭН МЕДАЛЬТАН

Июнин 20-до республикын дунда хургуули дүүргэгшэдтэ эгээл баяртай үдэр болобо. Нэн түрүүн Советүүдэй талмай дээрэ алтан ба мүнгэн медаль эрхим хурагшадта зүүлгэгын үйл хэрэг үнгэрэе.

Мүнөө жэл ганса Улаан-Үдэ хотодо 138 хүн алтан болон 198 хүбүүд, басагад мүнгэн медаль абаа. «Энэ ганса танай бэшэ, мүн багшанарай, түрэлхидэй үүргэ. Хэды тийгэбэшье, саашадаа таанад энэл зандаа хүдэлжэ, хуража, ниютагаа суурхуулхат гэжэ найданаб. Өөрынгөө талаһаа амжалта хүснэб», - гэжэ Буряад Республикын Президент Леонид Потапов амаршалгын үгэнүүд соогоо тэмдэглээ. Медаль зүүлгын баярта хотын мэр Геннадий Айдаев, Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ Александр Лубсанов, гүрэнэй федеральна инспектор Борис Данилов хабаадаһан байна.

100 гаран хүн 17-дохи хургуули дүүргээ. Тэрэ тоодо Артем Косыгин болоно: «Мүнөөдэр медаль абаагүйб. Амжалттайгаар дүүргэһэн үетэн нүхэдөө амаршалхаа ерээд байнаб. Рязаньда военнэ дээдэ хургуулида хураха ханаатайб», - гээд Артем хөөрэнэ.

19-дэхи хургуули дүүргэһэн Светлана Асалхановагай аттестат соо нэгэһье дүрбэн үгы, хуу табанууд юм. «Найнаар хурахада, ямар нюуса байхаб даа? Сагтаа даабари дүүргээд, нэгэ бага гүйнгүйгөөр хууридаа хуужа ажалаа хээ наа, хэһьэһье бэрхээр хурааш», - гээд Светлана хэлэнэ. Эрхүү хото ошожо, медицинскэ институтта хураха ханаатай. Тиймэһэр Светлана ба бусад хургуули дүүргэгшэдтэ урдахи харгыдань амжалта хүсэе.

Борис БАЛДАНОВ.
Р.Н.БАЗАРОВАЙ фото.

АМЕРИКЫН АЙЛШАН

Июнин 28-да Зүүн Сибириин гүрэнэй университетэдэ Америкын олонийтын PR-эй гэгшүүн Дин Кракебергэй хабаадалгатайгаар семинар болохо. Тус хэмжээ ябуулгы Зүүн Сибириин гүрэнэй университетэдэй «Олонийтэтэй холбоо харилсаан» гэхэн кафедра үнгэргэнэ.

Кракеберг сурбалжалагшадта, окутада мастер-классуудые үнгэргэхэ юм.

Тэрэ олон хэлэнүүд дээрэ оршуулагдажа хэблэгдэһэн номуудай автор. Нэрлэбэл, тэрэнэй бэшэһэн номууд гэхэдэ, «Это PR: реальность публик рилейшнз», «Паблик рилейшнз и сооб-

щество: реконструированная теория». Америкэдээ эрдэмтэн эрдэм һуралсалай эгээл бэрхэ хүдэлмэрилэгшэ гэхэн нэрэ зэргэтэй.

Иимэ семинарнуудые Дин Кракеберг Россидэ болон Балтийн гүрэнүүдээр хэһэн байна. Тийн 1998 ондо Санкт-Петербург хотодо Россин сурбалжалагшадтай Гурбадахи жэл бүрийн хургуулида хабаадаа, 2002 ондо Стокгольмдо шведскэ ассоциацида лекцинуудые уншаһан байна гэжэ мэтэ.

Мастер-классууд болон семинарнууд миинтэ байха.

Янжам ЖАПОВА

ШЭГ ШАРАЙНЬ НАЙЖАРҺААР

Буряадай нийслэл хото ойн баяртаа яһала үргэнөөр бэлдэһэн байна. Кинотеатр «Прогресс» болон оперо болон баледэй театр хоёрой хоорондохи Триумфальна аркые барилга 2 миллион түхэригтэ болоо юм. Тус барилга өөр дээрээ «Байкалфарм» предприятия дажа абаһан байна. Мүнөө шэнээр баригданан арка зоной нүүдэ хужарлуулмаар табигданхай. Тийн Коммунистическая болон Ленинэй үйлснүүдэй тротуарнууд шэнэлэгдэбэ.

Хотын талмайнууд дээрэхи клумбануудаар 86 мянган сэгсүүд хуулгагдаба. Энэнь хүн бүхэндэ найхашаадамаар сэгсэглэжэ эхилээ.

Тус хайндэртэ зорюулан «Улаан-Удын эгээл сэбэр хоройтой гэр» гэхэн конкурс үнгэргэгдөө юм.

Энэ жэл хотодо олон сквернүүд, хүүгэдэй талмайнууд баригдаба. Нэрлэбэл, Заречный посёлогто шэнэ сквер, Бурвод дээрэ «Абсолют» гэхэн худалдаа наймаанай түбэй хажууда фонтан, Загорскдо - залуушуулай сквер нээгдэбэ.

Ганса Железнодорожно райондо 28 хүүгэдэй талмайнууд баригдаа, тийхэдэнь Советскэ райондо - 19 талмайнууд, Октябрьскда - 13. Восточный посёлогто шэнэ спортзал баригдаа юм.

Янжам ЖАПОВА.

Буряад үнэн

22.06.2006

Дүжэрнэ

№70(21310)

“АЛТАРГАНА – 2006” гэхэн найрай хүтэлбэри

Пара үдэр, саг	Нэрэ
11.06.2006 11.00 саг	“Нүүдэлшэ арадуудай юртэмсэ” гэхэн Даша Намдаковой үзэсхэлэн нээлгын баяр ёһолол <i>М. Хангаловой нэрэмжэтэ Буряадай түүхын музей</i>
23.06.2006 14.00 саг	Буряадай арадай уран зурааша Лобсон Доржиевай үзэсхэлэн нээлгэ <i>Академик В. Обручевой нэрэмжэтэ Хяагтын орон нутагаа шэижэлэлгын музей</i>
23.06.2006 16.00 саг	“Уран зураг” гэхэн Буряадай уран зураашадай бүтээлнүүдэй үзэсхэлэн <i>Ц. Сампиловой нэрэмжэтэ Уран бүтээлэй музей</i>
23.06.2006 17.00 саг	“Буряадай зэндэмни” гэхэн СССР-эй арадай артистнарай дүр зурагуудай үзэсхэлэн нээлгын ёһолол <i>М. Хангаловой нэрэмжэтэ Буряадай түүхын музей</i>
26.06.2006 16.00 саг	“Үлгэн ехэ дэлхэй” гэхэн этноэкологиин үзэсхэлэн нээлгэ <i>Буряадай байгалиин музей</i>
27.06.2006 11.00 саг	“Эхэ Буряад орон тухай” гэхэн номой үзэсхэлэн <i>Б. Абидуевай нэрэмжэтэ хүүгэдэй республикын номой сан</i>
27.06.2006 14.00 саг	“Буряадай мүнгэ алтанай гоёолтын дээжэһээ” гэхэн үзэсхэлэн (музейн жасаһаа) <i>Буряадай түүхын музей</i>
27.06.2006 16.00 саг	“Байгал шадархи арадуудай заншалта хубсаһан” гэхэн үзэсхэлэн нээлгын ёһолол <i>Забайкалиин угсаата зүйн музей</i>
27.06.2006 17.00 саг	“Хүннү угсаатанай нуудал” гэхэн археологиин үзэбэри дэлгээлгэ <i>Забайкалиин угсаата зүйн музей</i>
2006 оной июнин 28	
	Найрай угтамжа <i>Аэропорт, түмэр харгын вокзал, “Омулэвкэ”, “Мундарга”, “Гэсэрэй бууса” гэхэн газарнуудта</i>
	Найрта хабаадагшадые бүридхэлдэ абалга <i>Буряадай гүрэнэй филармони</i>
	Найрта хабаадагшадые хонолгын газарнуудта түбхинүүлгэ
	Найр нааданай үзэсхэлэнгүүдтэ бэлдэлгэ: - уран дархашуулай бүтээлнүүдэй <i>(Ц. Сампиловой нэрэмжэтэ Уран бүтээлэй музей)</i> - хэблэлэй зүйлнүүдэй <i>(Буряад Республикын улсаяй номой сан)</i> - мүнөө үсын архитектурын проектнүүдэй <i>(Ц. Сампиловой нэрэмжэтэ Уран бүтээлэй музей)</i> - конкурсын нэзы гэрнүүдые табилга <i>(Забайкалиин угсаата зүйн музей)</i>
12.00	Буряадай киногой үдэрнүүдэй нээлгын ёһолол <i>“Прогресс” кинотеатр</i>
16.00	Хүүгэдэй шатарай уласхоорондын нааданай нээлгын ёһолол <i>Буряад Республикын бигшын колледж</i>
2006 оной июнин 29	
10.00	Делегацинуудай толгойлогшонорой зүблөөн
14.00	Буряад арадай түлөөлэгшэдэй ехэ хуралдаан (съезд) <i>Бурдрам</i>
14.00	“Зэдэлээтэ ээбэ” гэхэн зүжэг. (“Алтан баг” гэхэн Россин театрай шангай лауреат) <i>“Ульгэр” театр</i>
17.00 – 18.00	Конкурснуудай жюрин зүблөөн
19.00	“Баяр” гэхэн Буряадай арадай инструментнүүдэй ансамблиин концерт <i>Буряадай гүрэнэй филармони</i>
19.00	Гэсэрэй хүшөө нээлгын баяр ёһолол <i>Илалтын гудамжа</i>
19.30	“Бальжан хатан” гэхэн зүжэг <i>Бурдрам</i>
20.00	“Алтаргана -2006” гэхэн найр нээлгын ёһолол <i>Бур. АССР-эй 25 жэлэй нэрэмжэтэ хотын стадион</i>
2006 оной июнин 30	
09.00 – 10.00	Найрай эмхидхэлэй хорооной гэшүүдэй ба делегацинуудай толгойлогшонорой пресс-хуралдаан <i>Минкультурын суглаанай зал</i>
10.00 -17.00	“Буряад арадай соёл ба спортын зүйлнүүдые бүри мүнэн байлга ба хүгжөөлгэ” гэхэн эрдэмэй-дүршэл тараалгын хуралдаан <i>Буряад Республикын Арадай Хуралай суглаанай зал</i>
10.00	“Буряадай нэгэ үдэр” гэхэн фольклорно бүлэгүүдэй конкурс нээлгын ёһолол <i>Ород драмын театр</i>
10.00	Арадай дуунуудые гүйсэдхэгшэдэй конкурс нээлгын ёһолол <i>Улаан-Удын хүгжэмэй колледж</i>

10.00	Үльгэр түүрээгшэдэй ба магтаал, соло дуудагшадай конкурс нээлгын ёһолол <i>“Ульгэр” театр</i>
10.00	Буряад шүлэгшэдэй конкурс нээлгын ёһолол <i>Д. Батожабайн нэрэмжэтэ эдиршүүлэй номой сан</i>
10.00 – 17.00	Буряадай мүнөөнэй дуунуудай конкурс <i>Оперо болон баледэй театр</i>
11.00	“Алтан Сэргэ” гэхэн уран найханай фильмүүдэй конкурс нээлгын ёһолол <i>“Солнечный” гэхэн элүүржүүлгын лагерь</i>
11.30 – 12.00	Хэблэлэй зүйлнүүдэй үзэсхэлэн нээлгын ёһолол <i>Буряад Республикын Арадай Хуралай суглаанай залай фойе</i>
12.00	“Алтарганада бэлэг” СССР-эй арадай артист И.Д. Кобзоной хүтэлбэри доро Россин эстрадын ододой ехэ концерт <i>БурАССР-эй 25 жэлэй нэрэмжэтэ хотын стадион</i>
14.00	Мүнөө үсын архитектурын проектнүүдэй үзэсхэлэн нээлгэ <i>Ц. Сампиловой нэрэмжэтэ Уран бүтээлэй музей</i>
17.00	“Чингисхаан” гэхэн зүжэг <i>Бурдрам</i>
18.00	Спортын нааданай судейскэ коллегииин зүблөөн
19.30-21.00	Буряад Республикын бэлигтэй дуу хатаршадай найрта зориулһан ехэ концерт <i>Оперо болон баледэй театр</i>
20.00	Буряад барилдаашадай жэн шэгнэлгэ ба тэдэниие бүридхэлдэ абалга <i>БурАССР-эй 25 жэлэй нэрэмжэтэ хотын стадион</i>
21.00	Буряад Республикын Президент, Правительствын Түрүүлэгшэ Л.В. Потаповай делегацинуудай хүтэлбэрилэгшэдые ба найрай хүндэтэ айлшадые угтан абалга <i>“Бурятия” зочид буудалай ресторян</i>
21.00	“Арадай артист” гэхэн бүхэроссин конкурсын манлай дуушан – “Байгал” театрай артист Борхуу Амархуугай концерт <i>БурАССР-эй 25 жэлэй нэрэмжэтэ хотын стадион</i>
2006 оной июлин 1	
10.00	Спортивна мурьсөөнүүдые нээлгын ёһолол <i>БурАССР-эй 25 жэлэй нэрэмжэтэ хотын стадион</i>
10.30 – 20.00	Буряад барилдаагаар ба хур харбалгаар мурьсөөнүүд <i>БурАССР-эй 25 жэлэй нэрэмжэтэ хотын стадион</i>
10.00 – 17.00	“Буряадай нэгэ үдэр” гэхэн конкурсын үргэлжэлэл <i>Ород драмын театр</i>
10.00 -17.00	Арадай дуунуудые гүйсэдхэгшэдэй конкурсын II шата <i>Улаан-Удын хүгжэмэй училищи</i>
11.00	Буряад нэзы гэрэй конкурс нээлгын ёһолол <i>Забайкалиин угсаата зүйн музей</i>
11.00	“Бурятия-Экспо” гэхэн яармаг нээлгын ёһолол <i>Улаан-Удэ хото, Лсиннэй үйлсэ</i>
10.00 – 17.00	“Буряадай хубсаһан: ёһо заншал ба мүнөө үе” гэхэн конкурс <i>Оперо болон баледэй театр</i>
18.00 – 20.00	Гала-концерт ба конкурснуудай ба үзэсхэлэнгүүдэй илагшадые шагналга: - “Буряадай нэгэ үдэр” гэхэн конкурс; - арадай дуунуудые гүйсэдхэгшэдэй; - үльгэршэдэй ба соло дуудагшадай; - уран дархашуулай; - буряад нэзы гэрэй конкурс; - буряад залуу шүлэгшэдэй; - мүнөө үсын архитекторнүүдэй; - хэблэлэй зүйлнүүдые гаргагшадай. <i>Бурдрам</i>
18.30	“Байгал” театрай “Угайм сүлдэ” гэхэн зүжэг <i>Оперо болон баледэй театр</i>
2006 оной июлин 2	
11.00	Буряад барилдаагаар ба хур харбалгаар финалай мурьсөөнүүд <i>БурАССР-эй 25 жэлэй нэрэмжэтэ хотын стадион</i>
11.00	Буряад барилдаагаар ба хур харбалгаар абсолютна түрүү нуури эзэлхын тула мурьсөөн <i>БурАССР-эй 25 жэлэй нэрэмжэтэ хотын стадион</i>
11.00 – 18.00	“Дангина” конкурс <i>Оперо болон баледэй театр</i>
14.00 – 18.00	Мори урилдаан <i>Республикын ипподром</i>
14.00	“Аламжа Мэргэн ба Агуу Гоохон хоёр” гэхэн хүгжэмтэ зүжэг <i>Буряадай филармони</i>
16.00	Буряадай цирк <i>Буряадай филармони</i>
16.00 – 17.00	Дүн гаргалгын пресс-хуралдаан <i>Минкультурын суглаанай зал</i>
18.00	Ч. Павловой нэрэмжэтэ Буряадай арадай инструментнүүдэй оркестрэй концерт <i>Буряадай филармони</i>
20.00	Найр нааданай түгэсхэл. Найр нааданай гала-концерт <i>БурАССР-эй 25 жэлэй нэрэмжэтэ хотын стадион</i>

«Улаан Ярууна» колхозой түрүүлэгшэ байһан Бата-Мүнхэ ЦЫДЫПОВЭЙ 100 жэлэй ойдо

АБГЫМНИ ҮНЭТЭЙ ЗААБАРИ

Минни абга Бата-Мүнхэ Цыдыпович Цыдыпов Ярууна нютагай Баруун-Бэе нууринда 1906 ондо түрэнэн юм. Эхэ, эсэгэн мал адууһаар үсөөн, үгытэй айл байгаа. Абгамни бага наһанһаа нютагай баяшуулай үхэр малынь адуулжа, хоолойгоо гэжээжэ, гэртхиндээ туһалжа, олон дүүнэдээ өөдөн болголсоһон байна. Бага наһанһаа хүбэлгэн ухаатай, урагшаа ханаатай байбашье, эрдэм хургуули үзэхэ аргагүй байһандаа, ажал хэхэ баатай болоһон юм.

хургуулида хуража шадаашье-гүй хаа, өөрөө үзэг ном үзэжэ, нэгэнэй тухай боложо, зоние ударидажа, харюусалгатай тушаалуудта хүдэлжэ, зондоо хүндэтэй ябаһан юм. Залуу наһанһаа комсомолдо орожо, үетэн хүхэдөө дахуулжа, комсомолой үүр гэшые байгуулжа, хамтын ажал тогтоолгондо халуунаар, эдэбхитэйгээр хабаадалсаа хэн. Уданшьегүй Коммунист партиин гшүүндэ кандидат ба гэшүүн боложо, нютагтаа бэшэ коммунистуудаар партиин үүр тогтоожо, уягануудтаа эхэ харюусалгатайгаар хандажа, энэ хэрэгээ урагшатайгаар бүтээлсэһэн юм. 1929 ондо «Улаан Ярууна» гэжэ хүдөө ажалай коммуна байгуулгада онсо эршэтэйгээр хабаадажа, түрүүлэгшээр хунгадажа, аргагүй эхэ хүдэлмэри ябуулһан байна. Тэрэ сагта хамтын ажал коммунада ябуулханда ямар хүндэ байгаа гэшэб. Мори сараар газараа хахалжа, гараараа орооһоо сасажа, тариха, тарьяа ургуулжа гэшэ нилээд хүндэ ажал байгаа хаа даа.

Партиин райкомой тогтоолоор 1929 ондо коммуна «Улаан Ярууна» гэжэ колхоз боложо, Цыдыпов Бата-Мүнхын,

бэшэшые эдэбхитэдэй хүсөөр хүдөө ажалай халбари ехэ эршэтэйгээр ябуулагдаба. Газар уһаяа хайнаар эдэлжэ, үбнэ ногоо ехээр бэлдэжэ, тарьяалангай газар хайнаар ашаглажа, хоол элбэгээр бэлдэжэ, үхэр малаа, хони ямаагаа ба адуун хүрэгөө олон болгожо, хүдөө ажахын продукция: мяха хү, ноохон гэшые ехээр үйлэдбэрилөө.

Тэрэ үедэ хүн зоной байха гэрнүүд, малай байранууд үргэн дэлсэтэйгээр баригдажа эхилһэн байна.

Партиин райкомой бюрогой тогтоолоор Бата-Мүнхэ Цыдыпович үндэр тушаалуудта томилогдоод, аша ехэтэйгээр ажал хэнэн байна. Партиин райкомой III секретаряар ба аймагай түрүүлэгшын орлогшооршые хүдэлһэн байна.

1943 ондо, Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай үедэ, партиин райкомой даалгабаряар хүдөө ажал хайн мэдэхэ, хүн зоние ударидажа шадаха гэжэ тоолоод, абгымни «Улаан Ярууна» гэжэ колхозой түрүүлэгшээр хүдэлхыень дурадхаба. Колхозой гэшүүд энэ дурадхалыень тон халуунаар дэмжэжэ, түрүүлэгшээр дахин хунгаа хэн. Энэ ажалдаа ехэ хайнаар хүдэлжэ, үрэ дүн гэшые яһалал туйлаа.

Бата-Мүнхэ Цыдыпович
Дудма Базаровна хүдэлгэ

Колхозой экономико, материально-техническэ база бэхжүүлхэ, социально-соёлой халбарие хүгжөөхэ, ажалша малша зонойгоо хуудал байдал хайжаруулха талаар аргагүй ехэ оролдолго гаргаһан юм. Барилгын ехэ удахэ шанартайе бүри хамтын ажалай тогтожо байһан саһаа тон хайнаар ойлгодог байжа, хожомой сагташые малай байрануудые, зоной хууха гэрнүүдые, гараж, дизельнэ электростанци, клуб, конторо, магазин, хамтын бани гэхэ мэтэ объектнүүдые ехэ олоор барюулһан габыятай.

Минни абга ехэ хайн зантай, ухаатай, зондоо хүндэтэй, хүшэр хүндэ сагта ядаһан тулиһан зондо туһалха, бүдүүрхэжэ, бардам аяг ааша гаргаха, хүниие доромжолхо, худалаар хэлэхэ, хуурмаг хулгайн ябадалда ехэ дурагүй байһан юм.

Колхозоо хайнаар хүтэлбэрилжэ, үндэр үрэ дүн туйлаһанайнгаа түлөө «Хүндэлэлэй

Тэмдэг» орденоор шагнагдаа, Буряадай Верховно Советэй депутатаар хунгадаа, бэшэшые гүрэнэй олон хайрада хүртөө хэн. Тэрэ сагай эрхэ байдалаар өөрөө хургуули хүсэд хэжэ шадаагүйшые хаа, наһан соогоо үхибүүдээ эрдэм бэлигтэй болгохо гэжэ ехэ оролдолго хэдэг байгаа. Тиин үхибүүдын булта дээдэ хургуулинуудые дүүргэжэ, элдэб янзын мэргэжэл абажа, баабайнгаа наһан бодолнуудые дүүргэжэ, хэжэ ябаһан ажалдаа амжалтатайгаар хүдэлнэ.

Би наһан соогоо абгынгаа хэлһэн заабаринуудые ехэ дээрэ абажа, ходо ханажа ябадагби, үри хүүгэдээшые хүмүүжүүлхэдээ энэ шугамыень алдангүй ябахые оролдодогби. Мүнөө үедэ наһанайн-гаа амаралтада гараад байхадаа, бодожо, шүүмжэлжэ үзэхэдөө, абгынгаа харгы алдангүй ябааб гэжэ ханааб, харюусалгатай элдэб тушаалуудта хүдэлөөб, гүрэнэй хүндэ хайра, сэгнэлтэдэшые хүртөөб.

Мүнөө сагта абгынгаа түрэнөөр 100 жэлэй ой тэмдэглэхээ байхадаа, хэнэн хэрэгүүдэйн, тогтооһон ажахын мүнөөнэй хуби заяа хараад байхадаа, ехэ халагламаар байна. Клуб, конторо, малай байранууд, фермнүүд, бэшэшые объектнүүд, мори ба сараар шэнэ газар хахалжа, ургуулжа байһан тарьяалангын эдэгэжэ хаягдаа, хамтын адууһа малынь дууһаа үгы хэгдээд, совхозшые үгы болоод байхада, абгымни хэнэн ажал хэрэгүүд үндэхөөрөө халажа байхадань, хара буухаар лэ ханал ходо ходо түрэдэг.

Совет засагай үедэ арад зоной шэн сэхэ ажалаар туйлагдаһан амжалтануудые юуншые бэшэ болгожо орхихонь ехэ буруу гэжэ ханадагби. Ондоо зарим нютагуудта хамтынгаа ажахые гол түлэбөөрнь сахижа шадаһанниинь тон лэ хайшаалтай. 1990-ээд хүүдхэлтэ онуудай бираггүй хойшолонгын мүнөөшые эли, ерээдүйдэ бүри хурсаар гаража ерэхэл. Колхоз, совхозууд уданайнгаа түхэлөөр хэргэхэгүй, хэргээһэнэй хэрэгшыегүй. Гэбэшые хайн зарим талануудыень шэнэ сагай эрилтээр шүүмжэлэн үзөөд, ондоо нютагуудай зүйтэй дүй дүршэлдэ тулган, шэнэ түхэлэй хамтын ажахынуудые байгуулха тухай бодожо үзэхөөр лэ гэжэ ханаба байнаб. Иимэл даа, Яруунын аймагта хамтын ажал тогтоохо талаар онсо габыятай байһан минни абга Бата-Мүнхэ Цыдыповэй 100 жэлэй үмэнэ түрэнэн бодолнуудни.

Леонид ЦЫДЫПОВ,
ажалай ветеран,
Буряад Республикын
габыата ветеринарна врач.

Агын автономито тойрогой экономико тогтууритай хайнаар хүгжэжэ, зоной байдал улам хайжаржа байна. Эдэ бүгэдэ гүрэнэй болон муниципальна хүтэлбэрилгын зургаануудай хамтаараа ажалаа ябуулһанай ашаар, мүнгэ зөөриез зүбөөр гаргашалһанай ашаар үнгэрэгшэ жэлэйнгээ үрэ дүнгүүдые дээшлүүлжэ шадаа. Сэхыень хэлэхэдэ, хүүлэй хэдэн жэлэй хугасаа соо ган гасуур боложо, малай тэжээл ханаһанда хүрэмэ бэшээр бэлдэхэдэжэ, нарай түлнүүдые абаад, томо болгохо даабаряа хүдөөгэй ажалшад үлүүлэн дүүргэжэ шадаагүй байна гээд тэмдэглэлтэй. Тиигэбэшые тойрогой ажахынуудта малай үүлтэр хайжаруулха хүдэлмэрийн үргэнөөр хэгдэхэнһээ уламжалан, нёдондо 71200 толгой нарай түл абтаһан хаа, байгша ондо энэ үрэ дүн 3 мянга шахуу хурьгаар олошоруулагдаһан байха юм гэжэ Агын тойрогой хүдөө ажахын таһагай хүдэлмэрилэгшэдэй бэлдэхэн 2006 оной июниин 1-нэй мэдээн соо хэлэгдэнэ.

Могойтн аймагай 13 ажахы үнгэрһэн жэлдэ 26343 хурьга абтаһан хаа, харин мүнөө 29508 нарай түлабажа түлжүүлэ. Энэнь бүхы аймаг дотор абажа харахада, 100 эхэ хонинһоо 75 хурьган абтаһан болоно. Сэхыень хэлэхэдэ, энэмнай үшөөл хангалтагүй үрэ дүн гэшэ ааб даа. Тус аймагай «Догой» колхоз

НЁДОНДОНОЙХИҢОО ОЛОШОРБО

байгша ондо 3721 хурьга абажа, үнгэрэгшэ жэлэйнгээ дүнгые халта үлүүлэ. Колхозой хонишод 100 эхэ хонидһоо 95 хурьга абажа, аймаг соогоо эгээл хайн үрэ дүн туйлаһан байна. 1990 гаран онуудта хонин хүрэгөө нилээд хороожорхихон Хара-Шэбэрэй Кировэй нэрэмжэтэ колхоз хони малаа яһала олошоруулжа байнхай. Тиигэжэ энэ колхозой хонишод 3626 түл абажа, нёдондонойнгоо дүнгые 625 толгойгоор олошоруулбашье, 100 эхэ хонидһоо 76 хурьга түлжүүлбэ. Энэнь ханаһанда хүрэнэгүй. «Ушарбай» ажахын малшад хүүлэй хоёр жэл соо илангаяа хайнаар ажалаа гээд онсолотой. Нёдондо, мүн байгша ондо тэдэ 3279 болон 3351 хурьга абажа, 100 эхэ хонидһоо 100 нарай түл абаад, томо болгобо. «Дружба», «Улаан-Одон», «Хүһөөшэ» колхозууд үнгэрһэн жэлэйнгээ дүнгүүдые холо үлүүлһэн байгаа. Тиигэжэ «Зугаалай», «Сагаан-Уула», «Боржигонтой» гэжэ агрокооперативуудай хонишод туйлаһан үрэ дүнгүүдээ доошлуулажа, даабаряа дүүргэбэгүй.

Агын аймагай ажахынууд сооһоо «Согто-Хангил» гэжэ агрокооперативай хонишод онсо

шалгаржа, урда жэлдэ 5579 хурьга абтаһан байгаа хаа, байгша ондо 5965 түл тобиржуулжа байна. «Хүнхэр» колхозой малшад үнгэрһэн жэлэйнгээ үрэдүнгүүдые хайжаруулжа, 5064 хурьга абанхай. Гэбэшые тэдэнэр 100 эхэ хонидһоо оройдоол 77 түл абажа, томо болгожо байна. Гүнэйн совхоз, Будаланай, Сахууртын, Урда-Агын агрокооперативууд яһала хайн үрэ дүнгүүдтэй. Нүдэнтн, Хилын агрокооперативууд эхэ хонидойнгоо тоо толгойе олошоруулбашье, үнгэрэгшэ жэлэйнгээ үрэ дүнгүүдтэ хүрбэгүй. Эдэ ажахынуудай мэргэжэлтэд түбхын түрүүлэн селекционернүүд, зоотехникүүд, ветеринарна врачнууд ажалаа эршэдхэжэ, малай үүлтэр хайжаруулха, эхэ хонидые искусственна аргаар үржүүлхэ ажал ябуулгата эрдэм ухаанай үндэһэ хуури дээрэ табиха ёһотой. Тиигэжэ Агын аймагай ажахынуудай хонишод 24650 хурьга абаад, тобир хайнаар харууһалжа байна гээд тэмдэглэлтэй.

Тойрогой баруун захда оршодог Дулдаргын аймагай 7 ажахын хонишод бүхы хүсэ шадалаа элсүүлжэ, хонин хүрэгөө

олошоруулхын тула ехэ оролдолго гаргаһан байха юм. Зүдхэлийн «Родина» колхозой ажалшад хони малаа үдхэжэ, тойрог соогоо түрүү хууринуудай нэгые жэл бүхэндэ эзэлдэг байһаараа алдаршанхай. Байгша ондо зүдхэлийнхид 4955 хурьга абажа, аймаг дотороо эрхиллэб. Урзанда жэл энэ ажахын хонишод 100 эхэ хонидһоо аяр 104 хурьга түлжүүлээд, түрүү хуури эзэлэ хэн. Зүгөөр энэ жэлдэ 100-һаа оройдоол 70 хурьга абаба. Энэ хадаа тон хангалтагүй гэжэ тус колхозой мэргэжэлтэд тоолохо зуураа, эдэ бүгэдэнһөө зүб тобшолол хэжэ, саашанхи харгы замаа тодорхойло ёһотой байһанаа хайн ойлгоно. Бүхы эхэ хонидһоо 3829, 3828 болон 3116 толгой хурьга абтаһан «Шандали», «Онон», «Үзөөн» колхозууд удаадахи хууринуудые эзэлнэ. Юрэнхыдөө Балжанын агрофирмэ тиимэшые олон хонитой бэшэ, гэбэшые байгша ондо 1600 нарай түл абажа, нёдондонойнгоо үрэ дүнгые нилээд үлүүлэ. «Табтаанай», «Эрдэм» колхозуудай ажахынууд хонин хүрэгөө үргэдхэжэ ядажа байһаар. Энэ жэлдэ 100 эхэ хонидһоо 75 нарай түл абтаһан

шандалиинхид аймаг соогоо түрүүлэ хэн. Тээд тус ажахын хүтэлбэрилэгшэд имэ үрэ дүнтэйгөөр холо ошохогүй байһанаа хайн ойлгоно. Дулдаргын аймагай ажахынууд дүн хамта 19945 хурьга абаад, түлжүүлжэ байнхай.

Тойрогой түрүү хонишод Р-Д.Шойдоков, И.Борлоев, Ш-Б.Дамбаев, Д.Батоцыренов, Б.Аюшнев, А.Мункуев, Б.Нимаев, Б.Жалсанов, Б.Цырендоржиев, Д-Х.Лхасаранов, М.Чимитцыренов болон бусад 2006 ондо хайн үрэ дүнгүүдые туйлаһан байна.

Сэхыень хэлэхэдэ, зуутац хонишодой тоо хороо. Энэ талаар хэдэн шалтаганууд бии. Ган гасуурһаа уламжалан, элбэг хурэхэ тэжээл бэлдэхэдээгүй. Эхэ хонидые искусственна аргаар үржүүлгэдэ анхарал хулаар хандуулагдаана. Мүнөө хабар ута унжагай, хүйтэн байжа, нарай түл абалгада бэрхэшээл түбэгүүдые ушаруулаа гээд онсолон тэмдэглэлтэй.

Журналист Бата-Мүнхэ
ЖИГЖИТОВ
хэблээдэ бэлдэбэ.

Гунну арадай соёлой фестиваль

УРДЫН САГАЙ СУУРЯАН

Улаан-Удын хажуудахи Суужа нууриной дэргэдэхи, эртэ урдахи сагһаа ажаһууһан гунну арадай түүхэтэ дэбисхэр дээрэ июниин 15-16-ай үдэрнүүдтэ, тус арадай соёлой фестивалиин түгсхэлэй хоёрдохи шата үндэр хэмжээндэ боложо үнгэрбэ.

Түрүүшын үдэр. Тус фестивалиин түрүүшын шата апрелиин эрдэмэй-практическа конференци хотын 35-дахи хургуулида болоһон байна. Тэндэ зуу гаран дунда хургуулин хурагшад хүдэлмэринүүдэ дурдахаа.

Гунну арад - талын нүүдэлшэ арад. Манай эрын урда тээхи 3-дахи зуун жэлдэ гунну арад эхэ хүгжэжэ эхилһэн Түб Азин дэбисхэр

гэжэ хэлээ. Тэдэнэй удаа Ивалгын аймагай түлөөлэгшэд, нютагайнгаа газар дээрэ бууһан айлшадаа аялга дуугаар, үрээлэй хайхан үгэнүүдээр утгаа. Фестивалиин хүддэтэ тут отгоргойдо үргэжэ намилзуулаха эрхэ хургуулин нэгэ-нэгэ хурагшадта үгтөө.

Удаань «Тэнгэри» гэхэн бөөнэрэй бүлгэм, тус хайдэрэй урагшатай найнаар үнгэрхын тулада Гуннын талада үргэл, мүргэл эмхидхээ. Хэнгэргын хүр жабхалантайгаар нэрхэдэ, хүнэй зосоо нэгэ бага ондоо болоһондол байгаа ёһотой. Тэрэ нэрхэн абяан хэдэн зуун жэлэй гүн руу абашан мэтэ үзэгдөө һон.

«Тэнгэри» бүлгэмэй мүргэлэй удаа фестивалиин түрүүшын конкурс эхилбэ. Тус

мэргэшүүл арбан метрэй зайһаа харбаба. Эндэ 13-дахи хургуулин Жаргал Дымчиков эгээл мэргэн байба. Хоёрдохи, гурбадахи хургуулиуды тус тустаа Суужын дунда хургуулин Баир Цыренов, хотын эдир аяншалагшадтай станцинн шаби Павел Тюрин гэгшэд эзэлбэ.

Шанга мүрысөөнэй удаа эдиршүүл, мүн фестивалда хабаадагшад үдэшин хоол барихаа өөрынгөө отог отогуудаараа тарабад. Тэрэнэй удаа эдиршүүл өөһэд хоорондоо ябалсажа танилсаба. Дүхэригэжэ волейбол наадаба. Үдэшлэн гунну арадай Улас-хоорондын фондын эмхидхэлэй хороон ямаа гаргажа, монгол гуримаар арһандань мяхыень

дээрэ түрүүшын гүрэн байгуулан юм. Сибириин, Түб Азин, Волгын шадархи, мүн Европын хахад газар дээрэ ажаһуудаг арадууд гунну арадай ури һадаһадбид гэжэ бээ тооложо ябадаг. Гийгэншьегүй яахаб? Гунну арад өөрынгөө мэдэлдэ, Хинган голоһоо Тянь-Шань хада хүртээр, мүн Байгал далайнаа Гоби гэхэн элһэн шулуута дайда хүртээр аргагүй эхэ газар эзэлжэ һуугаа. Тэдэнэй тоонто гү, али гүрэнэй байгуулагданан түүхэтэ газар гэхэдэ, Буряадай, Монголой, Алтайн хада ууланууд тала дайданууд болоно. Тэдэниин түүхын хүшөөнүүд, гунну арадай сэрэгшэдэй хүүрнүүд түүхэ шэнжэлэгшэдэй элдхэлнүүд гэршэлнэ. Тэдэн соо энэ манай Суужа нууриной урда тээхи «Гуннское городище» гэхэн талмайе түүхэ шэнжэлэгшэд эхэ һонирхоһон, шэнжэлһэн байха юм.

Юниин 15-ай үлөөгүүр хотын түб талмай дээрэ Улаан-Удын 13-дахи болон Суужын хургуулин хурагшад ба багшанаар сугларжа, Гуннын талмай руу тэгүүлбэ. Үлөөнэй 10 сагта Гуннын талмай эзэлжэ, майханууды тодожо эхилээ. 11 сагта фестивалиин хоёрдохи шатын нээлгын баяр ёһолол болобо. Тэндэ Гуннын арадай Уласхоорондын фондын директор Олег Булутов фестивалда хабаадагшадые, мүн ерэнэй айлшадые халуунаар амаршалба. Ивалгын аймагай эрдэм хуралсалай управлений түрүүлэгшэ Максим Мордавин мүн лэ баяраа мэдүүлээ. Хотын мэрин, социальна политикын талаар хорооной дарга Михаил Ян үгэ абахадаа: «Алдар суута түүхэ шэнжэлэгшэдэй ажал үргэлжэлүүлжэ байһан таанадта эхэ баяр хүргэнэб, урмашанаб», -

конкурсдо хурагшад гунну арадай заншалта эдэе хоолой зүйлнүүдые, байра байдал, зэр зэмсэгын харуулаха ёһотой байба. Бүхы хургуулин хурагшад тус даабарьяа гүйсэд бээлүүлжэ шадаа гэхэдэ, алдуу болохогүй.

Бүхы хургуулимнай хүл дээрээ бодожо, гэртэһээ, түрэл гаралһаа түүхэтэ зүйлнүүдые суглуулааба. И урагшаднай хэсээлдээ шэрдэг даража, элдэб хубсаһа хунар оёжо, хэдэн үдэрэй туршада унтангүй энэ фестивалда бэлдээба. Түрүүшын шата эрдэмэй-практическа конференцидэ манай хурагшад түрүү һуури эзэлээ һэн, - гэжэ хотын 8-дахи хургуулин багшанаар Венера Бутуханова, Светлана Раднаева гэгшэд хэлэнэ.

Эндэ хурагшад бүхы шадалаа гаргажа, дуу шуу барьжа, элдэб гоё хатар хатаржа, айлшадаа утһанинһай найшаалтай. Буряад, монгол, гунну, француз арадай соёл, байра байдалтай танилсуулаа. Энэнь бултанда найшаагдаа.

Конкурсын ёһоор хоёрдохи шатадань хабаадагшад уран хайханай арга дүрэнүүдые харуулаха байба. Тэндэ хурагшад түрэл хургуули тухайгаа, үргэн Буряад оронойнгоо түүхэ тухай хөөрбэ.

Хабаадагшад үдын хоол барижа, халуун сайгаа амсажа, нэгэ бага амарад гэхэнэй удаа аргамжа таталганай конкурсно оробо. Эндэ нэгэдэхи хуури буулаадажа, 35-дахи, 54-дэхи хургуулин хурагшад ана-мана аргамжа таталдаба. Хэды дахин угзаралдананай удаа 35-дахи хургуулин хурагшад мүрысөөндэ эрхимэлбэ.

Саашадаа буряад монголой арадай нааданай нэгэ зүйл болохо, хур харбалгаар мүрысөөн урилданай харгыда гараба. Тус мүрысөөндэ

хээд, дээрэһэнь халуун шулуу хэжэ, хорхог шанаад, бүхы хабаадагшадые хүндэлбэ. Үдэшин 10 сагта аргагүй эхэ түүдэг носоогдожо, аялга дуун һуниин Гуннын талмай дээгүүр эзэлээ. Ийгэжэ түрүүшын фестивалиин түрүүшын үдэр дүүрбэ.

Хоёрдохи үдэр. Үлөөнэй 8 саг 30 минутта «Бодогты» гэхэн дохёо үгтэжэ, фестивалда хабаадагшад үтэр түргэн бодоод, ниоур гараа угаажэ, үлөөнэй амтатай сайлаалганда оробод. Сайлаалганшы дүүрэгжэ, хүхюутэй урилдаан эмхидхэгдэбэ. Эдэ урилдаанда 54-дэхи хургуули түрүү һуури эзэлбэ. Хоёрдохи, гурбадахи хургуулиуды 25-дахи, мүн Суужын дунда хургуулинууд хубааба. Урилдаашадай һаял амиа абажа байхада, гунну арадай соёлой фестивалиин түгсхэлтэ линейкэ болохонь гэжэ сонсохогодобо. Хабаадагшадэй жэрын зогсоһоной удаа фондын директор Олег Булутов бүхы хабаадагшадта һайн хайханын хүсөөд, фестивалиин дүнгүүдые сонсохобо. Түрүүшын хуури 8-дахи хургуули эзэлбэ, хоёрдохи хуурида - 25-дахи, гурбадахи хуурида Гуннын талмайһаа холо бэшэ оршодог Суужын дунда хургуули гараба.

Тус фестивалине үнгэргэгшэд хэд бэ гэхэдэ, Улаан-Удэ хотын захиргаан, гунну арадай уласхоорондын фонд, Ивалгын аймагай захиргаан болоно.

Тус фонд 2000 ондо байгуулагдаа. Энэ фестивал үнгэргэжэе табан жэлдэ ажал ябуулааба. Улаан-Удэ хотын байгалиин, Буряадай эрдэмэй түбэй музейтэй сугтаа Москвада, Брюссельдэ гунну арад тухай тусхай выставкэ дэлгээба. Выставкын дүнгүүдээр тусхай каталог гараа. Мүнөө энэ фестивалда

«СКАЗАНИЕ О НАРОДЕ ХУННУ»

I серия
музык. вступление

1. Хүнтэн угаа магтан дуулан, Хүдөө таладаа омогтой гаран, Холын сагай нюуса мүнхэлэн, Холбоо үгын түүхэ домоглон...
2. Пришли восхваляя предков-шаньюя, Всю Вселенную песней оглашая, Великая степь в колыбели качаясь, Воспеваеет вместе с нами рождаеясь.
3. Зүүдэлһэн мэтэ ойндоо ерэнһэншүү, Түүхын хуудаһа иранаб гэхэншүү, Тэрэ үнгэрһэн олон үенүүдэй, Тодо элирэн гарана гэхэншүү...
4. Вижу в туманном далеком том веке, На саврасом могучем и верном коне, Скачет - небу подобный правитель Модэ, Верховный шаньюй в державе Хуннэ.
5. Хүн түрэлтэн, эртын уг гарбалтан, Хангай дайдаа дүүрэн доһолгоот, Хорин нэгэдэхи зуун жэлэй үетэн, Ходоодоо амгалан ябахын үршөөгөөт!
6. Слышу топот копыт, это предки мои Славные они баторы - богатыри, Словно восстали из праха веков Слыша говор грядущих потомков - сынов.
7. (Игра на чанэ и лимбэ)
8. Слышу в степи дыхание земли, Мысли бегут в непрерывном потоке, Будто листо страницэ эпохи, Былые воскресли картины в далеке.
9. Бодолгодо абтаад зогсон байтараа, Борохон тэнбуухайн жэргэхые гоёшоожо, Үндэр шэнгэрийн оёргүйе мэдэржэ, Үбгэрэдэг үгы һанал түрүүлээ...

Наталя БАНДЕЕВА,
зам.директора Гор СЮТУР
(городской станции юных туристов).

хабаадаһан хүн бүхэндэ тэрэ барюулагдаа. Энэ эхэ дэмбэрэлтэ ажал эрхилжэ хэрэгтэмнай аюулгүй байдалые сахидаг «Легион» гэхэн үмсын агентство, «Тэнгэри» гэхэн бөөнэрэй бүлгэм, «Буряад үнэн» Хэблэлэй байшан, мүн бусад эмхинүүд аргагүй эхэ туһаламжа үзүүлээ. Энэ фестивалнай республикын, уласхоорондын зэргэтэй болотороо ургаһай, - гээд, фондын директор Олег Булутов хэлэнэ.

- Иимэ эхэ хэрэгтэй, удаха шанартай хэрэг эрхилжэ байһан зондо баяртай байнаб. Түүхэтэ хэрэгсэлнүүдые бүтээжэ, оложо хаража, барижа үзэхэдөө, ургажа ябаа улаан бургааһаднай түрэл арадайнгаа түүхэ соёл найнаар мэдэхэ болоно. Түрэнэн тоонто дайдаа дуратайгаар, үнэн сэхэ яаха гэжэ хүмүүжүүлэгдэнэ, - гээд фестивалиин жорин түрүүлэгшэ, түүхын эрдэмэй доктор Баир Дашибалов гэмдэлгэнэ.

Үнэхөөрөөшье урданай түүхээ нэргээжэ байһан энэ фестивал уласхоорондын хэмжээнэй болотороо ургахань дамжаггүй.

Булат БАДМАЕВ.
Р-Н.БАЗАРБАЙ фото-зурагууг.

Хоёрдохи боти

БУРЯАДАЙ ЭХЭНЭРНҮҮД - БУЛТАНАЙМНАЙ ОМОГОРХОЛ

Ниигэмэй үзэсхэлэнтэ хайхан таламнай болохо, Буряадаймнай эхэнэрнүүдые зураглаһан номой 2-дохи боти хаяхана республикын типографиһаа барлагдан гараба. Тус номые автор Валерий Шагдуров, нүхэд - мэдээжэ журналистнууд Евгений Голубев, Павел Натаев, Батодоржо Содномов гэгшэдтэй сугтаа бэшэжэ, нара каруулаа.

Энэ номой түрүүшын боти 2002 ондо хэблэлһээ гараа һэн гээд хануулаа. Тэрэ ном соо Буряадаймнай 50 эхэнэрнүүдэй түрэл арадайнгаа үмэнэ али бүхы халбарыда үри дүнтэйгөөр ажаллаһанайнгаа, мүн шэн габьяатай байһанайнгаа түлөө зураглагданан байна. Номой хоёрдохи боти соо мүн лэ республикын 50 алдарт басагадай дүрэнүүд зураглагданхай.

Жэсээлбэл, эдэ эхэнэрнүүдые онсолон нэрлэе: Ажалай Улаан Тугай орденто, Буряад Республикын, Россин Федерациин габьяата врач, медицинын эрдэмэй кандидат, тэбхэр 20 жэл соо элүүры

хамгаалгын министрэй уялга дүүргэжэ ябаһан Любовь Мадыева.

хур харбалгаар Россин габьяата тренер, спортын габьяата мастер, хур харбалгаар дүрбэ удаа Россин чемпионка, Буряад Республикын физическэ культурын габьяата хүдэлмэригшэ, Олимпиин халаанай хотын 10-дахи спортивна хургуулин хоригшо Гэрэлма Эрдынева.

«Буряад үнэн» Хэблэлэй байшангай генеральна директорэй нэгэдэхи орлогшо, хүүгэдэй «Одон» сэтгүүлэй, «Бизнес-Олзо» газетын редактор, Буряад Республикын соёлой габьяата хүдэлмэригшэ Туяна Самбялова.

Нийтын-политическэ ажаябуулагша, Буряадаймнай элитэ басагадай нэгэн, бүхы наһаараа хүтэлбэрлхы зургаанда ажаллаһан Лидия Нимаева болоно. Харамтайн гэхэдэ, сагһаа урид наһа баража, хада гэртээ харяа.

Үшөөшье олон басагадаймнай зураглалнууд һонирхолтойгоор бэшгэдэнхэй.

Булат БАДМАЕВ.

ДИПЛОМУУД БАРЮУЛАГДАНААР

Байгша оной 2006 оной майн 22-ноо юниин 21 болотор БГУ-гай факультет, институт бүхэндэ дэмбэрэлтэй, 5-дахи шатын оюутадта диплом гартань барюулгын үдэшнүүд түлэг дундаа боложо байна. Табан жэлэй турша соо хуража, оюутаднай одоошье гүрэнэй шалгалтанууды барижа, дипломоо амжалтатгайгаар хамгаалһанай удаа удаан хүлээгдэнэ выпускной балдаа хүрээб гэшэ.

Тодорхойлол, ород хэлэ ба литературын факультетэй 74 оюутад энэ жэлдэ түгсхөө. Тийхэдэ Үндэһэтэнэй гуманитарна институтта 42 оюутад дүүргэжэ гараба. Бэеын тамирай факультетдэ - 45 оюутад, хари хэлэнэйхиин - 73, зүүн зүгэйхиин - 64, юридическэ - 138, эхин классай мэргэжэлэйхиин - 107, түүхын - 85, биологи-географин - 108, физико-техническэ - 65, медицинскэ - 70 оюутад дүүргэжэ. Хамта дээрээ 1104 оюутад. Энэ жэлдэ университетдэ дүүргэжэ, саашадаа наһанайнгаа үргэн тэнюун, арюун сээр харгыда гараба.

Майн 22-ой үдэшэ Үндэһэтэнэй гуманитарна институтта 42 оюутад аһала гоёор хубсалһанхай, ялагар, тологор болонхой, гар гараа барилсаһаар, халуун алыга ташалгын урилгаар актова зал орожо ерээ бэлэйбди. Буряадай гүрэнэй университетэй ректор С.В.Калмыков бултыемнай амаршалжа, уян нугархай, ухаан бодолтой, урагшаа ханаатай 8 оюутадта даан дипломууды барюулаа һэн. Эдэ даанга-басагад сооһоо нэгэ-хоёрыень нэрлэе: Арюна Балданова

БГУ-һаа мэдээсэнэ:

Сэлэнгын аймагай Харгана нютагта түрэнэн хургуулиа дүүргэмсээрээ БГУ-гай оюутан болоо һэн. 1-дэхи курсда хуража байха үедөө курсынгаа гулваагаар һунгагданан байна. 5-жэлэй турша соо Арюна бээе һайн талһаа харуулаа. Дуулажашье, хатаржашье шадаха, шүлэгшье бэшэжэ туршадаг. Энэ жэлдэ тэрэ физико-техническэ факультет түгсэһэнэ.

Хэбэд номхон Хэжэнгын, хөөрхэн жаахан бэстэй Туяна номдоо эхэ бэрхэ, хүбэлгэн ухаатай, һонор, сэсэн. Хэсээлэй һүүдээр орой болотор номой санда һуухыень үдэр бүри харадаг һэмди. Туяна мүнөө үшөө саашаа хураха зорилготой ябана. Гэрэлма Бадмажапова болбол Захааминай аймагай Санга хууринда түрэнэн намтартай. хургуулида хуража байха үедөө шүлэг, басни, саашадаа наһанайнгаа зүб зам шэлэжэ, сагаан ханаатай, сагаан сэдхэлтэй, улад зондоо һайе хэжэ, бээ бээдэе туһатай, хуража гараһан байшандаа орожо, мэндээе хубаалсажа ябаарайт гэхэн олон үрэлнүүдые хэлэжэ, дипломуудемнай гартамнай барюулаа һэн. Залуу мэргэжэлтэдтэ ийгэжэ үрээжэ байнаб:

Дээдын эхэ эрдэмтэй болоошье һаа, Дзым найрхажэ бү ябаа, Үбгэдые үтэлөө гэжэ голонгүй, Үгөөрөө ходо хүндэлжэ ябаа. Буряадайнгаа гүрэнэй университеттэ Орон гаран ябаа, Булта наһанайнгаа харгы зүбөөр шэлэн,

Буряад ороноо дээшэнэ үргэе. Чингис ХАДАЕВ.

Агын Бурядай автономито тойрогой «Ушарбай» («Коммунизм») колхозой 80 жэлэй ойдо

Забайкалин нарин нооһотой хонидой үсхэбэрлэгдэжэ эхилхээр 50 жэл хаяхана гүйсэбэ. Энэ ушараар Агын Бурядай автономито тойрогто баярай үйлэ хэрэгүүд үнгэргэгдэһэн байна. 1990-ээд онуудта Агада хонидой тоо толгой эрид үсөөрөө хаа, мүнөө дахинаа дээшэлжэ захалаа. Саашаа энэ үүлтэрэй хонин хүрэг хүгжөөгдэхэ зэргэтэй гэжэ хэлсэгдээ. Эдэ хэмжээ ябуулгануудта хабаадагшад Забайкалин нарин үүлтэрэй эрхим хонидой үзэсхэлэндэ ошожо танилсаа. Үрэ дүнгүүдээрнь Могойтын аймагай «Ушарбай» колхоз түрүү нуури эзэлжэ, «УАЗ» түхэлэй хүнгэн машинаар шагнагдаа. Тус ажахын энэ илалта дэмы бэшэ. Юуб гэхэдэ, Ушарбай хадаа Забайкалин нарин нооһотой хонидой үлгы ажахы гэшэ. Байгша оной июлин 8-да «Ушарбайн» байгуулагдаһаар 80 жэл гүйсэхэн. Энэ ажахыда эдэб жэлүүдтэ хүдэлхэн хүтэлбэрлэгшэдтэй, мэргэжэлтэдтэй болоһон хөөрөлдөөн танай анхаралда үгтэнэ.

ёһотойб гэжэ тодо саг байгаа даа. Эдэ бүгэдые гарайнгаа арбан хургандал мэдэдэг зоотехник Базарсада Цыбиковэй хонин ажалтай талаар ажахынгаа хүгжэлтэдэ оруулан хубита ехэ даа, аша габьяань сэгнэшгүй ехэ. Тэрэнэй нэрэ мүнхэлэн, Базарсада Цыбиковэй нэрэмжэтэ «Ушарбайн колхоз» гээд, тэрэнэй нэрэ үгэбэл, тон зүб шийдхэбэри абтаха, бүхы юумэн зүб мүртөө орохо зэргэтэй.

Миний хүдэлхэ жэлүүдтэ жэл бүри 1 кошара баригдадаг байгаа. Хүүгэдэй сэсэрлиг, 8

түрмэдэ хаажархиһан байха. Юрэдөө, журам шанга, хатуул саг байгаа.

1960-аад онуудта Агын ноёд хонидойнгоо тоо 1 миллиондо хүргэе гэе. Тийхэдэ бултадаа - хонишод, мэргэжэлтэд, түрүүлэгшэнэр оролдоо гэшэ. Дайнай урда үмсөөрөө байһан малшад шадалтай, боро шэрхи зон хадаа баани, зайн гал гэнгүй, һэеы гэрхэн соохоноо байгаа, үбэлдөө саһа этэжэ, кошарын орондо хотоон баряад, малаа тэжээгээд, ганса Ушарбайн бэшэ, харин Агын округой хони олон болгохын тула манай эхэ, эсэгэнэр ябаал даа.

УГТАЙ, ТУГТАЙ УШАРБАЙ

ДЫЛГЫРОВ Дамдинжаб Дылыгорович - хүдөө ажахын эрдэмэй кандидат, БГСХА-гай доцент, Буряад Республикын Агропромышленна комплексын габьяата хүдэлмэрлэгшэ, 1961-65 онуудта түрүүлэгшэ ябаа:

- 1923 оной ноябрь нарада Агын аймагай Советүүдэй 1-дэхи съезд боложо, Ленинэй кооперативна программа яажэ бээлүүлхэб, Агын талаар тараад ажаһууһан малша зоние хайшан гээд хамтаруулаха гэжэ хэлсээ юм. Тэрэ саһаа хойшо урагша-хойшо ябаха зон олон болоо. Хамтарал гэшэ ямар аша тухатайб гэжэ хэн мэдэхэб даа. Тиймэһээ урагшаа сүлөө газарнуудта ошожо, үмсөөрөө саашаадаа нууха хэрэгтэй гэнэн ханалтай зоний 2-3 түлөөлэгшэд, Монгол, Хитад руу гаража, тэндэхи зонтой, ноёдтой, засаг түрэтэйнь хэлсээд, өөһэдтөө газар эридэг байгаа. Баймга газарай үгтэхэдэ, шадалтай зарим зон урагшаа гаража, бэшэниинь үлэнтөө бэлэй. Нютагтаа үлэгшэдэй дунда эдэб үгэ гараха, хамтархада имэ-тиимэ гэжэ тэдэ бэе бээ эдэбээр айлаха. Тиймэл оршон саг байгаа.

Бурятская гэжэ түмэр замай станциһаа 2 модоной зайда Сэлхэмэ гэжэ газарта «Ажалшаархин» гэнэн хамтын коммуна тогтоо хэн. Тэрэ станцида хамаг поездууд тогтожо уһа абадаг, мастерскойтой, партийна хүртэй нютаг байгаа. Энэ станци шадар бусатай малшад анхан тэрэнэй барилгада хабаадалсажа, ород хэлэтэй, танил талатай байһан юм. Агын талада эгээл түрүүн эндэхи бүлэг зоние хамталһаниинь иимэл уг удхатай.

«Ажалшад» 31 хүн ороо: 11-ниинь ажал хэхэ шадалтай, бэшэниинь үбгэд, хүгшэд болон хүүгэд. Урагшаа ханаатай хүн Цыренжаб Цыцыков түрүүлэгшээр хунгагдаа, станциин партийна үүрэй гэшүүнээр абтаа. Хамтын зөөри гэбэл, 16 үхэр (9 наамхай), 34 хонин, 2 хуса, 1 плуг (Бурятскаа үгтэһэн) болоно. Хамтаралай гэшүүн болоогүйше хаа, юун бологшо ааб гэжэ хараад үлэһэн зариманай зүгһөө хамтаралда 1-2 мал нэмээгдэжэ үгтэһэн байха.

Коммунынид склад, эхин хургуули бариба. Складые даагшаар Бурятская станциин Иван Сурков гэжэ ород хүн томилогдоо. Тэрэл станциин ородуудһаа хартаабха, хара

таряа худалдан абажа, хахад гектар газарта таряа.

Хамтаралай ажал хэрэгэй урагшаа гаража эхилхэдэ, түмэр замай баруун, зүүн талаар ажаһуугшад 1930-аад онуудай үеэр «Улаан туг», «Шэнэ байдал» гэнэн коммунистууды тогтообо. Удангүй Могойто станцидаа дүтэшгэ Ушарбай гэдэг хүндэдэ эдэ 3 коммуна хамтаруулагдажа, «Улаан сэсэг» гэдэг хамтарал болоо. Тэрэ үе сагта идхалга гэшэ шанга байгаа. Шэнэ байдал руу зоринхой хадаа ажахыгаа коммунизм гэжэ нэрлэгты гүүлээд, дайнай урда тээ «Коммунизм» нэрэ абаа бэлэй.

Анхан сагта М.Ербановой нэрэтэй байһан аад, «Серп и молот» гэжэ нэрэ абаһан Амидхааша нютагай колхозтой 1950 ондо «Коммунизм» нийлээ.

Өөр тухайгаа хэлэбэл, би 1961 онһоо 1965 он болотор түрүүлэгшэ ябааб. Миний урда тээ XX партсъездын делегат, Ленинэй орденот Базар Гармаевич Санжиев гэжэ ехэ бэрхэ хүн 15 жэл соо түрүүлэгшэ байгаа. Тэрэнэй хүсөөр Ушарбай дээшэ хүжөө. 1957 ондо трудовняһаа болижо, мүнгэнэй тоосоондо ороо хэн. Агада манай колхознигууд эгээл түрүүн салин хүлһээ мүнгөөр абажа эхилээ бэлэй. Би 25 наһатай ябахадаа, бэлэн юумэн дээрэ түрүүлэгшэ болооб. 700-800 хүн байгаа. Һайн жэлүүд байгаа, талаан болоо. Таряан, үбһэ ногоон ургадаг, малай һайнаар үдэдэг жэлүүд хэн.

Колхознай ехэ олзотой байгаа. Колхоз 1 миллион 200 мянган түхэриг сээр олзотой, округ соогоо түрүүшын миллионер ажахы болоһон. Тийхэдэ энэ ехэ олзын 80 процентнь гэхэ гү, али 1 миллион түхэриг гансал хонин ажалһаа ородог байгаа. Хонин ажалда 30 гаран жэлдэ хүдэлхэн бэрхэ зоотехник, Россин габьяата зоотехник Базарсада Цыбиковэй бэрхээр, оролдог оор, «Коммунизм» колхоз имагтал хонин ажалаараа округ соогоо ходо түрүү нуурида ябадаг байгаа.

1956 ондо забайкалин нарин нооһотой хонидой бии болгогдоодо, Ушарбайн колхозой гол шэглэл тиймэ хонидые үсхэбэрлэхэ племфермэ болоо хэн. Социализмын үедэ хамаг юумээ түсэбэй ёһоор ябуулагдадаг байгаа. Энэ хадаа хэды хубай хони, эхэ хони, хуса баригдажа, хэдын ямар ажахыда хэдыгээр худалдагдаха

жэлэй хургуули (горхонь бэлэн хэн), котельнэ, 2 байратай 12 гэр баряади. Тэдэнэй 4-инь шлакблок, бэшэниинь модон хэн. Хоёр мянган дүрбэлжэн талмайтай таряанай тоог, хадагаламжын газар асфальтаар хушаа хэмди.

Би өөрөө Амидхаашын хүмби. 1961-65 онуудта түрүүлэгшэ ябахадаа, саашаадаа нураха хүсэлини аргагүй ехэ хэн. Отпускынгоо үедэ Новосибирск хото ошожо, СибНИИЖ гэжэ институтай аспирантурада ороод бусахадам, партиин окружком намай нураһалда табиха дурагүй байгаа. Тиймэше хаа, табихадань, нютагтаа колхозой правленийин болон парткомой үргэдхэмэл суглаа зарлажа, табилга абаа бэлэйб. Аспирантура дүүргээд, хүдөө ажахын эрдэмэй кандидат боложо, Бурядай хүдөө ажахын институтта доцентээр үүлэй 25 жэлэй туршада хүдэлжэ, амаралтада гараһан намтартай хүм даа.

СПАСОВ Михаил Александрович, экономикын эрдэмэй кандидат, доцент, Россин Федерациин хүдөө ажахын габьяата хүдэлмэрлэгшэ:

- Дайнай урда тээ бүхы адуу малаа колхоздо оруулаад, арад зон яһала шадалтайхан боложо байгаа. Хүүгэдын булта хургуулида нурадаг, Агын интернадаар дамжан, эрдэмтэйхэн боложо байхада дайн эхилээ. Цыденэй Пүнсэг гэжэ нагасатайб. Тэрэ дайнай урда тээ Саратовскийн танкова училищи дүүргээд, офицер зиндаатай сэрэгтэ мордоо. Шадалтай, хэнэгтэй бүхы эршүүл дайнда ябажа, олонинь мэндэ нютагаа бусаад, Ушарбайгаа үргөөл даа. Санжын Базар дайнаа ехэ шархануудтай, олон орден, медальнуудтай бусаад, тон ехэ ажал бүтээгээ, амжалтануудые туйлаа. Олон ажалшадаа орден, медальнуудта хүртүүлээ. Бальжима Доржиева Социалис Ажалай Герой болоо, өөрөө Ленинэй орденоор магтуулаа. Тэрэ түрүүлэгшээр яһала ябаха байгаа. Парти гэшэ шангал хэн. Райкомой ноёд урда-наамнай үгэ хэлэбэ гээд, ажалһаань гаргаһан юм. Тийхэдэ Базар 50 наһатай ябаа.

Тэрэнэй урда Гармын Тогмит гэжэ дайнай үедэ удаань олон жэлдэ түрүүлэгшэ ябаа. Жамсаранай Ринчин гэжэ түрүүлэгшэ байһан юм. Нэгэ жэл малай ехээр үхэхэдэ, тэрэниие

Сэхыень хэлэхэдэ, ажалша малша зоний хүсөөр лэ Ушарбай бодоо, хүгжөө, үндэр амжалтануудые туйлаа, мүнөө сагай байдалай бэрхэдэ колхоз зандаал, бараг байна. Мүнөө нютагтаа ажал хэжэ байһан бүхы зондо баяр баясхалан хүргэнэб!

Өөр тухай гэбэл, дунда хургуулиин хүүлээр колхоздоо

заал ба 2 жэлэй туршада ажал хээх үүсүм байгаа. Би эдэб ажал хээб. Баруун фермэдэ үхэршэн ябааб. Дугарай Эрдэни ахай намай дизель станцин моторист болгоо. Намайе тэрэ инженер болохош гэдэг хэн. Би өөрөө механик болохо хүсэлтэй Эрхүүгэй института орохо шалгалтадаа «2» гэхэн тэмдэг абахадаа, Улаан-Үдэ ерэжэ, Буряадай хүдөө ажахын института орооб. Дүүргэдэ, Ушарбайгаа ошожо, 7 эл соо ахамад зоотехник ябагдаа. Сэнгэ Батоевич Батоев гэжэ шанга түрүүлэгшэтэй хэмди. Малай тон олон жэлнүүдэ түдэлөөб. Удаань Петр Жамсаранович түрүүлэгшээр табигдажа, малайнгаа тоо толгой 35-40 мянга болгохо гэжэ оролдоо. Үбэлжөөн хатуу хэн.

Би түрүүлэгшын орлогшо, комсомолой окружкомой бюргой гэшүүн байбашье, саашаа хураха хүсэлни диилэжэ, табилга абаа, Буряадайнгаа хүдөө ажахын институтай аспирантура дүүргэдэ, хүдөө ажахын эрдэмэй кандидат боложо, 10 жэлэй туршада тэндээл багшалааб. Удаань Зэдын аймагай Борьёогой совхозой директорээр, Зэдын аймагай захиргаанай толгойлошор хүдэлөөб. Тэрэ жэлнүүдэ Россин Федерациин Верховно Сөвөдэй депутадаар хунгагдаа хэм. Совет гүрэнэй хандархан койно Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшоор, Буряадай Нефтеинспекциин даргаар, Хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй мэргэжэл дээшлүүлгын институтай экономикын болон агробизнесэй кафедрые дугаар хүдэлөөд, өөрынгөө дугаар амаралтада гарааб даа.

ДАРМАЕВ Петр Жамсаранович, 1975-1987 онуудта түрүүлэгшэ ябаа:

- 1972-75 онуудта Агын племпредприятин даргын хонин ажалтай хэм. 1975 оной хабар партиин окружкомой шийдхэбэрээр «Коммунизмын» түрүүлэгшээр табигдааб. Минии урда тээ Сахюурта нютагай Сэнгэ Батоевич Батоев арбаад жэлдэ түрүүлэгшээр хүдэлхэн байгаа.

Энэ хүмнай дайнай ветеран, офицер, округой эрхим түрүүлэгшээрэй нэгэн ябахан юм. Тэрэ хамаг ажалаа, ажахыгаа гартаа шангаар баряад хүтэдэг дүршэлтэй хүн гэшээ. Ушарбайда сельсоведэй түрүүлэгшээр Сергей Афанасьевич Воробьев гэжэ бэрхэ хүн үнинэй ажалажа байгаа. Ахамад инженер байхан Дамба Додиевич Дулмаев партийна эмхиин секретарь ябаа. Би энэ хүндэ баяр хүргэн дурсагшаб. Тэрэ түрүүшын үдэрһөө намда аргагүй ехэ туна хүргэхэн ехэ сэхэ, сэбэр хүн юм. Партиин оньһо, ухаа богони сэг соо ойлгоод, эмхиэз түрүүшүүлэй тоодо олон жэлэй туршада ябуулжа шаддаа. Зоной дунда нэбтэрүүлгын хүдэлмэридэ угаа шадмар. Архи, тамхинтай тэмсэжэ, уран хайханай харалга үзтын ниитын удхатай ябуулгануудта зоние нэгдүүлдэг хэн.

Бидэ эгээл түрүүн ажахынгаа бүхы халбаринууде цехүүд болгожо хубаагаад, булгандан адли эрхэ үгөө хэмди. Хуушанай мэргэжэлтэн Балдан Баточыреновичтэ мал ажал, бэрхэ дархан, эмхидхэлшэ Доржо Дугарович Дугаровта механизаци даалгагдаа. Жимба Балданович Балданов ахамад бухгалтерар, Жигжэд Жамсаранович Жамсаранов ахамад экономистаар табигдаа хэн. Тиихэдэ колхоз 30 мянган хонигой, 1600 үхэртэй (450-ниинь

хаамхай), 10 мянган га таряалантай, 50 трактортай, 27 комбайнтай байгаа. Барилга яһала ябаа. Жэл бүри кошара баригдаха. Тэрэнэй хажуугаар 120 хууригтай интернат баригдажа ашаглагдаа. МТМ-эй байра үндэр болгожо нэлэгдээ бэлэй.

Ган гасуур жэлнүүд хубарихадаа, бидэниие зобоогшо бэлэй. Энэ ехэ малаа тэжээхын тула үбһээ бэлдэхээ Амарай область, Приаргунска, Бооржын районууд, мүн Монгол орон руу, үбэлдөө голоомо бэлдэхээ Красноярскын хизаар руу механизаторнууднай хайса ябаа. Тэрэ жэлнүүдэ совет экономикын хайн тала бидэ бэе дээрээ үзөөбди. Энэ ехэ үбһэ, голоомо түмэр замаар зөөхэдэ, үнэ сэнгыень гүрэн нилээдгүй хямда болгоо. Үбһэ, голоомо бэлдэхэ газарнуудта ГСМ-эй асуудалнууд дари шийдхэгдэдэг байгаа.

Үшөө нэгэ жэшээ. 1980 ондо үхэрнүүд туберкулезһоо үхэжэ эхилбэ. Тиихэдэнь бүхы үхэрнүүдэ тугалнуудтайнь гүрэндэ тушаагаа хэмди. Тиигээд оройдоо нэгэ жэлэй туршада округой болон Шэтэ можын племнэгэдэлнүүдэй аша туһаар малаймнай тоо хүсэлдүүлэгдээ бэлэй. Тиихэ мүртөө малаймнай үүлтэр бүри дээшэ шанартай болоо хэн. Энэ ажалда Сэндэмэ Лыгденова тон хайн ажал бүтээгээ. Наалин 4 фермэ, тэрэнэй хажуугаар тугалнуудай байра гүйсэд оньһожоруулагмал байгаа. Мүнөө ган гасуур болобо гү, али малай нимээр гарзалбал, хэн туһалхаб - мэдэгдэнгүй.

Мүнөө бүхы зоние дурдан хөөрэхэ аргагүйб. Тиимэхээ минии ханамжаар эгээл бэрхэ, түрүү зоние дурдаха ханаатайб. Жэшээлхэдэ, гар ажалаар хэгдэдэг хамаг ажалые хүнгэдхэн Доржо Дугаровые заатагүй дурдамаар. Тэрэнэй аша габыае гүрэмнай сэгнэжэ, Россин габыата механизатор гэхэн үндэр нэрэ зэргээр тэмдэглээ.

Бадмажаб Базарович Цыбиков тухай. Түрүүлэгшэ боложо ерэхэдэм, Буряадай хүдөө ажахын институтай үүлээр зоотехник-селекционер болоод, эсэгийнгээ хэрэг эрхимээр үргэлжэлүүлээ хэн. Австралийн меринос хонидой шуһа нэбтэрүүлжэ, хонидойнгоо ноононой шанар нилээдгүй дээшлүүлхэн. Ушарбайн хонидой ноохон мүнөөшье хайнай тоодо байхан байха. Россин габыата зоотехник гэхэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэ хэн, хүдөө ажахын эрдэмэй кандидадэй зэргэ хамгаалхан юм. Мүнөө Буряадай хүдөө ажахын академин Могойтодохи филиалда багшала. Хонидой үүлтэр найжаруулаха ажалаа үргэлжэлүүлээр.

Цыден-Доржо Балданов ветврач боложо ерээ хэн. Олон жэлдэ хайнаар хүдэлөө. Колхозой түрүүлэгшын орлогшошье болоо. Мүнөө Ушарбайн хүдөөгэй поселениин Сөвөдэй түрүүлэгшээр хунгаданхай.

1987 ондо түрүүлэгшын тушаалаа болижо, «Бурят-агропромой» зууршалгаар Загарайн РАПО-до хүдэлөөб, энэл аймагай хүдөө ажахын управлениин дарга, аймагай захиргаанай толгойлогшын орлогшоор хүдэлжэ байһанаа наһанайнгаа амаралтада гарааб.

Ушарбай нютаг хадаа угаа ажалша, даруу зантай улад зонтой нютаг юм. 12 жэл соо намай үргэжэ, дэмжэжэ, туһалжа байгаа. Ушарбайнгаа бүхы зоние зосоогоо ходо ханажа байдагби, булганда баяр жаргал хүсэнэб!

**Ушарбай тоонто нютагни,
Ушархал дурамни хүрэнэл
Даа -
Уудалан сэдхэлээ
Дэлгээжэ,
Уг удамаа нэргээжэ,
Урихан сагаа дуудажэ,
Урилгы шарай шарайлжа,
Үглөөдэрые угтадаг
ёһо бии.
Ушарбай, минии тоонто
Ушархал дурам хүрэнэл
Даа...**

ОМОГОРХОНОБДИ!

Ушарбай нютагнаа уг гарбалтай 150 гаран зон Буряад орондо ажалууна. Тэдэнэй дунда үндэр амжалтанууде туйлажа, түрэл нютагаа алдаршуулжа ябахан зоной зэргэдэ нимэ хүнүүд ороно:

БАДАРАЕВ Бато-Цырен Батоболотович - Россин МЧС-эй Буряадтахи ИГПН-гэй ахамад управлениин дарга, подполковник;

БАДАРАЕВ Батор Дармажапович - Яруунын аймагай ОВД-гэй дарга;

БАЛДАНОВ Бато-Мунко Жимбаевич - журналист;

БАЛЬЖИНИМАЕВ Владимир - БМ-ай ветеран, Буряад Республикын габыата барилгашан;

БАЛЬЖИНИМАЕВА Сэсэгма Цырендоржиевна - хэлэ, бэшэгэй эрдэмэй кандидат;

БАТОРОВА Сэсэг Цыренжаповна - «Буряад үнэн» Хэблэлэй байшангай финансова директор-ахамад бухгалтер;

ДАМБИЕВ Баяржаб Дашиевич - Буряадай гүрэнэй оперо болон баледэй академическэ театрай дуушан, Буряадай Гүрэнэй шангай лауреат;

ДУГАРОВ Зандан Дашанимаевич - уран зурааша;

ДЫЛГЫРОВА Саяна Дамдинжаповна - Нарайлалгын республиканска байшангай ахамад врачай орлогшо;

ЖАМБЬЯНОВ Даба - ВСЖД-гэй Улаан-Үдын таһагай түрүү мэргэжэлтэн;

МИТУПОВА Дулмажаб Митуповна - Буряадай гүрэнэй оперо болон баледэй академическэ театрай дуушан, Буряадай габыата артист;

ПУНЦУКОВ Мунко Ринчиндоржиевич - Ивалгын аймагай ГИБДД-гэй дарга;

ПУРБУЕВ Цырен Пурбуевич - ФСБ-гэй подполковник;

РИНЧИНОВ Зоригто - Х. Намсараевай нэрэмжэтэ Буряад драмын театрай актер, Буряад Республикын габыата артист;

САГАЕВ Наян - Буряад Республикын хуралсалай болон эрдэм ухаанай Эстетическэ хүмүүжүүлгын директор;

САНДАКОВ Бато Садаевич - милициин капитан;

ТАГАРОВ Валерий Владимирович - «Русьбанкын» Буряадай таһагай генеральна директор.

Баир **ДАМБАРИНЧИНОВ**, журналист, Буряадай соёлой габыата хүдэлмэрилэгшэ, Я.Гаһегай нэрэмжэтэ шангай лауреат.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: түүхэ ба мүнөө үе сэг.

DOODO-ИВАЛГЫНХИД ДОРЗОУН ДАА...

Хангай сагаан Ивалгынгаа Хонгор шэлэн буугаалд гаа. Айлаа үгхэн энэл дайгаар Алтан сэргээ тахяалд гаа. (Н. Шабает).

Эхирэд-булагад угай зон Байгал далайн урда бөөхөө нүүн ерэжэ, Ивалга нютагта түб-хинэһөөр хэдэн зуун үе үнгэрөө. Тус үйлэ ябадал түүхэдэ үлэбэшье, үри надахадынь мартангүй дуунуудтаа дур-даһаар байна бшуу. Магад энэ ябалганһаа «Ивалга» гэжэ нэрэ мүндэлжэ болоо.

Үнгэрэгшэ амаралтын үдэр-нүүдтэ Доодо-Ивалгада болоһон зунай найр наадан Буряа-даймнай дэбисхэр дээрэ Сурхарбаанай сууряатажа эхилһе гэршэлбэ. Энэ удаа тус хэмжээн бүгэдэ буряадуудай «Алтаргана-2006» гэхэн найр-дэртэ зорюулагдаһан байгаа.

ЗАХИРГААНАЙ ТОЛГОЙЛОГШЫН ХАРАА ШЭГЛЭЛНҮҮД

«Доодо-Ивалга» гэхэн муниципальна байгуулгын бүридэлдэ ородог Хубисхал, Хойто-Бэе, Доодо-Ивалга, Нуур ба нужаа гэхэн нууринуудай түб тосхон Доодо-Ивалгада оршоно. Бүхэ хүтэлбэрилхэ зургаан тэндэһээ эхитэй. Захиргаанай толгойлогшо Александр Николаевич Цыретаровай хэлэһээр, түсэбүүд олон. Тэдэнээ бэе-

лүүлхын тула мүнгэн лэ хэрэгтэй ааб даа. Мүнөө дээрээ Захиргаанай, соёлой болон бусадшые байшангуудые за-набарилха уялгатай гүрэнэй унитарна байгуулга эмхидхэхэ талаар ябуулганууд хэгдэжэ байна. Тус байгуулга өөрын түрүүлэгшэ болон бүлэг хүдэлмэрилэгшэдтэй байха юм. Тэдэнэй салин нютагай бюджетдээ номологдохо наа, саашаадаа энэ байгуулга дүүрэн бэе даахаар хараалагдана. Аймагай нуралсалай таһагай техникэ түлбэритөөр хэрэглэхэ тухай хэлсээ баталагданхай. Наяада өөрын автобустой болохоннай. Хэгдэһэн ажал гэхэдэ, хүдөө ажахын тоо бүридэлгэдэ тусхай 2 пункт байгуулагдаһанхай, нууринуудай гудамжа бүхэндэ нэрэнүүд үгтэнхэй. Наян болзорто Доодо-Ивалгаһаа Хойто-Бэе руу ошодог харгы занбарилха хэрэгтэй болоод байна. Жэл бүри энэ харгы унанда ородог, нэгэ дахин тон найнаар занбал, саашаадаа тэрэндэ мүнгэн гаргашалагдахагүй хэн ха.

Илангаяа энэ жэлэй Сурхарбаанда бэлдэлгэ эртэнһээ захалаабди. Тосхон бүхэн тус тустаа 4 команда байгуулжа мурьсэхэ. Гэбэшье хани барисаан илахань дамжаггүй, юуб гэхэдэ, 4 командада 4 хонин бэлэг бэлдээтэй бшуу.

БАТА БЭХИ ГЭР БҮЛЭ -

ХҮГЖЭЛТЫН НҮДЭ

Иимэ удхатайгаар соёлой хэмжээнүүд соо «Эжы, аба болон би - эбтэй эетэй бүлэбди» гэхэн мурьсөөн соносхогдоһон байна. Харин тус мурьсөөнэй урда Доодо-Ивалгын соёлой ордоной дэргэдэхи залуу-шуулай «Ургы», мүн фольклорно «Гуламта» гэхэн ансамбльнууд концерт-наадаа дэлгээгээ. Соёлой ордоной хүтэлбэ-рилэгшэ О.Ч. Лөнхобоевагай тэмдэглэһээр, эдэ ансамбль-нууд аймаг соогоо нилээд сууда гаранхай, нэгэтэ бэшэ элдэб хэмжээнүүдтэ илажа гараһан. Хорёод гаран наһатайшуулые нэгэдүүлһэн «Гуламта» ан-самблие 1997 онһоо У.С. Цы-дыпова амжалтатайгаар хүтэл-бэрилнэ. Уржама Содномов-нагай хэлэһээр, гуламтаархин шажан мургэлэй талааршые ябадаг. Ивалга нютагаархини хаража ба хамгаалжа байһан обоонуудые тахихада, «Гулам-тын» гэшүүд заатагүй ха-баададаг заншалтай.

Гулваагай орлогшо Л.Б. Данзанавагай хэлэһээр, «Ал-тарганада» нэеы гэр бэл-дэхыемнай Ивалгын аймагай захиргаан даабари үгөө. Энэ бэлэн бэшэ даабари эрхимээр дүүргэхые оролдохобди.

Дээрэ тэмдэглэгдэһэн гэр бүлэнүүдэй мурьсөөндэ хабаа-даха дуратай байһанаа 3 айл мэдүүлээ. Эдэ хэд бэ гэжэ нэрлэбэл, Доодо-Ивалгын Байр ба Гэрэлма Дамбаевтан, Хойто-Бэеын Мүнхэ ба Сарюна Цы-рендоржиевтан, Нуурай Зо-ригто ба Бэлигма Мункуевтан. Эдэнэр үхибүүдтэйгээ хамта «Хартаабха тарилга», «Гэр барилга», «Поход» гэхэ мэтэ мурьсөөнүүдые дабаха баатай байгаа. Жэшээлбэл, эсэгэнь хүбүүнтээ хамта шагта хадаха ёһотой наа, эжынэр хадаһа хадаба. Эдэ болон бусад даабаринуудые торолтогүй гараһанай удаа дүнгүүд элирбэ. Дээдэ зэргын 27 баллтайгаар Цырендоржиевтантай бүлэ түрүүлжэ, хүнжэл бэлэгтэ хүртөө. Удаадахи нуурида Дамбаевтанай, гурбадахи нуурида Мункуевтанай бүлэ-нүүд хүртэһэн байна.

ХҮДЭР ШАМБАЙ ХҮБҮҮДЭЙ ХҮСЭ ШАДАЛ ЭЛИРЭЭ

Хубисхал, Хойто-Бэе, Доодо-Ивалга, Нуур ба нужаа нуу-ринуудые түлөөлһэн коман-данууд хоорондоо мурьсэбэ. Хүршэлжэ нуудаг хүдэр шамбай хүбүүд, илдам налгай басагад хүр харбалганда, волейбол ба футбол наадалганда, урилдаан ба барилдаанда ха-баадаа. Түрүүлжэ гараһан зонһоо хаанахиби гэхэ асууха ушар гансата бэшэ дуулаа бэлэй. Ахамад судья Д.А. Ду-гаржапов түрүүтэй жюрин гэшүүд хүнгэн бэшэ хэрэг даажа абаһан байна. 100 метр зайда урилдаанай дүнгүүд элиржэ, басагадай дундаһаа Нуурай К.Соснина, хүбүүдэй дундаһаа - Доодо-Ивалгын А.Ма-нушкин эрхимлэбэ. Эстафетэдэ нуурайхид түрүүлээ.

Волейболоор эхэнэрнүүдэй хоорондоо нуурайхидые дилэхэ команда байгаагүй, харин

хүбүүдэй дунда Доодо-Ивалга шалгараа. нур харбалгаар хубисхалайхид илажа гараа. Тийхэдэ нэгэдэхи нуури А.Ш. Раднаев эзэлбэ.

Барилдаанай талмай дээрэ шанга тулалдаан болоо. 35 килограмм шэгнүүртэ С. Пурбуев, А. Хабарков, Б. Бадмаев гэгшэд түрүү нууринуудые хубааба. 45 килограммай А. Лубсанов - нэгэдэхи нуури, Р. Дампилов - хоёрдохи нуури, В. Ражбаев - гурбадахи нуури абаа. 55 килограмм шэгнүүртэ С. Раб-данов, В. Осоров, Р. Ринчин-доржиев гэгшэд эрхимлээ. 55 килограммһаа дээшэ шэгнүүртэ А. Балагунов, Б. Лубсанов, А. Рабданов тус тустаа түрүүлжэ гараа. 60 килограмм шэгнүүртэ Ч. Лубсанов, С. Рабданов, С. Сынгеев гэгшэд шалгарба. 70 килограмм шэгнүүртэ Б. Банза-ракцаев, Н. Цымпилов, Б. Цы-ренов амжалтануудые туйлаа. 80 килограммай Р. Цыденжапов, А. Лхамажапов, Б. Дашиев гэгшэд илажа гараба. 80 килограммһаа дээшэ шэгнүүртэ М. Бадмацыренов, Б. Цыренов, С. Балданов гурбан түрүү нууринуудые абаа. Эдэ дүн-гүүдээр бүхэ барилдаагаар хаанахи команда түрүүлээб гэжэ элирбэ. Түрүүшын нуури - Нуур, хоёрдохи - Доодо-Ивалга, гурбадахи - Хойто-Бэе, дүрбэ-дэхи - Хубисхал абаа.

Бүхэ барилдаанай дүн бэе

томотойһоо бэшэ, арга ша-далһаа дулдыдана гээд, Сур-харбаанай эрхим тамиршание шэлэлгэ гэршэлбэ. Эндэ 70 килограмм шэгнүүрэй Бато Банзаракцаев 80 килограмм үлүүтэй Мэргэн Бадмацы-реновые унагаажэ, найртай түрүү тамиршанай хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэбэ.

Сурхарбаанай эсэстэ дүн-гүүдые элирүүлэн, шагнал-нуудые барюулхадаа, захир-гаанай толгойлогшо А.Н. Цыре-таров найр нааданай амжалта түгэс үнгэрһе тэмдэглэбэ. Энэ үдэр доодо-ивалгынхид илажа, эгээл тарган хони шэлэжэ абаһан байна. Хоёрдохи нуури - Нуур, гурбадахи нуури Хубис-хал, дүрбэдэхи нуури - Хойто-Бэе үнэн ёһоор эзэлээ.

Түрүүшын хамба лам Дамба-Даржаа Заяев дасанай нуури хаана табиһые Баян уулаада гаража эриһэн гээд, доодо-ивалгаархин хэлсэдэг байна. Тийгэжэ Ивалгын дасанай байха газар элирээ бэлэй. Жэл бүри бүхэ Буряадай арад зон хамба лама түрүүтэй Баян уулаа тахидаг заншалтай. Удаань Баян-Уулынгаа хормойдо оршодог Хубисхалда эрын гурбан наада эмхидхэдэг байха юм. Энэ тахилган июниин 23-да болохонь гээд, доодо-ивалгынхид дуулгана.

Сарюна ЭРДЫНЕЕВА.
Р.Н. БАЗАРОВАЙ фото-зурагууд.

Мүргэнэй сомоной Сталиной нэрэмжэтэ колхозой центр аймагай түбтэ байхадаа, байал үлүү хайниһың үгы гэжэ колхозой бэрхэ шуран түрүүлэгшэ Очир Григорьевич Шанюшкин хэлэдэг хэн. 1953 оной Сентябрьска Пленумэй түүхэтэ тогтоолоор Коммунист партиин Центральна комитет республикын болон аймагуудай харюусалга ехэтэй хүдэлмэрилэгшэдые, мэргэжэлтэдые үүдөө нютаг ажаллахаар бэлгээгээ бэлэй. Тэдэнэй дунда Очир Григорьевич Шанюшкин байгаа.

«Аймагай центртэ зарлагдаһан элдэбын суглаан бүхэндэ хабаадаһаш. Республикын дээдэ засагай ехэшье, багашье дарганар заимка, гүүртэ, бригада ошоё гээдэ лэ шамһаа халахагүй, заримдаа хашартайшье болошохо», - гэжэ Шанюшкин тэмдэглэнэ. «Тэдэнэй зариманиһың хүдөөгэй байдал оройдоо мэдэхэгүй байха. Жэшээн, шэниисэ обёос хоёрые илга-

Б.Э. Будаев

руулахагүй: «Юундэ мүнөө болотор зелёнкоёо тарина-йбта, тарилгые унжагай-руулһанайнгаа түлөө райком партиин бюродо тоосхоот, Баргажанай МТС-эй Советтэ дуудуулабади, - гээдэхэ. Наяхана эртынгээ тарилга дүүргэбэди, зелёнкоёо бороо хүлээгээдэ, июнь харын хуушаар тарихабади гээдэхэ, элдэбын министерствэнүүдһээ эрһэн Обком партиин түлөөлэгшэд ойлгохогүйн бэрхэшээлтэй бэлэй гэжэ Очир Григорьевич пенсидэ гараад, Тази-Уюнай харгын барилгада харгышан боложо ябахандаа, Уланханда намда хөөрөлтэ хэн. Юубгээдэ, Очир Григорьевич ангууша байһан тула Боолон-Түмэр хүрэтэр булга, Буряанхуурта буга ба хандагай баридаг хэн. Хаана шулуун, элһэн, гол горхонууд бииб, бултынь мэдэхэ байһан. Үмхэйдэ буряадуудай мүргэлэй газарые БАМайхид харгы барихадаа, хажуу талаарнь гараха ябадал Очир Шанюшкинай хабаадалгатай хэгдэһэн юм. БАМай барилгашад Үмхэйн аршаан, Уланханай совхозой Буряанхуурай адуушадай байра гэхэ мэтые хандаагаагүй, Кывыли горхойной голые хубилгаагүй юм. Энэ хэрэгтэ баһа Очир Шанюшкинай хубита би.

Мүн Сталиной нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшээр Мүнгэ Будаевич Будаин ажаллахадаа, нютагтаа таряан ажалай багахан звенонуудые ниилүүлжэ, томохон тракторно-полеводческо бригадануудые эмхидхэн. Тиигэжэ таряанай газарһаа 2 дахин ехэ ургаса хуряажа эхилээ бэлэй.

1947 ондо Мүнгэ Будаевич туршалгын 162 гектар полиһоо 30 центнер таряа хуряажа, Ажалай Улаан Тугай орденээр шагнагдаа. Колхоздо ударнигууд, стахановцууд жэлһээ жэлдэ олошоржол ябаа. 1920 ондоо ВКП(б)-гэй гэгшүүн, Баргажан голһоо 18-дахы съездын түрүү-

Боолон Түмэрһөө Байгал далай хүрэтэр

7. МҮРГЭН

шын делегат Мүнгэ Будаин тухай тусгаар стэнд Хурамхаанай аймагай арадай музей соо онсо нуури эзлэнэ. Аймагай центртэ М.Б. Будаинай үйлсэ бии, харин ажаһууһан гэртэнь мраморна плита нуулгаха хэрэгтэй болоод байна.

Мүнгэ Будаевичын түрүүлэгшээр ажаллахада, Бумбоди Эрдыниевич Будаевич тракторно-полеводческо бригада түрүү зэргэдэ ябаа. Тус бригада Хүнтэйдэ Томогто газарта нуурижанхай.

Бригадын гэгшүүд Шалсама Нечкина, Цыцык Прохорова, Тарас Гармаев, Санжадма Олзотуева, Санжадма Гармаева, Сэмбэрүү Гармаева, Хандасоо Будаева, Аюуша Цыренов, Хамали Ямалиев, Муужан Монтоев гэгшэд үбэлдөө 50-55 градус хүйтэн жабартай Хүнтэйдэ поли дээрэ саһа тогтоохо, хургаагаар шитнүүдые дархалаад, хэдэн арбаад модондо халхи хүндэлэн бодхоохо. Обоо собоо халхында сугларһан саһан хабартаа хайлажа, полине ундаалууһа, газарта шийг нойто ехээр үгэнэ бшуу.

Дайнай үедэ, мүн хойшонхыше жэлнүүдтэ эрилтэгэй байһан мэшээгээр оботой үмдэн байал дулаа барихаагүй. Даарахадаа, залуу полеводууд голоомоной үлэгдэлнүүдые галдажа, хүлөө болон гараа дулаасуула. Гансал Казаньһаа ерһэн Хамали Ямалиев түрүүшээр дааража зобохо. Уданшьегүй бидэнэртэй танилсажа, буряад дуунуудые дууладаг, ёхор хатардаг болоо бэлэй гэжэ Аюуша Арсаланов дурсан ханана.

Бумбоди Эрдыниевич социалист мурьсөө шадамараар хүтэлбэрлэжэ, полевой станай столоводо үдэр бүрийн ажалай бүтөөсэ - «Улаан сахилгаа» гаргадаг, харин декадын дүүрхэдэ, түрүүшүүдэ дамжуулгын вымпел үгэхэ, улаан тугуудые трактор, комбайнууд дээрнэ үлгүүдэдэ заншалтай байгаа. Таряа хуряалгын болон тарилгын кампанинуудта шалгарһан полеводуудта «ударник», «стахановец» гэжэ үндэр нэрэ зэргын үнэмшэлгэ ноябрийн 7-ной Агууехэ Октябрьска хубисхалай хайндэртэ үгтэдэг, үшөө мүнгэн шан барюулагдадаг заншалтай хэн. Манай үеын хүн бүхэндэ сэдхээдэ гүнзэгыгөөр шэнгэһэн ноябрийн 7-ной хайндэрые мүнөөнэй демокрадуудай болууһан хэрэг тон буруу гэжэ тоолонобди. Республикын нютаг нугануудад хамтын ажахын эхи табилаһан, шэнэ байдалда эдэбхитэйгээр хабаадалһан

үбгэдэ, хүтшэд үсөөрнэ. Тиигэбэшье Коммунист партиин гэгшүүд Ленин багшын хүтэлбэри доро гэрэлтэн татаһан Октябрьска революциин габьяа КПРФ саашань мандууладаг.

Бумбоди Будаевич морин тэргэдэ тракторна, комбайнай нөөсэ зүйл болохо элдэб замагууд, бэшэшье хэрэгсэлнүүд дүүрэн байха. Баргажанай МТС-тэ дүтэ байһандаа, складуудһаа нэмэлтэ хэрэгсэлнүүдые абаха. Өөрөө полидо ошожо хахалһан, боронойһон ажалынь сэгнэдэг, хэмнэдэг, заримдаа поваручетчик Цыпылма Цыреновна Арсаланова энэ ажал эрхилдэг бэлэй. Нөөсэ зүйл арьбалһан тракторист, комбайнер тусгаар шанда хүртэхэ, трактор заһаха, нэзлэхэ график бэелүүлэгдэхэ. Тракторист болохын тула дүй дүршэлтэй трактористын тухалагшаар ажаллаад, Могойтодо МТС-эй дэргэдэ тусгаар курс дүүргэдэг хэн.

1947 оной хабарай уларил тиимэшье таарамжатай байгаагүй. Тэрэ жэлдэ июлийн шэнээр лэ бороон орожо эхилһэн. Май, июнь барануудта дуһалшье бороон ороогүй. Гансал поли дээрэ саһа тогтооһон ашаар газарай хүрһэн шийгтэй байшаба. Мүнөө нэгэ зарим ажал мэдэхэгүйшүүл танай «бороонной» геройнууд байгаа юм бээ гэжэ атаархадаг. Энэ ябадал тон буруу.

1947 ондо талаан болоходоо Хүнтэйдэ саһан ехээр орошоһон байгаа. Хүнтэй утаараа 120 километр, үргэнөөрөө 60 километр болохо Баргажан, Хурамхаан аймагуудай таряанай газар болоно. Нютагай шуумар бригадирнууд бүхэл үбэлдөө поли дээрэ саһа тогтоогоо хэн. Тэрэнэй хойшолон хабартаа саһан хайлажа, газарай хүрһэндэ шийг нойтон ехээр баригдашаба.

Хоёрдохёор, бүхы шэниисын тарилга паар дээрэ ута руунь хүндэлэн таригдаба. Гурбадахаяр, хабарай тарилга хүни, үдэргүй 12 үдэр соо нуулгадаба. Уданшьегүй полинууд жэгдэрэн үдхэнөөр ногоорбо. Баярлаһан Бумбоди Будаев үдэр бүри гэхээр, таряагаа эрьедэг болоо хэн. Полевой станда полеводууд байра, столово, бани, пекарни, хүүдэнсэ, мориной дал хайса бэлдэбэ. Таряа хуряалганда эбэртэ бодо мал шахагдаба. Комбайн «Сталинец - 6» морин жаткатай, косилкатай жэгдэ бэрхээр ажаллаба. Ток дээрэ хүни үдэргүй молотика, триер мориной болон хүнэй хүсөөр эрыуулэгдэбэ.

Могойтын заготзернодо шэнэ таряан тушаагдажа эхилбэ. Полевой станһаа колхозой түрүүлэгшэ М.Б. Будаин хонон үнжэн, бултангай хамта хүдэлөө хэн.

Мүргэнэй Сталиной нэрэмжэтэ колхозой Томогтын тракторно-полеводческо бригада 400 гектар полиһоо 21 центнер үндэр таряа хуряажа, бригадын бригадир Б.Э. Будаев Ленинэй орденээр шагнагдаба. Тэрэ үедэ зундаа газогенератор тракторта гараар чурка хэдэн зуун кубометрээр отолохо, паар бодохоо, үбэлдөө Соболиха, Журавлиха, Түрхэ гэгшэн газарнуудта бүһэ хүрэмэ саһанда моринодо модо бэлдэдэг байгаа. Тэдэһээ мүнөө үсөөниһың үлэнхэй. Дайнай үедэ ажаллаһан ара талын 75-80 наһатайшуул гүрэнэй талаһаа мүртэй туһалмажагүй. Кемерово, Эрхүү, Шэтэ областнуудай ара талын ветерануудта миинтээр телефон нуулгана, түлээ үгэнэ, үбһэ асарна, бэшэшье туһа хүргэнэ гэжэ ветерануудай «Долгожитель» газетэдэ бэшэнэ. Мүнөө хүдөөдэ ара талын болон бэшэшье ветерануудта хартаабхын газар миинтээр хахалха, үбһэ сабшаха гэхэ мэтэ туһа хүргэхэ хэрэгүүд дүүрэн. Урдань миллион олзотой Хурамхаанай аймагай Калининэй нэрэмжэтэ колхоздо 4 хүн - түрүүлэгшэ, бухгалтер, кассир, табельщик ажалладаг байгаа. Мүнөө хаанашье хэтэрмэ баян чиновнигууд олошороо. Наяар ВАРК-ын 15-дахы съездэ хүдөөгэй байдал онсо хэлсэгдэхэ ёһотой. Буряадуудай урда саһаа эдлэһэн хонин ажал үгы болгоогшод харюусаха уялгатай. Буряад Республикын фабрикануудта ноһо абагдахаяа болонгодо, ноһон сарай, амбараар үнжэжэ эхилээ. Тиигэжэ хонин ажал хаягдашоо. Жэшээн, Загарайн аймагта түрэ нааданда гү, али холоһоо айлшадай эрэхэдэ, хүндэлхэ хонин одохогүй байха. Хоёрдохёор, бидэнэр, буряадууд заншалта ажалаа орхихо ёһогүйбди. Энэ хэрэгтэ нютагай сомоной засагай дарганар мүртэй ажал ябуулнагүй. Мүргэндэ «Курумканский совхоз» эмхидхэгдэхэдэ, Хурамхаанай дунда хургуули дүүргэгшэд Вера Цыремпилова, Тоня Цыдыпова, Дора Очирова, Тания Гончикова, Римма Сотогова, Дора Будаева, Эльвира Балданова, Гуля Аранзаева гэгшэд Баруун-Хурамхаанда классаараа гаража, фермын хаалишадаар урагшатай ажаллаһан гэжэ баян түүхэтэй. Хонишон

Д. Гармаев, хаалишан Г. Ексова, агроном Ц. Нечкина, луговод В. Зверьков, фермын бригадир М. Будаева гэгшэд аймагай социалист мурьсөөндэ илажа, чемпионууд болоһон алдар солотойнууд.

Ахалагша хонишон Светлана Нимаевна Банаева 1970-1975 онуудта дунда зэргээр 100 ехэ хонинһоо 124 хурьга түлэжүүлжэ, Ажалай Улаан Тугай орденээр шагнагдаа хэн.

Зунай, намарай үедэ үглөөнэй 4 саһаа хонидоо бэлшээрэдэ гаргаад, үдэрэй 12-13 час багаар һарабша доро һүүдэртэ амаруулаха, удаан үдэшин боро харан болотор хонид бэлшээрэдэ ябаха. Намартаа Хүнтэйн будка соо нүхэртээ байгаа, хонидоо таряанай үлэгдэлнүүдтэ манажа таргалуулаха. Таргалһан хонид ороһондоо 25-30 хоног соо орохо. Тиигэжэ эмхитэйгээр хурьгалха. Байдаг газартань агаар тунгалаг, дулаан, гэрэлтэй, сэбэр. Агаарай сэбэр байхын

С.Б. Банаева

тула түхээрлэгнүүдые нуулаха. Эдээдэг газартань даһан, хирпиисэ элбэг. Хошоод хурьгада тусгаар харууһалга эмхидхэгдэхэ.

1970-80 онуудаар Светлана Банаева жэл бүри 110, 120, 127, 135 хүрэтэр хурьгадые тодожо, тэдэнэй амиды шэгнүүрые 20-23 килограмм, хонин бүхэнһөө 3,700 - 3,900 килограмм ноһо хайшалжа, түсөөбө холо үлүүлэн дүүрүүшын нуури эзэлдэг хэн. Нэгэ заримашуул хүсэжэ ядаад, иигэжэ хэлсэдэг байгаа: «Санжадма Банаевада түрүүшынхией түрэхэ зуһаг хонидые үгөөд турштыт!» Санжадма Банаева зуһаг хонидые адуулаад, 100 хонинһоо 100 хурьга тодожо абажа, буланда баһа болдойсо жэшээ харуулаба.

1983 ондо 100 эхэ хонинһоо 143 хурьга тэнжүүлжэ, айхабтар ехэ амжалта туйлажа, С.Н. Банаева Ленинэй орденээр шагнагдаа бэлэй.

Буряадай Коммунист партиин ХХХII конференцидэ хабаадажа, Буряадай Обкомой гэгшүүнээр хунгагдаа.

Хани нүхэр Владимир Эрхитуетвай 5 үхибүүдэ хүлынь дүрөөдэ, гарынь ганзагада хүрөө. Гансал хани нүхэрын наһанһаа эртэ ябаниһың тон шаналмаар даа. Хани нүхэрөө үгылжэ зобоошье һаа, хатуу сэдхээлтэй байһандаа бээ шангаар барижа, Хүнтэйн-Үбэр гэжэ нүхэрэйнгөө газарта гал гуламтаа унтаргаагүй, үхибүүдэ үндэлгэжэ мүнөөшье нууһаар. Мүнөө жэлдэ 60 наһа гүйсэбэ. Түрэнэн үдэрөөртнай хани халуунаар амаршалаад, олон жэлнүүдтэ үхи хубүүдэйнгээ, аша гушанарайнгаа дунда сэбэр сарюун зандаа, амгалан тайбан, удаан жаргал эдлэжэ нуухыетнай гуша мянга гаран газетэ захигшадай болон уншагшадай урда үрэнэб!

Владимир БАТОРОВ.

«Дыхание фестиваля степняков ощущается всё явственнее», - писала моя коллега Алина. После праздника «Сурхарбан» стало ясно, до «Алтарганы» рукой подать, атмосфера в республике особенно в Улан-Удэ, накалена до предела.

Праздничную программу «Сурхарбана-2006» открыла хореографическая группа отдела культуры с приветственным номером, которую они шлифуют уже несколько месяцев. Дальше шёл стандартный набор с А.Санжижаповым, Л.Баяндуевой, Б.Дамдиновой и многими другими. Некое разнообразие ввела танцевальная группа могосохонцев, где протяжные ёхорные песни перемежались с современными ритмичными мелодиками. После окончания сразу началась жеребьёвка по национальной борьбе, гирям. Также параллельно был дан старт другим видам спорта - футболу, лёгкой атлетике, стрельбе из лука.

ВЕТЕР АЛТАРГАНЫ

«СУРХАРБАН»

БОРЬБА НАЦИОНАЛЬНАЯ. Бесспорно, гвоздём программы стала национальная борьба. По новым (хорошо забытым старым) правилам, видоизменённым в преддверии «Алтарганы», борьба проходила по трём весовым категориям: 60, 75 и свыше 75 кг. Украшением борцовского турнира стало участие мсмк Баира Базарова (Ага) и пятерых мс Сергея Бадмаева (Ноёхон), Вандана Базарова, Баира Санжижапова, Николая Сампилова, Бэлигто Балданова. К сведению читателей Баир Базаров из славной семьи Базаровых из с.Шулууты (Агинский округ), пять братьев - все борцы. Только ему и его братьям удавалось сдерживать атакующий натиск нашего международного Содома Будожопова на соревнованиях. К слову, это село в последние годы дало много сильных вольников, таких как Базар Жалсапов, Базар Базаргуруев. Новизна борьбы заключалась в кушаках, которыми своеобразно обматывались атлеты, и за которые держась продолжали схватку по истечению основного времени. На встречу они выходили в сопровождении засулов (индивидуальных проводителей), который разминал его, они имели право апеллировать к главному судье и разбирать отдельные недоразумения. Перед схваткой борцы кружились в танце орла, тем самым, вызывая к своим богам-хранителям сульдэ. После поражения борец по кругу солнца проходил под распростертыми руками победителя, тем самым, соглашаясь с поражением. Победитель дружески прихлопывал, намекая, что и он когда-то возьмёт своё. Борцы выходили в остроконечных шапках «монголках», зрелище было завораживающим, как будто раздвинулась связь времён, и наши широкоплечие пращурцы выходили в круг. По-человечески приятно было наблюдать, с каким удовольствием комментировал талантливый судья-информатор, он же один из организаторов и пропагандист народных традиций Ж.Ц.Доржиев. Он буквально смаковал каждое действие борцов, где надо подбадривал, а где и подстёгивал.

В категории 60 кг чисто домашний финал разыграли Баир Санжижапов и Доржо Бидагаров, где победителем вышел талантливый Баир. Он вероятно и будет представлять район на фестивале. Тройку призёров замкнул Олег Гомбоев из Улзото. В категории 75 кг в финале встретились наш Николай Сампилов и агинский баатор Баир Базаров. Николай по юношам выигрывал первенство России, как-то затерялся по мужчинам, но выполнил норматив мс по самбо. Однако зрители предрекали победу Баиру, который смотрелся чуть увереннее своего визави, но Николай ловит его на приёме и есть очередной балл в копилке могосохонцев. Тройку призёров замыкает Буянто Аюржанаев, он как-то неуверенно боролся с мастерами. Хотя зимой на играх Сагаалгана он был очень силен и неуверенно. В весовой категории свыше 75 кг Вандан Базаров очень уверенно прошёл по соперникам. Реальную ему угрозу представлял гость турнира Сергей Бадмаев, рослый, с длинными и сильными ногами, вязкий в стойке он боролся в очень неудобном стиле. Замкнул тройку наш земляк Энхэ Намжилов. Опасение специалистов вызывает категория свыше 75 кг, где на Алтаргане будут более мощные соперники. Вандан, конечно, хорош, действующий мастер спорта, амплитуда действий выверена до ювелирности, но физическая мощь всё-таки большой козырь. Большую надежду

кижигинцы возлагали на Владимира Дамдинова, но он проходит сборы в составе национальной сборной по боевому самбо. В июле он борется на чемпионате мира.

Так замкнулся круг предварительных соревнований. В соревнованиях для выявления абсолютного чемпиона участвовали все призёры и победители. В результате в финале остались только Вандан и Баир Базаровы, все предвкушали долгий финал, но выдалась скоротечная схватка. Вандан очень хорошо проходит и роняет Баира, ликует Кижинга, ликует Чесан. Кстати, в прошлом году в финале встречались они же. Вандан по итогам соревнований становится обладателем мини-гурта: два барана и скакун, учреждённый нашим депутатом Хурала Ц.Б.Базаровым. Спецприз был учреждён за танец орла известным коммерсантом Р.Рампиловым, его присудили Энхэ Намжилову и Доржо Бидагарову. Амгалан Санжижапов исполнял соло борцов и его поощряет ширетуй дацана Гармажабахай. Призы всем победителям в виде баранов и внушительных премиальных были выделены МО «Кижингинский район» (Э.В. Бадмаев).

СКАЧКИ. В конных скачках было шесть забегов. Всего участвовало около двадцати скакунов. Не всё потеряно, пока есть такие любители лошадей как братья Батор-Доржо и Балдан-Доржо Эжиновы, Жалсарай Рампилов, братья Кашаповы, Баян Батоцыренов и мн.др. Не всё потеряно - пока есть мальчики, у которых зажигаются глаза при виде лошадей. По рассказам очевидцев энгузиасты выкупают породистых скакунов для улучшения крови за 80 т.р., 300 т.р. (!). Не бывает случаев при поездке в Улан-Удэ, чтобы они не заглянули на ипподром.

На дистанции 1200 метров: 1. «Росток», наездник Баярто Минуев, владелец Баин Батоцыренов; 2. «Бургэт», наездник Жаргал Доржиев, владелец Доржо Шарбунаев; 3. «Мэлзэн», наездник Матвей Намсараев, владелец Дамба Хонихоев.

Дистанция 1600 м. 1. «Кагор», наездник Жаргал Доржиев, владелец Батор-Доржо Эжинов; 2. «Ураган», наездник Эрдэм Цыденжапов, владелец Агбан Чимитов; 3. «Карат», наездник Чингис Рампилов, владелец Зориг Рампилов.

Дистанция 2400 м. рысь 1. «Браслет», наездник Батор Эжинов, владелец Батор-Доржо Эжинов; 2. «Мустанг», наездник Анатолий Саглуев, наездник он же; 3. «Бильярд», наездник и владелец Николай Мункоев.

Дистанция 3200 м. 1. «Алмаз», наездник Балбар Чимитов, владелец Жалсарай Рампилов; 2. «Халтар», наездник Зоригто Чимитов, владелец Агван Чимитов; 3. «Хараасгай», наездник Солбон Цыдыпов, владелец Батор-Доржо Эжинов.

Дистанция 6000 м. 1. «Кагор», наездник Солбон Цыдыпов, владелец Батор-Доржо Эжинов; 2. «Султан», наездник Цыдып Чимитов, владелец Владимир Карпов; 3. «Арса», наездник Балбар Чимитов, владелец Жалсарай Рампилов.

Обидно было смотреть как на одной из дистанций, буквально за несколько метров перед финишем, ушла в сторону лошадь-лидер, которая на всём протяжении лидировала и по правилам тот, кто идёт вторым, объявляется победителем.

Все победители получили по тысяче рублей, вторые - по семьсот, третьи - по пятьсот. Именной приз главы МО «Кижингинский район» 10000 рублей.

Баир ШИРАПОВ.

АЖАЛША БҮЛЭ

Зураглал

Жаран долоогоо дабабашье, сарюун хүнгэн зандааүмсынгөө ажахые бата бэхээр баряад, хотодо ажаһуудаг басаган, хүбүүнэйгээ гэр бүлэдэ аша туһатай, эзэнэр, ашанартаа аргагүй энхэргы Матвей Сыренович Илтаков Түнхэнэй аймагай Зүүн-Мүрэн голой эрьедэхи Эшэгэлдэй хууринда түбхинэн хуурижаһан юм. Тойроод хуһан, нарһан тужа. Уһа голой эрьедэ, ой модоной захада, сэбэр агаартай газарта ямар гоёб даа. Зундаа хорёоһоо гараһаар нархяаг түүгээд ердэг, сүлөө сагтаа хахуулидажашье байдаг. Хабартаа халыарта, зундаа үхэрэй нюдэ, нэрһэ, намартаа алирһанда ошоходо, тиймэше холо бэшэ газар.

Матвей Сыренович хара багаһань тайга соо, тосхон хууриһаа хүдөө арба шахуу үрхэ айлуудтай Марагсаан нэрэтэй нютагта Эсэгын дайнай эхилхын урда жэл түрэнэн юм. Эсэгын Сэрэн Раднаевич Илтаков тэрэ үеын «Улаан-Шанаа» колхозой түрүүшын трактористнай нэгэн, эхэн Бизья Дашеевна ажахынгаа адуу мал, хони хурьгадууды харууһалдаг байгаа.

Зүүн-Мүрэн голой эрье зубшан үгсөөд, Захааминай аймаг тээшэ Марагсаан, Түмэсэн, Ингасаан гэхэн ойлгосогүй нэрэнүүдтэй гол горход шудхаран орожо түргэдүүлдэг. Хадари, эзбэн, тула заһаһаар элбэг энэ газарта анхандаа Байгал далайн баруун урда бэзын хамнигад агнуури ажалтай байһан гээд нютагай зон хэлсэдэг. Үнэхөөрөөшье, Марагсаан, хажуудахи Нарһан-Нутын хүнүүд заһаа бариха, агнаха шуналтайнууд, Матвей хүбүүн 1956 ондо Зүүн-

Мүрэнэйгөө долоон жэлэй хургуули дүүргээд, тэрэ сагта томодхогдоһон Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо хүдэлжэ эхилнэ. Хэрэнэй РТС-эй дэргэдэ эмхидхэгдэн трактористнуудай курс дүүргэжэ, 1959 онһоо ДТ-54 тракторта хууна. Онһон техникээр һонирходог байжа, тракторай зайн гал, мотоор ябуулаха хубиеннь шудалжа, дүй дүршэлтэй аха заха механизаторнууд Шагдар Сэрэнович Байшников, Бадма Будаевич Махеев, Бадма Лопсонович, Радна Мармактаевич Онохонновтой зубшоёл, заарбарие ханамжатайгаар хадуужа абаһанинь хожомоо туһатай байгаа. Тракторист болоһоор жэл хүдэлөөдүй байтарынь сэрэгэй албанда татагдажа, гурбан жэлэй туршада Удмуртида алба гараа.

Сэрэгэй албанһаа 1962 ондо табигдаһанайнгаа хүүлээр Эрхүүгэй можын Байкальск хотодо баригдажа байһан целлюлозно-саарһанай комбиндай ашаглаһан уһа сэбэрлэлгын барилга-хабсаргалгын участогта ажалда оробо. Тэрэ үеын залуушуул сэрэгэй алба дүүргэмсээрээ, олонхинь завод, фабрика болон ямар нэгэ үйлдбэрийн комбинат руу орохые тэгүүлдэг юм бэлэй. Тэрэ сагай колхознигууд ажалта үдэрөөр хүдэлжэ, жэлэй дүүрэхэдэ, тоосоо хэхэдэнь, түлбэриез тарья талхаар абадаг байгаа. Ная баригдажа байһан, хүсэд түбхинөөгүй Байкальск хотодо гэр байрын талаар бэрхэшээлтэй байгаа. Хоёр жэл

хүдэлөөд байтарынь, түрэл нютагтаа хүдэлжэ байһан залуу мэргэжэлтэн Убашеев Бадма Бандеевич үетэнөө аргагүй ехээр идхажа, нютагтань тэхэрюулжэрхихэн бэлэй. Тэрэ гэхээр гушан зургаан жэл колхоздоо механизатораар хүдэлжэ, тэдхэбэридэ гараа. 1967 онһоо намартаа СК-3, СК-4, СКД-5 түхэлэй комбайнуудаар тарья хададаг байгаа. Хабарын ДТ-54 трактораар халаан соогоо долоон гектар, ДТ-75 түхэлэй трактораар найман гектар хүрэтэр газар хахалдаг хэн. Горхон, Дээдэ-Үлгэй, Доодо-Үлгэй, Уляба, Оёор-Шанаа, һалбайн-Тужа, Танхын-Нарһан, Шабарта тарьялангай талмайнууд тэгшэ бэшэ, уруудам, үгсүүр, жалга хобоотой хадаа трактористнуудта нилээн шадал хэрэгтэй юм. Хэды бэрхэшээлтэйше һаань, нютагай механизаторнууд халаанайнгаа даабари дүүргээд лэ байдаг.

Намартаа гектарһаа дунда зэргээр 15-16 центнер ороһоо хададаг байһан юм.

- Минии колхоздо эгээн түрүүн хүдэлжэ эхилхэнэмни, эдэбхи үүсхэл ехэтэй хүтэлбэрилэгшэд Жаб Доржиевич Халудоров, Ен-Жаб Шагдурович Гулгонов, Лопсон Найданович Шагдуров, Аркадий Степанович Иричеве ажахыемнай ударидагшад хэн. Илангаяа һүүлшынхинь һаалишад, барилгашад, малшад болон тарьяан ажалда хүдэлэгшэдые урмашуулжа, элдэб янзын аяншалганууды эмхидхэжэ, курорт, санаторинуудташы амаруулдаг байһан даа, - гэжэ Матвей Сыренович дурсана.

М.С.Илтаковой гуша гаран жэл хүдэлхэн аша габьяа үндэрөөр сэгнэгдэжэ, 1981 ондо «Буряадай АССР-эй хүдөө ажахын габьяата хүдэлмэришэн» гэхэн хүндэтгэ нэрэ соло олгогдоһон. 1971 ондо «Уһанда

шэнгэгшэдые абарһанай түлөө», 1987 ондо «Ажалай ветеран» гэхэн медальнуудаар шагнадаһан байха. 1975 ондо шударгы ажалайнгаа түлөө урмашуулгын путевкоор Монгол ороһоор аяншалһан, 1978 ондо Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй түрүү механизаторнуудай зүблөөндэ Новосибирск хотодо хабаадалсаһан, 1981 ондо дүй дүршэлөөрөө хубаадалгын хэмжээ ябуулгада оролсожо, Красноярск хото ошоһон юм.

Наһанайнь нүхэр Мария Ошоровна Дальбакова ажалай түрүү зэргэдэ гарахадань, али болохоор дэмжэжэ байгаа. Мүн өөрөө залуу наһанһаань колхозой хамаг ажалда хамсы шаман, хүнэй хойно байнгүйгөөр хүдэлөө. Дүрбэн үринэрөө гарыень ганзагада, хүлыень дүрөөдэ хүргэжэ, гэр бүлэтэй болгоо. Ехэ хүбүүниинь Дмитрий Северобайкальск хотодо жоолошон, Демьян - нютагдээрэхи дунда хургуулин ажахые даагша, одхон Макар хүбүүниинь Улаан-Үдэдэ дотоодын хэрэгүүдэй албанда хүдэлдэг, Оксана басаганиинь мүн лэ хотын эмнэлгын эмхи зургаанда дунда мэргэжэлэй эмшэнээр ажалладаг. Матвей Сыренович Мария Ошоровна хоёр булта үхибүүдээ ажалша бэрхээр хүмүүжүүлһениинь ашаг үрэтэй байжа, мүнөө аша, эзэнэрын баһал ажал хүдэлмэридэ оролдосотой шударгыннууд боложо ябанхай.

Василий БИЛЬТАГУРОВ.

ФОТО-ЗУРАГ дээрэ: М.С.Илтаков Демьян хүбүүтээ, Марина ашатайа хээрын сабшаланда гаража байна.

• ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ • 21-62-62 • ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ •

Понедельник, 26

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

- 07.00 «ДОБРОЕ УТРО»
10.00 НОВОСТИ
10.05 Д/Ф «КОРОТКИЙ ВЕК МУЖЧИН»
11.20 «ДЕТЕКТИВЫ»
11.50 «МАЛАХОВ +»
13.00 НОВОСТИ
13.05 Т/С «ТАЛИСМАН»
14.20 «ЛИЧНАЯ ЖИЗНЬ МЭРИ ПОППИНС»
14.50 «ЛОЛИТА. БЕЗ КОМПЛЕКСОВ»
16.00 НОВОСТИ
16.10 Т/С «СЫЩИКИ»
17.30 «ДОКТОР КУРПАТОВ»
18.00 «ПУСТЬ ГОВОРЯТ»
19.00 ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ
19.10 «КРИМИНАЛЬНАЯ РОССИЯ». «ОХОТНИКИ В ПАРАДНЫХ»
19.40 Т/С «ЛЮБОВЬ КАК ЛЮБОВЬ»
20.50 «ФЕДЕРАЛЬНЫЙ СУДЬЯ»
22.00 «ВРЕМЯ»
22.40 Т/С «В РИТМЕ ТАНГО»
23.50 СПЕЦРАССЛЕДОВАНИЕ. «НОВЫЕ РУССКИЕ КРЕПОСТНЫЕ»
00.40 НОЧНЫЕ НОВОСТИ
01.00 Д/Ф «К-219. ПОСЛЕДНИЙ ПОХОД»
01.50 «ГЕНИИ И ЗЛОДЕИ». «БРОДЯГА ИЗ ТИФЛИСА»
02.20 Х/Ф «ЛАПОЧКА»
03.50 ФУТБОЛ. ЧЕМПИОНАТ МИРА. МАТЧ 1/8 ФИНАЛА.
06.00 НОВОСТИ

«РОССИЯ»

- 06.00 «ДОБРОЕ УТРО, РОССИЯ!» Канал БГТРК
07.45, 08.45 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
08.15, 09.15 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ (НА БУР. ЯЗ.) Канал «Россия»
09.45 Х/Ф «ДУРА»
11.45 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
12.00 ВЕСТИ Канал БГТРК
12.30 - Вести-Бурятия Канал «Россия»
12.50 Т/С «КРОТ»
15.00 ВЕСТИ Канал БГТРК
15.20 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ Канал «Россия»
15.40 Т/С «ТАЙНЫ СЛЕДСТВИЯ»
16.45 Х/Ф «КОРОЛИ РОССИЙСКОГО СЫСКА»
17.45 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
18.00 ВЕСТИ Канал БГТРК
18.20 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ (НА БУР. ЯЗ.) Канал «Россия»
18.40 Т/С «ОБРЕЧЕННАЯ СТАТЬ ЗВЕЗДОЙ»
19.40 Т/С «ВОЛЧИЦА»
20.40 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
21.00 ВЕСТИ
21.45 Т/С «ТАЙНЫ СЛЕДСТВИЯ»
23.45 ФУТБОЛ. ЧЕМПИОНАТ МИРА. 1/8 ФИНАЛА. ПРЯМАЯ ТРАНСЛЯЦИЯ ИЗ ГЕРМАНИИ
02.00 «ВЕСТИ+»
02.20 «ЧЕСТНЫЙ ДЕТЕКТИВ»
02.50 «СИНЕМАНИЯ»

НТВ

- 07.00 «СЕГОДНЯ УТРОМ»
10.00 «КУЛИНАРНЫЙ ПОЕДИНОК»
11.00 «СЕГОДНЯ»
11.20 «ЧИСТОСЕРДЕЧНОЕ ПРИЗНАНИЕ»
11.55 «КВАРТИРНЫЙ ВОПРОС»
12.55 «СЛЕДСТВИЕ ВЕЛИ...»
14.00 «СЕГОДНЯ»
14.30 Т/С «МАРШ ТУРЕЦКОГО»
16.35 «ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ»
17.00 «СЕГОДНЯ»
17.20 Т/С «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ: ОТПУСК ДЛЯ ГЕРОЕВ» Канал БГТРК
19.35 РОДДОМ: ДОМ ЗАБОТЫ, ТЕПЛА И СВЕТА
19.50 АКТУАЛЬНОЕ ИНТЕРВЬЮ. ДЕПУТАТ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ДУМЫ ФС РФ В.КУЗНЕЦОВ Канал НТВ
20.00 «СЕГОДНЯ»
20.35 Т/С «ФАВОРСКИЙ»
21.40 Т/С «ВСЕ ВКЛЮЧЕНО»
23.00 «СЕГОДНЯ»
23.40 Т/С «ТАКСИСТКА - 3»
00.45 «ЛИГА ФУТБОЛЬНЫХ ФАНАТОВ»
01.15 «ВСЕ СРАЗУ!»
01.45 «ШКОЛА ЗЛОСЛОВИЯ»
02.35 Х/Ф «МЫЛЬНАЯ ПЕНА»
04.20 «ЭНЦИКЛОПЕДИЯ ТАИН»
05.20 Т/С «ДЖОУИ»
06.10 Д/С «ГВАРДИЯ»

Ариг Ус

- 07.00 ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС.
07.30 «С УТРА ПОЛЕЗНО»
08.15 «ГЛОБАЛЬНЫЕ НОВОСТИ»
08.20 ЖИЗНЬ С УЮТОМ.
08.30 «АБИТУРИЕНТ-2006»
08.45 ЗНАКИ ЗОДИАКИ
08.50 НАШИ ПЕСНИ
09.00 ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС.
09.25 «ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬ»
09.40 НАШИ ПЕСНИ
09.55 «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
10.00 Х/Ф «БОЛЬШАЯ ГОНКА»
12.15 «ЗАПРЕДЕЛЬНЫЕ ИСТОРИИ»
13.15 Т/С «ДЕВСТВЕННОИЦА»
14.10 «ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬ»
14.30 ТАКСИ
14.55 «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
15.00 «ДЕНЬГИ НА ПРОВОДЕ». ЖИЗНЬ С УЮТОМ

- 15.30 Т/С «БУНКЕР, ИЛИ УЧЕНЫЕ ПОД ЗЕМЛЕЙ»
16.00 «ОФИС»
17.00 М/С «ЭЙ, АРНОЛЬД»
17.30 ПОБЕДОНОСНЫЙ ГОЛОС ВЕРУЮЩЕГО
18.00 «МОСКВА. ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ»
18.30 «АБИТУРИЕНТ-2006»
18.45 ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС. ЖИЗНЬ С УЮТОМ
19.00 «ВОЗМОЖНОСТИ ПЛАСТИЧЕСКОЙ ХИРУРГИИ». ЗНАКИ ЗОДИАКИ
20.00 Х/Ф «СИЛОЙ ВЕЧНОГО НЕБА»
20.35 ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС.
21.00 «ДОМ-2 НОВАЯ ЛЮБОВЬ». ЖИЗНЬ С УЮТОМ
23.00 ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС.
23.25 «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
23.30 Х/Ф «ГРИНЧ - ПОХИТИТЕЛЬ РОЖДЕСТВА»

Тивиком

- 07.20 «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
07.30 ШКОЛЬНОЕ ТВ
08.10 Т/С «ПАУЭР РЕЙНДЖЕРС»
08.40 Т/С «МЭШ» «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
09.35 «ОЧЕВИДЕЦ». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
10.30 НОВОСТИ «24».
10.50 «ЧАС СУДА». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
13.00 «TV-CLUB»
13.30 НОВОСТИ «24».
14.00 «НЕВЕРОЯТНЫЕ ИСТОРИИ»
15.00 «МИСТЕР БИН»
15.15 Т/С «СЕКРЕТНЫЕ МАТЕРИАЛЫ»
16.15 «МОЗГОЛОМЫ»
17.30 Т/С «ВОВОЧКА-2»
18.45 «ОЧЕВИДЕЦ»
19.45 «МИСТЕР БИН»
20.00 «НАШ ГОРОД». «ЕСТЬ РАЗГОВОР»
20.30 НОВОСТИ «24».
21.00 «СДЕЛКА?!». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
22.10 Т/С «СОЛДАТЫ-3»
23.20 Т/С «СТУДЕНТЫ-2»
00.30 НОВОСТИ «24».
01.00 «НАШ ГОРОД»
01.20 «НЕВЕРОЯТНЫЕ ИСТОРИИ»

СТС - «БАЙКАЛ»

- 06.00 Т/С «КАК СКАЗАЛ ДЖИМ»
06.50 М/С «СМЕШАРИКИ»

- 07.00 Т/С «33 КВАДРАТНЫХ МЕТРА»
07.30 Т/С «МОЯ ПРЕКРАСНАЯ НЯНЯ»
08.00 Т/С «НЕ РОДИСЬ КРАСИВОЙ»
09.00 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ
09.30 Т/С «ЛЮБА, ДЕТИ И ЗАВОД»
10.00 Х/Ф «КЛУБ ПЕРВЫХ ЖЕН»
12.10 Т/С «БЕДНАЯ НАСТЯ»
13.10 М/Ф «ЛИСА И ДРОЗД»
13.30 М/С «ОЗЗИ И ДРИКС»
14.00 М/С «ПРИНЦЕССА СИССИ»
14.30 М/С «САМУРАЙ ИКС»
15.00 М/С «ЛИГА СПРАВЕДЛИВОСТИ»
15.30 М/С «ЛЮДИ ИКС. ЭВОЛЮЦИЯ»
16.00 Т/С «ЛИЗЗИ МАГУАЙЕР»
16.30 Т/С «ШКОЛА «ЧЕРНАЯ ДЫРА»
17.00 Т/С «САБРИНА - МАЛЕНЬКАЯ ВЕДЬМА»
17.30 Т/С «ЗАЧАРОВАННЫЕ»
18.30 Т/С «ЛЮБА, ДЕТИ И ЗАВОД»
19.00 Т/С «МОЯ ПРЕКРАСНАЯ НЯНЯ»
19.30 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ
20.00 Т/С «НЕ РОДИСЬ КРАСИВОЙ»
21.00 Т/С «КТО В ДОМЕ ХОЗЯИН?»
21.30 Х/Ф «ОТЧАЯННЫЕ ДОМОХОЗЯЙКИ»
23.30 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ.
00.00 Т/С «КТО В ДОМЕ ХОЗЯИН?»
00.30 СКАЖИ НА СТС-БАЙКАЛ. ДЕТАЛИ
01.30 Т/С «ТАКСИСТ»
02.15 Х/Ф «РЕШКА - ЖИВ, ОРЕЛ - МЕРТВ»
03.45 Т/С «ДЕТЕКТИВНОЕ АГЕНТСТВО «ЛУННЫЙ СВЕТ»
05.20 МУЗЫКА НА СТС-БАЙКАЛ

ДТВ

- 10.00 М/Ф
11.00 САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО
11.30 «КАК УХОДИЛИ КУМИРЫ». СЕРГЕЙ ЛЕМЕШЕВ
11.55 «НЕСЛУЧАЙНАЯ МУЗЫКА»
12.00 ТЕЛЕМАГАЗИН
12.30 «КАРДАННЫЙ ВАЛ +»
12.50 Х/Ф «РЕЦЕПТ МЕСТИ»
15.05 САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО
15.35 Т/С «КОМАНДА «А»»
16.30 Т/С «КРУТОЙ УОКЕР»
17.30 М/Ф
18.30 «КАК УХОДИЛИ КУМИРЫ». СЕРГЕЙ ЛЕМЕШЕВ
18.55 Х/Ф «ПОТЕРЯННЫЙ РАЙ»
20.55 «НЕСЛУЧАЙНАЯ МУЗЫКА»
21.00 Т/С «КРУТОЙ УОКЕР»
22.00 САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО
22.55 Т/С «ТЕМНАЯ ЛОШАДКА»

Вторник, 27

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

07.00 «ДОБРОЕ УТРО»
10.00 НОВОСТИ
10.05 Т/С «В РИТМЕ ТАНГО»
11.20 «ДЕТЕКТИВЫ»
11.50 «МАЛАХОВ +»
13.00 НОВОСТИ
13.05 Т/С «ТАЛИСМАН»
14.10 «ЧИП И ДЕЙЛ СПЕШАТ НА ПОМОЩЬ»
14.50 «ЛОЛИТА. БЕЗ КОМПЛЕКСОВ»
16.00 НОВОСТИ
16.10 Т/С «СЫЩИКИ»
17.30 «ДОКТОР КУРПАТОВ»
18.00 «ПУСТЬ ГОВОРЯТ»
19.00 ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ
19.10 «ВНЕ ЗАКОНА». «РОЗЫ ДЛЯ ЖЕРТВЫ»
19.40 Т/С «ЛЮБОВЬ КАК ЛЮБОВЬ»
20.50 «ФЕДЕРАЛЬНЫЙ СУДЬЯ»
22.00 «ВРЕМЯ»
22.40 Т/С «В РИТМЕ ТАНГО»
23.50 Д/Ф «БИЗНЕС НА РОДАХ».
00.40 НОЧНЫЕ НОВОСТИ
01.00 Д/Ф «РУССКИЕ ЗОЛУШКИ: ЗАМУЖ ЗА ПРИНЦА»
01.50 ДНЕВНИК ХХVIII МОСКОВСКОГО МЕЖДУНАРОДНОГО КИНОФЕСТИВАЛЯ
02.00 Х/Ф «ГОРОД ПРОКЛЯТЫХ»
03.50 ФУТБОЛ. ЧЕМПИОНАТ МИРА. МАТЧ 1/8 ФИНАЛА. ПРЯМОЙ ЭФИР ИЗ ГЕРМАНИИ
06.00 НОВОСТИ
06.05 «ФОРГАНГ»

«РОССИЯ»

06.00 «ДОБРОЕ УТРО, РОССИЯ!»
Канал ВГТРК
07.45, 08.45 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
08.15, 09.15 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ (НА БУР. ЯЗ.)
Канал «Россия»
09.45 Т/С «ЛЮБОВЬ МОЯ»
10.50 Т/С «ТАЙНЫЙ ЗНАК»
12.00 ВЕСТИ
Канал ВГТРК
12.30 - Вести-Бурятия
Канал «Россия»
12.50 Т/С «КРОТ»
15.00 ВЕСТИ
Канал ВГТРК

15.20 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
Канал «Россия»
15.40 Т/С «ТАЙНЫ СЛЕДСТВИЯ»
16.45 Х/Ф «КОРОЛИ РОССИЙСКОГО СЫСКА»
17.45 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
18.00 ВЕСТИ
Канал ВГТРК
18.20 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ (НА БУР. ЯЗ.)
Канал «Россия»
18.40 Т/С «ОБРЕЧЕННАЯ СТАТЬ ЗВЕЗДОЙ»
19.40 Т/С «ВОЛЧИЦА»
20.40 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
21.00 ВЕСТИ
21.45 Т/С «ТАЙНЫ СЛЕДСТВИЯ»
23.45 ФУТБОЛ. ЧЕМПИОНАТ МИРА. 1/8 ФИНАЛА. ПРЯМАЯ ТРАНСЛЯЦИЯ ИЗ
02.00 «ВЕСТИ+»
02.20 Х/Ф «ИГРАЙ, КАК БЭКХЕМ»
04.30 «ДОРОЖНЫЙ ПАТРУЛЬ»

НТВ

07.00 «СЕГОДНЯ УТРОМ»
09.55 Т/С «МАНГУСТ»
11.00 «СЕГОДНЯ»
11.20 «СТИХИЯ». ПРОГРАММА ИВАНА УСАЧЕВА
11.50 «ПРИНЦИП «ДОМИНО»
12.55 Т/С «КОНВОЙ PQ-17»
14.00 «СЕГОДНЯ»
14.30 Т/С «ФАВОРСКИЙ»
15.30 Т/С «ВСЕ ВКЛЮЧЕНО»
16.35 «ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ»
17.00 «СЕГОДНЯ»
17.20 Т/С «МУР ЕСТЬ МУР- 2»
Канал ВГТРК
19.35 «ПАЗЗЛЫ»
19.45 СПОРТИВНАЯ ПРОГРАММА «ТАМИР»
Канал НТВ
20.00 «СЕГОДНЯ»
20.35 Т/С «ФАВОРСКИЙ»
21.40 Т/С «ВСЕ ВКЛЮЧЕНО»
23.00 «СЕГОДНЯ»
23.40 Т/С «ТАКСИСТКА - 3»
00.45 «ЛИГА ФУТБОЛЬНЫХ ФАНАТОВ»
01.20 Т/С «СЕКС В БОЛЬШОМ ГОРОДЕ»
01.50 Х/Ф «НЕТ ВЫХОДА»
04.00 «ЭНЦИКЛОПЕДИЯ ТАЙН»
05.10 Т/С «ДЖОУИ»
06.05 Д/С «ГВАРДИЯ»

АРИГ УС

07.00 ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС.
07.30 «С УТРА ПОЛЕЗНО»
08.15 «ГЛОБАЛЬНЫЕ НОВОСТИ»
08.20 ЖИЗНЬ С УЮТОМ.
08.30 «АБИТУРИЕНТ-2006»
08.45 ЗНАКИ ЗОДИАКИ
08.50 НАШИ ПЕСНИ
09.00 ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС.
09.25 «РУССКАЯ УСАДЬБА».
09.40 НАШИ ПЕСНИ
09.55 «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
10.00 Х/Ф «ГРИНЧ - ПОХИТИТЕЛЬ РОЖДЕСТВА»
12.15 «ЗАПРЕДЕЛЬНЫЕ ИСТОРИИ»
13.15 Т/С «ДЕВСТВЕННИЦА»
14.15 М/Ф «ДОМ, КОТОРЫЙ ПОСТРОИЛ ДЖЕК»
14.30 ТАКСИ
14.55 «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
15.00 «ДЕНЬГИ НА ПРОВОДЕ». ЖИЗНЬ С УЮТОМ
15.30 «ЛУЧШИЕ АНЕКДОТЫ РОССИИ»
16.00 «ОФИС»
17.00 М/С «ЭЙ, АРНОЛЬД»
17.30 ПОБЕДОНОСНЫЙ ГОЛОС ВЕРУЮЩЕГО
18.00 «МОСКВА. ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ»
18.30 «АБИТУРИЕНТ-2006»
18.45 ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС.
19.00 «ЗАПРЕТНАЯ ЗОНА»
20.00 Х/Ф «СИЛОЙ ВЕЧНОГО НЕБА»
20.35 ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС.
21.00 «ДРУГАЯ ЖИЗНЬ»
22.00 «ДОМ-2. НОВАЯ ЛЮБОВЬ». ЖИЗНЬ С УЮТОМ. ЗНАКИ ЗОДИАКИ
23.00 ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС.
23.25 «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
23.30 Х/Ф «КАНИКУЛЫ САНТА-КЛАУСА»

Тивиком

07.20 «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
07.30 М/С «НЕПОБЕДИМАЯ КОМАНДА СУПЕРОБЕЗЬЯНОК»
08.00 «НАШ ГОРОД». «ЕСТЬ РАЗГОВОР»
08.30 Т/С «МЭШ». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
09.25 Т/С «СОЛДАТЫ-3». «ДЕНЬ

ЗА ДНЕМ»
«НЕФОРМАТ»
10.50 «ЧАС СУДА». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
11.50 «ЧАС СУДА»
13.00 «TV-CLUB»
13.30 НОВОСТИ «24».
14.00 «СДЕЛКА?!»
15.15 Т/С «СЕКРЕТНЫЕ МАТЕРИАЛЫ»
16.15 «ТУРИСТЫ»
17.30 Т/С «СТУДЕНТЫ-2»
18.45 Т/С «СОЛДАТЫ-3»
20.00 «НАШ ГОРОД». «ЕСТЬ РАЗГОВОР»
20.30 НОВОСТИ «24».
21.00 «СДЕЛКА?!». ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
22.10 Т/С «СОЛДАТЫ-3»
23.20 Т/С «СТУДЕНТЫ-2». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
00.30 НОВОСТИ «24».
01.00 «НАШ ГОРОД»
01.20 «ФОРМУЛА 1». ГОНКА

СТС - «БАЙКАЛ»

06.00 Т/С «КАК СКАЗАЛ ДЖИМ»
06.50 М/С «СМЕШАРИКИ»
07.00 Т/С «33 КВАДРАТНЫХ МЕТРА»
07.30 Т/С «МОЯ ПРЕКРАСНАЯ НЯНЯ»
08.00 Т/С «НЕ РОДИСЬ КРАСИВОЙ»
09.00 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ
09.28 «НАСТРОЕНИЕ» С ЕВГЕНИЕМ ГРИШКОВЦОМ.
09.30 Т/С «ЛЮБА, ДЕТИ И ЗАВОД»
10.00 Т/С «ЕВЛАМПИЯ РОМАНОВА. СЛЕДСТВИЕ ВЕДЕТ ДИЛЕТАНТ»: «ОБЕД У ЛЮДОЕДА»
12.00 Т/С «БЕДНАЯ НАСТЯ»
13.00 Т/С «НОВАЯ СЕМЕЙКА АДДАМС»
13.30 М/С «ОЗЗИ И ДРИКС»
14.00 М/С «ПРИНЦЕССА СИССИ»
14.30 М/С «САМУРАЙ ИКС»
15.00 М/С «ЛИГА СПРАВЕДЛИВОСТИ»
15.30 М/С «ЛЮДИ ИКС. ЭВОЛЮЦИЯ»
16.00 Т/С «ЛИЗЗИ МАГУАЙЕР»
16.30 Т/С «ШКОЛА «ЧЕРНАЯ ДЫРА»
17.00 Т/С «САБРИНА - МАЛЕНЬКАЯ ВЕДЬМА»
17.30 Т/С «ЗАЧАРОВАННЫЕ»

18.30 Т/С «ЛЮБА, ДЕТИ И ЗАВОД»
19.00 Т/С «МОЯ ПРЕКРАСНАЯ НЯНЯ»
19.30 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ
19.58 «НАСТРОЕНИЕ» С ЕВГЕНИЕМ ГРИШКОВЦОМ.
20.00 Т/С «НЕ РОДИСЬ КРАСИВОЙ»
21.00 Т/С «КТО В ДОМЕ ХОЗЯИН?»
21.30 Х/Ф «ОТЧАЯННЫЕ ДОМОХОЗЯЙКИ»
23.30 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ.
23.58 «НАСТРОЕНИЕ» С ЕВГЕНИЕМ ГРИШКОВЦОМ
00.00 Х/Ф «ЧАСТИ ТЕЛА»
01.15 Т/С «КТО В ДОМЕ ХОЗЯИН?»
01.45 Т/С «ТАКСИСТ»
02.35 Х/Ф «ОТКРОВЕННЫЙ СВИДЕТЕЛЬ»
04.00 Т/С «ДЕТЕКТИВНОЕ АГЕНТСТВО «ЛУННЫЙ СВЕТ»
05.20 МУЗЫКА НА СТС-БАЙКАЛ

ДТВ

10.00 М/Ф
11.00 САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО
11.30 «КАК УХОДИЛИ КУМИРЫ». МИХАИЛ КРУГ
11.55 «НЕСЛУЧАЙНАЯ МУЗЫКА»
12.00 ТЕЛЕМАГАЗИН
12.30 АВТОНОВОСТИ «КАРДАННЫЙ ВАЛ +»
12.50 Х/Ф «ТОЧКА ПАДЕНИЯ»
15.05 САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО
15.30 Т/С «КОМАНДА «А»
16.30 Т/С «КРУТОЙ УОКЕР»
17.30 М/Ф
18.30 «КАК УХОДИЛИ КУМИРЫ». МИХАИЛ КРУГ
18.55 Х/Ф «КТО ВОЙДЕТ В ПОСЛЕДНИЙ ВАГОН»
21.05 Т/С «КРУТОЙ УОКЕР»
22.00 САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО
22.55 Т/С «ТЕМНАЯ ЛОШАДКА»
00.00 Т/С «ОКРУГ КОЛУМБИЯ»
01.00 Х/Ф «ПОСЛАННИК»
03.15 «КАРДАННЫЙ ВАЛ +»
03.35 АГЕНТСТВО КРИМИНАЛЬНЫХ НОВОСТЕЙ
04.00 Т/С «КОМАНДА «А»
04.55 «ДЕВУШКИ НЕ ПРОТИВ...»
05.25 «УДИВИТЕЛЬНАЯ ГОНКА»
06.25 Х/Ф «ПОТЕРЯННЫЙ РАЙ»

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ • 21-62-62 • ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ •

Среда, 28

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

07.00 «ДОБРОЕ УТРО»
10.00 НОВОСТИ
10.05 Т/С «В РИТМЕ ТАНГО»
11.20 «ДЕТЕКТИВЫ»
11.50 «МАЛАХОВ +»
13.00 НОВОСТИ
13.05 Т/С «ТАЛИСМАН»
14.10 «ЧИП И ДЕЙЛ СПЕШАТ НА ПОМОЩЬ»
14.50 «ЛОЛИТА. БЕЗ КОМПЛЕКСОВ»
16.00 НОВОСТИ
16.10 Т/С «СЫЩИКИ»
17.30 «ДОКТОР КУРПАТОВ»
18.00 «ПУСТЬ ГОВОРЯТ»
19.00 ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ
19.10 «ВНЕ ЗАКОНА». «БЕГЛЕЦ-НЕВИДИМКА»
19.40 Т/С «ЛЮБОВЬ КАК ЛЮБОВЬ»
20.50 «ФЕДЕРАЛЬНЫЙ СУДЬЯ»
22.00 «ВРЕМЯ»
22.30 Т/С «В РИТМЕ ТАНГО»
23.30 РОЖДЕНИЕ ЛЕГЕНДЫ. «БРИЛЛИАНТОВАЯ РУКА»
00.40 НОЧНЫЕ НОВОСТИ
01.00 «НА НОЧЬ ГЛЯДЯ»
01.50 ДНЕВНИК ХХVIII МОСКОВСКОГО МЕЖДУНАРОДНОГО КИНОФЕСТИВАЛЯ
02.00 «ИСКАТЕЛИ». «ДОРОГА-ПРИЗРАК»
02.50 Т/С «24 ЧАСА»
03.50 Х/Ф «ВОЗВРАЩЕНИЕ В ЭДЕМ»
05.30 СУПЕРЧЕЛОВЕК. «ТАЙНЫ ЧЕРНОЙ СМЕРТИ»
06.00 НОВОСТИ
06.05 «ТАЙНЫ ЧЕРНОЙ СМЕРТИ». ОКОНЧАНИЕ

«РОССИЯ»

06.00 «ДОБРОЕ УТРО, РОССИЯ!»
Канал ВГТРК
07.45, 08.45 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
08.15, 09.15 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ (НА БУР. ЯЗ.)
Канал «Россия»
09.45 Т/С «ЛЮБОВЬ МОЯ»
10.50 Т/С «ТАЙНЫЙ ЗНАК»
12.00 ВЕСТИ
Канал ВГТРК
12.30 - Вести-Бурятия
Канал «Россия»
12.50 Т/С «КРОТ»

15.00 ВЕСТИ
15.20 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
15.40 Т/С «ТАЙНЫ СЛЕДСТВИЯ»
17.50 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
18.00 ВЕСТИ
Канал ВГТРК
18.20 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ (НА БУР. ЯЗ.)
Канал «Россия»
18.40 Т/С «ОБРЕЧЕННАЯ СТАТЬ ЗВЕЗДОЙ»
19.40 Т/С «ВОЛЧИЦА»
20.40 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
21.00 ВЕСТИ
21.45 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
22.05 «СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!»
22.15 Т/С «ТАЙНЫ СЛЕДСТВИЯ»
00.15 «МОЙ СЕРЕБРЯНЫЙ ШАР. МИХАИЛ ЖАРОВ»
01.15 «ВЕСТИ+»
01.35 Х/Ф «ИМИТАТОР»
03.35 «ДОРОЖНЫЙ ПАТРУЛЬ»

НТВ

07.00 «СЕГОДНЯ УТРОМ»
09.55 Т/С «МАНГУСТ- 2»
11.00 «СЕГОДНЯ»
11.20 «ОСОБО ОПАСЕН!»
11.50 «ПРИНЦИП «ДОМИНО»
12.55 Т/С «КОНВОЙ PQ-17»
14.00 «СЕГОДНЯ»
14.30 Т/С «ФАВОРСКИЙ»
15.30 Т/С «ВСЕ ВКЛЮЧЕНО»
16.35 «ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ»
17.00 «СЕГОДНЯ»
17.20 Т/С «МУР ЕСТЬ МУР- 2»
Канал ВГТРК
19.35 «АЛТАРГАНА-2006» ПРЯМОЙ ЭФИР
Канал НТВ
20.00 «СЕГОДНЯ»
20.35 Т/С «ФАВОРСКИЙ»
21.40 Т/С «ВСЕ ВКЛЮЧЕНО»
23.00 «СЕГОДНЯ»
23.40 Т/С «ТАКСИСТКА - 3»
00.45 «ЛИГА ФУТБОЛЬНЫХ ФАНАТОВ»
01.20 Т/С «СЕКС В БОЛЬШОМ ГОРОДЕ»
01.55 Х/Ф «ЧЕЛОВЕК-МОТЫЛЕК»
04.10 «ЭНЦИКЛОПЕДИЯ ТАЙН»
05.05 Т/С «ДЖОУИ»
06.05 Д/С «ГВАРДИЯ»

АРИГ УС

07.00 ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС.
07.30 «С УТРА ПОЛЕЗНО»

08.15 «ГЛОБАЛЬНЫЕ НОВОСТИ»
08.20 ЖИЗНЬ С УЮТОМ.
08.30 «АБИТУРИЕНТ-2006»
08.45 ЗНАКИ ЗОДИАКИ
08.50 НАШИ ПЕСНИ
09.00 ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС.
09.25 «ДЕЛО ТЕХНИКИ».
09.40 НАШИ ПЕСНИ
09.55 «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
10.00 Х/Ф «КАНИКУЛЫ САНТА-КЛАУСА»
12.15 «ВЕРЮ - НЕ ВЕРЮ»
13.15 Т/С «ДЕВСТВЕННИЦА»
14.10 «ДЕЛО ТЕХНИКИ»
14.30 ТАКСИ
14.55 «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
15.00 «ДЕНЬГИ НА ПРОВОДЕ». ЖИЗНЬ С УЮТОМ
15.30 «ЛУЧШИЕ АНЕКДОТЫ ИЗ РОССИИ»
16.00 «ОФИС»
17.00 М/С «ЭЙ, АРНОЛЬД»
17.30 ПОБЕДОНОСНЫЙ ГОЛОС ВЕРУЮЩЕГО
18.00 «МОСКВА. ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ»
18.30 М/Ф
18.45 ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС.
19.00 «ДРУГАЯ ЖИЗНЬ». ЗНАКИ ЗОДИАКИ
20.00 Х/Ф «СИЛОЙ ВЕЧНОГО НЕБА»
20.35 ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС.
21.00 «РЕБЕНОК-РОБОТ»
22.00 «ДОМ-2. НОВАЯ ЛЮБОВЬ». ЖИЗНЬ С УЮТОМ. ЗНАКИ ЗОДИАКИ
23.00 ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС.
23.25 «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
23.30 «АБИТУРИЕНТ-2006»
23.45 Х/Ф «НОВАЯ РОЖДЕСТВЕНСКАЯ СКАЗКА»

13.30 НОВОСТИ «24».
14.00 «СДЕЛКА?!»
15.15 Т/С «СЕКРЕТНЫЕ МАТЕРИАЛЫ»
16.15 Т/С «ТУРИСТЫ»
17.30 Т/С «СТУДЕНТЫ-2»
18.45 «СТИЛЬНАЯ ЖИЗНЬ». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
20.00 «НАШ ГОРОД». «ЕСТЬ РАЗГОВОР»
20.30 НОВОСТИ «24».
21.00 «СДЕЛКА?!». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
22.10 Т/С «СОЛДАТЫ-4»
23.20 Т/С «СТУДЕНТЫ-2». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
00.30 НОВОСТИ «24».
01.00 «НАШ ГОРОД»
01.20 Х/Ф «ДЖЕНИС И ДЖОН»

Тивиком

07.20 «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
07.30 М/С «НЕПОБЕДИМАЯ КОМАНДА СУПЕРОБЕЗЬЯНОК»
07.55 «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
08.00 «НАШ ГОРОД». «ЕСТЬ РАЗГОВОР»
08.20 Т/С «МЭШ». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
09.15 Т/С «СОЛДАТЫ-3». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
10.30 НОВОСТИ «24».
10.50 «ЧАС СУДА». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
11.50 «ЧАС СУДА». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
13.00 «TV-CLUB»

06.00 Т/С «КАК СКАЗАЛ ДЖИМ»
06.50 М/С «СМЕШАРИКИ»
07.00 Т/С «33 КВАДРАТНЫХ МЕТРА»
07.30 Т/С «МОЯ ПРЕКРАСНАЯ НЯНЯ»
08.00 Т/С «НЕ РОДИСЬ КРАСИВОЙ»
09.00 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ
09.28 «НАСТРОЕНИЕ» С ЕВГЕНИЕМ ГРИШКОВЦОМ.
09.30 Т/С «ЛЮБА, ДЕТИ И ЗАВОД»
10.00 Т/С «ЕВЛАМПИЯ РОМАНОВА. СЛЕДСТВИЕ ВЕДЕТ ДИЛЕТАНТ»: «ОБЕД У ЛЮДОЕДА»
12.00 Т/С «БЕДНАЯ НАСТЯ»
13.00 Т/С «НОВАЯ СЕМЕЙКА АДДАМС»
13.30 М/С «ОЗЗИ И ДРИКС»
14.00 М/С «ПРИНЦЕССА СИССИ»
14.30 М/С «САМУРАЙ ИКС»
15.00 М/С «ЛИГА СПРАВЕДЛИВОСТИ»
15.30 М/С «ЛЮДИ ИКС. ЭВОЛЮЦИЯ»
16.00 Т/С «ЛИЗЗИ МАГУАЙЕР»
16.30 Т/С «ШКОЛА «ЧЕРНАЯ ДЫРА»
17.00 Т/С «САБРИНА - МАЛЕНЬКАЯ ВЕДЬМА»
17.30 Т/С «ЗАЧАРОВАННЫЕ»
18.30 Т/С «ЛЮБА, ДЕТИ И ЗАВОД»
19.00 Т/С «МОЯ ПРЕКРАСНАЯ НЯНЯ»
19.30 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ
19.58 «НАСТРОЕНИЕ» С ЕВГЕНИЕМ ГРИШКОВЦОМ.
20.00 Т/С «НЕ РОДИСЬ КРАСИ-

ООО «Байкальская компания» ЗАКУПАЕТ ЛОМ ЦВЕТНЫХ МЕТАЛЛОВ а также СВИНЦА, аккумуляторов б/у ЗАКЛЮЧАЕТ ДОГОВОРЫ С ПРЕДПРИЯТИЯМИ ул. Транспортная, 3а Тел: 55-31-82

21.00 Т/С «КТО В ДОМЕ ХОЗЯИН?»
21.30 Х/Ф «ЗАЛОЖНИКИ»
23.30 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ.
23.58 «НАСТРОЕНИЕ» С ЕВГЕНИЕМ ГРИШКОВЦОМ
00.00 Х/Ф «ЧАСТИ ТЕЛА»
01.05 Т/С «КТО В ДОМЕ ХОЗЯИН?»
01.35 Т/С «VERITAS. В ПОИСКАХ ИСТИНЫ»
02.30 Х/Ф «В СЕТЯХ ПАУТИНЫ»
03.50 Т/С «ДЕТЕКТИВНОЕ АГЕНТСТВО «ЛУННЫЙ СВЕТ»
05.20 МУЗЫКА НА СТС-БАЙКАЛ

ДТВ

10.00 М/Ф
11.00 САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО
11.30 «КАК УХОДИЛИ КУМИРЫ». РОСТИСЛАВ ПЛЯТТ
11.55 «НЕСЛУЧАЙНАЯ МУЗЫКА»
12.00 ТЕЛЕМАГАЗИН
12.30 «КАРДАННЫЙ ВАЛ +»
12.50 Х/Ф «ПОСЛАННИК»
15.05 САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО
15.30 Т/С «КОМАНДА «А»
16.30 Т/С «КРУТОЙ УОКЕР»
17.30 М/Ф
18.30 «КАК УХОДИЛИ КУМИРЫ». РОСТИСЛАВ ПЛЯТТ
18.55 Х/Ф «БРАВЫЕ ПАРНИ»
20.55 «НЕСЛУЧАЙНАЯ МУЗЫКА»
21.00 Т/С «КРУТОЙ УОКЕР»
22.00 САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО
22.55 Т/С «ТЕМНАЯ ЛОШАДКА»
00.00 Т/С «ОКРУГ КОЛУМБИЯ»
01.00 Х/Ф «СТРАХ НАД ГОРОДОМ»
03.15 АВТОНОВОСТИ «КАРДАННЫЙ ВАЛ +»
03.35 АГЕНТСТВО КРИМИНАЛЬНЫХ НОВОСТЕЙ
04.00 Т/С «КОМАНДА «А»
05.00 «ДЕВУШКИ НЕ ПРОТИВ...»
05.25 РЕАЛИТИ-ШОУ «УДИВИТЕЛЬНАЯ ГОНКА»
06.20 Х/Ф «КТО ВОЙДЕТ В ПОСЛЕДНИЙ ВАГОН»

Четверг, 29

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

07.00 «ДОБРОЕ УТРО»
10.00 НОВОСТИ
10.05 Т/С «В РИТМЕ ТАНГО»
11.20 «ДЕТЕКТИВЫ»
11.50 «МАЛАХОВ +»
13.00 НОВОСТИ
13.05 Т/С «ТАЛИСМАН»
14.10 «ЧИП И ДЕИЛ СПЕШАТ НА ПОМОЩЬ»
14.50 «ЛОЛИТА. БЕЗ КОМПЛЕКСОВ»
16.00 НОВОСТИ
16.10 Т/С «СЫЩИКИ»
17.30 «ДОКТОР КУРПАТОВ»
18.00 «ПУСТЬ ГОВОРЯТ»
19.00 ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ
19.10 «ВНЕ ЗАКОНА». «СЕВЕРНАЯ ВЕНДЕТТА»
19.40 Т/С «ЛЮБОВЬ КАК ЛЮБОВЬ»
20.50 «ФЕДЕРАЛЬНЫЙ СУДЬЯ»
22.00 «ВРЕМЯ»
22.30 Т/С «В РИТМЕ ТАНГО»
23.30 СПЕЦРАССЛЕДОВАНИЕ. «КАРЬЕР ДЛЯ БАБУШКИ»
00.40 НОЧНЫЕ НОВОСТИ
01.00 «СУДИТЕ САМИ»
02.00 ДНЕВНИК XXVIII МОСКОВСКОГО МЕЖДУНАРОДНОГО КИНОФЕСТИВАЛЯ
02.10 Д/Ф «ПЕСНИ НАШЕГО ДВОРА. ТЕРРИТОРИЯ СВОБОДЫ»
03.00 Х/Ф «ВОЗВРАЩЕНИЕ В ЭДЕМ»

РОССИЯ

06.00 «ДОБРОЕ УТРО, РОССИЯ!»
Канал БГТРК
07.45, 08.45 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
08.15, 09.15 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ (НА БУР. ЯЗ.)
Канал «Россия»
09.45 Т/С «ЛЮБОВЬ МОЯ»
10.50 Т/С «ТАИНЫЙ ЗНАК»
12.00 ВЕСТИ
Канал БГТРК
12.30 - Вести-Бурятия
Канал «Россия»
12.50 Т/С «КРОТ»
15.00 ВЕСТИ
Канал БГТРК
15.20 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
Канал «Россия»
15.40 Т/С «ТАИНЫ СЛЕДСТВИЯ»
16.45 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
18.00 ВЕСТИ

Пятница, 30

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

07.00 «ДОБРОЕ УТРО»
10.00 НОВОСТИ
10.05 Т/С «В РИТМЕ ТАНГО»
11.20 «ДЕТЕКТИВЫ»
11.50 «МАЛАХОВ +»
13.00 НОВОСТИ
13.05 Т/С «ТАЛИСМАН»
14.00 «ЧИП И ДЕИЛ СПЕШАТ НА ПОМОЩЬ»
14.50 «ЛОЛИТА. БЕЗ КОМПЛЕКСОВ»
16.00 НОВОСТИ
16.10 Т/С «СЫЩИКИ»
17.30 «ДОКТОР КУРПАТОВ»
18.00 «ПУСТЬ ГОВОРЯТ»
19.00 ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ
19.10 «ВНЕ ЗАКОНА». «БРАТЬЯ-РАЗБОЙНИКИ»
19.40 Т/С «ЛЮБОВЬ КАК ЛЮБОВЬ»
20.50 ПОЛЕ ЧУДЕС
22.00 «ВРЕМЯ»
22.25 «УМОРА-2006»
23.50 Х/Ф «АМЕРИКАНСКИЙ ПИРОГ: СВАДЬБА»
01.40 ДНЕВНИК XXVIII МОСКОВСКОГО МЕЖДУНАРОДНОГО КИНОФЕСТИВАЛЯ
01.50 Х/Ф «ГЛАЗА АНГЕЛА»
03.50 ФУТБОЛ. ЧЕМПИОНАТ МИРА. ЧЕТВЕРТЫЙ ФИНАЛ. ПРЯМОЙ ЭФИР ИЗ ГЕРМАНИИ. В ПЕРЕРЫВЕ - ДНЕВНИК XXVIII МОСКОВСКОГО МЕЖДУНАРОДНОГО КИНОФЕСТИВАЛЯ
06.00 Т/С «ЛИНИЯ ОГНЯ»

РОССИЯ

06.00 «ДОБРОЕ УТРО, РОССИЯ!»
Канал БГТРК
07.45, 08.45 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
08.15, 09.15 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ (НА БУР. ЯЗ.)
Канал «Россия»
09.45 Т/С «ЛЮБОВЬ МОЯ»
10.50 Т/С «ТАИНЫЙ ЗНАК»
12.00 ВЕСТИ
Канал БГТРК
12.30 - Вести-Бурятия
Канал «Россия»
12.50 Х/Ф «ГОРЫНЫЧ И ВИКТОРИЯ»
14.45 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
15.00 ВЕСТИ
Канал БГТРК
15.20 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
15.40 БАМБАХАЙ
15.55 УЛГУР

Канал БГТРК
18.20 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ (НА БУР. ЯЗ.)
Канал «Россия»
18.40 Т/С «ОБРЕЧЕННАЯ СТАТЬ ЗВЕЗДОЙ»
19.40 Т/С «ВОЛЧИЦА»
20.40 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
21.00 ВЕСТИ
21.45 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
22.05 «СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!»
22.15 Т/С «ТАИНЫ СЛЕДСТВИЯ»
00.15 Х/Ф «ЦИТАДЕЛЬ»
01.15 «ВЕСТИ+»
01.35 Х/Ф «ЗАБЛУДШИЕ»
03.30 «ГОРЯЧАЯ ДЕСЯТКА»

НТВ

07.00 «СЕГОДНЯ УТРОМ»
09.55 Т/С «МАНГУСТ- 2»
11.00 «СЕГОДНЯ»
11.20 «ГЛАВНАЯ ДОРОГА»
11.50 «ПРИНЦИП «ДОМИНО»
12.55 Т/С «КОНВОЙ PQ-17»
14.00 «СЕГОДНЯ»
14.30 Т/С «ФАВОРСКИЙ»
15.30 Т/С «ВСЕ ВКЛЮЧЕНО»
16.35 «ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ»
17.00 «СЕГОДНЯ»
17.20 Т/С «МУР ЕСТЬ МУР- 2»

Канал БГТРК
19.35 УЛГУР
19.45 ТЕЛЕВИЗИОННАЯ ПРИЕМНАЯ
Канал НТВ
20.00 «СЕГОДНЯ»
20.35 Т/С «ФАВОРСКИЙ»
21.40 Т/С «ВСЕ ВКЛЮЧЕНО»
23.00 «СЕГОДНЯ»
23.40 «К БАРЬЕРУ!»
00.55 Т/С «ТАКСИСТКА - 3»
01.55 Т/С «СЕК В БОЛЬШОМ ГОРОДЕ»
02.35 Х/Ф «ИСТИВИККИЕ ВЕДЬМЫ»
04.50 «ЭНЦИКЛОПЕДИЯ ТАЙН»
05.25 Т/С «ДЖОУИ»
06.10 Д/С «ГВАРДИЯ»

Ариг Ус

07.00 ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС.
07.30 «С УТРА ПОЛЕЗНО»
08.15 «ГЛОБАЛЬНЫЕ НОВОСТИ»
08.20 ЖИЗНЬ С УЮТОМ.
08.30 АБИТУРИЕНТ-2006
08.45 ЗНАКИ ЗОДИАКИ
08.50 НАШИ ПЕСНИ
09.00 ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС.
09.25 «ВИРТУАЛЬНЫЕ МИРЫ»

09.45 НАШИ ПЕСНИ
09.55 «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
10.00 Х/Ф «НОВАЯ РОЖДЕСТВЕНСКАЯ СКАЗКА»
12.15 «ВЕРЮ - НЕ ВЕРЮ»
13.15 Т/С «ДЕВСТВЕННИЦА»
14.15 «ВИРТУАЛЬНЫЕ МИРЫ»
14.30 ТАКСИ
14.55 «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
15.00 «ДЕНЬГИ НА ПРОВОДЕ». ЖИЗНЬ С УЮТОМ
15.30 «ЛУЧШИЕ АНЕКДОТЫ ИЗ РОССИИ»
16.00 «ОФИС»
17.00 «МОСКВА. ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ»
17.25 ЗНАКИ ЗОДИАКИ
17.30 ПОБЕДОНОСНЫЙ ГОЛОС ВЕРУЮЩЕГО
18.00 М/Ф
18.10 М/С «ЭЙ, АРНОЛЬД»
18.45 ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС.
19.00 «НЕОБЪЯСНИМО, НО ФАКТ»
20.00 Х/Ф «СИЛОЙ ВЕЧНОГО НЕБА»
20.30 ЗНАКИ ЗОДИАКИ
20.35 ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС.
21.00 «КЛУБ БЫВШИХ ЖЕН»
22.00 «ДОМ-2. НОВАЯ ЛЮБОВЬ». ЖИЗНЬ С УЮТОМ
23.00 ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС.
23.25 «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
23.30 «АБИТУРИЕНТ-2006»
23.45 Х/Ф «АПАРТАМЕНТЫ ДЖО»

Тивиком

07.20 «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
07.30 М/С «БЛИЗНЯШКИ-ПЯТЕРНЯШКИ»
07.55 «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
08.00 «НАШ ГОРОД». «ЕСТЬ РАЗГОВОР»
08.20 Т/С «МЭШ»
09.15 Т/С «СОЛДАТЫ-4». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
10.30 НОВОСТИ «24».
10.50 «ЧАС СУДА». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
11.50 «ЧАС СУДА». «ЖИЗНЬ С УЮТОМ». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
13.00 «TV CLUB»
13.30 НОВОСТИ «24».
14.00 «СДЕЛКА?!»
15.15 Т/С «СЕКРЕТНЫЕ МАТЕРИАЛЫ»
16.15 Т/С «ТУРИСТЫ»
17.30 Т/С «СТУДЕНТЫ-2»
18.45 «САМ СЕБЕ ХОЗЯИН» С А.КУШНАРЕВЫМ «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
19.15 «РАДАР-СПОРТ»

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ • 21-62-62 • 0

16.10 МУНХЭ ЗУЛА
16.30 СПОРТ-ЦЕНТР
Канал «Россия»
15.40 «В ПОИСКАХ ПРИКЛЮЧЕНИЙ»
16.40 Х/Ф «КОРОЛИ РОССИЙСКОГО СЫСКА»
17.40 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
18.00 ВЕСТИ
Канал БГТРК
18.20 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ (НА БУР. ЯЗ.)
Канал «Россия»
18.40 Т/С «ОБРЕЧЕННАЯ СТАТЬ ЗВЕЗДОЙ»
19.40 Т/С «ВОЛЧИЦА»
20.40 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
21.00 ВЕСТИ
21.45 ЕЖЕГОДНАЯ ЦЕРЕМОНИЯ ВРУЧЕНИЯ МУЗЫКАЛЬНОЙ ПРЕМИИ «ЗВУКОВАЯ ДОРОЖКА МК» В КРЕМЛЕ
23.45 ФУТБОЛ. ЧЕМПИОНАТ МИРА. 1/4 ФИНАЛА. ПРЯМАЯ ТРАНСЛЯЦИЯ
02.00 Х/Ф «КАРМЕН»
04.15 Х/Ф «СЛОВО ВОРА»

НТВ

07.00 «СЕГОДНЯ УТРОМ»
09.55 Т/С «МАНГУСТ- 2»
11.00 «СЕГОДНЯ»
11.20 «КРИМИНАЛЬНАЯ РОССИЯ»
11.50 «ПРИНЦИП «ДОМИНО»
12.55 Т/С «КОНВОЙ PQ-17»
14.00 «СЕГОДНЯ»
14.30 Т/С «ФАВОРСКИЙ»
15.30 Т/С «ВСЕ ВКЛЮЧЕНО»
16.35 «ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ»
17.00 «СЕГОДНЯ»
17.20 Т/С «МУР ЕСТЬ МУР-2»

Канал БГТРК
19.35 ВСЕРОССИЙСКАЯ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННАЯ ПЕРЕПИСЬ - 2006. «КРУГЛЫЙ СТОЛ»

Канал НТВ
20.00 «СЕГОДНЯ»
20.35 Т/С «ФАВОРСКИЙ»
21.40 «СЛЕДСТВИЕ ВЕЛИ...»
22.40 Х/Ф «НАД ЗАКОНОМ»
00.40 «ЛИГА ФУТБОЛЬНЫХ ФАНАТОВ»
01.15 Х/Ф «ОГНЕННЫЙ ДОЖДЬ»
03.30 «КОМА: ЭТО ПРАВДА»
04.00 «ЭНЦИКЛОПЕДИЯ ТАЙН»
04.55 Х/Ф «ФАНТОЦЫ В РАЮ»

Ариг Ус

07.00 ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС.
07.30 «С УТРА ПОЛЕЗНО»
08.15 «ГЛОБАЛЬНЫЕ НОВОСТИ»
08.20 ЖИЗНЬ С УЮТОМ.

20.00 «НАШ ГОРОД». «ЕСТЬ РАЗГОВОР»
20.30 НОВОСТИ «24».
21.00 «СДЕЛКА?!». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
22.10 Т/С «СОЛДАТЫ-4». «ЖИЗНЬ С УЮТОМ»
23.20 «СУПЕРНЯЯ С ТУТТОЙ ЛАРСЕН». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
00.30 НОВОСТИ «24».
01.00 «НАШ ГОРОД»
01.20 Х/Ф «ПРОЕКТ «ЕЛЬЦИН»

СТС - «БАЙКАЛ»

06.00 Т/С «КАК СКАЗАЛ ДЖИМ»
06.50 М/С «СМЕШАРИКИ»
07.00 Т/С «33 КВАДРАТНЫХ МЕТРА»
07.30 Т/С «МОЯ ПРЕКРАСНАЯ НЯНЯ»
08.00 Т/С «НЕ РОДИСЬ КРАСИВОЙ»
09.00 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ
09.28 «НАСТРОЕНИЕ» С ЕВГЕНИЕМ ГРИШКОВЦОМ.
09.30 Т/С «ЛЮБА, ДЕТИ И ЗАВОД»
10.00 Т/С «ЕВЛАМПИЯ РОМАНОВА. СЛЕДСТВИЕ ВЕДЕТ ДИЛЕТАНТ»: «СОЗВЕЗДИЕ ЖАДНЫХ ПСОВ»
12.00 Т/С «БЕДНАЯ НАСТЯ»
13.00 Т/С «НОВАЯ СЕМЕЙКА АДДАМС»
13.30 М/С «ОЗЗИ И ДРИКС»
14.00 М/С «ПРИНЦЕССА СИССИ»
14.30 М/С «САМУРАЙ ИКС»
15.00 М/С «ЛИГА СПРАВЕДЛИВОСТИ»
15.30 М/С «ЛЮДИ ИКС. ЭВОЛЮЦИЯ»
16.00 Т/С «ЛИЗЗИ МАГУАЙЕР»
16.30 Т/С «ШКОЛА «ЧЕРНАЯ ДЫРА»
17.00 Т/С «САБРИНА - МАЛЕНЬКАЯ ВЕДЬМА»
17.30 Т/С «ЗАЧАРОВАННЫЕ»
18.30 Т/С «ЛЮБА, ДЕТИ И ЗАВОД»
19.00 Т/С «МОЯ ПРЕКРАСНАЯ НЯНЯ»
19.30 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ

19.58 «НАСТРОЕНИЕ» С ЕВГЕНИЕМ ГРИШКОВЦОМ.
20.00 Т/С «НЕ РОДИСЬ КРАСИВОЙ»
21.00 Т/С «ДЕВЯТЬ ЯРДОВ»
23.10 6 КАДРОВ
23.30 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ.
23.58 «НАСТРОЕНИЕ» С ЕВГЕНИЕМ ГРИШКОВЦОМ
00.00 Х/Ф «ЧАСТИ ТЕЛА»
01.05 Т/С «VERITAS. В ПОИСКАХ ИСТИНЫ»
02.05 Х/Ф «ФОРМУЛА ЭДЕМА»
03.45 Т/С «ДЕТЕКТИВНОЕ АГЕНТСТВО «ЛУННЫЙ СВЕТ»
05.20 МУЗЫКА НА СТС-БАЙКАЛ

ДТВ

10.00 М/Ф
11.00 САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО
11.30 «КАК УХОДИЛИ КУМИРЫ». АЛЕКСЕЙ СУЛТАНОВ
11.55 «НЕСЛУЧАЙНАЯ МУЗЫКА»
12.00 ТЕЛЕМАГАЗИН
12.30 АВТОНОВОСТИ «КАРДАННЫЙ ВАЛ +»
12.50 Х/Ф «СТРАХ НАД ГОРОДОМ»
15.05 САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО
15.30 Т/С «КОМАНДА «А»
16.30 Т/С «КРУТОЙ УОКЕР»
17.30 М/Ф
18.30 «КАК УХОДИЛИ КУМИРЫ». АЛЕКСЕЙ СУЛТАНОВ
18.55 Х/Ф «ПРОПАВШИЕ СРЕДИ ЖИВЫХ»
21.05 Т/С «КРУТОЙ УОКЕР»
22.00 САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО
22.55 Т/С «ТЕМНАЯ ЛОШАДКА»
00.00 Т/С «ОКРУГ КОЛУМБИЯ»
01.00 Х/Ф «СЕМЬЯ ПОЛИЦЕЙСКИХ-2»
03.15 АВТОНОВОСТИ «КАРДАННЫЙ ВАЛ +»
03.35 АГЕНТСТВО КРИМИНАЛЬНЫХ НОВОСТЕЙ
04.00 Т/С «КОМАНДА «А»
04.55 «ДЕВУШКИ НЕ ПРОТИВ...»
05.20 «УДИВИТЕЛЬНАЯ ГОНКА»
06.15 Х/Ф «БРАВЫЕ ПАРНИ»

Advertisement for Mitsubishi Heavy Industries Ltd. featuring logos for DAIKIN, DAICHI, and KENTATSU. Text includes 'проектирование', 'поставка', 'монтаж', 'СИСТЕМ КОНДИЦИОНИРОВАНИЯ воздуха', 'Улан-Удэ, пр.50 лет Октября,21а (завод "Экран")', 'тел.:45-43-90 44-17-67'.

15.15 Т/С «СЕКРЕТНЫЕ МАТЕРИАЛЫ»
16.15 Т/С «ТУРИСТЫ»
17.30 «НЕВЕРоятные ИСТОРИИ»
18.30 «МИСТЕР БИН»
18.45 Т/С «СОЛДАТЫ-4». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
20.00 «НАШ ГОРОД». «ЕСТЬ РАЗГОВОР»
20.30 НОВОСТИ «24».
21.00 Х/Ф «ДЕНЬ КАТАСТРОФЫ»
23.00 «ОТРАЖЕНИЕ»: «ТЕЛОХРАНИТЕЛИ». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
00.10 Х/Ф «ПИСТОЛЕТ С ГЛУШИТЕЛЕМ»

СТС - «БАЙКАЛ»

06.00 Т/С «КАК СКАЗАЛ ДЖИМ»
06.50 М/С «СМЕШАРИКИ»
07.00 Т/С «33 КВАДРАТНЫХ МЕТРА»
07.30 Т/С «МОЯ ПРЕКРАСНАЯ НЯНЯ»
08.00 Т/С «НЕ РОДИСЬ КРАСИВОЙ»
09.00 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ
09.30 Т/С «ЛЮБА, ДЕТИ И ЗАВОД»
10.00 Т/С «ЕВЛАМПИЯ РОМАНОВА. СЛЕДСТВИЕ ВЕДЕТ ДИЛЕТАНТ»: «СОЗВЕЗДИЕ ЖАДНЫХ ПСОВ»
12.00 Т/С «БЕДНАЯ НАСТЯ»
13.00 Т/С «НОВАЯ СЕМЕЙКА АДДАМС»
13.30 М/С «ОЗЗИ И ДРИКС»
14.00 М/С «ПРИНЦЕССА СИССИ»
14.30 М/С «САМУРАЙ ИКС»
15.00 М/С «ЛИГА СПРАВЕДЛИВОСТИ»
15.30 М/С «ЛЮДИ ИКС. ЭВОЛЮЦИЯ»
16.00 Т/С «ЛИЗЗИ МАГУАЙЕР»
16.30 Т/С «ШКОЛА «ЧЕРНАЯ ДЫРА»
17.00 Т/С «САБРИНА - МАЛЕНЬКАЯ ВЕДЬМА»
17.30 Т/С «ЗАЧАРОВАННЫЕ»

ДТВ

10.00 М/Ф
11.00 САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО
11.30 «КАК УХОДИЛИ КУМИРЫ». ЮРИИ КЛИНСКИХ
11.55 «НЕСЛУЧАЙНАЯ МУЗЫКА»
12.00 ТЕЛЕМАГАЗИН
12.30 «КАРДАННЫЙ ВАЛ +»
12.50 Х/Ф «СЕМЬЯ ПОЛИЦЕЙСКИХ-2»
15.05 САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО
15.30 Т/С «КОМАНДА «А»
16.30 Т/С «КРУТОЙ УОКЕР»
17.30 М/Ф
18.30 «КАК УХОДИЛИ КУМИРЫ». ЮРИИ КЛИНСКИХ
18.55 Х/Ф «АВАРИЯ»
21.00 Т/С «КРУТОЙ УОКЕР»
22.00 САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО
22.55 ШОКИРУЮЩАЯ ДОКУМЕНТАЛИСТИКА
00.00 «НА РИНГЕ С СИЛЬВЕСТРОМ СТАЛЛОНЕ»
01.00 Т/С «С.С.1 МЕСТО ПРЕСТУПЛЕНИЯ - ЛАС-ВЕГАС»
03.10 «КАРДАННЫЙ ВАЛ +»
03.30 АГЕНТСТВО КРИМИНАЛЬНЫХ НОВОСТЕЙ
03.55 Т/С «КОМАНДА «А»
04.55 «ДЕВУШКИ НЕ ПРОТИВ...»
05.25 «НА РИНГЕ С СИЛЬВЕСТРОМ СТАЛЛОНЕ»
06.20 «ЭТОТ БЕЗУМНЫЙ МИР»
06.50 Т/С «Напряги извилины»

Суббота, 1

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

07.00 НОВОСТИ
07.10 «ШУТКА ЗА ШУТКОЙ»
07.50 Х/Ф «ГДЕ 042?»
09.10 ИГРАЙ, ГАРМОНЬ ЛЮБИМАЯ!
09.50 СЛОВО ПАСТЫРЯ
10.10 ЗДОРОВЬЕ
11.00 НОВОСТИ
11.10 «СМАК»
11.30 «ПРИНЦЕССА ДИАНА. СЕКРЕТЫ КОРОЛЕВСКОЙ СЕМЬИ»
12.20 СУББОТНИЙ «ЕРАЛАШ»
13.00 НОВОСТИ
13.10 Х/Ф «ВОЗВРАЩЕНИЕ В ЭДЕМ»
19.00 ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ
19.10 «КТО ХОЧЕТ СТАТЬ МИЛЛИОНЕРОМ?»
20.10 ВЫПУСКНОЙ ВЕЧЕР «ФАБРИКИ ЗВЕЗД».
22.00 «ВРЕМЯ»
22.20 ВЫПУСКНОЙ ВЕЧЕР «ФАБРИКИ ЗВЕЗД». ПРОДОЛЖЕНИЕ
23.50 «ЧТО? ГДЕ? КОГДА?» ФИНАЛ
00.50 Х/Ф «ЧТО СКРЫВАЕТ ЛОЖЬ»
03.10 ЗВЕЗДЫ ЮМОРА
03.50 ФУТБОЛ. ЧЕМПИОНАТ МИРА. ЧЕТВЕРТЬФИНАЛ. ПРЯМОЙ ЭФИР. В ПЕРЕРЫВЕ - ДНЕВНИК XXVIII МОСКОВСКОГО МЕЖДУНАРОДНОГО КИНОФЕСТИВАЛЯ
06.00 Т/С «ЛИНИЯ ОГНЯ»

«РОССИЯ»

07.00 «ДОБРОЕ УТРО, РОССИЯ!»
08.40 «ЗОЛОТОЙ КЛЮЧ».
09.00 ВЕСТИ
Канал БГТРК
09.10 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ (НА БУР.-ЯЗ.)
Канал «Россия»
09.20 М/Ф «ЛЕСНЫЕ ПУТЕШЕ-

СТВЕННИКИ». «ЗОЛУШКА»
10.00 Х/Ф «ПОЛЕТ В СТРАНУ ЧУДОВИЩ»
11.30 «УТРЕННЯЯ ПОЧТА»
12.00 ВЕСТИ

Канал БГТРК
12.10 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
Канал «Россия»
12.20 «КОМНАТА СМЕХА»
13.15 Т/С «ЧАСТНЫЙ ДЕТЕКТИВ»
14.15 «КЛУБ СЕНАТОРОВ»
15.00 ВЕСТИ
15.20 Х/Ф «ВАС ОЖИДАЕТ ГРАЖДАНКА НИКАНОРОВА»
Канал БГТРК
17.00 СПОРТ-ЦЕНТР
17.15 НАЦИОНАЛЬНЫЙ ПРОЕКТ «ВЫБЕРИ УЧИТЕЛЯ». КЯХТИНСКИЙ И БИЧУРСКИЙ РАЙОНЫ
17.30 ЗАЩИТИМ СЕБЯ ОТ ТУБЕРКУЛЕЗА
17.40 «БУРЯД ОРОН»
17.55 70-ЛЕТИЮ ГАИ-ГИБДД БУРЯТИИ ПОСВЯЩАЕТСЯ...
18.15 ТЕЛЕВИЗИОННАЯ ПРИЕМНАЯ
18.25 «ВЕСТИ-БУРЯТИЯ»
Канал «Россия»
19.00 «СУББОТНИЙ ВЕЧЕР»
21.00 ВЕСТИ
21.20 «ЧЕСТНЫЙ ДЕТЕКТИВ»
21.50 Х/Ф «СЕРДЦЕЕДКИ»
23.45 ФУТБОЛ. ЧЕМПИОНАТ МИРА. 1/4 ФИНАЛА. ПРЯМАЯ ТРАНСЛЯЦИЯ
02.00 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
02.15 Х/Ф «ОДЕРЖИМОСТЬ»

НТВ

06.45 Х/Ф «НАД ЗАКОНОМ»
08.20 М/Ф «ТРОЕ ИЗ ПРОСТОКВАШИНО»
08.40 Т/С «СУПЕРМЕН»
09.00 «СЕГОДНЯ»
09.20 «ДИКИЙ МИР»
09.45 «БЕЗ РЕЦЕПТА»
10.25 «СМОТР»
11.00 «СЕГОДНЯ»
11.20 «ГЛАВНАЯ ДОРОГА»
12.00 «КУЛИНАРНЫЙ ПОЕДИНОК»
13.00 «КВАРТИРНЫЙ ВОПРОС»
14.00 «СЕГОДНЯ»
Канал БГТРК

14.20 БАМБААХАЙ
14.35 «ОСЕННИЙ ВАЛЬС»
14.45 НАЦИОНАЛЬНЫЙ ПРОЕКТ «ВЫБЕРИ УЧИТЕЛЯ». ПРИБАЙКАЛЬСКИЙ И КАБАНСКИЙ РАЙОНЫ
Канал НТВ
15.00 Х/Ф «КОМАНДИР СЧАСТЛИВОЙ «ЩУКИ»
17.00 «СЕГОДНЯ»
17.30 «ЖЕНСКИЙ ВЗГЛЯД». ТАТЬЯНА БУЛАНОВА
18.05 «СВОЯ ИГРА»
19.00 Т/С «МАРШ ТУРЕЦКОГО»
20.00 «СЕГОДНЯ»
21.05 «ПРОГРАММА МАКСИМУМ».
21.55 Т/С «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ»
23.00 «РЕАЛЬНАЯ ПОЛИТИКА»
23.35 Х/Ф «ОТКРЫТОЕ МОРЕ»
01.10 Х/Ф «КТО УБИЛ ВИКТОРА ФОКСА?»
03.30 Х/Ф «СЕРЕБРЯНЫЙ ЯСТРЕБ»
05.05 Х/Ф «ФАНТОЦИ УХОДИТ НА ПЕНСИЮ»

Ариг Ус

07.30 ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС.
08.00 «НЕИЗВЕСТНАЯ ПЛАНЕТА»
08.25 М/Ф «ЦАРЕВНА-ЛЯГУШКА»
09.20 «АНТОЛОГИЯ ЮМОРА». ЗНАКИ ЗОДИАКИ
10.05 «ЭВОЛЮЦИЯ СКОРОСТИ». ЖИЗНЬ С УЮТОМ
10.20 «АБИТУРИЕНТ-2006»
10.35 «ДНЕВНИК БУРЯТИИ-ЭКСПО»
10.45 ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС.
11.10 «ХИТ-ПАРАД ДИКОЙ ПРИРОДЫ»
12.05 Х/Ф «ОПАСНАЯ ПРОФЕССИЯ»
14.30 «ЖИЗНЬ, ПОЛНАЯ РАДОСТИ»
15.00 «ВОЗМОЖНОСТИ ПЛАСТИЧЕСКОЙ ХИРУРГИИ»
16.00 «ШАНС». ЗНАКИ ЗОДИАКИ
17.00 «ИЗМЕНИ СВОЙ МИР»
17.20 ЖИЗНЬ С УЮТОМ.
17.30 «ТАКСИ»
18.00 «КЛУБ БЫВШИХ ЖЕН»
19.00 «ДИКИЕ ДЕТИ»
20.00 «АБИТУРИЕНТ-2006».

20.20 ЗНАКИ ЗОДИАКИ. ЖИЗНЬ С УЮТОМ
20.25 «ДНЕВНИК БУРЯТИЯ - ЭКСПО»
20.35 «ФИГЛИ-МИГЛИ»
21.00 «НЕОБЪЯСНИМО, НО ФАКТ»
22.00 «ДОМ-2. НОВАЯ ЛЮБОВЬ».
23.00 «КОМЕДИ КЛАБ».
00.00 Т/С «БУНКЕР, ИЛИ УЧЕНЫЕ ПОД ЗЕМЛЕЙ»
00.30 Х/Ф «АРЕНА СМЕРТИ»

Тивиком

08.05 «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
08.15 М/С «ГЕРКУЛЕС».
08.40 «ПЕРЕМЕНКА»
09.05 «САМ СЕБЕ ХОЗЯИН».
09.30 «НАШ ГОРОД». «ЕСТЬ РАЗГОВОР»
10.05 «ГРАН-ПРИ 2006: ВЗГЛЯД ИЗНУТРИ». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
10.30 М/С «СИМПСОНЫ»
11.05 Т/С «ПОСТРЕЛЯТА»
11.30 «ОЧЕВИДЕЦ». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
12.30 «МОЗГОЛОМЫ: НАСИЛИЕ НАД НАУКОЙ»
13.30 НОВОСТИ «24».
13.50 «КРИМИНАЛЬНОЕ ЧТИВО»: «НАРКОТА»
14.30 «ОТРАЖЕНИЕ»: «ТЕЛОХРАНИТЕЛИ»
15.30 «РАДИ СМЕХА»
16.00 «НЕВЕРОЯТНЫЕ ИСТОРИИ»
17.00 «МИСТЕР БИН»
17.25 Х/Ф «ДЕНЬ КАТАСТРОФЫ». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
19.30 «ГЛАВА О ГЛАВНОМ»
20.00 «НЕДЕЛЯ» С М. МАКСИМОВСКОЙ «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
21.15 Х/Ф «ДЕНЬ КАТАСТРОФЫ»
22.55 Д/Ф «НАСТОЯЩИЙ СЕКС В БОЛЬШОМ ГОРОДЕ»
23.55 «ГРАН-ПРИ 2006: ВЗГЛЯД ИЗНУТРИ»
00.25 «РАДИ СМЕХА»
00.55 НОЧНОЙ МУЗЫКАЛЬНЫЙ КАНАЛ

СТС - «БАЙКАЛ»

06.00 Х/Ф «СПАСАТЕЛИ»

07.30 М/Ф «ОСТРОВ ОШИБОК»
07.55 М/С «ПИНОККИО»
08.20 М/С «СМЕШАРИКИ»
08.30 М/С «ФЛИППЕР И ЛОПАКА»
09.00 УЛИЦА «СЕЗАМ».
09.30 М/С «ГАДЖЕТ И ГАДЖЕТИНЫ»
10.00 М/С «ТОМ И ДЖЕРРИ»
10.10 Х/Ф «МОЛОДЫЕ КЛИНКИ»
12.00 ХОРОШИЕ ПЕСНИ.
14.00 КИНО В ДЕТАЛЯХ
15.00 ФИЛЬМЫ ПРОИЗВОДСТВА ВВС. ТАЙНЫ ТЕЛА: «ЛЕТНИЕ ПОТРЯСЕНИЯ», «ЛЕДЯНОЕ ОБЪЯТИЕ»
16.00 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ.
16.30 Т/С «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ»
18.30 Х/Ф «ЗНАХАРЬ»
20.30 Т/С «МОЯ ПРЕКРАСНАЯ НЯНЯ»
21.00 Х/Ф «СПЕЦАГЕНТ КОРКИ РОМАНО»
23.00 ХОРОШИЕ ШУТКИ.
00.00 СКАЖИ НА СТС-БАЙКАЛ
01.00 Х/Ф «АД»
02.45 Х/Ф «ИСПАНСКАЯ ГОСТИНИЦА»
04.40 ФИЛЬМЫ ПРОИЗВОДСТВА ВВС. «ОСВЕНЦИМ. ФАБРИКА СМЕРТИ»
05.30 МУЗЫКА НА СТС-БАЙКАЛ

ДТВ

10.00 Т/С «НАПРЯГИ ИЗВИЛИНЫ»
10.55 ДЛЯ МИЛЫХ ДАМ
11.25 М/Ф
13.30 Х/Ф «АВАРИЯ»
15.30 Т/С «ВСПОМНИТЬ ВСЕ»
16.30 «ЗВЕЗДНАЯ СЕМЕЙКА»
17.30 «ВРЕМЯ - ДЕНЬГИ»
17.55 Т/С «ТЕМНАЯ ЛОШАДКА»
20.00 САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО
20.30 «ОСТОРОЖНО, АФЕРА!»
21.00 ШОУ РЕКОРДОВ ГИННЕССА
22.00 Х/Ф «ВИВАТ, ГАРДЕМАРИНЫ!»
01.00 Т/С «С.S.I МЕСТО ПРЕСТУПЛЕНИЯ - ЛАС-ВЕГАС»
02.55 ШОУ РЕКОРДОВ ГИННЕССА
03.55 Х/Ф «ШКОЛЬНЫЙ БАЛ»
05.35 Т/С «ВСПОМНИТЬ ВСЕ»
06.20 Т/С «НАПРЯГИ ИЗВИЛИНЫ»
07.07 «ЗВЕЗДНАЯ СЕМЕЙКА»
07.45 «ВРЕМЯ - ДЕНЬГИ»

• ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ • 21-62-62 • ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ •

Воскресенье, 2

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

07.00 НОВОСТИ
07.10 «ШУТКА ЗА ШУТКОЙ»
07.30 Х/Ф «РАЗМАХ КРЫЛЬЕВ»
09.10 СЛУЖУ ОТЧИЗНЕ!
09.40 «ДОНАЛЬД ДАК ПРЕДСТАВЛЯЕТ». «КРЯК-БРИГАДА». «С ДОБРЫМ УТРОМ, МИККИ!»
11.00 НОВОСТИ
11.10 «НЕПУТЕВЫЕ ЗАМЕТКИ»
11.30 ПОКА ВСЕ ДОМА
12.20 «ФАЗЕНДА»
13.00 НОВОСТИ
13.10 «ВЕЛИКИЕ ДИНАСТИИ: ДОЛГОРУКИЕ»
14.20 Х/Ф «ДЖОРДЖ ИЗ ДЖУНГЛЕЙ-2»
16.00 «СМЕШНЫЕ ЛЮДИ»
17.20 «НОВЫЕ ПЕСНИ О ГЛАВНОМ»
19.00 ВРЕМЕНА
20.00 Х/Ф «ОПЕРАЦИЯ «С НОВЫМ ГОДОМ!»»
22.00 ВОСКРЕСНОЕ «ВРЕМЯ».
22.45 «НАЦИОНАЛЬНАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ»
00.20 Х/Ф «ВОЗДУШНЫЙ БОЙ»
02.00 БОКС. ВАДИМ ТОКАРЕВ - ФЕЛИКС КОРА
02.30 СУПЕРЧЕЛОВЕК. «КАК СТАТЬ МУЖЧИНОЙ»
03.30 Х/Ф «УБИЙСТВО В МАЛИБУ»
05.20 Т/С «ЛИНИЯ ОГНЯ»
06.00 «КОРОЛИ СМЕХА». ЛЕОНИД ЕНГИБАРОВ

«РОССИЯ»

07.00 Х/Ф «ДВА ФЕДОРА»
08.35 «СЕЛЬСКИЙ ЧАС»
09.00 ВЕСТИ
Канал БГТРК
09.10 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ (НА БУР.-ЯЗ.)
Канал «Россия»

09.20 М/Ф «ГРИБОК-ТЕРЕМОК»
09.35 Х/Ф «ГОСТЬ С КУБАНИ»
11.05 ГАЛА-КОНЦЕРТ ФЕСТИВАЛЯ МУЗЫКАЛЬНОГО ТВОРЧЕСТВА МВД РОССИИ «ЩИТ И ЛИРА»
12.00 ВЕСТИ
Канал БГТРК
12.10 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
Канал «Россия»
12.20 «ГОРОДОК». ДАЙДЖЕСТ
12.50 Т/С «ЧАСТНЫЙ ДЕТЕКТИВ»
13.50 «СМЕХОПАНОРАМА»
14.15 «ПАРЛАМЕНТСКИЙ ЧАС»
15.00 ВЕСТИ
15.20 «ФИТИЛЬ».
16.10 Х/Ф «ДЗИСАЙ»
18.00 «ПОСЛЕДНЯЯ ГАСТРОЛЬ ДЖО ДАССЕНА»
19.00 «АНШЛАГ И КОМПАНИЯ»
21.00 «ВЕСТИ НЕДЕЛИ С СЕРГЕЕМ БРИЛЕВЫМ»
22.00 «СПЕЦИАЛЬНЫЙ КОРРЕСПОНДЕНТ»
22.25 Х/Ф «ЦЕЛУЮТ ВСЕГДА НЕ ТЕХ»
00.00 Х/Ф «СФЕРА»
02.40 Х/Ф «15 АВГУСТА»

НТВ

06.55 Х/Ф «ОТКРЫТОЕ МОРЕ»
08.15 М/Ф «КАНИКУЛЫ В ПРОСТОКВАШИНО»
08.30 «СКАЗКИ БАЖЕНОВА»
09.00 «СЕГОДНЯ»
09.20 Т/С «ПОЛИЦЕЙСКИЙ КЭТТС И ЕГО СОБАКА»
09.50 «ИХ НРАВЫ»
10.25 «ЕДИМ ДОМА!»
11.00 «СЕГОДНЯ»
11.25 «ТОР БЕАР».
12.00 «СЧАСТЛИВЫЙ РЕЙС»
13.05 «РАСТИТЕЛЬНАЯ ЖИЗНЬ»
14.00 «СЕГОДНЯ»
Канал БГТРК
14.20 МУНХЭ ЗУЛА
14.40 МОЛОДЕЖЬ БУРЯТИИ
Канал НТВ
15.00 Х/Ф «ПУТЬ К ПРИЧАЛУ»
17.00 «СЕГОДНЯ»
17.30 «ОДИН ДЕНЬ. НОВАЯ ВЕР-

СИЯ». ПРОГРАММА КИРИЛЛА НАБУТОВА. ИГОРЬ БУТМАН И АЛЕКСЕЙ КОВАЛЕВ
18.05 «СВОЯ ИГРА»
19.00 Т/С «МАРШ ТУРЕЦКОГО»
20.00 «СЕГОДНЯ. ИТОГОВАЯ ПРОГРАММА С КИРИЛЛОМ ПОЗДНЯКОВЫМ»
20.50 «ЧИСТОСЕРДЕЧНОЕ ПРИЗНАНИЕ»
21.25 «ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ. ОБЗОР ЗА НЕДЕЛЮ»
21.55 Т/С «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ»
23.00 «ВОСКРЕСНЫЙ ВЕЧЕР С ВЛАДИМИРОМ СОЛОВЬЕВЫМ»
00.10 «КАРАТЭ ДО И ПОСЛЕ»
00.50 Х/Ф «ВУНДЕРКИНДЫ»
03.15 Х/Ф «ПОБЕГ ИЗ ТЮРЬМЫ «АЛЬКАТРАС»»
05.05 Х/Ф «МОГАМБО»

Ариг Ус

08.00 «НЕИЗВЕСТНАЯ ПЛАНЕТА»
08.25 М/Ф «СТРЕЛА УЛЕТАЕТ В СКАЗКУ»
09.20 «АНТОЛОГИЯ ЮМОРА».
10.05 «ВНИМАНИЕ! ЖЕНЩИНА ЗА РУЛЕМ»
10.20 «АБИТУРИЕНТ-2006».
10.35 «ДНЕВНИК БУРЯТИИ-ЭКСПО»
10.45 «ВЕБ-ЭКСПРЕСС». ЗНАКИ ЗОДИАКИ
11.15 ЖИЗНЬ С УЮТОМ
11.20 «ВЕРЮ - НЕ ВЕРЮ»
11.50 М/Ф
12.05 Х/Ф «ДОБРО ПОЖАЛОВАТЬ, ИЛИ ПОСТОРОННИМ ВХОД ВОСПРЕЩЕН»
14.00 Т/С «САША ПЛЮС МАША»
14.30 «БЛАГАЯ ВЕСТЬ»
15.00 «ДИКИЕ ДЕТИ»
16.00 «ШАНС». ЗНАКИ ЗОДИАКИ
17.00 «ИЗМЕНИ СВОЙ МИР»
17.20 ЖИЗНЬ С УЮТОМ.
17.30 «ТАКСИ»
18.00 Т/С «САША ПЛЮС МАША»

18.30 Т/С «БУНКЕР, ИЛИ УЧЕНЫЕ ПОД ЗЕМЛЕЙ»
19.00 «ШКОЛА РЕМОНТА»
20.00 «АБИТУРИЕНТ-2006».
20.20 ЗНАКИ ЗОДИАКИ. ЖИЗНЬ С УЮТОМ
20.30 «ДНЕВНИК БУРЯТИИ-ЭКСПО»
20.40 «АБИТУРИЕНТ-2006». ЗНАКИ ЗОДИАКИ.
21.00 «КАПИТАЛ»
22.00 «ДОМ-2.ЭТО ЛЮБОВЬ»
23.00 «КОМЕДИ КЛАБ».
00.00 Т/С «БУНКЕР, ИЛИ УЧЕНЫЕ ПОД ЗЕМЛЕЙ»
00.30 Х/Ф «СЕМЕЙКА БРЭДИ»

Тивиком

07.50 «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
08.00 М/С «ГЕРКУЛЕС». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
08.20 «ПЕРЕМЕНКА»
09.00 «ГЛАВА О ГЛАВНОМ»
09.45 «АВТОМОБИЛЬ И ВРЕМЯ».
10.15 М/С «СИМПСОНЫ»
11.30 Т/С «ПОСТРЕЛЯТА»
11.45 «БЕЗ ТОРМОЗОВ»
12.15 «НЕДЕЛЯ» С М. МАКСИМОВСКОЙ
13.30 НОВОСТИ «24».
13.50 «ВОЕННАЯ ТАЙНА»
14.30 «СУПЕРНЯНЯ» С ТУТТОЙ ЛАРСЕН
15.30 «РАДИ СМЕХА»
16.00 «НЕВЕРОЯТНЫЕ ИСТОРИИ»
17.00 «СВИДАНИЕ ВСЛЕПУЮ»
17.25 Х/Ф «ДЕНЬ КАТАСТРОФЫ»
19.30 «НЕФОРМАТ». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
20.00 Х/Ф «ТАЙНЫЙ ПЛАН»
22.00 Х/Ф «СОЛДАТЫ УДАЧИ»
00.00 Х/Ф «НАША БЕЗУМНАЯ ЖИЗНЬ». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
01.30 НОЧНОЙ МУЗЫКАЛЬНЫЙ КАНАЛ.

СТС - «БАЙКАЛ»

06.00 Х/Ф «БЕРЕГИСЬ, БОЛЬШОЙ БРАТ»
07.25 М/Ф «ВОЛШЕБНЫЙ МАГА-

ЗИН»
07.55 М/С «ПИНОККИО»
08.20 М/С «СМЕШАРИКИ»
08.30 М/С «ФЛИППЕР И ЛОПАКА»
09.00 УЛИЦА «СЕЗАМ».
09.30 М/С «ГАДЖЕТ И ГАДЖЕТИНЫ»
10.00 М/С «АЛАДДИН»
12.00 ЖИЗНЬ ПРЕКРАСНА.
14.00 СНИМИТЕ ЭТО НЕМЕДЛЕННО
15.00 ФИЛЬМЫ ПРОИЗВОДСТВА ВВС. «МЕХАНИЗМЫ ЛЮБВИ», «В ПОИСКАХ ДЕТЕЙ»
16.00 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ
16.30 Т/С «НЕ РОДИСЬ КРАСИВОЙ»
21.00 Х/Ф «ПАРИКМАХЕРША И ЧУДОВИЩЕ»
23.00 6 КАДРОВ
23.30 Х/Ф «ПОВОРОТ»
00.00 СКАЖИ НА СТС-БАЙКАЛ
02.10 Х/Ф «ВПОЛНЕ ВОЗМОЖНО...»
03.55 Х/Ф «ЗАЧАРОВАННЫЙ»
05.25 МУЗЫКА НА СТС-БАЙКАЛ

ДТВ

10.00 Т/С «НАПРЯГИ ИЗВИЛИНЫ»
10.55 ДЛЯ МИЛЫХ ДАМ
11.25 М/Ф
13.20 Х/Ф «ГАРДЕМАРИНЫ-3»
15.30 Т/С «ВСПОМНИТЬ ВСЕ»
16.30 «ЗВЕЗДНАЯ СЕМЕЙКА»
17.30 «ВРЕМЯ - ДЕНЬГИ»
17.55 Т/С «ТЕМНАЯ ЛОШАДКА»
20.00 САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО
20.30 «ЭТОТ БЕЗУМНЫЙ МИР»
21.00 «ШОУ РОССИЙСКИХ РЕКОРДОВ»
22.00 Х/Ф «ЭСКАДРОН ГУСАР ЛЕДУЧИХ»
01.25 Т/С «С.S.I МЕСТО ПРЕСТУПЛЕНИЯ - ЛАС-ВЕГАС»
03.25 «ШОУ РОССИЙСКИХ РЕКОРДОВ»
04.25 ШОКИРУЮЩАЯ ДОКУМЕНТАЛИСТИКА.
05.20 «ОСТОРОЖНО, АФЕРА!»
05.40 Т/С «ВСПОМНИТЬ ВСЕ»
06.25 Т/С «НАПРЯГИ ИЗВИЛИНЫ»
07.15 «ЗВЕЗДНАЯ СЕМЕЙКА»

ТУСХАЙ НЭРЭ ТОДО ЗҮБӨӨР БЭШЭЭЛ!

(Түгэсхэл. Эхинийн урдахи дугаарта).

ЗАСЛУЖЕННЫЙ ГЕОЛОГ РЕСПУБЛИКИ БУРЯТИЯ

БУРЯД РЕСПУБЛИКЫН
ГАБЬЯАТА ГЕОЛОГ

ЗАСЛУЖЕННЫЙ ДЕЯТЕЛЬ ИСКУССТВ РЕСПУБЛИКИ БУРЯТИЯ

БУРЯД РЕСПУБЛИКЫН
ИСКУССТВЫН
ГАБЬЯАТА АЖАЛ ЯБУУЛАГША

ЗАСЛУЖЕННЫЙ ДЕЯТЕЛЬ НАУКИ РЕСПУБЛИКИ БУРЯТИЯ

БУРЯД РЕСПУБЛИКЫН
ЭРДЭМ УХААНАЙ ГАБЬЯАТА АЖАЛ
ЯБУУЛАГША

ЗАСЛУЖЕННЫЙ ИЗОБРЕТАТЕЛЬ И РАЦИОНАЛИЗАТОР РЕСПУБЛИКИ БУРЯТИЯ

БУРЯД РЕСПУБЛИКЫН
ГАБЬЯАТА УХААЛАН ЗОХӨӨГШӨ БА
УРАЛАН НАРИЖУУЛАГША

ЗАСЛУЖЕННЫЙ ИНЖЕНЕР РЕСПУБЛИКИ БУРЯТИЯ

БУРЯД РЕСПУБЛИКЫН
ГАБЬЯАТА ИНЖЕНЕР

ЗАСЛУЖЕННЫЙ РАБОТНИК АГРОПРОМЫШЛЕННОГО КОМПЛЕКСА РЕСПУБЛИКИ БУРЯТИЯ

БУРЯД РЕСПУБЛИКЫН
АГРОПРОМЫШЛЕННА КОМПЛЕКСЫН
ГАБЬЯАТА ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭ

ЗАСЛУЖЕННЫЙ РАБОТНИК ЗДРАВООХРАНЕНИЯ РЕСПУБЛИКИ БУРЯТИЯ

БУРЯД РЕСПУБЛИКЫН
ХУУРЫЕ ХАМГААЛГЫН ГАБЬЯАТА
ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭ

ЗАСЛУЖЕННЫЙ РАБОТНИК КУЛЬТУРЫ РЕСПУБЛИКИ БУРЯТИЯ

БУРЯД РЕСПУБЛИКЫН
СОЁЛОЙ ГАБЬЯАТА
ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭ

ЗАСЛУЖЕННЫЙ РАБОТНИК ЛЕСНОГО ХОЗЯЙСТВА РЕСПУБЛИКИ БУРЯТИЯ

БУРЯД РЕСПУБЛИКЫН
ОЙ МОДОНОЙ АЖАХЫН
ГАБЬЯАТА ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭ

ЗАСЛУЖЕННЫЙ РАБОТНИК ОБРАЗОВАНИЯ РЕСПУБЛИКИ БУРЯТИЯ

БУРЯД РЕСПУБЛИКЫН
ЭРДЭМ ХУРАЛСАЛЫН
ГАБЬЯАТА ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭ

ЗАСЛУЖЕННЫЙ РАБОТНИК ОХРАНЫ ПРИРОДЫ РЕСПУБЛИКИ БУРЯТИЯ

БУРЯД РЕСПУБЛИКЫН
БАЙГААЛИЕ ХАМГААЛГЫН
ГАБЬЯАТА ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭ

ЗАСЛУЖЕННЫЙ РАБОТНИК ПРАВООХРАНИТЕЛЬНЫХ ОРГАНОВ РЕСПУБЛИКИ БУРЯТИЯ

БУРЯД РЕСПУБЛИКЫН
ХУУЛИ ХАМГААЛГЫН ЗУРГААНУДАЙ
ГАБЬЯАТА ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭ

ЗАСЛУЖЕННЫЙ РАБОТНИК ПРОМЫШЛЕННОСТИ РЕСПУБЛИКИ БУРЯТИЯ

БУРЯД РЕСПУБЛИКЫН
ПРОМЫШЛЕННОСТИИ
ГАБЬЯАТА ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭ

ЗАСЛУЖЕННЫЙ РАБОТНИК РЫБНОГО ХОЗЯЙСТВА РЕСПУБЛИКИ БУРЯТИЯ

БУРЯД РЕСПУБЛИКЫН
ЗАГАНАЙ АЖАХЫН
ГАБЬЯАТА ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭ

ЗАСЛУЖЕННЫЙ РАБОТНИК СОЦИАЛЬНОЙ ЗАЩИТЫ НАСЕЛЕНИЯ РЕСПУБЛИКИ БУРЯТИЯ

БУРЯД РЕСПУБЛИКЫН
ХҮН ЗОНИЕ СОЦИАЛЬНА
ТАЛААР ХАМГААЛГЫН
ГАБЬЯАТА ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭ

ЗАСЛУЖЕННЫЙ РАБОТНИК СФЕРЫ ОБСЛУЖИВАНИЯ РЕСПУБЛИКИ БУРЯТИЯ

БУРЯД РЕСПУБЛИКЫН
ХАНГАЛГЫН ХАЛБАРИЙН
ГАБЬЯАТА ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭ
ЗАСЛУЖЕННЫЙ РАБОТНИК
ТРАНСПОРТА
РЕСПУБЛИКИ БУРЯТИЯ

БУРЯД РЕСПУБЛИКЫН
ТРАНСПОРТЫН
ГАБЬЯАТА ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭ

ЗАСЛУЖЕННЫЙ РАБОТНИК ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ РЕСПУБЛИКИ БУРЯТИЯ

БУРЯД РЕСПУБЛИКЫН
БЭБЫН ТАМИРАЙ СОЁЛОЙ
ГАБЬЯАТА ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭ

ЗАСЛУЖЕННЫЙ СТРОИТЕЛЬ РЕСПУБЛИКИ БУРЯТИЯ

БУРЯД РЕСПУБЛИКЫН
ГАБЬЯАТА БАРИЛГАШАН

ЗАСЛУЖЕННЫЙ УЧИТЕЛЬ РЕСПУБЛИКИ БУРЯТИЯ

БУРЯД РЕСПУБЛИКЫН
ГАБЬЯАТА БАГША

ЗАСЛУЖЕННЫЙ ХУДОЖНИК РЕСПУБЛИКИ БУРЯТИЯ

БУРЯД РЕСПУБЛИКЫН
ГАБЬЯАТА УРАН ЗУРААША

ЗАСЛУЖЕННЫЙ ШАХТЕР РЕСПУБЛИКИ БУРЯТИЯ

БУРЯД РЕСПУБЛИКЫН
ГАБЬЯАТА ШАХТЕР

ЗАСЛУЖЕННЫЙ ЭКОНОМИСТ РЕСПУБЛИКИ БУРЯТИЯ

БУРЯД РЕСПУБЛИКЫН
ГАБЬЯАТА ЭКОНОМИСТ

ЗАСЛУЖЕННЫЙ ЭНЕРГЕТИК РЕСПУБЛИКИ БУРЯТИЯ

БУРЯД РЕСПУБЛИКЫН
ГАБЬЯАТА ЭНЕРГЕТИК

ЗАСЛУЖЕННЫЙ ЮРИСТ РЕСПУБЛИКИ БУРЯТИЯ

БУРЯД РЕСПУБЛИКЫН
ГАБЬЯАТА ЮРИСТ

СССР-эй ОРДЕНУУД

1. Орден Красного Знамени - Улаан Тугай орден.
2. Орден Трудового Красного Знамени - Ажалай Улаан Тугай орден.
3. Орден Ленина - Лениний орден.
4. Орден Красной Звезды - Улаан Одоной орден.
5. Орден «Знак Почета» - «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орден.
6. Орден Отечественной войны I, II степени - «Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай I, II шатын орден».
7. Орден Суворова I, II и III степени - Суворовой I, II, III шатын орден.
8. Орден Кутузова I и II степени - Кутузовай I, II шатын орден.
9. Орден Александра Невского - Александр Невский орден.
10. Орден Кутузова III степени - Кутузовой III шатын орден.
11. Орден Богдана Хмельницкого I, II и III степени - Богдан Хмельницкий I, II, III шатын орден.
12. Орден «Победа» - Илалтын орден.
13. Орден Славы I, II и III степени - Алдар Солын I, II, III шатын орден.
14. Орден Ушакова I, II степени - Ушаковой I, II шатын орден.
15. Орден Нахимова I, II степени - Нахимовой I, II шатын орден.
16. Орден «Мать-героиня» - «Эхэ-Герой» орден.
17. Орден «Материнская слава» I, II степени - «Эхын Алдар Солын» I, II, III шатын орден.
18. Орден Октябрьской Революции - Октябрьин Революцийн орден.
19. Орден Дружбы народов - Арадуудай Хани барисаанай орден.
20. Орден «Трудовой славы» I, II и III степени - Ажалай Алдар Солын I, II, III шатын орден.
21. Орден «За службу Родине в Вооруженных Силах СССР» I, II, III степени - «СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй зэргэдэ Эхэ орондоо алба хээнэй түлөө» I, II, III шатын орден.

Звание Героя Российской Федерации - Россин Федерацийн Геройн нэрэ зэргэ Россин Федерацийн гүрэнэй хайра шагналуудай бүридэлдэ оруулагдадаг.

РОССИИ ОРДЕНУУД

1. Орден Святого апостола Андрея Первозванного - Гэгээн номнолшон Андрей Первозванный орден.
  2. Орден Святого Георгия - Гэгээн Георгийн орден.
  3. Орден «За заслуги перед Отечеством» - «Эсэгэ оронойгоо үмэнэ габыятай байһанай түлөө» орден.
  4. Орден Суворова - Суворовой орден.
  5. Орден Ушакова - Ушаковой орден.
  6. Орден Кутузова - Кутузовой орден.
  7. Орден Нахимова - Нахимовой орден.
  8. Орден Александра Невского - Александр Невский орден.
- Россин Федерацида харин дайсанай довтолхо үедэ Эсэгэ ороноо хамгаалха талаар байлдаануудта баатаршалга гаргаһанай ба шалгарһанай түлөө эдэ орденуудаар шагнадаг.
9. Орден Жукова - Жуковой орден.
  10. Орден Мужества - Шэн зоригтой орден.
  11. Орден «За военные заслуги» - «Сэрэгэй шэн габыагай түлөө» орден.
  12. Орден «За морские заслуги» - «Далай дээрэ габыа гаргаһанай түлөө» орден.
  13. Орден Почета - Хүндэлэлэй орден.
  14. Орден Дружбы - Хани барисаанай орден.

СССР-эй МЕДАЛЬНУУД

1. Медаль «Золотая Звезда» - «Алтан Одон» медаль.
2. Медаль «Серп и молот» - «Балта ба Хадуур» медаль.
3. Медаль Ушакова - Ушаковой медаль.
4. Медаль «За отвагу» - «Шэн зоригой түлөө».
5. «За боевые заслуги» - «Дайшалхы габыагай түлөө».
6. «За отличие в охране государственной границы СССР» - «СССР-эй гүрэнэй хилые хамгаалгада шалгарһанай түлөө».
7. «За отличную службу по охране общественного порядка» - «Ниитын гурим сахида талаар эрхимээр алба хээнэй түлөө».
8. Медаль Нахимова - Нахимовой медаль.
9. «XX лет Рабоче-Крестьянской Красной Армии» - «Хүдэлмэришэн-Таряшанай Улаан Армиин XX жэл».
10. «За трудовую доблесть» - «Ажалай шэн габыагай түлөө».
11. «За трудовое отличие» - «Ажалдаа шалгарһанай түлөө».
12. «За доблестный труд /За воинскую доблесть/. В ознаменование 100-летия со дня рождения Владимира Ильича Ленина» - «Шэн габыата ажалай түлөө /Сэрэгэй шэн габыагай түлөө/. Владимир Ильич Ленинэй түрзөөр 100 жэлэй ойн хүндэлэлдэ».
13. «За отличие в воинской службе» I и II степени - «Сэрэгэй албанда шалгарһанай түлөө» I, II шатын медаль.
14. «За отвагу на пожаре» - «Түймэр саралгада шэн зориг гаргаһанай түлөө».
15. «За спасение утопающих» - «Уһанай аюудда орогшодые абарһанай түлөө».
16. «Партизану Отечественной войны» I и II степени - «Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай партизанда» I, II шатын медаль.
17. «За оборону Ленинграда» - «Ленинградые хамгаалһанай түлөө».
18. «За оборону Москвы» - «Москвэе хамгаалһанай түлөө».
19. «За оборону Одессы» - «Одессые хамгаалһанай түлөө».
20. «За оборону Севастополя» - «Севастопольные хамгаалһанай түлөө».
21. «За оборону Сталинграда» - «Сталинградые хамгаалһанай түлөө».
22. «За оборону Киева» - «Киевые хамгаалһанай түлөө».
23. «За оборону Кавказа» - «Кавказые хамгаалһанай түлөө».
24. «За оборону Советского Заполярья» - «Совет Заполярье хамгаалһанай түлөө».
25. «За победу над Германией в Великой Отечественной войне 1941-1945 гг.» - «1941-1945 онуудай Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда Германие илаһанай түлөө».
26. «Двадцать лет победы в Великой Отечественной войне 1941-1945 гг.» - «1941-1945 онуудай Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда илалтын хорин жэл».
27. Тридцать лет победы в Великой Отечественной войне 1941-1945 гг.» - «1941-1945 онуудай Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда илалтын гушан жэл».
28. «За победу над Японией» - «Япониие илаһанай түлөө».
29. «За взятие Будапешта» - «Будапештые абаһанай түлөө».
30. «За взятие Кенигсберга» - «Кенигсбергые абаһанай түлөө».
31. «За взятие Вены» - «Веные абаһанай түлөө».
32. «За взятие Берлина» - «Берлинии абаһанай түлөө».

33. «За освобождение Белграда» - «Белградые сүлөөлһэнэй түлөө».

34. «За освобождение Варшавы» - «Варшавые сүлөөлһэнэй түлөө».

35. «За освобождение Праги» - «Прагые сүлөөлһэнэй түлөө».

36. «За доблестный труд в Великой Отечественной войне 1941-1945 гг.» - «1941-1945 онуудай Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үедэ шэн габыата ажалай түлөө».

37. «Ветеран труда» - «Ажалай ветеран».

38. «Ветеран Вооруженных Сил СССР» - «СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй ветеран».

39. «За восстановление предприятий черной металлургии Юга» - «Урда зүгэй хара металлургийн предприятинуудые нэргээһэнэй түлөө».

40. «За восстановление угольных шахт Донбасса» - «Донбассай нүүрһэнэй шахтануудые нэргээһэнэй түлөө».

41. «За освоение целинных земель» - «Шэнэ газар ашаглаһанай түлөө».

42. «За преобразование Нечерноземья РСФСР» - «РСФСР-эй Хара бэшэ хурьһэтэй нотагуудые хубилган хүжөөһэнэй түлөө».

43. «За освоение недр и развитие нефтегазового комплекса Западной Сибири» - «Баруун Сибириин газар дайдын баялитуудые ашаглаһанай, нефтийн ба газай комплекс хүжөөһэнэй түлөө».

44. «В память 800-летия Москвы» - «Москвэгай 800 жэлэй дурасхаалда».

45. «В память 250-летия Ленинграда» - «Ленинграддай 250 жэлэй дурасхаалда».

46. «30 лет Советской Армии и Флота» - «Совет Армиин ба Флодой 30 жэл».

47. «40 лет Вооруженных Сил СССР» - «СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй 40 жэл».

48. «50 лет Вооруженных Сил СССР» - «СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй 50 жэл».

49. «60 лет Вооруженных Сил СССР» - «СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй 60 жэл».

50. «50 лет Советской милиции» - «Совет милицийн 50 жэл».

51. «Медаль материнства» I, II степени - «Эхын габыагай I, II шатын медаль».

РОССИИ МЕДАЛЬНУУД

1. Медаль ордена «За заслуги перед Отечеством» - «Эсэгэ оронойгоо үмэнэ габыатай байһанай түлөө» медаль.
2. Медаль «За отвагу» - «Шэн зоригой түлөө» медаль.
3. Медаль «Защитнику свободной России» - «Сүлөөтэ Россие хамгаалгашада» медаль.
4. Медаль «За спасение погибавших» - «Хосоржо байгшадые аршалан абарһанай түлөө» медаль.
5. Медаль Суворова - Суворовой медаль.
6. Медаль Ушакова - Ушаковой медаль.
7. Медаль Нестерова - Нестеровэй медаль.
8. Медаль Жукова - Жуковой медаль.
9. Медаль «За отличие в охране государственной границы» - «Гүрэнэй хилэ хамгаалгада шалгарһанай түлөө» медаль.
10. Медаль «За отличие в охране общественного порядка» - «Ниитын гурим сахилгада шалгарһанай түлөө» медаль.
11. Медаль Пушкина - Пушкинай медаль.
12. Медаль «За труды по сельскому хозяйству» - «Хүдөө ажахын талаар ажал ябууланһанай түлөө» медаль.

ШАЛГАРНАЙ ТЭМДЭГҮҮД

1. Знак особого отличия - медаль «Золотая звезда» - онсо шалгарһанай тэмдэг - «Алтан одон» медаль.
2. Знак отличия - Георгиевский крест - шалгарһанай тэмдэг - Георгиевско Хэрээһэн.
3. Знак отличия «За безупречную службу» - шалгарһанай тэмдэг - «Үнэн сэхээр алба хээнэй түлөө».

ЭСЭГЭ ОРОНОЙ ТҮҮХЫН

ОЙН БАЯРАЙ МЕДАЛЬНУУД

1. Юбилейная медаль «50 лет Победы в Великой Отечественной войне 1941-1945 гг.» - «1941-1945 онуудта Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай Илалтын 50 жэл» гэгээн ойн баярай медаль.
2. Юбилейная медаль «60 лет Победы в Великой Отечественной войне 1941-1945 гг.» - «1941-1945 онуудта Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай Илалтын 60 жэл» гэгээн ойн баярай медаль.
3. Юбилейная медаль «300 лет Российскому флоту» - «Россин флодой 300 жэлэй ой» гэгээн ойн баярай медаль.
4. Медаль «В память 850-летия Москвы» - «Москвэгай 850 жэлэй ойн дурасхаалда» гэгээн медаль.
5. Юбилейная медаль «100 лет Транссибирской магистрали» - «Транссибириин түмэр замай 100 жэлэй ой» гэгээн ойн баярай медаль.
6. Медаль «За заслуги в проведении Всероссийской переписи населения» - «Бүхэрөссин хүн зоной тоо бүридхэл абаалгыг үнгэрлэгдэ габыатай байһанай түлөө» медаль.

Сурбалжалагша, оршуулагша
Бата-Мүнхэ ЖИГЖИТОВ
хэблэдэ бэлдэбэ.

ОНОН ГОЛОЙ НЭБШЭЭННЭЭ ХҮСЭЛНЭН БЭЛИГ

Хүнэй хэлээн үгэ хэлэн ажал хоёр хамтарбал, олон үгэ мартгадшагүй домог суу, хуушарашагүй дэбгэр, ханажа, хоорэжэ ябах хургаал болодог гээд ойлгосогой байдаг. Би хургуулида хуража ябахдаа, «Сагаан далитай гулабхаа» гэжэ дуунда ехэ дуратай, хүнэй хараагүйдэ гансаараа дууладаг хэмби. Пионернүүд ябаһан бидэндэ газар дэлхэй дээрэ дайн сэрэг бү болоһой гэжэ ойлгуулхын хэрэг үгы байгаа. Зааханһаа нааша Эхэ орондоо дуратайгаар хүмүүжүүлэгдэн хуибуу тон дуратайгаар энэ дууе дууладаг хэмди. Мүн тэрэ үгэдэ «Буряад үнэн» уншажа, газар дэлхэй дээрэ боложо байһан үйлэ хэрэгүүдэ ойлгохо хүсэлтэй агшади. Хирэ болоод лэ, манай олон шүлэгшэдэй, тэрэ тоодо Чимит-Рыгзен Намжиловай шүлэгүүдэ уншажа бодомжолодог байгаади.

Удаань нэгэ хэды сагай үн-гэрхэдэ, Чимит-Рыгзен Намжиловай үгэнүүд дээрэ найруулагдан «Арбан табанай нара» гэнэн дуунуудыг дуулажа эхилээди. «Хаанахинайл ааб?» гэжэ дууень буряад хэлээ хайнаар мэдэхэшбегүй хүнүүдэй аятай зохидоор бусадтай сугтаа дуулажа «Ши хаанахи юмши?» - «Ты откуда родом?» гэдэжэ байгаад, бэе бээе шоглолсожо, зан абарияа мэдэлсэжэ, танил-

сажа байхыень нэгтэ бэшэ шагнаһан хүнби. Түрэл арадайнгаа түүхэ домогуудыг, аман үгын баялиг, айл аймагуудай абари зан найнаар мэдэжэ байһан Чимит-Рыгзен Намжилович энэ ёһого арадай дуунай үгэнүүдэ бэшэһэн алдартай.

Совет засагай жэлнүүдтэ үнэхөөр бүхы юумэн гуримтай, журамтай, нула юумэн үгы байгаа гэжэ мүнөө харагшаб. Бүхы юумэндэ - зохёолдошые, зохёолшодгошые, ажал хүдэлмэридоошые ехэ харюусалгатайгаар хандадаг Чимит-Рыгзен Намжилов 20 наһагайһаа «Буряад-Монголой үнэндэ» хүдэлжэ эхилһэн. Удаань Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай дээдэ хургуули дүүргэжэ, олон харюусалгата тушаалнуудта хүдэлһэн. «Байгал» сэтгүүлэй ахмад редактораар, Буряадай гүрэнэй телерадиокомпаниин түрүүлэгшын орлогшоор хүдэлһэн. Эриатэ ехэтэй, хурдан гуурһатай, үнэн сэхэ хүтэлбэрилэгшэ журналист-тикын ажалда ехэ сагаа үгэдэг байһан. Үдэртөө элдэб олон суглаануудта хабаадажа, буряад уран зохёолой, хэлэнэй талаар гаража ерэнэн асуудалнуудыг анхардаг, ажалай хүлээр статьянуудыг болон зохёол-нуудыг бэшэдэг байһан. Москвада КПСС-эй Центральна Комитедэй дэргэдэ дээдын партина хуралсал 5 жэлэй туршада гаража ерэнэй хүлээр, 7 жэлэй туршада Монголой Арадай Республикада ТАСС-ай таһагыг даагшаар хүдэлһэн. Буряадай номой хэлбэлэй ахмад редактор, республикын Уран зохёолшодой холбооной харюусалгата секретарь ябаһан намтартай.

Чимит-Рыгзен Намжилов Монгол орондо ажаллахада, Монголой «Нюуса тобшые» буряад хэлэндэ оршуулан габыятай. Хүнүүдтэй түргэн үхэсэдэг, дэлгэр сэдхэлтэй, ажалдаа нягта зохёолшо, Монгол орондошые өөрын хүн боложо, олон шагналнуудта хүртэһэн. Энэ үе сагтаа оршуулгын ехэ ажал хэһэн, шүлэгүүдэ олоор бэшэһэн.

«Сүхэ Баатарай орондо» гэжэ согсолбори 1975 ондо гараһан. Поэт «Һүнийн огторгой» гэжэ шүлэг соогоо иигэжэ бэшэһэн:

*Молор эрдэнээр гэрэлтэһэн
Монгол ороной огторгойдо
Галаб үеын түүхэтэй
Газар нютагайнь зураглал
Нэгтэ бэшэ хараһандаа
Нийтэ таанарта*

дурадханам.
Олон жэл соо Монгол орондо хүдэлхэдөө, Чимит-Рыгзен Намжилович монголшууд болон буряадуудай хоорондо уран зохёолой харилсаатай байхын тула ехэ ажал хэһэн.

*Жэгтэй гоёор зэргэлһэн
Жэбхээһэнэйм Гурбан
Толгой.*

*Хээээшые урин, нэргэлэн
Хэтэдээ байхашни
болтогой!*

гэжэ тоонто нютаг тухайгаа «Гурбан Толгой» гэжэ шүлэгтөө бэшэнхэй. Онон голдо дүтэлжэ оршодог энэ найхан нютагта түрэн хүнэй сэдхэл бодол арадайнгаа ажабайдалтай нягта холбоотой байншыегүй яахаб даа.

Хоёр жэлэй саада тээ Агын тойрогой Дулдаргын районий Үзөөн нютаг ошоходомни Буряадай арадай поэт Чимит-Рыгзен Намжиловай гудамжада хүүгэд олоороо наадажа байгаа бэлэй. Жэбхээһэн нютаг Үзөөнэй захираандаа ородог. Тиймээһэ ариг сээр, үргэн гудамжануудтай, дугантай, дунда хургуулитай Үзөөн нютагай гудамжа бүхэндэнь эрхим хүбүүдэй нэрэ үгтэнхэй. Жэбхээһэн хэлбэл, түбэдэмшэлгын нюусануудыг эрхээр шудалһан медициндын эрдэмэй доктор Эльберт Базароной, мүн бусадтай нэрэнүүд мүнхэлэгдэнхэй. Онон голой эрьһээ хүрэхэн бүлэхэн нэбшээн мүнхынгөө аялга дуунуудаар буряад арадтаа хүндэтэй хүбүүдэйнгээ нэрэнүүдэ эрхэлүүлэн эльбэжэ байһандал үзэгдөө бэлэй.

Эдир залууһаа шүлэгүүдэ бэшэжэ, наһанайнгаа 50 жэлые арадтаа зориулан хүн тухай, зохёохы ажал тухайнь бэшэхэ юумэн олон. Тээд мүнөө наһанайнь үхэр Ханда-Цырен

Балдановна, үри хүүгэд тухайнь тобшохоноор хөөрөхэ ёһотойбди гэжэ ханагдана.

1990 ондо Чимит-Рыгзен Намжилович энэ юртэмсөө ошон ошоо. Бүхы наһан соогоо үнэн сэхэ замаар ябаһан хүнэй зүрхэн соо олон тэмсэдэ ороншые байгаа гэжэ хэлэлтэй. Наһа дүүрэнхэйнь хүлээр Ханда-Цырен Балдановна гэрэйнгээ нэгэ таһалга соо музей эмхидхэжэ, зохёохы ажал тухайнь хурагшада, мүн хонирхогшодто хөөржэ үгэдэг байгаа. Тээд уншагшадайн зүгөө орон тэмдэглэнүүдэ, панамжа дурадхалнуудыг суглуулжа, онсо ехэ дэбгэр болон суглуулжа, Намжилов Чимит-Рыгзен Намжиловиче «Буряад арадай поэт» гэнэн нэрэ зэргэдэ дэбжүүлжэ, энэ хүндэтэ нэрэ олгуулаа бэлэй. Үри хүүгэдэнь, ашанар зээнэрын баһал өөрын онсо харгы замуудтай энхэ амгалан ажа-лууна.

Би 70 гаран онуудта нэгэ хэды шүлэг бүридхэжэ «Байгал» сэтгүүлдэ эльгээһэн байгаа. Тэрэ үгэдэ Буряадай уран зохёолшодой холбоондо поэзиин талаар харюусалгата секретаряар хүдэлжэ байһан Мэлс Самбуев намда Союзда ороходомни, иигэжэ хэлэ хэн. «Ши, Дулгар, ехэл шагналда хүртөөлши», удаань ташаганаса энэбэ. Энээд наадатай хүн шоглоо юм бэшэ гээд

нэгэшые анхаралаа табибагүйб. Тийхэдэмни: «Чимит-Рыгзен Намжилов шиний шүлэгүүдэ уншаад, юумэ бэшэжэ шадаха басаган байна» гэжэ хэлээ. Энэшини поэт хүндэ шагнал гээшэ. Энэ хүмнай худалаар хүнийе магтадаггүй бшуу даа гээд баһал ташаганаса энэбэ гэн.

Номуудаа гаргуулжа ядажа ябаһан миний досоо ехэл тэнюун боложо, тэрэ хэлэгдэн үгэнүүдэ найдал ургаа бэлэй. «Хүнийе нэгэ-хоёр хараад, хэдхэн шүлэгүүдээр һайн үгэнүүдэ шэдтэ хэлэхэ гээшэ хүнийе үргэһэн, этигэһэн шэнжэ гээд мүнөө ойлгоноб.

Мүнөө би өөрыгөө магтахын түлөө тийхэдэ болоһон хөөрэлдөө дурдана бэшэб, харин мүнөө үеын мэдээжэ зохёолшод үшөө номуудыг гаргагүй, мүн һая бэшэжэ эжилгээд тухай һайн үгэнүүдэ хэлэжэ, этигэл», й-дабари түрүүлдэг һай гэжэ бодоһоно бэшэнэб.

Чимит-Рыгзен Намжиловай зохёолнуудыг хургуулида үзэжэ, дуунуудыг дуулажа, «Хаанахинайл ааб?» гэнэн үнэхөөр арадай дуундань харюу бэдэржэ, һайн үгэнүүдээр һанан дурдажа ябанабди. Энэ болбол уран зохёолшын наһанай наран мэтэ дулаа, гэрэл үгэжэ байдаг даа.

Дулгар ДОРЖИЕВА,
поэт.

Чимит-Рыгзен НАМЖИЛОВ

УНАНАЙ УРАСХАА

Булагай эхинһээ
Бурялан гараһан горхохон
Булангиртангүйгөөр,
Бургаһан соогур годирон,
Эршэтэй боложо,
Эрьэ түшэн шурьяхадаа,
Эдир багымнай
Эхин зүргэтэй адлихан даа.
Мүндэр бороогой
Мүнхын уантай дайралдажа,
Мүнгэн долгито
Мүшэр халаатаяа найралдажа,
Мүрэн болоһоор
Мүргэлдэһэн долги
шэдэлхэдээ,
Мундуу эрын
Мушхарһан шэнжэ
түхэлтэй даа.

Далан долоон
Дабаа, хярануудыг гаталжа,
Дархи, хабсагайе
Дайран, тойрон гаралсажа,
Дамай гүнзэгыгөөр
Дадхаан, мэлмэрэн
саашалхадаа,
Далатай баабайрни
Даруу тэнигэр зангайл даа.

Газарай саадахи
Гадаада далайда хүрбэшье,
Галаб холынгоо
Гайтай замыг дүүргэбэшье,
«Үүлэд болоод,
Үндэр тэнгэрийн шэбэрхэдээ,
Үхэлгүй мүнхэ
Үйлэтэ амидаралай
шэнжэтэйл даа.

ЖЭЛЭЙ ДҮРБЭН САГ

ХАБАР

Уһа мүлһэнэй хайлаа,
газартаа шэнгэжэ байхада,
Урин дулаан буужа,
наран хурсаар шарана.

Ургы, ногоон дэлгэржэ,
дайдаар зэрлэгэ татахада,
Уянгалһан сээжэ тэнийжэ,
хүнэй сэдхэл жаргана.

Ая гангын хангалаар
амиды юртэмсэ амилжа,
Аянай шубууд ганганан,
хаанашье холо зорино.
Арбан долоон наһандаа
зүрхэмни баяраар халижа,
Ажа амидаралай гүн руу
этигэл дүүрэн ороно.

ЗУН

Намаа набшан хүнжэлөөр
нармай дайда хушагдажа,
Найман тээшээ дунгыран,
нюдэ алдамаар зэнхынэ.
Хүхын дуунай аялга
хүбшэ тайгаар ханжинажа,
Хүнэй наһа бүридхэһэн
зайлашагүй дохёо үгэнэ.
Айраг, тарагаар анхилһан
нютагаарнай ажалай
урилдаан
Арбан дабхараар эбхэржэ,
ойро зуурашые
таһалдаанагүй.

Аажам үдэшин һонорто
басагад, хүбүүдэй дууладаан
Аяр холоһоо сууряатан,
үүрэй сайтар замханагүй.

НАМАР

Алим жэмсэй дээшэжэ,
арбай таряанай адхаржа,
Али болохо ургамалай
арьбажан үржэхэ саг.
Адуу мал таргалаа.
Арын мододой шарлажа,
Алтаар бударан, газараа
бөөмэйлэн хушаха саг.

Сэгээрэн халюурна нютагнай.
Сэнхир тэнгэри үндэр лэ.
Сэнтэжэ һаншаг сайбашье,
үшөөл оройтоогүй саг.
Сэдхэл наһан тэнигэр.
Зээнэр, ашанарнай үнэр лэ.
Сээжын хубшэргэе дайран,
шэнхинсэ дуулаха саг.

УБЭЛ

Хүбшэ тайгаар нэлэнхыдээ
һалхи шуурган дошхороод,
Хүдэр хуша, наһадые
мүнгэлиг сэнгээр гагнана.
Хүйтэнһөө айдаг амитад
уурхай нүхэндөө хороод,
Хүбэн саһаар хушагдан,
һайхан зүүдээ манана.
Дурасхаалта мүнхэ байгааи
буртаг харые хушахадаа,
Дууран наһагаа амараад,
хэтэдээ нойрсохогүйень
мэдэнэм.
Ауумни, миний зүрхэнэй дуун,
саг жэлдэ дарагдахадаа,
Ауугай номгоноор залиран,
хосорхогүй гэжэ этигэнэм.
1979

ГУРБАН ТОЛГОЙ

Жэгтэй гоёор зэргэлһэн
Жэбхээһэнэйм Гурбан
Толгой,
Хээээшые урин, нэргэлэн
Хэтэдээ байхашни болтогой!
Тооһотой холын харгыһаа
Тоонто нютагаа ерэхэдээ,
Амгалан шамайе хараһаар
Амгалан шарайеш мэдээб.

Хэһэн юумэнэй багаш һаа,
Хэрэг ажалдаа баригдаад,
Уулзаха, хүрэхээ мартанаар,
Удааханш болоол хаб даа.
Хүйтэн барагар һүүдэртэй,
Хүлзэһэн шэнгээр угтаа һааш,
Сээжэдээ нэгэл бүлхитэй
Шэргэхэ бэлэйлби урдаһааш.

Алтан дэлхэйдэ мүндэлөөд,
Анха нүдөө онгойгоһомни,
һүмбэр уулаһаа тээ үндэрөөр
һүрдүүлэн зогсоолши
ойромни.

Хүдэһэн һармай дэгэлтэй
Хүйхэр багашуул олоороо

Оройдошни гараха хүсэлтэй
Охотор бургаһан морёороо

Унан дуһан зүдхэдгөө
Уһатаһан нүдэндөө харанаб.
Ядалсан һөөргөө гүйдэдэгөө
Яһала тодохоноор һананаб.

Үерлэһэн Ононой урасхалһаа
Үнөөхил бүлээнээр

Улир, мойһоной амисхалаар
Үри зүрхэншини тэжээлгэһээр.

Сагай шуурганда хубилаагүй
Сагаан Жалгаа түшнөөрш.
Хүндэлэн харгышини
балараагүй,
Хүбүүдээ танин үдэшнөөрш.

Баруун бээдэ һуурижаһан
Барилга, фермын айлуудһаа
Шэнхэн аялга ханхинан,
Шэхэндэм хүрэн сууряатаһаар.

Уулзалгын энэхэн баяраар
Уран нугалбарийень хадуухаб.
Сээжэ соогоо хадагалһаар
Сэдхэлэйнгээ дуунда
оруулахаб.

Харгымни нэгтэ таһалдажа,
Хаанашье дууһажа магадгүй.
Огсом аялгаараа далитажа,
Оройдошни ерэхэлби заатагүй.

Эддин нютагаа хүрэхэ,
Эрьен һүүлшынхэе харахаб.
Элинсэг хулинсагаа дурдажа,
Энэрхы нэшхэлыень ханахаб.

Жэгтэй гоёор зэргэлһэн
Жэбхээһэнэйм Гурбан
Толгой,

Намтаяа хамта жэргэлһэн
Намтартай байхашни
болтогой!

1979

ҺУНИН ОГОРГОЙ

Д.Цэвэгмуг-гуайга

Баярай ехэ наадаанда
Багтажа яддараа сугларһан,
Холын ороной магнал,
Хоргы, торгоор хубсалһан
Түмэн олон айлашуудтал
Тэнгэрийн мүншэ ялазана.

Зэргэ дүтэ байгашадынь
Зэлэ татан дүхэриглэжэ,
Урдынгаа түүхэ дурсангаа
Урматтай һонноо дэлгэжэ,
Ахамад үндэр наһатандаа
Айрагай дээжэ барисаана.

«Эрын гурбан нааданай»
Эгээл түлэг дундахана
Эрхи мэрэгнэй годли
Эршэдэн сэхээр зуралзана,
Энхэ мүнхэ замбуулинни
Эсхэн хубаажа гарана.

Зориг ехэтэй бүхэшүүл
Зодог, шуудагаа үмдэжэ,
Хан гаруудан шубуудтал,
Хаһатайгаар дэбин
харайлдажа,
Мянган олоной гүн руу
Миралан хүртэйгөөр ороно.

Арбан найман аймагай
Адуун хүрэгтэй дээжэ -
Аргагай һайхан хүлэгүүд,
Ама сагаан азарганууд
Адхаран, юрын табилхадаа,
Алтарма тооһоор манарна.

Молор эрдэнээр гэрэлтэһэн
Монгол ороной огторгойдо
Галаб үеын түүхэтэй
Газар нютагайнь зураглал
Нэгтэ бэшэ хараһандаа
Нийтэ таанарта дурадханам.
1972

Намжиловтай түрэнхөөр 80 жэлэй ойдо

МАРТАГДАШАГҮЙ ТЭРЭ НАМАРАЙ ҮДЭРНҮҮД

(Тэмдэглэлэй гэбтэрхээ)

Ази, Африкын уран зохиолшодой 1958 ондо Ташкентэд болоһон хурал-даанда Хоца Намсараев Ч.Р. Намжилов хоёр абаадал-саһан юм. Тэндэ хэгдэһэн тэмдэглэлнүүдэй нэгэ хэбгэме толилхоннай. Бүхы дээрээ «Байгал» журналда хэблэгдэхэ болонхой.

Октябрийн 5. Мүнөөдөр хуралдаамнай эжилээ. Элдэб яһатан зохиолшодоор танилсажал ябанабди. Шара хубсаһатай, хундан толгойтой Цейлоной лама. Нэрэн Сири Сивали. Шантагар хамартай, марятайшаг. Манай нютагай урданай дасангай шэрээтэ гү гэжэ ханахаар. Англи хэлэ муутай аад, балай ярилдажа бирабагүйбди. Тиигэнээр байтарнай сагаан хубсаһатай, нүдэндэ шэлтэй, үдхэн хара хахалтай хүн ерээд бидэниие ородоор мэндэшлэб. Толгойгоо сайбар нимгэн пулаадаар зохидоор тааруулжа үянхай. «Энэ бабагартай намайе буулгалши», - гэжэ Хоца Намсараевич нэмээхэн гарыем татаа хэн. Зурагынь хоёр дахин абабаб. Ород хэлэн дээрэ ойлгуулжа биранагүй хаб гэжэ тухайлдаа, тэрэ нүхэрнай миний барижа байһан ручка абаад, блокнот дээрэмни: «Сант Сингх Секхон Пенджаб» гэжэ ехэл оролдосотой удаанаар бэшэжэ үгөө бэлэй. Уданшьегүй шаралгы торгон үндэһэнэй хубсаһатай, урин налгай нүдөөрөө энэбхилхэн эхэнэр манай ханиие яаралтайгаар гараараа зангажа байгаад дуудаба. Энэнь һүүлдэ мэдэхэдэмнай, Энэдхэг ороной суута уран шүлэгшэдэй нэгэн Амрита Притам гэдэг байһэн. Делегацияраа хайшаашеб бшохо болоод, манай «бабагары» бэдэржэ ябана гэжэ тэдэнэй оршуулагша тайлабди.

Октябрийн 6. Аяар холын Ганаһаа ерэхэн, харин үндэр, хара шарайтай хүбүүн Камерун Дуодо гэгшэтэй забнарлагын үедэ танилсаад, оршуулагшы зорюуга дуудажа хөөрөлдэбди. «Шүлэг, пьесэ бэшэдэгби, яһала хэблэдэг гарадаг» гэб. Тээ «Бурыад» гэхэн нэрэ оройдоо дуулаагүй нүхэр байшоо. Яахашье аргагүй болохоод, «монгол» гэжэ нэмээхэмнай хүрэнхөөр тухайжа дохисогоогоо хэн...

Вьетнамай делегацие хүтэлбэрлэгшэ, критик Хоай Тхань дунда зэргын бэстэй, хара хүрин шарайтай, туранхай аад, шанаа эхэтэй хүн францүз хэлэнэй оршуулагшаар дамжуулан ярилдажа, адресаа абалсабади. Зохиолнуудаа оршуулсажа, нютаг ородоо хэблүүлжэ тухай хөөрөлдэбди.

- Бидэнэр, зохиолшод, юрэ хэлэхэдэ, шүүмжэлэгшэдхээ айдаг, зүрхэ алдадаг агшабди, - гэжэ Хоца Намсараевичай дуу гархада:

- Угы, битнай хайн ханаатай, зөөлэн шүүмжэлэгшэб, - гэжэ уриһаар энээнэ. Монгол ороной түлөөлэгшэд - эрдэмтэн, зохиолшо Цэндийн Дамдинсүрэн, уран шүлэгшэ Цэвэгмидын Гайтав гэгшэдтэй мүнөөдөр уулзажа, ехэл хуһибэбди. Энэ хуралдаанда зорюулжа гаргаһан «Утга зохиол урлаг» нонойной тусхай дугаарые, мүн өөһэдэньгөө номуудые тэдэнэр манда бэлэг болгон барибад, Дамдинсүрэн-гуай урдань буряад нютагаар ябана, олон хүнүүдые, тэрэ тоодо Хоца Намсараевиче таниха байгаа. «1942 ондо монгол циркын бүжэгшэдэй Бурыад орондоо ошохо, уран бэлигээ харуулһанда зорюулһан шүлэгүүдые бэшэ агша бэлэйб», - гэжэ тэрэ дурсан хөөрэнэ. Харин Гайтавынь ябашье үзөөгүй, хэниешье танихагүй байба. Юрэ хөөрөлдөөндэһе оролсонгүй, дуугайхан хуугаад лэ, бидэниие ажагалһангяар хараад байһан хэбэртэй.

Октябрийн 7. Амаралтын үдэр байжа, олон айлшадаар хамта хотын саанахи зуһалан гарабади. Тэрэ газарнай узбек хэлэн дээрэ «Чоготай» гэжэ нэрэтэй байба. Энэнь юун гэхэн удхатай юм гэжэ хамта ябана жолоошонһоо асуухадамнай, «Сагадай» гэхэн монгол үгэ яба ябаһаар нимэ болошоо гэлсэдэг гэжэ тайлбарилла хэн. Сэбэр агаарта хүн зон сэнгэнэд, иишэ тишшээ ябажа ярилданад. Шатар табиһаншые улад бии, ургажа байһан виноград түрүүшынхэе хаража, ехэл хонирхободи. Тээ саана узбек жолоошодой зохидоор дүхэригэжэ хуугаад, сай уужа байхыень харамсаараа:

- Тэрээ руу ошоолши, ундамни хүрөөд байна. Ши мэдүүлэнгүйшгээр дүрыень буулгажа гэжэ оролдоорой, - гэжэ Хоца Намсараевич сэхэ алхашаба.

Дагестанай уран шүлэгшэ Расул Гамзатовай намгантаа хамта эндэ ябажа байхыень обёорбоб. Залуу, багжагар шираг бэстэй аад, «сагаан хюруугаар дайруулһан» үнэтэй, хамарын Кавказ нютагайхидай хамартал

аади. Намганиинь сагаабтар шарайтай аад, хилэн хара үнэтэй. Яһала сэбэр. Тэдэнтэй танилсуулхадэмни, Хоца Намсараевич иигэжэ хэлэб:

- Расул, би танай эсэгтэй танил байһан хүм. Хүбүүнэйнэ эды шэнээн мэдэжэ уран шүлэгшэ болоод ябаханда, ехээр баясанаб.

- Хүндэтэ аксакал, танай гарые бариханда, эсэгтээе уулзаһан шэнгээр урмашабаб. Мүнөөдөр золтой үдэрни байба, - гэжэ Расул Гамзатов хукуун зугаатайгаар энэбхилээ хэн.

Октябрийн 9. Үдэ болотор пленарна суглаан үргэлжэлөө. Һүүлээрнь комиссинууд ажаллажа эхилэб. Манай табадахи комиссийн ажалые эмхидхэлэй комитетэй зүгһөө Цейлоной уран зохиолшо, доктор Бенерагама нээгээ. Набтархан газарлиг бэстэй, галтаһан хурса нүдэтэй, үндэршэг сэхэ хамартай хүн. Шарайн сайбар. Хара хүжэ европейскэ костюм үмдэнхэй. Галстук зүүһэн аад, дуугуу, нулаар уянги. Али даруугаар англи хэлэн дээрэ дуугарна. Манай комиссийн түрүүлэгшээр Энэдхэгтэй түлөөлэгшэ, доктор Чаттерджи һунгадаба. Ногообтор үнгэтэй, хоолойдоо хүртээр шагтатой хубсаһатай энэ хүн 38 жэл Калькуттын университетэдэ заадаг багша байба. Зүүн Бенгалиин дээдэ палатын түрүүлэгшэ. Шэрүүншэг зантай, журамтай хатуу хүн хэбэртэй. Үгэ хэлээшэдэе таһа дүүрэхэдэе шадамар. «Хэрэгтэ хабаатай бэшэ юумэ олоор хэлэлтэгүй, тодорхой дуралдал оруулагты» гэжэ тэрэ хооло урмална. Эндэ юрэнхыдөө англи, ород, францүз, индонези, араб хэлэн дээрэ хөөрөлдөөн болоно. Мүнөөдөр уран шүлэгшэ үдэшэ, дуу хүжэмэй концерт хонирхол ехэтэйгээр үнгэрөө.

Октябрийн 10. Бүхы комиссинуудай хүдэлмэри үргэлжэлөө. Манай комиссийн суглаан дээрэ Энэдхэгтэй зохиолшо Мулк Радж Ананд /«энэши манай Анандал бшуу даа» гэжэ Хоца Намсараевич түрэл дүтөөр

һанан дуугардаг байба/, Цейлоной лама Сири Сивали, Индонезийн суута прозаик Прамудья Ананта Тур, Хитадай түлөөлэгшэ Эми Сяо гэхэ зэргын улад үгэ хэлээ. Ази, Африкын зохиолшодой саг үргэлжын бюро байгуулжа, тусхай журнал бии болгожо, хоёр түбийн элдэб орнуудай уран үгэтэнэй бэшэһэн зүйлнүүдые хэблэжэ байха, эрхим бүтээнүүдэй түлөө шагнал тогтоохо тухай дуралдалнууд оруулагдаа. Комиссийн суглаанай түгэсхэл дээрэ Казахстанай эрдэмтэн, уран шүлэгшэ Абдильда Тажибаев аха дүү ёһоной халуун үгэ хэлэжэ, бүхы байгаа-шадые манай нютагта морилжо хайрыгт гэхэн урлал айлалдаха бэлэй.

Солонгос ороной ахамад зохиолшо Хан Сер Ятай мүнөөдөр танилсажа, нэгэ хэһэг ярилдабади. Үндэршэг бэстэй, бууралтаһан үнэтэй, даруу түбшэн янзын хүн. Солонгос поздүүдэй шүлэгүүдые оршуулжа, буряад хэлэн дээрэ тунхаглаһан «Байгалай толон» журнаала бэлэглэбди. Ехэл баясаһан янзатай нүхэрнай өөрһынөө нютагай гоё хайханиие харуулһан открьткануудые барья бэлэй.

Октябрийн 11. Монгол угсаатан энэ хуралдаанда ехэ олон ерээ байна, үлгөө үдэшэ хөөрөлдөө хаамнай, хайн байгаа гэжэ урда үдэрын хэньшэб бидэндэ дуулгаһан юм. «Нютаг оронойнгоо архи тамхи абаад ерэхэдэнь, бидэнэр яаха болонобибди? - гэжэ Хоца Намсараевичаа ханаата болонгээр нурабаб. «Зай, бараг ааб даа, нютагтаа байна ха юмбибди, гүйжэ ошоод, нэгэ шэл аһан хайн «морин харлаг» абаад ерэхэ гүбийн» гэб. «Зеравшан» ресторанай багахан таһалга соо Монгол ороной зохиолшод Дамдинсүрэн, Гайтав, Үбэр Монголой түлөөлэгшэд Малчинхүү, Сайнцогт, Хальмагай поэт Аксен Сусеев, Бурыадһаа Хоца Намсараевич бидэ хоёр хэлсэлэн сагтаа сугларбади. Уран зохиолой хүргэлтэ, шэнэ гараһан номууд тухай, энэ хуралдаанай һүүлээр өөһэдэ хоорондоо холбоо барисаа тогтоохо, зохиолнуудаа оршуулалсаха тухай хөөрөлдэжэ, яһала удаан нуубади. Би Гайтавтай дүгэ танилсажа, «Дамдинай Сүхэ-Баатар» гэжэ нилээд томохон поэмынь буряадшахаар үгээ үгэбэб. Хоца Намсараевич Сайнцогтын номые абаа хэн. Энэ хүн үсөөн үгэтэй, номгон даруу. «Та хуушан монголоор уншадаг, бэшэдэг бээт даа» гэжэ манай үбгэжөөлдэ хандажа дуу гарынь лэ бүхэй үдэшэ зэргэлжэ һууһан аад, хадуужа абабаб. Дамдинсүрэн-гуай бидэниие «Нилсэлэйн» гэдэг зүгөөргүй хатуу монгол архар хүндэлөө. Бидэшы тэрэ асарааша

коньягаа баһал аягалбади. Стол дээрэмнай гол түлэб мяхан хоол, жэмэс табигдаа, «Халуун сай, халуун сай асаржа байхадань болохо, хэлыш» гэжэ Хоца Намсараевич нам тээшэ хараад, нэгтэ бэшэ хануулжа хуугаа хэн...

Октябрийн 12. Хуралдаанда оролсоһон түлөөлэгшэд хэдэн бүлэг боложо таһараад, автобусуудаа һуужа хүдөө нютаг гарабади. Ташкентһээ гушаад модоной зайда оршодог нэгэ жиирэй колхоздо бидэ тудабди. Ута сэмгэтэй үхэр бүрешүү хүгжэмэй дуугаар, барабанай абагаар бидэниие баяр ёһолтойгоор угтан абаа. Малайн байра, жэмэс таридаг газарынь ябажа харабади. Хара, ногоон винограда ондо ондоо уастагто ургуулагдадаг юм байна. Бүхээг шэнги болгон найгуулжа уятай, хажуугаарнь гарахадаа гү, али зооогуурнь ороод ябаханда, жэмэсынь таһалаад амтынь үзэхэдэ болохо. Нэгэ узбек айлда орожо, байра байдалынь харабади. Оро дэбисхэр, хубсаһанһаа бэшэ юумэн харагданагүй. Юрэ энэнь саг зуурын байра байжа болоо хаш. Яһала сомор, сэбэршые, һүүлээрнь сайлалга болобо. Газаа түхээрэгдэнхэй. Эдэе хоолынь үндэһэн узбек буримаар бэлдэгдэнэ. Манай эндэхи баншатай адирхуугаар гурилда ороогоод шанаһан таатаа мяхан. Гол хүндэнь узбегтэй суута илов ааб даа. Нютагай уран хайханы бүлгэмэйхидэй хүсөөр концерт табигдаа. Янза бүрийн хүгжэм найруулжа байгаад, дуу дуулаһанад. Хатар наада харуулаа. Үнээ оло таһалжа, нарийхан гээгэнүүд болгон уяһан дунда наһанай эхэнэр хахы-һалаг дэбхэрэн бүжэглэбэ. Хоца Намсараевич тэрэниие ехэл хонирхон хаража байтараа, нам тээшэ эрьедэжэ:

Зуһаг ямаан
Зургаан гээгэтэй ааг,
Зугта дайруулааг,
Хоёрын үлэшоо, - гэжэ дуулаа хэн гүш гэбэ. Хоюулаа хүжэ энээдэн болонобибди.
 Ехэ хуралдаанайн программа үшөө дүүрэхэ үды хэбэртэй. Суглаанай хаагдаһан хойно хэдэн бүлэгүүд боложо таһараад, зарим союзна республикануудаар аялалгада ябалган болохо юм аа гү.

А.БАЗАРОВ.

АВТОРАЙ ЗУРАГДЭЭРЭ: (зүүн гарһаа) Хальмагай поэт А.Сусеев, Хоца Намсараев, казах зохиолшод М.Джангалин, А.Тажибашев гэгшэд Ташкент шадарай зуһаланда ярилдажа байна.

РАЗЛИВ НУУРАЙ ЭРБЕДЭ

(1917 оной зун)

Тэнгэрийн шарайе
 бүлгэхэ гэхэн юмэдэл,
 Тэмээн хамбыгаар
 үүлэнүүд субан ошоно.
 Тэдэнэй нэгэнхээ
 хүйтэн дуһалай буухада,
 Тэнюун нуур
 соһон, нүдөө сабшана.
 Эрье шадар,
 үбһэнэнэй байрын газанаа
 Эртэ үлөөнэй
 утаан гарана аалишаг.
 Эндэ табятай сайн
 үнийнэй бусалһаар,
 Эзэнийн юундэ
 харагданагүйб хаанашье?
 Хүндэ ажадаа динлэдэн
 нэгэ хүлһэншэн
 Хүл гарайнгаа
 шалаа гаргахые хүсэн,
 Ойро зуура
 зали абаха гэхэн аад,
 Орой болотор
 унташо юм гү, магад.
 Хажуураа хурсадан,
 дабтан тоншожо байгаа бол,
 Ханхинаан,
 шэнхинээн гаргаха хэн заабол.
 Хахуули барьяд,
 нуурай эрьедэ хуугааш наа,
 Хаана холоһоо
 нүдэндэ торолдохо бэшэ наал?
 ...Хамар өөдэ
 хабатайгаар сорьён байхадаа,

Хатаһан үбһэнэй
 хангал хэды хайхам даал
 Харин эзэнийн
 юрын үбһэнэн байгаа гү,
 Хара үлөөнэй
 шугы соһоо гараагүй.
 Ургамал намаагаар
 «ажалайн таһалга»
 хүрээлээтэй,
 Урда, хойноһоо
 «үүдэнийн» ходо нээлгэтэй.
 Ном дэбтэр,
 саарһа гуурһан эндэ обоо,
 Нойргүй хэргэ Илич
 бодолгото болоод,
 Толгойгоо тулан,
 түтсүүгү һандайлан һууна,
 Тоогүй олон мурнууд
 жэргэнэн һунаһа...
 Бүрхэг харанхы огторгойгоор
 энэ үедэ
 Бүтүүрэн бөөгнэрһэн
 хара үүлые зураад,
 Саг жэлэй
 хубилхын тэмдэг үгэһэндэл
 Сахилгаан-һэлмэ
 удаа удаагаар зуралзаа.
 Аадар залинһаа
 арай урдижэ тогтоһон
 Аалин бандаладэ
 Илич һууриһаа зайсана.
 Хабсагайн оройһоо
 нийдэхэе байһан бүргэдтэл,
 Хоёр энгэрын сэлгидэн,
 холоһоо сайрана.
 1956

Чимит-Рыгзэн НАМЖИЛОВ

ЭХЫН ЗҮРХЭН

Эсэхэ, зобохые элбэгээр үзэһэн эхын зүрхэн!
 Энэ дэлхэйн хурьһэн дээрэ шамһаа зөөлхэн,
 Элшэтэй дулаан, энэрхы урин юумэн үгы хэн,
 Энхэрэн шаналан, эльгээ хүмэрюулэн, үгьлэнэм...

1
 Огторгойн наран орохо дээрэ олон янзаар
 Оршолонто дэлхэе хойшоо эрьен ошодог лэ хараһаар.
 Ошото гэрэлээ заримдаа июугаад, орой, эртэшые
 Олоной нүдэнһөө хулжан ошоһыень ойгошоо үгьлэнэм.
 «Халаг даа» гэхээр хүндэ бодол зоосош түрүүлэн,
 Хариха замынь халхалан барайхал хара үүлэн,
 Хаана холоһоо харалган халхын гэнтэ үлэһэй,
 Халташые олодож, хаһа шарайнь хараад элэһэй!

2
 Бүри ондоогоор хахасан ошодог лэ нэгэ заримдаа
 Бүрхэгшые хаань, бүүдэгэрхэн туяа нэбтэрэн байхадаа:
 - Бүхы юумэндэ ханаагаа зобоод дэмы яахабта,
 Бү гомдыт даа, - гэхэн шэнгээр ханагдахал халта.
 Улаан сог дээрэ уһа саһахада ямар агшаб -
 Угаа тиимээр уурал манан хушаһаар хушажа,
 Утаһан нарийхан һабатша гэрэлын улам таһалһаар
 Уданшьегүй унтаргаахадань жэгтэй - урмаа хухармаар.

3
 Ай даа, одоо амидарал-жаргал асаран байһан
 Алтан наран ариунда ороходоо ямар хайхам!
 Аян холье гаталан гарахадаа, эсэхэн сусаһаншые
 наа,
 Амгалан тэнюунээр шэнгэхэл аажамаар, хойшоо
 хараһаар.

«Хүрөөш даа» гэхэн шэнгээр нэмээхэн шэбэнэжэ,
 Хүбшэ тайга хахасан үлэхэл хүжэдөө нэнгэжэ.
 Хүйтэн шүүдэрээр хэдышые угааг лэ бүхэли һүниндөө,
 Хүдэр бээрнын халуун элшэ сорьёхол зүндөө!
 Гол мурэниие, уулын хормойе хүбөөлэн шэмэглээшэ
 Гоё хайхан сэгсгүүд тэрэниие баран үдэшэдэ,
 Сэлмэг үдэрэй ерэхые лабаар мэдэһэн хадаа,
 Сээжэ дүүрэнээр амилхал, сэхээр шэртэн хахасахадаа.

4
 Эсэхэ, зобохые элбэгээр үзэһэн эхын зүрхэн!
 Иймэ хайханаар оройһон наранай үнгэ зүһэлэн,
 Элшэ дулаатаа бидэндэ бараниены шэнгээгээд,
 Эльгыемнай дэрлэн мүнхэрбэш энэ һүнийн тэнгээр.
 Нарын сагаанда сасарһан одоой янза түхэлөөр
 хайхан сэдхэлэйшин хархаг дээжэ бидэндэ үлөө:
 «Най ханажа, най хэжэ ябагты» гэхэн захяашни
 һаруул сээжэһэмнай гарахагүйл хээшэ, хаанашье.
 Арбагар бишыхан ашанаршин бээс хүсэхэдөө,
 Айл гэр боложо, үе залгахал бүри хүсэдөөр,
 Ашата буурал эмгэйнгээ энэ алтан юрөөл
 Алад саашань абаашан дамжуулхал улам бүхөөр.

Эсэхэ, зобохые элбэгээр үзэһэн эхын зүрхэн!
 Энэ дэлхэйн хурьһэн дээрэ шамһаа зөөлхэн,
 Элшэтэй дулаан, энэрхы урин юумэн үгы хэн,
 Эрын ёһоор бодолгото болон үгьлэнэм...
 1957

Сегодня у нас в районе происходит событие, подобного которому мы еще не знали. Это всеобщий праздник книги, объединивший не только людей разных поколений, но и все население республики. В путь направилась книга. В путь по дорогам Бурятии, в путь из дома в дом, в библиотеки и к читателям...

земляров книг на сумму более 60 тысяч рублей. Для сравнения отмечу, что в прошлом году почти вполнину меньше приобрели книг за полугодие. В этом же году мы заказали 60 экземпляров книг на сумму 16776 рублей по каталогу «Университетс-

нято решение провести марафон летнего книгоочее. Этот марафон проходит в рамках фестиваля «Книга в пути», продолжится все лето, а итог ему проведем прямо на школьных линейках в День знаний, в день первого школьного звонка. И

ту читателей. Особенно г...ольников. Многие делается г...общению детей к книге.

Фестиваль «Книга в пути» проходит в преддверии замечательного события: 125-летия со дня основания Национальной библиотеки Республики Буря-

КНИГА - ЛУЧШИЙ ДРУГ И ДЕТЕЙ, И ВЗРОСЛЫХ

(Материалы из выступления на марафоне «Книга в пути» в Бичурском районе)

Нас всегда называли читающим народом. И сегодня, несмотря на то, что в дома пришло телевидение, а теперь еще и Интернет все больше захватывает молодежь, книга остается главным источником информации, источником эстетического наслаждения. Только в книге мы ищем ответы на вопросы, которые ставит перед нами жизнь. Ведь именно в книге собрано достояние разума всего человечества.

Могу смело заявить, что в Бичурском районе живут читающие люди. И не только читающие, но и пишущие. Наша земля дала жизнь таким известным писателям и поэтам, как Цыденжап Дондупович Дондубон, писавший под псевдонимом Ц.Дон, Дондок Аюшеевич Ульзугуев, Михаил Михайлович Шиханов. Бичурская земля взрастила и современных писателей: Николая Иосифовича Исаева, Нелли Дмитриевну Коро-

бенкову, Ивана Фирсовича Истомина. А в прошлом, юбилейном для района году, администрация района при помощи коллектива авторов выпустила в свет книгу «Бичура. XX век», рассказывающую об истории нашего района. В районной библиотеке бережно хранятся труды всех тех, кто так или иначе пробовал свои силы на писательском, поэтическом поприще.

Большую работу по обеспечению читателей книгами выполняют библиотеки района. Их 29, в том числе две - детские. Из года в год пополняются библиотечные фонды. И все равно читатели требуют еще и еще. Жизнь стремительно движется вперед, возрастают требования школьных программ, не убавляется интерес к информации, к чтению вообще.

Надо сказать, что в этом году только за первый квартал библиотеками приобретено 770 эк-

кая книга» и включились в новую программу «Льготное комплектование библиотек», заказав 6 комплектов по 4000 рублей каждый. При этом хочу заметить, что могли бы заказать гораздо больше, но впервые получили отказ, поскольку желающих оказалось слишком много. Образовался дефицит книги!

Неплохо прошла в начале года и подписная кампания: газет и журналов выписано на 90 тысяч рублей.

Год чтения ознаменуется созданием в районной библиотеке Центра общественного доступа. А в начале будущего года по проекту Правительства Республики Бурятия в этом Центре начнут работать Интернет-терминалы для всех желающих.

Большую работу проводит районная библиотека с читателями. Особенно часто приходят в наши залы дети и подростки. Но, как правило, летом ребята реже заглядывают в гости к книге. И в этом году было при-

тогда все смогут увидеть, кто у нас самый читающий, самый любознательный. Я, как глава района, учреждаю свой приз победителю необычного книжного марафона.

А в каждом поселении, в каждом селе главы учредят свои призы. Потому что мы стремимся к тому, чтобы ни один школьник района, ни один любитель чтения не оказался в стороне от такого интересного и полезного мероприятия. И пусть победителем выйдет взрослый читатель, вручение ему приза в День знаний - дело вполне естественное...

Хочу подчеркнуть, что сегодняшними мероприятиями наш форум не заканчивается. В Год чтения в Бичурском районе будет отмечаться юбилей Дондока Ульзугуева. Районная библиотека проводит большую исследовательскую работу по истории наших сел, вовлекая в эту рабо-

ту. Должен сказать, что наш район, и я лично, как глава, давно уже тесно связаны дружескими и деловыми отношениями с нашей главной библиотекой. Я бережно храню книги, подаренные мне библиотекой в памятные для меня дни избрания на должность главы района. Это самые ценные и почетные для меня отличия моей деятельности в должности главы района. Хочу от всего сердца поздравить коллектив Национальной библиотеки с замечательным юбилеем! Желаю вам дальнейших успехов в вашей прекрасной, невероятно полезной деятельности! Будьте счастливы и здоровы на радость всем нам! Хочу, чтобы в память о Бичурском районе у вас остались экземпляры нашей книги о Бичуре.

Георгий ПАВЛОВ,
глава администрации
муниципального образования
«Бичурский район».

«Книга в пути» гэнэн литературно-театральна марафон Бэшүүрэй аймагта олон зоной, илангаяа олон хүүгэдэй хабаадалгатайгаар үнгэрхэн байна. Бэшүүрэй соёлой байшангай газар районной үхибүүд сугларжа, үльгэр, онтохоной геройнуудай хубсаһа үмдэнхэй жагсаалда ябажа ерзбэ: Буратино, Яга хугтэн, баабгай, бусад геройнууд эндэ байлсаа.

«Летний марафон книгоочее» гэжэ нэрлэгдэһэн театраллизованно фестивал нээгдэбэ. Аймагай захиргаанай толгойлогшо Георгий Афанасьевич Павлов амаршалгын үгэнүүдые хэлэжэ, бэлигтэй нээдүүд, уран зохёолшодой нютаг гүүлэдэг Бэшүүртэ түрэнэн, тоонто газараа суурхуулжа байдаг мэдээжэ зоной нэрэнүүдые хэлэбэ. Шэбэртэдэ түрэнэн суута поэт Дондок Ульзугуевай нютагаархид - «Бичурское» поселениин дарга В.В.Тюрюханов, Шэбэртын дарга Б.Б.Базаров болон бусад уран найханай харалгада хабаадагшад буряад тэрлигтэй артистнар, үхибүүд Бэшүүрэй аймагай хилэ дээрэ угтаба, найхан дуунуудые дуулаба.

Бэшүүрэй соёлой байшангай хэрэлсы дээрэнэ хүүгэдэй фестивал нээлгын баяр дээрэ Үндэһэн сангай директор И.Х.Бальхаева, Бэшүүрэй ахмад библиотекар А.Г.Тимофеева гэгшэд үгэ хэлэ, үхибүүдые амаршалаа.

Зундаа олон ном уншанан үхибүүд сентябриин 1-дэ хургуулингаа линейкэ дээрэ шагнагдаха юм. Балл-бонус олоор абанан хонюуша сэдхэлтэй, номдо дуратай үхибүүд шангуудые абаха юм.

Соёлой байшангай фойе соо олон тоото конкурсууд, викторинаууд эмхид хэгдэбэ. Шанагын 4-дэхи классай хурагша Вика Базарова үльгэр онтохондо дуратай, тиимэнэ үльгэрэй геройнуудые конкурсно зураба. Шэбэртын 3-дахи

классай хурагша Эржена Сушкеева «Алтан үндэгэн» гэнэн үльгэртэ дуратай байна. Тус фестивалиин гол уржа гэхэдэ, «отдыхай, книжку не бросай!» гэнэн үгэнүүдолоно. Уншагдай тангариг абанан үхибүүд «Счастливый список», лотерей, «Улыбка лета» гэнэн уран зурагай конкурс, кроссвордануудта хабаадаа.

Бэшүүрэй 4-дэхи «б» класста хурадаг Олеся Солбонова үльгэр тухай асуудалнуудта зүбөөр харюусаба. Бэшүүрэй түбэй библиотекын ажалтай танилсаабди. Эндэ 6 компьютертай кабинет соо Ниитын түб нээгдэ, тиггэжэ Интернет хэрэглэхэ арга олгодобо. Забайкалиин хасаг зоной түүхэдэ, соёлдо зориулагдаһан Түбтэй Бэшүүрэй түбэй библиотекын методист Л.А.Таракановская танилсуулба. Аймагай музей ошохо харабабди, дайнай ветерануудта, нютагайнь наһа бараһан сэрэгшэдэй хүшөө ошохо ёһолообди. Илалтын 60 жэлэй ойдо зориулагдаһан хүшөө дээрэ олон зоной нэрэ бэшэгдэнхэй байна. «Республиканский Год чтения» гэнэн видеофильмье харууланай удаа нээдүүд - буряадай Уран зохёолшодой холбооной түрүүлэгшын орлогшо С.Н.Тумуров, Б.С.Дугаров, С.А.Нестерова, «Байгал» журналай редактор А.С.Гагатов, радиожурналист, литературна прог-раммын редактор Э.Ц.Гомбоева гэгшэд үгэ хэлэ, шүлэгүүдэе уншаа.

«Путешествие в Читай-город» гэнэн слайд-шоу хүүгэд хараба. Бабана тэхэ, үльгэрэй Бато баабгайхан, бусад

Литературно-театральна марафон

ХҮҮГЭД ХҮХИЛДӨӨ, БАЯСАА

геройнуудтай үхибүүд танилсаба. «Потерялся рыжий конь» гэнэн үльгэр, бусад номернуудые «Ульгэр» хүүхэдэй театр харуулаа.

Оперо болон баледэй театрай суута дуушад - Бэшүүр нютагаа суурхуулжа байдаг Валентина Цыдыпова, Ольга Аюрова, мүн Мүнхзул, Татьяна Шойдагбаева, Туяна Дамдинжапова, Сурена Дашицэренова, Вера Васильева, Тогмит Танхаев, бусад артистууд хабаадажа, шэхэнэй шэмэг болоһон дуунуудые гүйсэдхөө. «Неополитан дуу» Валентина Цыдыпова гоёор дуулаба. Фоминай

романс, А.Андреевэй «Ерэхээ яагааш» гэнэн дууе Тогмит Танхаев гүйсэдхэжэ, халуун альга ташалгаар утгагдаа. Эгшэ дүү Ольга Аюрова, Валентина Цыдыпова гэгшэд ежэ зохидоор суг дуулаа. Туяна Дамдинжаповай дуулаһан «Гургалдай» гэнэн дуун-романс олондо найшаагдаба.

Уншалгын жэл эдэбхитэйгээр үнгэргэжэ байһан хадаа Росси соо хойто жэл Буряад Республикын жэ-

шээ дээрэ Уншалгын жэл эмхид хэгдэхэнэ. Ном, мэдээсэл хадаа бүхы дэлхэйе эзэлнэ. Һүүлэй үедэ Россида 400 гаран библиотекэ баригдаа. Хүүгэдэй, ехэшүүдэй эрдэм мэдээсэ үргэдхэхэ үүргэтэй республикымнай, гэрэ тоодо Бэшүүрэй библиотекэнүүд, 125 жэлэйнгэе ойе тэмдэглэжэ байһан Үндэһэн сангай ажал үндэрөөр сэгнэгдэнэ. Литературно-театральна марафон Тарбагатайда, удаань Яруунада үндэр хэмжээндэ үнгэргэгдэхэ. Бэлигма ОРБОДОЕВА.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Бэшүүртэ болоһон уулзалганууд дээрэ.

Достоцимый Геше Дхампа Кенце

ЛО ЧЖОНГ

с разъяснениями практики Белой Тары

(Продолжение. Начало в предыдущих номерах).

Если мы перейдем непосредственно к поискам такого «я», существующего вне причин и условий, то можем, для примера, обратиться к некой женщине по имени Наташа и начать поиски той Наташи, которая обозначается именем «Наташа». Мы поставим себе задачу искать, что же есть Наташа. И будем исследовать это: голова этой женщины является Наташей или рука, нога и так далее и так далее? Если мы будем следовать этому поиску Наташи, то обнаружится, что мы не можем найти такого существа - Наташа. Мы не можем найти Наташу, занимаясь подобными исследованиями, но при этом мы знаем, что человек под именем Наташа приходит, уходит, страдает, становится счастливым... Мы пользуемся именем Наташа для того, чтобы обозначить приход, уход, состояние счастья или страдания. И мы имеем основу, на которую наложили имя Наташа. Таким образом, появляется некое живое существо под именем Наташа, она приходит, уходит, страдает или испытывает счастье. Вот это и есть пример того, как наложенное на некую основу обозначение приводит к возникновению явления. И это явление живет, действует. Таким образом, мы пользуемся этим явлением под именем Наташа для того, чтобы взаимодействовать. Это и есть взаимозависимое происхождение. И вот мы смотрим на Наташу с точки зрения той основы, которой приписываем имя Наташа, и ищем «всамделишную» Наташу. Что является Наташей? На самом деле мы не находим Наташу. Мы не можем найти Наташу, некую независимую Наташу, которая без совокупности каких-либо причин и условий существует как нечто независимое, и в результате мы говорим с точки зрения Высшей Истины или Абсолютной Истины: «Наташи не существует». Мы приходим к этому в результате анализа, который только что коротко описали. Но мы пользуемся именем Наташа, накладывая его на некую основу.

Общепринятое наше использование этого имени («Наташа пришла») вместе с основой, на которую мы его накладываем, является результатом того, что мы не проводим подобный анализ того, что же является Наташей. И поэтому мы говорим: «А в общепринятом смысле Наташа существует».

Когда мы, возвращаясь к анализу способа существования, который обозначается именем Наташа, ищем: «Что же есть Наташа?» или «Где же находится эта Наташа?», и не находим Наташи, мы говорим: «Это существование пусто от Наташи». «Пусто от Наташи», поскольку мы не можем найти, что же является Наташей. И это есть пустота по природе, то есть Наташа по природе своей не существует.

Это есть пустота, или, говоря другими словами, «Наташи не обладает независимым «я», независимым существованием». Независимым, то есть свободным, не зависящим от причин и условий существованием.

Вот это и есть краткое объяснение тем «Пустота» и «Отсутствие независимого «я»».

Анализ, который мы производим в поисках Наташи, не находя Наташи - это и есть рассмотрение способа существования Наташи на уровне Высшей, или Абсолютной Истины. Мы не находим Наташи и говорим: «По природе Наташа пуста». Это и есть пустота в рассмотрении Истины о страдании.

Или мы говорим «Отсутствие независимого «я». В каком смысле «Отсутствие независимого «я»? Что такое «Отсутствие независимого «я»? Это значит, что нет такой Наташи, которая не опиралась бы ни на какие причины и условия. Существование Наташи опирается на её скандхи, опирается на то, что этим скандхам присвоено имя «Наташа», и мы не можем сказать, что существование Ната-

ши происходит вне зависимости от причин и условий. В этом смысле мы и говорим об отсутствии независимого «я». Вот это и есть четыре аспекта, в которых мы рассматриваем Истину о страдании. Истину о страдании нужно рассматри-

вать для того, чтобы понять самому, что это такое. Нужно стараться усвоить это самому. Это важно.

Пожалуйста, задавайте вопросы. ВОПРОС: Что значит «Загрязненные принятые на себя скандхи»?

РИНПОЧЕ: Мы говорим «принятые на себя загрязненные скандхи». Слово «загрязненные» обозначает наличие аффектов. Загрязненные аффектами, аффективные, наделенные аффектами. Загрязненные в том смысле, что наше рождение происходит в связи с кармой, в зависимости от кармы. Что значит «принятые на себя» скандхи? Нужно понимать, что когда происходит наше рождение, то это занимает единый миг, - миг, когда сознание входит в материнскую утробу, этот момент и называется рождением в буддийском понимании. И в этот момент рождения наше тело возникает совершенно независимо от нас. Оно происходит в зависимости от предыдущей кармы и аффектов. Вот это и есть загрязненные принятые «груды» или скандхи.

ВОПРОС: Тонкое сознание, которое перерождается, - это и есть Наташа?

РИНПОЧЕ: Даже то тонкое сознание, которое присутствует как составная часть сознания Наташи, а мы ищем Наташу в двух составляющих нашего рождения, то есть в теле и в уме, не является Наташей. Почему? Мы с вами согласились с тем, что Наташа не обладает независимым существованием. А следовательно, ни тело, ни ум Наташи тоже не обладают независимым существованием. А затем мы возвращаемся к первому исходному пункту, связанному с пустотой, то есть к представлению о том, что и тело и ум по природе пусты. Любой уровень ума, будучи пустым по природе, не является Наташей. Если бы существование Наташи не было зависимым, зависимым от основы, на которую накладывается имя Наташа, то мы, увидев некую женщину и не зная, что это Наташа, могли бы совершенно спокойно сказать: «Это Наташа». Вот тогда это было бы независимое существование, вот тогда мы могли бы на основании такого способа существования сразу утверждать: «Это Наташа». Но до тех пор, пока мы не знаем, что это движущееся существо называется Наташа, мы не можем сказать: «Это Наташа». Или до того, как её родители дали ей имя Наташа, хотя она уже существовала, мы не могли сказать, что это Наташа. Где вы найдете человека, который не будучи знаком с Наташей и не зная, что эта женщина зовется Наташей, увидев Наташу, сразу признает в этом существе Наташу? Вы такого человека не найдете, и это является основанием для утверждения о том, что нет независимого существования Наташи.

Мы занимаемся анализом, ищем Наташу в этом соединении тела и ума и не находим. Тем не менее, по общепринятому соглашению, мы, пользуясь именем Наташа, говорим: «Наташа пришла», «Наташа ушла», «Наташа счастлива», «Наташа страдает», «Наташа накапливает благую карму или неблагую карму». И это общепринятое соглашение используется нами. По общепринятому соглашению есть Наташа, которая накапливает благую или неблагую карму, и по общепринятому соглашению Наташа существует.

Вот это тонкое сочетание отсутствия Наташи, которую мы ищем и не находим в процессе анализа, и общепринятого существования Наташи и называется пустотой. Соединение этих двух уровней, которые на самом деле очень взаимосвязаны, и обуславливает те слова, которые я сказал выше, а именно, что постичь пустоту очень трудно.

Когда я говорю, что постижение пустоты очень трудно, я связываю это с трудностью накопления достаточного количества добродетелей, а не с какими-либо другими трудностями, поскольку постижение пустоты как способа существования обуславливается именно накоплением добродетелей. А накопление добродетелей связано с исчезновением сомнений относительно взаимосвязи поступков и их результатов, которая называется кармой. Прослеживание связи поступков и их результатов - это очень тонкий трудный процесс, но именно благодаря ему можно прийти к постижению пустоты.

Если не обращаться к зависимому существованию, а говорить о пустоте, выражаясь таким образом, что: «Наташа не существует, она есть лишь некое заблуждение», то это ложная позиция. Ложная позиция, которую многие учителя тем не менее проповедуют. Ложная позиция в постижении пустоты.

(Продолжение следует).

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЙ КОММЕНТАРИЙ ДОКТОРА К.Г. ЮНГА

(Продолжение. Начало в предыдущих номерах).

Это означает конец всего сознательно-го, рационального, ответственного отношения к жизни и добровольное подчинение тому, что «Бардо Тхёдол» называет «кармической иллюзией». Кармическая иллюзия происходит из веры в иллюзорный мир, имеющий исключительно иррациональную природу, который не согласуется с нашими рациональными суждениями и представлениями и не возникает из них, но является исключительно продуктом ничем не сдерживаемого воображения. Это чистой воды мечтание или «фангазия», и каждый здравомыслящий человек сразу же предостережет нас от нее - точно так же никто не сможет с первого взгляда распознать различие между фантазиями такого рода и фантазмагориями сумасшедшего. Очень часто достаточно лишь небольшого abaissement du niveau mental (снижения уровня интеллекта), чтобы высвободить этот мир иллюзий. Ужас и мрак этого момента сопоставим с переживаниями, описанными на первых страницах Сидпа Бардо. Однако содержание этого Бардо также обнаруживает архетипы, кармические образы, которые появляются сначала в своем устрашающем виде. Состояние Чёньид эквивалентно намеренно спровоцированному психозу.

Часто приходится слышать и читать об опасностях занятий йогой, особенно пользующейся дурной репутацией Кундалини-йогой. Намеренно провоцируемое психотическое состояние, которое у определенных неуравновешенных индивидов может легко привести к настоящему психозу, - это опасность, к которой нужно относиться по-настоящему серьезно.

Такие вещи, действительно, опасны, и с ними нельзя шутить, используя наш типично западный подход. Это заигрывание с судьбой, которое бьет в самую основу человеческого существования и может высвободить лавину таких страданий, которые не снились ни одному здравомыслящему человеку. Эти страдания соответствуют адским мучениям состояния Чёньид, которые в тексте описаны следующим образом:

«Тогда Властелин Смерти накинёт тебе на шею аркан и потащит; он отрубит тебе голову, вытащит твоё сердце, вытянет твою внутренность, вылижет твой мозг, выпьет твою кровь, пожрет твою плоть и обложит твои кости; но ты не сможешь умереть. Хотя твоё тело будет расчленено на куски, оно оживет снова. Повторное расчленение причинит сильнейшую боль и мучения».

Эти мучения точно описывают реальную природу существующей опасности: это нарушение целостности тела Бардо, которое представляет собой нечто вроде «тонкого тела», составляющего психическую самость в состоянии после смерти. Психологический эквивалент этого расчленения - расщепление личности. Ее тягелая форма называется шизофренией (раздвоением личности). Это наиболее распространенное из всех психических заболеваний в основном связано с выраженным снижением уровня интеллекта, при котором снимаются ограничения, налагаемые здравым рассудком, и таким образом, открываются неограниченные возможности для игры «доминант» бессознательного.

Итак, переход из состояния Сидпа в состояние Чёньид - это опасный поворот сознания, переориентация на новые цели и намерения. Его жертвой становится уравновешенность личности, происходит капитуляция перед неизвестностью, неопределенностью того, что может показаться хаотическим буйством порожденных фантазией образов. Когда Фрейд придумал фразу о том, что это - «истинная обитель тревоги», он озвучил очень правильную и глубокую интуитивную мысль. Страх самопожертвования таится в глубине каждого эго, и этот страх зачастую представляет собой едва контролируемую потребность сил бессознательного вырваться наружу во всей своей мощи. Каждому, кто стремится к сохранению личности (к индивидуации), придется осуществить этот опасный переход, поскольку то, что вызывает страх, также принадлежит к комплексу личности. Это подчеловеческий, или надчеловеческий, мир психических «доминант», от которых личности сначала удалось с чудовищным усилием освободиться, и то лишь частично, ради более или менее ил-

ТИБЕТСКАЯ КНИГА МЕРТВЫХ

Бардо Тхёдол

люзорной свободы. Такое освобождение - несомненно, весьма необходимое и очень героическое предприятие, но оно не является окончательным: это просто творение субъекта, который, дабы реализовать себя, все еще нуждается в противостоящем ему объекте. На первый взгляд, кажется, что это мир, который именно для этой цели, с помощью мысленных представлений, раздувается, как огромный мысленный пузырь. В нем мы ищем и находим наши проблемы, здесь мы ищем и находим нашего врага, здесь мы ищем и находим то, что дорого и близко нам. Нам приятна сама мысль о том, что все зло и все добро можно найти здесь, в видимом объекте, где его можно завоевать, накапать, уничтожить или же насладиться им. Но сама природа не позволяет длиться вечно этому блаженному состоянию наивного неведения. Существуют и всегда существовали люди, которые не могут не заметить, что мир и ощущения в нем имеют природу символа, и что он на самом деле отражает нечто скрытое в самом субъекте, в его собственной трансубъективной реальности. Согласно учению лам, именно благодаря этому глубокому интуитивному ощущению состояния Чёньид обретает свой истинный смысл, и именно поэтому Чёньид Бардо называется «Бардо Ощущения Реальности».

Реальность, ощущаемая в состоянии Чёньид, - это, как учит последний раздел соответствующего Бардо, реальность мысли. «Мыслеформы» появляются как нечто реальное, фантазия принимает реальную форму, и начинается ужасный сон, в чьих навевных кармой кошмарах роли исполняют бессознательные «доминанты». Первым появляется (если читать текст в обратном порядке) всеуничтожающий Бог Смерти, воплощение всех ужасов; за ним следуют 28 «могущественных» и зловещих богинь, и 58 «кровопольских» богинь. Несмотря на их демонический аспект, который проявляется в вызывающем смятение хаосе устрашающих атрибутов и уродств, тем не менее в том, что связано с ними, можно усмотреть определенный порядок. Мы узнаем, что есть группы богов и богинь, организованные в соответствии с четырьмя направлениями и различающиеся типичными мистическими цветами. Эти цвета соответствуют четырем аспектам мудрости:

- (1) Белый - путеводный свет зеркально-подобной мудрости;
- (2) Желтый - путеводный свет мудрости равенства;
- (3) Красный - путеводный свет всеразличающей мудрости;
- (4) Зеленый - путеводный свет всеисполняющей мудрости.

На более высоком уровне интуитивного познания умерший человек знает, что реальные на вид мыслеформы являются его собственным порождением, и что четыре путеводных света мудрости, которые пред ним появляются, исходят от его собственных психических способностей. Это подводит нас непосредственно к психологии ламаистской мандалы, которую я уже обсуждал в книге «Тайна золотого цветка», написанной мною в соавторстве с покойным Рихардом Вильгельмом.

Продолжая наше восхождение в земной мир через регионы Чёньид Бардо, мы, наконец, оказываемся перед видением Четырех Великих: зеленого Амогхасидхи, красного Амитабхи, желтого Ратнасамбхавы и белого Ваджрасаттвы. Восхождение заканчивается лучезарным синим светом Дхармад-хату, Тела Будды, который сияет посреди мандалы, исходя из сердца Вайрочаны.

Перевод с тибетского на английский Казы Дава-Самдулу.

Перевод на русский А.Боченкова.

Редактор Д-р Ивенсу-Вентцу.

(Продолжение следует).

ЕНЭ БА БАГА ХИИХАНЧУД

Мянга найман зуун оной үүл багаар манай Юрөөд Эхэ Хийхан, Бага Хийхан гэж эсэгэ хүбүүн хоёр байсан ха. Тихон гэжэ ород нэрые нютагай буряадуу хасагайруулжа, Хийхан гэлсэдэг хэн. Бага Хийхан бэрхэ хулгайшан гээд, сууда гарахан байгаа. Эсэгэ Хийхан хүбүүндээ нигэжэ хэлэдэг байба: «Ши, Тихон, «бааһан» дээрээ хулгай хэхээс боли, ондоогоор хэлэхэдэ, нютаг соогоо хулгай хэхэ ёһогүйц, холуур ошожо, хулгай хэдэг бай!»

Монгол орон хулгай хэхээр ошоходоо, муу туранхай мори унажа, муу хубсаһа үмдөөд, эмээлэйнгээ ганзагануудтань харгана бургааһа, гэрий ажабайдалда хэрэгтэй юумэнүүдые ганзагалаад, ябаган хүн боложо ябадаг байгаа. Баян монголшуудтай сэргэнүүдтэн хэдэн олон эмээлтэй гоё хайхан моридай уяатай байхада, Хийхан айлшаар сэргэдэн буужа байханшуу болоод, эгээн хурдан морины шэлэжэ унаад тэрьедэдэг хэн. Хийхан моридай хулгайшан хэн тула, мориндо ехэ бэрхэ байгаа. Харамсаара мориной хайниие танидаг хэн тула, хулгайлхан моринынь эгээл хурдан морин байжа, монголшуудта хүсэгдэнгүй, Сэлэнгэ мурэнэй саада бзедэн гарашоод, Хийхан тамхия татажа, энебхилэн хуудаг бэлэй. Монголшууд нүгөө эрьедэн үлэшөөд, ехээр хараалдажа һөөргөө бусадар хэн ха. Дахинаа Монгол орон хулгайгаараа ошоходоо, хурдан

морёороо хүрэг адуу суглуулжа асархан юм. Асархан моридоо нютагтаа ержэ худалдажа, мунгэн болгодог, эдихэ мяхатай хэдэн жэл хулгай хэнгүй, ядаралгүй байха. хүрэг үхэрше туужа асарха. Хулгайнгаа адагууса малай дууһаха тээшэ дахяад энэ ажалаараа Монгол орон зорижо ошодог заншалтай хэн.

Юрөөд Хэрээсник Дамба гэжэ хүн бии хэн. Тэрэ юундэ Хэрээсник гэгдээ юм гэхэдэ, урдань нэгэ нютагта хасагууд ба отогууд гэжэ буряадууд ажаһуудаг байгаа. Манай Юрөөд уһанай урда талын зон хасагууд, хойто талын зон отогууд бэлэй. Отогууд гүрэндэ ехэ налог түлэдэг байгаа, хасагууд гүрэний албана ябаха, налог түлэдэггүй байгаа. Дамба гэжэ буряад хүн налогһоо сүлөөрхэ гэжэ ород сүмэдэ ошожо, хэрээс зүүжэ, ород эхэнэрэй халгаан доогуурнь гаража, хэрээсник болоһон байгаа. Хэрээсник Дамба нэгтэ Хийханда хандаба: «Хийхан абгай, намайгаа хулгайда хургыш, мяха шүлэ дууһаха тээшэ боложо байна, алажа эдихэ гэхэдэ, хонидни 6-7 үдөө», - гэбэ ха. Үбэлэй саг байгаа. Хийхан Дамбада: «Нэгэ халхи шуургатай хүни мориёо шаргалаад, дахаа үмдөөд ерээрэй», - гэбэ. Нэгэ саһатай шуургатай хүни Дамба Хийханда ерэбэ. Хийхан даха үмдэжэ, боожодоо нуужа, хюулан харгыда гараба. Нилээд удаан шуурган

соогуур гүйлгэжэ, хонидоо байлдаг нэгэ айлай хотын захда ержэ зогсод, «Энэ айлай нохойнь түрүүшээр хусаха байха, тийгээд хусахаа болихо. Энэндэ ханагаа бү зобоорой, ши хотондонь орожо, эгээн томо хониинь барижа, хүзүүнь булга мушхаад, хониёо абажа гарахаш», - гэжэ Хийхан зааба. Удангүй Дамба хони тэбэрээд ержэ, шаргандаа ашаба. Хийхан гэртээ ержэ, гэртээ хониёо оруулнашьегүй, муу өөхэн дэнгэй гэрэлээр сарай соо орожо мяха болгоод, нэгэл шанажа эдихэ мяха, арһан соонь толгой, ширануудынь оройжо, Дамбадаа үгөөд, гэртэнэ ябуулба. Үглөөгүүр Дамбын һамган шэрээ дээрэ байһан нэгэ шүлэ ууха мяха, хониной арһа задалхадань, өөрын шара эрьсын толгойтой адли толгой, ширануудыё обёорбо. Түргэн хотондоо ошожо харахадань, гэршэлэн байһан эрьэ хонинь үгы. Үдэртэ орожо, Дамбадаа хэлэбэ. Дамба Хийханда ошожо: «Хийхан абгай, юундэ өөрымни хониие хулуулгабаш даа», - гэжэ уйлахаар болоһон байха. «Дамба, ши өөрымнөө зөөриие хулгайлажа шадааш, бэрхэш. Хүнэй юумэ хулгайлаха, ехэшье хургаал хэрэггүй байдаг юм даа, өөрымнөө толгойгоор ухамайлаха хэрэгтэй!» - гэжэ хэлээд, гэртэнэ ябуулан ха. Хэндэ гомдохобши даа, Дамба Хийхандаа муу ханадаг болоо хэн ха. Эндэ өөрын мунхаг ябадал элирнэ.

«Жэгтэй ушарал байһан юм»

ЗОЛТО АНГУУШАН

Урда сагта үбэлэй хүйтэн үдэр ой тайга соогуур хабсагай шулуун дээгүүр биржа ябаһаар хоёр ангуушаан уулзаһаад, Барһан олзолһон юумэ үгы, хабсагай шулуунай бооридо тогтоходонь, доошо оройһон нүхэн байхадань, нэгэ ангуушанинь Золто ангуушанаа түлхижэ унагаажархёод ябашаба. Золто ангуушанай доошоо унахадань, могойн эшээн байжа, абарга могойн хажуугаар үй түмэн жэжэ могойнууд байба. Дээшээ гараха аргагүй, тэрэ олон могойнуудаар байха баатай болобогт.

Абарга могойн аманһаа сагаан хөөһэн гарахадань, тэрэниинь эдээд, садхалан байдаг байба. Үдэр хонигууд үнгэржэ, могойнууд эшээнһээ гараха болобо. Абарга могой ангуушанда жэжэжэн улаахан эзнэдэмни үгөөд хэлэбэ: «Ши мүнөө далан хэлэ мэдэжэ болобо гэшэш», - тээд жэжэжэн могойнуудаа түрүүлэн дээшэн гаргаад: «Мүнөө ши наһаа баряад, дээшээ гара», - гэбэ. Могойһоо баряад, дээшээ гарахадань, модон набшаһалһан, урин дулаан болоһон байба.

Золто ангуушанай алтан дэлхэйн хайхание хаража ябахадань, нэгэ хирээ хойноһоо ерэбэ. Урдаһаань нэгэ хирээтэй нийдэжэ ерэхэдэн, хойноһоо нийдэжэ ерэгшэнэ, урдаһаа ерэгшэнээ хураба: «Ши яагаа хүюхтэй ябанаһ, юун боложо байнаб», - гэхэдэн: «Юу хэлээби, урдаһи баянай басаганай шэхэн соонь хубалза байна, абтанагүй, үхэр гаргаад лэ үргэжэ байна, би садатараа эдээд ябанаб. Ши тэнэ ошыш», - гэбэ. Нүгөө хирээн хурана: «Яагаад тэрэ хубалза шэхэн сооһоонь абахаб?» Нүгөөдэн хэлэнэ: «Алтан абахай мунгэн үлгүүрээр ооһорлоод табиа һаа, абтахал даа», - гэбэ.

Золто ангуушан урда зүг барижа, ойг гарахадань, модоной үбэртэ хоёр айл байба. Хоёр нохой хусаад ерэхэдэ, баян айлай нохой: «Манайда бү дүтлэ, бидэ үхэр гаргаад эдижэ байнабди», - гэбэ. Үгтэй айлай нохой: «Манайда орты, хоёр хүтшээ хоёр хонитой аад, гаргаха хүн үгы», - гэбэ, гэртээ дахуулжа абаашаба. Хоёр хүтшээ ехэтэ байрлажа утгаба: «Нэгэ хонииньнай гаргажа үгыт», - гэжэ гуйба. Харахадань, хорёо соонь хурьгатай хонин байна. Бүдүүн хонининь хэлэбэ: «Намайе гаргажа эдиг лэ даа. Энэ хурьган үдэжэ болохол», - гэбэ. Золто ангуушан хэлэбэ: «Энэ бүдүүн хониёо эдиит, хурьгантай эмэ, олон болохо, үдэхэ», - тээд томо хониинь гаргажа үгэбэ. Мяхая гаргаад, эдижэ байхадаа, хоёр хүтшээ хөөрэлдэнэ: «Хүршэ баян айлайнай ганса басаганай шэхэн соо хубалза байна, абтанагүй, мэдэжэл байна даа», - гэхэдэн, Золто ангуушан хэлэнэ: «Алтан абахайе мунгэн үлгүүрээр ооһорлоод табиа һаа, абтахал даа». Хурьшынхайн зобожол байна, ошожо туһалт гэлдэнэ.

Үүдэн нэгдэжэ, баян айлай барлаг басаган орожо: «Таанад яагаа тарган мяха эдижэ байнабта? Намад эдоулыт», - гэхэдэн: «Хөрөөгоор дүүрэн хонитой баян айлай хони адуулжа байдаг аад, бэлшэжэ байһан хонидоонь гаргаад эдиит», - гэбэ. «Баян эдээд харааха, сохихол даа, эдоулжэ үгы», - гэхэдэн, тээд хонидоонь юундэ адуулаа юмши? Шуурганда бултень туража алыш, хуй халһин түймэртэ шатажа алыш», - гэбэ.

Золто ангуушан баян айлаа ошожо ороходонь, ганса басаганайнай шэхэн соо хубалза байна, абтанагүй, мэдэжэл байнабди гэлдэхэдэн, тэрэ хубууннай алтан абахай мунгэн үлгүүрээр ооһорлоод, абажа үгэбэ. Басаганинь һайн боложо, баян айл баярлаһанда: «Юу абахабта, хэрэгтэй юумээ абтыт», - гэхэдэн, газаран шуурган боложо, хамаг малынь туража үхэжэ байба. «Ганса хурьган үлөөд, минни хэшэгни ехэ даагангүй», - гээд тэрэ хурьга абаха гэхэдэн, хаябшанада гэхэдэ, бүхэ хэшэжэ орхёод, түймэртэ шатажа үхэбэ. Золто ангуушан баян айлай алта мунгэнһөө абаад ошобо.

Жэл үнгэрһэн хойно зунай ехэ бороогой һүүлээр гол горхон үерлэжэ халижа байба. Золто ангуушан үдэн ой соогуур ябаһаар, шааяжа байһан голдо дүтлэжэ ябахадань, хүнэй хашхарха абяан адуулдаба. Ойһоо гүйжэ гарахадань, голы эрьедэ хоёр хүл дээрэ зогсоһон баабгайн урда хүн хашхаржа байба. Ехэ таниһан хүнэй маягтай байхадань, хараһаар танижархиба. Могойн эшээн руу нэшхлэгүй түлхижэ унагаһан хүнинь бээрээ байхадань, һөөргөө ой руу орохоёо эрьелдэхэдэн, абарга могой хаража байба. «Энэ ши нүхэрөө аюулаһа муулталха ёһотойш. Эрэ хүн байгаа, нүхэрөө үхэлэй һабарта орхёод бү ошо», - гэбэ. Тийхэдэн ангуудай хэлэн дээрэ баабгайе тэрэ хүндэ бү дүтлэ гэхэдэн, баабгайн сошожо эрьелдэхэдэ, дүрбэн хүл дээрэ буужа, ой руу гүйбэ. Хэн намайе абарба гэшэб гэжэ эрьелдээд харахадань, могойн эшээн руу түлхижэ унагаһан хүнинь сэхэ ержэ ябаба. Золто ангуушан хажуудань ерээ, эбрээ уудалжа, алшууртай тамхияа гаргажа, гааһандаа тамхияа удаад, тамхияа залаба. Хоёр ангуушаан дабшалаа хуутаад, үерлэжэ байһан уһанай эрьедэ тамхилда.

НАМГА АБАХА МИИН ХЭРЭГ БЭШЭ

Нэгтэ Майтагсаан ахатанай Намгая хайшан гэжэ абаһы хөөрэхэдэн, энеэдтэйшье, хайрлахааршье байгаа хэн. Майтагсаанай түрэнэн эхэ, эсэгэн сүлэлгэндэ хашагдажа, сылхын садахагүй хоолой уруу орожо, үлэн хоһоор, үгэ зугаагүйгөөр үгы болошоод хэн. Хүндэ үргэгдэжэ, хүлөө шоройдохо хуби заяатай байгааһы наань, үргэһэн эхэ эсэгэн эртээр наһа барашоо бэлэй. Шадамар бэрхэ шадалтай хүбүүн гансааран үлэбшье, ажалал бүхы амтые амталһан, дайнай хатуу шэрүүе шэлэ хүзүүгээрээ зүдхэжэ гараһан лэ байха. Ямаршье сагай ерээ хадань, нэгэ ябаһан бэе хоёр болодог гүб даа. Дуран гэшэ далайһаа ехэ хүсэтэй юм гэгшэ. Энэньше зүбтэй.

Залуу зандан Майтагсаан Түнхэнэй аймагай зүүн заха болохо «Тоорын басагад толорхуу, торгон дэгэл үнгэрхүү» гэнэдэл Тоорын толормо Маргуу басаганад үнэн зүрхэнһөө дурлашоо хэн. Тээд эрэ хүн намгаяа гэртээ асарха гэжэ хурим түрэ хэдэг гүб даа. Майтагсаанда аха дүү гэжэ үсөөн, Жэмһэг хууринда нэгэ багахан гэртэ байгаа, хургуулин ажалал түхээрэлгын багшаар хүдэлжэ байгаа хэн. Майтагсаанай өөрөө хурим түрэ хэжэ шадахагүйень ойлгоһон Маргуутай аха дүүнэр басагайа яажа миин хадамда үгэжэрхихэбибди гэжэ хэлсэһэн.

Басаганай найр хэе гэжэ хэлсээд, хүргэн хубууннай өөрөө ерэнэл ааб даа гэлсэжэ, басаганайнгаа найр хэхэ үдэрые гаргаба. Тээд болзор сагын дүтлэжэ, Майтагсаан аймагай түб ержэ, ханаха харбайха нүхэдөө хэлэжэ, дүрбэн залуу хүбүүд худа боложо, үглөөдэрын Тооро хууринда ошохоор хэлсэбэд. Нэгэ ноён ябаһан нүхэртөө машинадань нуужа абаад, энэ ехэ дэмбэрэлтэ үдэрөө тэмдэглэхэ гэжэ хэлсэһэн бээрээ аймагай түбэй баруун заха Хужар гэжэ хууринда нэгэ залуу намга үгы нүхэрэйдөө ержэ тэмдэглээд хэн. Мүнгэ ехэтэй Майтагсаан муртөө мүнэн, архи гэшээ абабал ааб даа. Хүхилдэн хөөрэлдэжэ, худа болохо хүбүүд хоолойн хайхание гаргажа, хатар дуугаа дуулагдажа, хилар болохо нэгэниинь буха шэнги хилайдажа захалбад. Машинатай ноёниинь ногтохоһоонь урид нэгэ нүхэрөө абаад ябашаба. Майтагсаан ахашы һаа, унаган залуу нүхэртээ үдэжэ, хундага гэшээ хүнтэрүүлжэл байна. Тийн байтараа залуу нүхэрын «барилдаа» гэжэ дуралдал оруулхадань, ногтуу хоёр барилдажа эхилбэд. Майтагсаан бээр бүдүүн хадууншы һаа, залуу нүхэртөө барилдаагаараа дииндэжэ унахадаа, хороо бусалаа юм гү, унаган нүхэрэйнгөө урдаһаань мандагар нударга байхал гэжэ ноуур уруунь ябуулгажархиба. Хоёр нюдэнһөөн гал гараһан Лыгдэн пезшэнэйнгээ хажууда харсагад гээд хуушаба. Зайха солоохой ороходоо, хорхой харанинь хүдэлжэ, пезшэндэ үлгөөтэй байһан шэлээбэр хүлхөөгөө

Үнэн болоһон ушар

обёоржо, гартаа абаһан бээрээ Майтагсаанаа толгой уруунь түгээжэ мэдэбэ. Шуһа уһан болоһон Майтагсаан ногтуу заңдаа толгойгоо баринаар үйлсэдэ гүйжэ гараад, энэ Дүнзэни Лыгдэн намайе алаба, эдиб гэжэ хашхарһаар больница тээшэ сэхэ алхалба. Больницада ерэхэдэн, буржгар үһынь хайшалжа хаяад, эм дом түрхилэн бээрээ толгойнь бинтээр орёожо, хэдэн хоног хэбтэхэш гээд, шуһан болоһоһон хубсаһа хунарынь саашань хэжэ, больницада үмдэдэг эрээн-марьяан хубсаһа табижа үгэхэдэн, зөөлөн орон дээрэ ошожо унтажал мэдэбэ. Бурханиинь хаража, толгойнь соороогүй байгаа.

Майтагсаанай хойто үдэрын нэрхэдэ, толгой гэжэ туулган шэнги хүндэ байбашы, Маргуутай найр наадан дээрэ олон зоной хурьгээ хүлээлгэн нюдэндэн харагдаад:

- Үгы даа, энэ больницаһаань зугадахал болоо, зунай саг хуа юм, - гээд, тэрэл хубсаһаар харша хаяа зайһаар сэхэ аймагайнгаа редакцияда ержэ, бээр набтархан, шүрбэнһиг нүхэртөө хэлэнэ гэшэ:

- Мүнөөдэр бишни һамга абаха хүнби. Хаанаһаа гай ёро боложо, энэ Дүнзэни Лыгдэн намтай ушарба гэшэб. Энэ үдэртөө Тооро ошожо шадаагүй һаамни, наһанаймни хуби заяан халахань даа, халагшини, халаг, - гэжэ нюдэнэйнгөө нөлбоһо аршан хууна.

- Энэ бинтээр уяатай толгоймни, хубсаһан гэжэ байхагүй... Яаха хэхэе болонобиб, намдаа нэгэ мүртэй һайн юумэ хэлэжэ үгыш даа, - гээд, тархияа ганзагалан абяагүй хууна. Машхаани Будаалай хүбэлгэн ухаатай хүн хадаа иилгэжэ хэлэжэ үгэбэ:

- Шимни ажалал түхээрэлгын багшаар хүдэлнэ гэшэш, тийн эндэшни нэгэ иимэ ухаан байна гэшэш. Шимни тэрэ Маргуутайнгаа найрта ошохоороо ошохол болонош. Тийн иигэжэ хэлэбэлшини, хэншье шамайе мүшхэхэ мүрдэхгүй. Мотоор дээрээ хүдэлжэ байтарни, хурсададаг түхэрээн эрьюул-

гөнэ эмдэржэ, толгой уруумни ержэ буугаа гэхэш, - гэбэ. Үгэ дуугай хууһан Майтагсаан һандалиһаань түржэ бодоод:

- Ямар ухаатай юумэ хэлэбэ гэшэшби, - гээд, дэхээрэн байна.

- Зай, тийгэбэл, шимни энэ үмдөөд байһан хубсаһаа тайлажа үгэ, ши эндээ байха хадаа минийнгээ хубсаһа үмдөөд хүдэлжэ хуу, - гэхэдэн, Машхаани Будаалай:

- Тийгэхэл болоо бээр даа, - гэжэ хубсаһаа үгэхэ болобо. Тээд бага хүнэй хубсаһан нэгэ бага байха, костюмайнь хамсы гэжэ тохонгоһон тээ зайха үлүү гаранхай, үмдэнһэнь түрий гэжэ үбдэгһөөн тээ дорохоно һэнжэлдэхэ юм. Гуталын үмдэхэ гэхэдэ, яашы багтажа үгэхэгүдэн, машина заһажа байһан ород жолоошоние дуудаад, мандагар томо сабишоние үмдэхэ болобо. Редакциин ажаллаһаа мунгэ займалжа, нэгэ хэдэ нүхэдэн автобусто хуулажа табида. Урда үдэрын хэлсэһэн нүхэдэнһы угы. Гансааран ошохо баатай болоо хэн. Түнхэнэй аймагта циркын иимэ клоун нэгтэйшье харагдаагүй дээрһээ хүн зон һонирхожо, гэдэргээ байжа байгаа харашалнад. Автобус соо хууһан зон харан харан энеэдэнэд, гайхаха нэгэниинь харашалнадые. Таниха зон үгы дээрһээ Майтагсаанда энэн ехэл һайн байгаа хэн.

Маргуутайда сугларһан ахадүүнэрын, айлаһадын харгы тээшэ хүргэн хүбүгтээ хүлээжэ эсшэһэн, уруу дуруу хуунад. Маргуу хууша байха байраа оложо ядан, хүнэйш урдаһаа хараха арган үгы. Бүхы байха ухаандань юун ороногүйб даа. Хэлэхын аргагүй.

Наранай үдэһөө хойшо хэлтын байхада, баруун тээһээ автобусой буудалһаа нэгэ сагаан тархитай хүн гансааран Маргуутай гэр тээшэ алхална. Энэ хэниинь ербэ гэшэб гээд харашалхадань, үрөөһэн хүл дээрээ долоод гэнэн хүн халирһа. Ойрто ойртоһоор ерэхэдэ, хүргэн хубуун Майтагсаан байхадаа ярахыши. Маргуу мэдэжэ ойлгожо ядан:

- Үгы, энэмни иимэ бэшэ хэн, - гэжэ аха дүүнэртэ ойлгуулхые оролдон. Ама хэлэндэ хурса Майтагсаан больницаһа хайшан гэжэ зугадаһанаа, хайшан гэжэ шархатаһанаа худалаар гоёжо байгаа хөөрэхэдэн, хубсаһа харуулан хэлтэ-ялтаг гэхэдэн, басаганай найрта ерэнэн зон хүхэ модон болотороо энеэдэжэ Майтагсааннай герой-хурьгэн болошоо бэлэй.

Һанажа ябаһан һаналаа һайса бүтээһэн Майтагсаан һөөргөө аймагайнгаа түб ержэ, больницадаа долоо найма хоножо гараа хэн. Шэлээбэр баригша шандаһатай хубууннай айжа, шэхээ табилсаад, нилээн удаан ябаһанаа өөрөө ержэ, хүлсээл гуйха баатай болоо бэлэй. Тэрэ гэлээр тэршээ эшэгдэ шэнги шууялдажа, нүхэсэжэ һаһатай болотороо ябаад хэн.

Элбэг МАНЗАРОВ.

Дуламдоржи ДУЛМАЖАПОВА. Алын тойрогой Шандали тосхон.

(Үргэлжлэл. Эхнийн 2006 оной мартын 2, 30-ай дугаарнуудта).

Хэдэн зуугаад жэл соо нимэрхүү байхан дайдаа торф ехэ болошонхой, тэрэндэн гал ашабал, бэлээр унтардаггүй, хүлэрэ болоод, носожол байха. Заримандаа мал, хүншы тэрээ руун орошоо наа, мэгдэж гарадаг хэн. Тон ехэ газарай сабшагдангүй үлдэг хада малай бэлшээр элбэг, мал зоргоороо ябаха. Хабартаа уһанай гэдээ үдхэн байхада, тэндэ мүйлхэн дээрэ хагда сабшажа абадаг хэн. Сабшажа абаһан хадаан малай дэбисхэр болохо, үбһэнэй хуртаа дууһахада, малай хоол болодог, малшанда яһала туһатай хагдан абтаха. Шанаада дүрбэн гэртэ арбаад айл малшан хуудаг хэн. Балдоржын эжы хаалишан, Баяндайн үргэнэн эхэ баһал хаалишан, хамта арбаад хаалишад хүдэлдэг байгаа. Эндэ Молотов колхозой нэгэ ехэ гол баялит болохо үнээнэй гүүртэ хэн. Нубай үхэрнүүд ондоо тээгүүр байратай байһан. Январин янгинама хүйтэндэ үглөөгүүр эртэ бодоод, баруун хойшоо жабар өөдэ хургуулидаа ошохо гэшэ нилээдгүй гайтай байха. Тиибшье тэээ ябажал гарадаг хэн. Хасар үргэн хоёрын түрүүн хүдэхэ. Шэгэбшээ шэгэбшэлэнгүй ябал, шэхэнийн хүдэшээн байха. Хүдэхэн газарын сайшаха, тэрэ дороо тогтожо, саһаар үрэдэг хэн. Саһаар үрихэдэ, хүдэхэн газар хөөргөө улайха, тийхэдэн нэгэ бага аршаад, саһаа ябахаш. Заримдаа Хэжэнгэ хүрэтэр хоёр хүдэхэ, тээ нөөхил саһан абардаг хэн. Бээршэнхэй юмэд хургуулидаа гүлдэжэ орохо. Түрүүшын хэшээлдэ гэдэхэ, багшын заабари юун ехээр ойлгохоб даа, хоёрдох хэшээлдэ бэшэнтэй ади болодог хэн. Хул гарайнгаа даарахада, гүлдэхэ, носолдохын хүсөөр дулаасуудаг эдитэй байха. Маруся нюураа шарфаар боонхой, гансал нюдэн харагдажа ябаха. Хүбүүдтэ шарф үгы хадаһан, нюураа жабарта табижа үгөөд ябаха болодог. Хэрбээ хүдэнхэйгөө боюулжа хүсэд шадаагүй болбол, нюуртань шарха бии болошохо. Тиибшэлын үглөөгүүр эртэ һэрэд, унтардаа хэбтэхэдэ, үлэн шүлхээ тэвхэдэ, сагтаа эдэгдэг хэн. Февраль гараха багта ехэ жабар номгорбошье, хаалхын хүдэхэ. Хаалхын юунһэшые доро үхибүүдые дааруулха. Февралийн хаалхын буухада, агаарай байдал нэлэгдэхэн гээд, малшад хөөрэлдэхэ. Энэ январь соо тогтошоһон агаар дэгдэн ошоһон, ондоо сээр агаар ерэхэн, дулаанай саг дүтлөө гээд, малшад урматайхан ябаха. Хэды хаалхитай хүйтэншые наань, малаа саг соонь уһалха. Дулаан хашаада хонуулха гэшэ баһа ехэл удхатай.

хургуулийн нуралсал ехэл хүндэ, булаһаа дээрэ гэхээр. Дэбтэр олдохоб болишоно, бэхэ олохонь баһал бэрхэ. Балдоржо ехээр бэшэхэ бэшэ хадаа, багшын хэлэнхэн үгэ һайса хадуужа абаха гэжэ оролдодог болоо хэн.

Хэшээлэйнгээ һүүлдэ ерэхэ, эжыдээ туһалха гэжэ оролдодог, хэхэ ажал тон элбэг, сүлөөтэй саг комор байха. Хашаа соо хоноһон малай шабаһан заримандаа дугуу орхигдоһон байха. Үбһэндэ ошохо, хагда сабшахаа гараха, түлээ тайраха, хаалха хүрэтэр, олон ажал хүлээжэ байха. Гүүртэ дээрэ худаг үгы, зүүн нуурһаа мүйлхэ бэлдэжэ асардаг хэн. Малшанай гэр байра хүйтэн, гамгүй түлээ түлхын хүсөөр дулаан байха. Тиймэ тула,

нэгэ хэды болоод лэ, түлээндэ ошохо хэрэг гарадаг хэн. Гүүртэ дээрэ ехэнхи эхэнэрнүүд сүлөөгүй, үглөөнһөө үдэшэ болотор үбдэхэ сүлөөгүй хүдэлжэ ябадаг байгаа.

...Петух дээрэ дээрэһэнь хуугайлаад, Балдоржые һэрюулжэрхибэ. Нэрээд шагнахадань, нагаса эжын бодонхой, сайгаа шанана хэбэртэй, гэр хаяхан дулаасаж байһан янзатай. Балдоржо дулаан хүнжэлһөө гараха дурагүй хэбтэнэ. Тэрэ үнгэрһэн сагай хубилалта, нэлгэлтэ гайхан ханана - дайнай урдаһана буудалдажа наададагаа, сэрэгэй албанда хүбүүдэй мордохые, эхин түрүүн Цывантай бухал шэрэжэ эхилһэнэ, үнгэрэгшэ жэл Бургааһанда үбэл-жэйһөө, хабарай тариалта, нэлгэлтэ ябаһанаа ханажа хэбтэбэ. Тийгэжэ байтараа хүбүүнэй досоо ямар бэ даа ондоо сэдхэл бодол ороһоор орожо эхилбэ. Юундэб даа тэрэ сэрэгэй албанда абтаһан хүн бүхэн фронтдо мордохын

баруугаар Базар-Ханда Маруся хоёр сүүмхэ үргэлэнхэй юумэд урагшалжа ябабад. Балдоржо гэртэ гүйжэ ороод, «ябахам» гэжэ хэлэжэрхөөд, тэдэ басагадаар хани болоод ябашаба. Үдэшлэн Шанаагаа эсэнхэй юумэ ерэхэдэн, эхэ эсэгэн эхтэ баярлабад. Үглөөнийн эсэгтээ унтажа бодоод, ханаанын амаранхай байба. Шэмэдэй ахай гэжэ үбгэн баабайнь морёор Хэжэнгэ хүргэбэ. Балдоржын баабай дүшэ гарашанан наһатай, Шэтын областийн дэбисхэр дээрэ хилын харуулан боложо, албаяа хэнэн байгаа. Юуб гэхэдэ, тэндэ алба хэжэ байһан тээ залуушаг солдадууды Сталинград шадар үсэд шанга боложо байһан байлдаанда һайса абаһанан байжа, тэндэ алба хэхэ зон үсөөдэһэн байгаа ха. Дуулахада, Сталинградай түлөө хоёр тээһээ хүнэй

хоёр бага классай, түлээндэ гарахагүй байгаа. Балдоржо Дугар-дундай үбгэндэ модо хайшан гэжэ унагаахаб хүрэтэр таһа заалгаба, хүхэ хюрөөгөө хурсадуулба. Хоёр хүбүүд гэшүүһэ багатайшаг наһа олоод тайража эхилбэ. Тойроод үхибүүд ерэхэл байна. Тайража дүүргэхэ дүтлөөд байтарнь, нарһанын гэдэргээ һуугаад, хюрөө хабшагдашаба. Хюрөөгөө яшые абажа ядаба. Тэрэ үдэр ехэнхи багшанар ой соо бии хэбэртэй, завхоз сүлөөгүй энэш тэрэш үхибүүдтэ гүйжэ ошоно. Мүнөө эдэ хоёрой хажууда ерэхэ, хюрөөнь гаргажа үгэхэ гэжэ оролдобо. Завхоз хэлэхэдэ, унаха зүг шэгын ондоо тээшээ, таанад буруу тээшэнь унагааха гэжэ байһат гэбэ. Хоёр хургааг шэнги модо бэлдээд, түлхээд үзэбэ, нарһан унаха хэбэргүй. Тэрэ ажалай дүрэ мэдэхэ хүн нэгэ дахин нарһанай багахан үндэгэ гэхэдэ, хүхэе

Балдан-Доржо РЫБДЫЛОВ

ДАЙНАЙ ҮЕЫН ҮХИБҮҮД

Июниин 22 - Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай эхилһэн үдэр

зэргэ ханаад орхибо. Дайнда мордохон хүнүүдэй олонхын дайнай газарта алуулаһан байха, баабай тэрэ газар ябаал гэшэ гүбдаа гээд, досоонь бүришые бүрэнхы болошобо. Эндэхи зон үри бэээ алдажа, хэды шэнээн гомдооб, хэды шэнээн уйдхар гомдоод дарагдажа ябааб!

Тэрэ Жалсанай абгай гэдэг Мудуу хүгшэниие ханахада, ямар гомдолтойб. Тэрэ хүгшэн орой ганса Жалсан гэжэ хүбүүтэй байгаа. Жалсан Улаан Армиин гэдэргэе сужарижа ябаханда алуулаһан. «Эрэлхэг зоригтойгоор тэмсэжэ, байлдаанай газарта унаба» гэнэн мэдээ (извещени) абахадаа, тэрэ хүгшэн мэдээ табижа унаһан, хэдэн хоног эдеһнһээ гарашанан байгаа. Өөрөө хэлэхэдэ - нэгэ мэдээ ороходоо артельһээ урагшаа, холохоно ябашанхай, даарахадаа ойлгоо һэм гэхэ. Тархи соом ганса хүбүүмни, эрхэлүүлһэнэ, хүтлөөд ябаһанаа, нүхдөөрөө наадаһынь, хайшан гэжэ энээдэгыень хуу ханахаш. Нэгэтэ хүбүүгээ зэмэлһэнэ ханахадаа, досоомни уйтараад, яхажая хүбүүгээ зэмэлээ гэшэ һэнбиб, гээд бэээ химэлхэш. Эдэ мэтэе ябаһанаар ябатараа, аяар урда холо ябашанан байгаа. Заримандаа гэр соогоо юушые хэхээ мэдэхэ болишохош, хаанаб даа ондоо тээ ябашоод байһан шэнги болохо», - гээд, тэрэ хүгшэн хүршэ хүгшэндөө хөөрһэн байдаг. Иимэрхүү байдалда олон эжынэр ороһон байгаа. Тээд, Жалсанай абгай удааншые болонгүй мордо-шоһон гэхэ. Юуншые болог, эсэгтээ уулахаг гэжэ бодоод, Балдоржо хүрэхэ бодошобо. Нюур гараа угаагаад, сайгаа ууха зуураа Шанаагайнгаа байдал тобшо тэдыгээр хөөрөжэ үгэнэ. Хүбүүншые урагшаа ябагала гэжэ бодобо. Эхэ эсэгэдэ, наһатай зондо, бээ бээдэ туһалжа ябаха ёһотой юм гэнэн хургаал тэрэнэй шуһа мяхандань шэнгэшэнхэй. Балдоржо һард гүйжэ гараад, нагаса эжынгээ түлээ бултынь хахалжархиба, тэндэ хэбтэһэн гэшүүһэнүүдые бутта сохижо байтарнь,

А.Сахаровскаягай зураг

хүбүүд аргагүй ехээр гэмэлтэжэ байһанын дуудаха. Тэндэ эхин түрүүн гэдэргэе «алхаш бусахагүй» гэнэн тон шанга приказ дэлгэрһэн, манай сэрэгшэд Волгын эрье шадар хүрэтэр тулаһан, амиды сагтаа тэхэрхэгүй үсэд шангаар тулалдаһан гэжэ мэдээжэ. Балдоржын баабай хожомын хөөрэхэдэ, хэлэгшэ хэн - тэндэ ахир лэ сэрэгшэд үлөө һэмди, урдаһаа Японой ороо наань, гэшүүлдэхэ байгаа хабди, үлэн хоһон, эдихэ юумэ үгы, тураһан гэшэмнэй бүри аргагүй, араг яһан болошоо һэмди гэхэ.

Наһажаал зоной ябашахада, колхозой байдал бүришые хүндэ болобо. Үхибүүдэй үүргэ ехэ боложол байба. Шанааһаа сэрэгэй албанда абтаха хүн байгаагүй, тиибшье тэндэхи зоной ажал тогтон торонгүй ябажа байгаа хэн. хургуулида хүйтэн, үхибүүд хубсаһатайа хуудаг хэн. Энэ жэл түрүүшынхие хургуулийн түлээ бэлдэхэ болобо. Табадахи классай шабинан хүнэй 3 кубометр, зургаадахиин үхибүүд 4 кубометр, дээшэ классай шабинан таба табан кубометр бэлдэхэ даабаритай болобо. Сугтаа хуудаг Афоня гэжэ өөрөөнь хоёр наһа аха хүбүүнээр түлээ бэлдэхэ болобо. Баяндай Мархаб

хабшуулжархиба. Забһарайнь ехэнхэн болоод байхада, хүбүүд түргэхэн тайрабад. Нарһан унахадаа, тад ондоо тээшээ эрьелдээд унашаба. Модонгой унахада, хажуу тээшээ болоод байхат гэжэ завхоз зааба. Хоёрдох наһаа унагааха зүг шэгын тэрэ үбгэнтэй зүбшөөд, одоол хоюулаа унагаажа, урматайхан болобо. Хюрөөнь яһала хурса байжа, үдэшэ болотор яһала һайн хүдэлбэ. Үдэ багта, тээ саана хүдэлжэ байһан Базар-Ханда Маруся хоёр хюрөөмнэй мохоо, газар хороногүй гэдэбэ. Балдоржо хуурай абаад ерһэн, хюрөөнь хурсадажа үгэбэ. Басагад ехэтэ баярлабад,

ажалнай хороостой болобо гэжэ Балдоржоо һайрхуулба. Тэдэндэ шиирэ юун олдохоб даа, хэтэ сахюур абаад ерһэн байжа, Балдоржо бэрхээр хагданда гал аһааба. Хагданһаа шаралазаада, тэндэһээ хуурай гэшүүһэндэ гал аһажа, сайгаа шанаха аргатай болобо. Галай ялагад гэхэдэ, зүг бүриһөө үхибүүд гүлдэжэ ерээд, гал абаһанад, ой соо түрэлхид ехэнхи райцентрһээ хэбэртэй, хүдөө тээһээ үгы шэнги үхибүүд үглөөгүүр ябагаар ерэдэг, үдэшэ ябагаар бусадаг хэн. Иигэжэ үхибүүд хургуулиа түлээтэй болгоһон хатуу сагай халуун шулуу эндэшые долёһон байдаг. Афоня тэрэ хоёр-гурбан үдэр хахад унашатаруа хүдэлжэ, зургаан кубометр түлээ хургуулидаа тулаһан юм. Баяндай Мархаб хоёр Балдоржоо хэшээлэй һүүлээр хүлээжэ байба. Тэдэ хүхэ, хюрөөнь баряад, Шанаагаа ябагалбад. Гүүртэ дээрэ эрэмсээрээ эдеэлээд, хүбүүншые үглөөгүүр болотор һэрингүй унташаба. Үглөөгүүр һэрхэдэн, хүг гарын хуу хүшэшэнхэй, арайхан гэжэ бодобо. Бодоходонь, эжын бээлэйдэн халааһа табижа хууба. Энэ үдэр ямбатый гэр багтаа үнжэжэ амарһан байгаа.

(Үргэлжэлэлын хожом гараха).

«БҮРНАНАЙ ХАЙРААР БУСАЖА ЕРЭЭБДИ...»

Норбоев Содном Норбоевич

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай жэлнүүдтэ манай Мухар-Шэбэртэй аймагай «Молотов» колхозой Ара-Алташаһаа 31 хүбүүд Эсэгэ ороноо хамгаалхаяа мордоо хэн. Баренцово далайһаа Хара далай хүрэтэр үргэлжэлһэн фронтнууд дээрэ эрэлхэгээр тэмсэжэ гараа.

Эдэ 31 хүбүүдһээ нэгэ гэрһээ гурбан хүн дайнда ошоһон байна. Нэрлэхэ болоо наа:

Содном эсэгэн Ринчин Жамса хоёр хүбүүдтээ баруун фронтнуудай гал дүлэн соогуур ябажа, амар мэндэ нютагаа бусажа ерһэн байна. Содном абань 43 наһатайдаа фронт орожо, солдадуудаа халуун эдээ хоолоор хангажа ябаһан. Хэдэн дахин хүнгэнөөр шархатаад, полковой госпитальдо эмшээлүүлээд, һөөргөө частьдаа ошоһон байдаг. Содном абга хэлэгшэ хэн: «Бидэши улаан гал дүлэн соогуур гараа гэшээбди. Бурханай хайраар амар мэндэ алтан тоонтөө бусажа ерээбди». Дайнда ошоһон хүнүүд сооһоо Содном Норбоевич эгээл үндэр наһатай үбгэн хүн ябалсаһан байна. Дайгаа даралсажа ерээд, «Молотов» колхоздоо хүдэлжэ, колхозоо хүл дээрэн гаргалсаһан. Наһанайнгаа амаралтадаа гараад, ута наһа наһалжа,

91 хүрэхэ, наһа бараа. Ехэ хүбүүн Ринчин 22 наһатайдаа дайнда мордожо, Москва хамгаалаасаад, Европын гүрэнүүдые сүлөөлэсөөд, Германиин ниислэл хото Берлин абалсаад, 1946 ондо капитан нэрэ зэргэтэй амиды мэндэ нютагаа бусаһан. Ринчин Содномович нэгэ хүбүүтэй, Володинь - танкова училищи дүүргээд, Европын гүрэнүүдээр ябажа алба хээд, һүүлдэ Улаан-Үдэдөөшые хүдэлөөд, подполковник нэрэ зэргэтэй амаралтадаа гараа хэн. Тийгээд хүндэ үбшэндэ нэрбэгдэжэ, залуугаар саһнаа урид наһа бараа. Жамса хүбүүнийн 17 наһатайдаа сэрэгэй албанда абтаад, Шэтын областдоо 3 наһаһаа дээшэ бэлдэхэдэ байгаад, фронт мордохон. Ленинградые хамгаалалсаад, тэндэ шийгтэй намаг нуга соо үбэл зунгүй окоп соо байжа, Германиин сэрэгтэй

шанга тулалдаануудта хабаадалсажа ябаад, хүндөөр шархатажа, гурбан наһа шахуу госпитальдо эмшээлүүлээд, һөөргөө частьдаа ошожо, Ленинградые блокадаһаа гаргалсаад, саашаадаа Прибалтикийн республиканууды сүлөөлэсөөд, Зүүн-Пруссия Илалтын һайндэрые утгалсаһан. Иигэжэ энэ айлай хоёр хүбүүд абатаяа амиды, бурханай хайраар, үбсүүгээрээ дүүрэн орден, медальнуудые яларуулаһан нютагаа бусажа ерээ хэн.

Жамса 75 наһа хүрэхэ ябатараа, хүндэ үбшэн хүрэхэ, 1990 ондо наһа бараһан. Жамса Содномович Дагзамаа Сонимжиловна хоёр зургаан үхибүүдые үндылгэжэ, хүлынь дүрөөдэ, гарынь ганзагада хүргэнхэй. Эгээ ехэ Валера хүбүүнийн 4 үхибүүтэй, 3 ашатай. Оля басаганиинь врач мэргэжэлтэй,

Содномов Жамса Содномович

3 үхибүүтэй. Римма басаганиинь юрист, 1 үхибүүтэй. Сэсгима басаганиинь провизор, 1 үхибүүтэй. Василий хүбүүнийн технологическа университет дүүргээд, Улаан-Үдэдөө хүдэлдэг. Дагзамаа эжын олон аша, зээнэрээ харалсажа, дэлхэйн гурбан зөөлэниие үзэжэ, Василий хүбүүнэйдэ жаргажа хууна.

Бимба ДЫМБРЫЛОВ, дайнай, ара талын ветеран.

(Окончание. Начало в № 22(478) за 8 июня).

Эпос «Гэсэр» насыщен драматическими событиями на протяжении развития всей фабулы. Гэсэр вступает в битву с врагами рода человеческого - Архан Шудхэром, дьяволом Орголи, чудовищами Гал Нурман, Шэрэм Мината, дьяволом Абарга Сэсэн, Лойр Лобсогтодом, шарайдскими ханами. Ниже приведем эпизод единоборства Гэсэра с Архан Шудхэром.

казана схватка Гэсэра и Архана, сражающихся не на жизнь, а на смерть.

Еще более драматически изображен страшный поединок Гэсэра с Гал Нурман ханом, который образовался из шеи Атая Улана, главы 44 злых восточных небожителей-тэнгриев.

В распоряжении у дьявола - десять тысяч коварств, Превращений три тысячи, Разрушений тридцать три тысячи,

Жар напускает он выжигающий, Пожар напускает он пожирающий.

Этот дьявол Гал Нурман, чудовище и злодей, Губит наш земли, скот и людей,

Богатая наша жизнь стала бедной,

Жан ЗИМИН

У Гэсэра жену похитили [17], Привезли Урмай-Гоохон - солнышко красное, Но привезли ее, оказалось, напрасно. Хотели на ней молодого хана женить, А она сказала - лучше не жить.

Оказалась она упорной, Оказалась она непокорной. Посадили ее в темницу, Голодом там ее морят. Только ... чистой водцей Каждый день бедняжку поят.

Всячески наг ней издеваются, Всячески ее притесняют.

«АРАДАЙНГАА ӨНӨ ЖУРАМ САХИХА АРГАТАЙ ГҮБДИ?»

Саг ябажа, түүхын хууданууд ирагдажал байна даа. Болохо юумэн өөрынгөө хэм хэмжүүрээр урагшаа давшал байна. Энэ их хүлгөөтэй сагта манай угсаата арад түмэн хэр ябалдажа байна хаа гээд? О-нирхомоор. Совет засагай үедэ, Фруули худар руу тэгүүлэн буряад зон, тэдэнэй үхибүүд эрдэм номой талаар мүнөө үедэ яһала дээгүүр ябана гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Нүгөө таланаан хараад үзэхэдэ, ажалгүй, мунггүй, гэр байдалаа тулаур, тулгардуу болоһон зон байһаар үхибүүдээр пургажа шадахаяа болое һаань, юун болохо юм даа гэжэ һанаа зобоогдоно. Заханаа абаад харахада, гэр булын манлай болохо, гал гуламтын эзэн, «эрэ хүн эрдэнэ» гэжэ ходо үргэгдэжэ ябана эрэ зоннай яагаа эхээр архида орошоо гэжээ даа!

Үхибүүдээр хумүүжүүлэхэеэ болоод, һанаагаа зободог юумэнийн гансал архи болоһон эрүүшүүл олон. Иимэ зоной намтадуудта ямар хүндэ гэжээб? Юундэ һанайһаа нүхэрэе - эхээр хүнийн үхибүүдэйнгээ эхье томдохосонд шэлэ? Анханда олон басага сонһоо шэлэ? абхадаа, дугтай байгаа угы юм гү? Гэрэ дуринийн хайшаа ябашооб? Архиды тохиндо хайлашоо гэжээ гү? Энэ болохооб байһан «Аларганын» үедэ, нэхэрхэнэн хара хүхэ ноууртай, шуһа нюнаа гоожуулан зоние хайшан ябуула гэжээб? һанаа гүт, Москвада Олимпиадын болоходо, тэндэхи хотушуулыс, бээз хуаадаагаг һамгадые хуу. Крым элбэгээгэ гэлсээ хамнай? Манай ушарта - гансал милицидэ найаахааа боһш, ондоо арта угы хэбэртэй. Бүхы монгол туургата арадуудаа сугалуулаад, ямарар бээз харуулаһанай гэжээб?

Эгээл эхэ дутагдалнай гэхэдэ - олонхи зоннай түрэл хэлээ мэдэхгүй - ямар эшхэбэр гэжээб? һаяага би Түнхэнэй аршаанда амарааб. Тэндэ далаад наһанай буряад хүгшэнэй гансаараа гэлсэе пуухадань танилсаха гээд: «Та хаанхита», - гэжэ асууба. Тэрэмни эхэ дээрэхүүгээр намайе хараад: «Говорите по-русски, я по-бурятски не понимаю», - гээб. Хоёр гурба хоноод, тэрэ хүгшэмни ород «энтэй хүтэрлэдөө ябахадань, яд-сестраһаа асууба: «Энэ хүгшэн нүхэртээ амар гү?» гэлэмни: «Үгы, энэ үбгэнэй эндэ танилсаа» гээб. Яахабын тездэ, орад элбэгтэй эхэнэр байба ха юм даа. Ушөө нэгэ имэ ушар болоо һэн. Трамвай соо нэгэ буряад хубуун, халамгайшаг, мун-ггүй байгаа юм гү, кондуктортай хэрлэдһэн гэжээб! Би холо бээз байһан хадаа: «Ши, залуу хубуун, дугтай байгыш, мунгэ түлэхэ ёһотой ха юм», - гээб. Тэрэмни хуурай хулаһада гал аһажархихан шэн-гээр галуурба: «Что-то, это кто там пищит, какой базар, да я бы постыдился говорить на таком языке» - гэжэ байгаад бүхы трамвай соо хашхарба. Саг сагта арадайнгаа ёһо заншал нэргээхэ гээд, лэ хоһон хөөрлэдөөнүүд болодог. Хэлэ мэдэхгүй аад, хайшан гэжэ ёһо заншалаа нэргээхэбиди? Би хари хэлэнэй багша хадаа мэдэнб: ямар арадай хэлэ шуудаабын, тэрэ арадайнгаа ёһо заншалын тоб байса шууд үзэжэ гараха ёһотой.

Мүнөө сагай буряадууд ород хэлэ, ород арадай ёһо журам ородууднаа бэрхээр мэдэхгэ болонхой ха юм даа. Энэ һайн юм ааб даа. Юуниинь мууб гэхэдэ, түрэл арадайнгаа ёһо журам тооһогүй, мэдэхгүйдөө юун гэжээб? Зүүн зүгтэй хүн, илангай эхэнэрүүд хайшан гэжэ бээз һайн таланаан харуулаха, хайшан гэжэ айлашадые угтаха, сай зүбөөр аялгалаһаа эхилээд, хаанань дуугарха, хээээ дуугай байха г.м. ёһо журамууд олон ха юм даа. Нэгэтэ Шэнхэнлээ ерэнэн айдаа сайлаад, ушөө стоодо һуужа байтарнай, гэрэй эзэн эхэнэр ерээд, стоодо сээрлээ һэн. Манай эндэ айлаһанай стоодо бодоогүйдэ, эдээгээ, амбартаа хурадаг угы ха юм. Түнхэдэ энэ ой ухаандаманай шэнгүшэнэн ородой заншал юм байна гэжэ ойлгоо һэм. Манай залуу ябахада, эжынэрнай иигэжэ хэлэгшэ һэн: «Хүн ёһон соо ябахадаа, томоотой ябагы, юутэ юугэй эхэ эхээр дуугархагүй, амаа ангагануулжа байжа ушаргүйгөөр энээхэ, хашхарха муухай. Энээрэни эр дахаха гэлсээгэ юм» гүнэ.

Миний ханахада, мүнөө сагай буряадууд бээз монгол угсаата зон соогоо удайгүйгөөр харагдахамнай бээз гү? Залуухан басагадууд хуу амандаа тамхи хашууланхай, залуухан хубүүд хуу бэлдэхэй хөөрлэдээг г.м. Мүнөө бэлдэхэй ажал түлэг дундаа ябуулагдажа байгаа юм бээз. Энэ ажада ёһо заншалаа һайн мэдэхэ, залуухан буряад хэлэнэй багшанарые амартаһаань дуудаад, хахад харын салын үгөөд, айлаһадай ябаха газарнуудаар (столово, гостиница г.м.) байлгаа һаа, айлаһанай хэлээ ойлгодожо ядаха зободо угыл байгаа. Юрэдөө, энэ эхэ хэмжээ ябуулаһае «һула табихан лур, дэмы табихан дээһэн» бологожо болохгүй даа гэжэ хэлэхэ байнаб.

Л.НАМЖИЛОН, Буряад Республикын эрдэм гэгээрэлий габьяата хүдэлмэрилэгшэ.

Идейное и художественное своеобразие героического эпоса «Гэсэр»

Просторную добрую Землю Улгэн [12] Хочет он захватить в безвозвратный плен. Племена, населяющие Землю Улгэн, Хочет превратить в пыль и плев.

Гэсэр вступает в жаркую схватку с Архан Шудхэром [13]: Лоб в лоб они упираются, Руками друг за друга они хватаются,

Толстые шеи друг другу свернуть хотят. Большие головы друг у друга оторвать хотят. Сшибаются они, как изюбры, Богатятся, словно зубры.

Там, где они упираются, Возникают ямы глубокие. Там, где они напрягаются, Возникают овраги широкие. Высокого неба высоты До края краев содрогаются,

Широкие Земли широты До глуби глубин сотрясаются. Мясо друг друга со спины выдирают, Мясо друг друга с груди выгрызают.

Реки крови по земле текут, Горы мяса вокруг растут. Из-за равной удачи они не сдвоятся, Из-за равной силы они не качаются,

Три дня они бьются, А схватка все не кончается. Но Абай Гэсэр во время схватки Сил набирается, Но Абай Гэсэр во время схватки Все прямее и тверже становится.

У Гэсэра во время схватки Ловкости прибавляется, У Гэсэра во время схватки Движения убыстряются. У черного дьявола сердце затрепетало, Тело вляям и сонным стало,

Толстая шея вот-вот согнется, Лохматая голова вот-вот оторвется. Гэсэр гнет его, Как сырое дерево, Гэсэр ломает его, Как сухое дерево.

Сун-гайя - великое море Волнуется и дрожит, Сумбэр-уула - священная гора Сопрясается, дребезжит. Заставляет Гэсэр Архан Шудхэра козлом кричать, Заставляет Гэсэр Архана козой верещать.

Кидает Архана Гэсэр-батор На острые скалы, В южные горы Архан упирается, Северных гор Архан касається.

А душа из черного Навсега улетела. Вот перед нами картина битвы, полная драматизма. Враг обладает силой, равной силе Гэсэра. Он не уступает ему. В конце концов иссякает Арханава сила, дьявол слабеет. Победу одерживает Гэсэр. Показана в данном эпизоде не только его богатырская сила, но и решительность, твердость духа, умение противопоставить себя врагу. Чувствуется, что черный дьявол Архан Шудхэр начинает сдавать, Гэсэр одухотворяется, становится ловчее, тверже, подвижнее, смелее.

Здесь вырисовывается образ мужественного, бесстрашного батора, не боящегося страшного врага, сеющего болезни, беды народу. Яркое эмоционально по-

Жирная наша жизнь стала скудной. За что ни хватаются люди - вредно, За что ни возьмутся люди - трудно.

В этих строках выведен образ более чудовищного врага рода людского, чем Архан. Он коварен, обладает магическими свойствами, опасен, губителен для людей. Не оглядываясь, не колеблясь, Гэсэр-хан вступает в битву с Гал Нурман ханом [14].

Кидают ханы то вверх, то вниз, Пытаются друг у друга мясо грызть. Начинают они друг друга мять, Пытаются друг у друга мясо рвать.

Начинают они вертеться, юлить, Пытаются друг у друга кровь пролить. Набрасываются они друг на друга со злобью, Пытаются раскидать друг у друга кости.

Гал Нурман дьявол - хан Руками железными твердыми, Злобью бешеной обуян, То тынет Гэсэра, то дергает, Когда тынет - за поджилки хватается,

Когда дергает - до пяток добирается. Когда назад Гэсэра толкает, Тот на заднюю полу халата наступает, Когда дергает его обратно, Тот наступает на переднюю полу халата.

Из-за того, что не прошло полдюжины девяти лет, набирается силы и мощи: У Гэсэра для схватки сил еще нет. Ухватиться он за дьявола хочет, А не хватается. Толкнуть он дьявола хочет, А не толкается.

Поднять он дьявола хочет, А не поднимается. Победить он дьявола хочет, А не побеждается. Силы его кончаются. Белье зубы его Как будто чернеют, Ясные глаза его Как будто мутнеют.

Сильные руки его Как будто немеют. Племянники-малыши Азай и Музай, открыв небесную дверь, поглядели вниз на Землю. Они увидели, что их дядя Гэсэр терпит нужду в битве с дьяволом. Побежали они к деду Хан Хурмаста и рассказали о поражении своего дяди. Хан Хурмаста поручает старшему сыну Заса Мэргэну спасти своего брата.

Заса Мэргэн немедленно отправляется [15]. До двери между небом и землей добирается. Берет Заса Мэргэн двумя руками С лошадиную голову алмазный камень, Камень священный, камень мерцающий, В любую цель без промаха попадающий.

Под камнем Заса Мэргэн батор Произносит шепотом наговор: - Звездный глаз, На черную землю лети, Синий алмаз, В черную голову попади... Приближается камень летящий, Приближается камень шуршащий... Поворачивает дьявол коня, От камня мчится, как от огня.

Летит по следу священный камень, Бегущего дьявола настигая, И попадает ему как раз На черном темени в мерзкий глаз. Вместе с глазом единственным мерзким всю голову камень разбивает вдребезги.

Заса Мэргэн, спустившись на Землю, застаёт брата Гэсэра полуживым. Кормит брата кобыльим жиром. У Гэсэра «горячая кровь заструилась под кожей». «Абай Гэсэр тотчас ожил».

Из картины битвы Гэсэра и Гал Нурмана видим, в какие критические ситуации попадал Гэсэр, какие драматические моменты испытывал герой эпоса. Как подробно и в разнообразных нюансах показано состояние Гэсэра в этой схватке. Битва с могучим и коварным врагом, можно сказать, отличается грандиозностью действий, сверхнапряжением физических и духовных сил эпического героя. Она раскрывается высокохудожественными изобразительными средствами.

В битвах с Алхан Шудхэром, дьяволом Орголи, чудовищами Гал Нурман, Шэрэм Мината, мангадаем Абарга Сэсэн, шарайдскими ханами могучий Абай Гэсэр выдержал «неимоверные испытания», вытерпел «нестерпимые муки», преодолел «непреодолимые препятствия», совершил «нечеловеческие подвиги», которые приписывались Ираклием Абашидзе герою «Витязя в тигровой шкуре».

Эпическая героика в эпосе «Гэсэр» основана на идее борьбы добра со злом. Героические подвиги Гэсэра и его боевых подвижников переплетаются лирико-эпическими событиями, побуждаемыми мотивами любви и преданности жен Гэсэра своему мужу-герою и Гэсэра своим женам. Надышавшись ядовитого тумана (заключившегося по злому умыслу Гэсэрова дяди Хара Зутана) Гэсэр охвачен смертельно опасным недугом. Первая жена Гэсэра Тумэн Жаргалан по указанию пророческой книги во имя спасения мужа от неминуемой гибели решила покинуть больно и уйти к дьяволу Абарга Сэсэну. Преодолевая обманном путем все препятствия в пути, приходит во дворец чудовища. В это время Гэсэр восстанавливает здоровье и силу, наказав Хара Зутана, отправился в поиск Тумэн Жаргалан.

Шарайдские ханы окружили дворец Гэсэра, когда он охотился на Алтае.

Оказалась защитницей дворцовых стен Молодая Алма Мэргэн хатан.

Взяла она лук самого Гэсэра С дворцовой стены пускает стрелы.

Когда у Алма Мэргэн кончились стрелы, ушла она в подводное царство отца. Войска шарайдских ханов окружили покои жены-красавицы Гэсэра Урмай Гоохон.

Урмай Гоохон во дворце одна была [16], Меч Гэсэра в руки она взяла.

Наг головой она меч вращает, Порог серебряный защищает.

Зазвенела сталь, Захрустели крепкие кости, Вальсеше стали Незваные гости.

Все главные женские образы органически вписываются в контекст эпоса и входят в его общую идейно-образительную канву.

И сколько красавица ни защищалась, ни сопротивлялась, войны шарайдских ханов

Но перед упорством ее теряется, Что с ней дальше делать, не знают.

В великом руставелиевском сказании все женские образы выписаны малодейственными по сравнению с гэсэровскими. С лирико-эпической точки зрения инертны, лишены внутренних экспрессий. Они больше исполняют функции бытового характера, как верноподданнические служебные, интимно-выгодные.

Используя свое магическое умение в оборотничестве, Гэсэр в облике старика вошел во владения своих врагов. Достав из ведра с водой брошенное Гэсэром кольцо, Урмай Гоохон узнает, что прибыл за ней спасти из плена ее верный друг жизни.

Рагуется Урмай Гоохон, улыбається, Недолго осталось ей маяться.

Колечко к сердцу она прижала, Заговорила, запричитала: «Это мой Гэсэр, повелитель мой, Спасать сюда меня прибыл. Великий Абай Гэсэр удалой Отомстить за меня сюда прибыл».

«Витязя в тигровой шкуре» по своей художественной идее, сюжетно-фабульной композиции является лирико-эпическим произведением. «Гэсэр», представляя эпическое полотно, воплотил в себе лирико-эпические картины как органическую часть в ярком, драматичном, идейно насыщенном изображении.

Сопоставляя героя «Витязя в тигровой шкуре» и героя эпического бурятского сказания в идейном, композиционном аспекте, мы приходим к выводу о том, что по силе драматизма события и действий героев и тонкости художественного изображения Гэсэриада стоит выше поэмы великого Руставели.

Академик Б.Я.Владимирцов [18] в своей работе «Монголо-ойратский героический эпос» высоко оценил бурятскую версию «Гэсэра» (ред. именно бурятскую - Ж.З.) и ставил в один ряд с шедеврами мировой литературы.

Героическое сказание «Абай Гэсэр», живущее в бурятском народе и его фольклористике и в наше время, составляет великий памятник национального гения и гордость народов Центральной Азии.

ЛИТЕРАТУРА

1. Владимирцов Б. Я. Монгольская литература (Литература Востока). // Сб. ст. Вып. II. - М., 1920. - С. 105-107. 2. Солонзон Туя. Гэсэриада. - Улан-Удэ, 1991. - С. 65. 3. Руставели Шота. Витязя в тигровой шкуре. Пер. Н. Заболоцко. - М., 1969. - 367 с. 4. Абашидзе Ираклий. Слово о Шоте Руставели. / Витязя в тигровой шкуре. Пер. Н. Заболоцко. - М., 1969. - С. 19. 5. Руставели Шота. Витязя в тигровой шкуре. - М., 1969. - С. 100. 6. Там же, С. 105. 7. Там же, С. 139. 8. Там же, С. 302. 9. Гэсэр. Т. 1. Пер. В. Солоухина. - Улан-Удэ, 1986. - С. 69. 10. Там же, С. 71. 1. Там же, С. 72. 2. Там же, С. 170. 3. Там же, С. 199. 4. Там же, С. 246. 5. Там же, С. 250. 6. Гэсэр. Т. 2. Пер. В. Солоухина. - Улан-Удэ, 1986. - С. 244. 17. Там же, С. 266. 18. Владимирцов Б.Я. Монголо-ойратский героический эпос. - Л.-М., 1923. - С. 34.

Л.НАМЖИЛОН, Буряад Республикын эрдэм гэгээрэлий габьяата хүдэлмэрилэгшэ.

НОМОЙ ӨНООР БҮТЭНЭН ЯНЖИМА БУРХАН

Гал нохой жэлнай ерэхэдээ, ехэ найнаар ороо гэхэдэ, алдуу болохогүй, юундэб гэхэдэ, энэ жэлнай Буддын шажантада ехэл олон найдэрнүүдые бэлгэжээл байна.

«Булгаар энгэрээ сэлхэн Бу-
татаа хүндэтэй Баргажан дай-
намнай» Янжима бурхан
мүндэлөө.

Хурамхаанай дасан «Гандан
ше Дувлин», Соодой ламын, «Бу-
риадай Нострадамусай» субар-
гые, Аргадын субаргые арам-
найхалаа май нара соо манай
Пандидо хамбо лама Дамба
Аюшеев, бүхы Буриадай шэрээ-
тэнэрээрээ хүрээж, номой ёноор
бүтээжэ, гансата Баргажанше,
Хурамхаанше бэшэ, бүхы Буриад
орондомнай, дэлхэйдэмнай, бү-
гэдэ Буддын шажантада абарал
буулгаа.

Энэ болоһон үйлэ хэрэгүүднай
гурбан хоногой турша соо ураг-
шатаа, зар, элбэг баянаар үнгэрэе.

Байгаалимнай, орон дэл-
хэймнай байрлаһандал, огтор-
гой тэнгэриймнай олон бурхад
харалсаад, сагай уларил найха-
наар утгаал даа хүндэтэ айлшадаа:
Аха, Захааминһаа, аяар холын
Монголһоо, аглаг тэнюун Ага ню-
таһаа, Яхад, Хальмаг орон-

ноошые, танил талаая, аха дүү-
нэрээрээ уулзаабди. Хүн зоной
хүсэн ехэл гээшэ даа: энэ заа-
хан сагай забнар соо Янжима
бурханда дуган, Хурамхаанда
бурхан бүтээгдээ, Аргадада
субарга, гэгээн түрэлтэ Соодой
лама-нагасада субарга баригдаа.

Үндэр нэрэтэ дид-хамба лама,
хасагуудай генерал-лейтенант,
багша Матвей Рабданович
Чойбоновтой үйлын үрээр уул-
заһан, Соодой лама нагасынгаа
ном бэшэхэдэ хабаадалсанһан,
Бархан нютагай тылэй ветеран
Алсыкова Ноголой Астанкиновна
ингэжэ хөөрбэ: «Наян наһа
хүрэтэрөө иимэ гүн гүнзэгы бо-
долтой, ухаан сэдхэлээр баян
дэлгэр, баатар мэтэ бээтэй, хурса
харасатай, өөрынгөө хэблэһэн
«Миний нүхэд, амиды бурхад»
гэжэ ном бэшэһэн, ханаа зүү-
дэндээшье оруулаагүй, бодо-
доошье үзөөгүйгөө үзэбэб», -
гээд, бурхандаа зальбарна, Бу-
риадайнгаа мэдээжэ ехэ номтой
дид-хамба ламадаа.

Тэрэһнээ гадна иимэ ехэ нэ-
рэтэй солотой хүнэй үгэ хэлэ-
хэдэнь, «Гандан ше Дувлин» да-
санда арад зоной анхаралтайгаар
шагнахада, гоё байгаа даа.

Пандидо хамба лама Дамба
Аюшеевые хараад шэртэхэдэ,
шанга хурса харасатай, үгэнь
мэргэн, үни урдаһаань сэхэ
хаража шадахагүй байһандаа
голхорооб, пайн мэндээшье
хэлэжэ шадаагүйб. Энэ ушар
ганса намтай болоо гэхэдэм,
олон миний танилнууд баһал
тиимэрхүү уулзалга болоһо-
ниень тэмдэглээ.

Аха дүү арад зондоо, Буддын
шажантадаа хандажа байнаб.
Пандидо хамба лама Дамба
Аюшеевнай дээрэлхэн таби-
сууртай хүн юм гү гээд, ханагдана,
бүхы шадаһаараа арад зонойн-
гоо найн найхан байхын тула
эдэ бүгэдэ ажал ябуулана. Үнэн
зүрхэнһөө бидэнэй амгалан тай-
бан, амар мэндэ ажауухын тула
абарал буулганад даа.

Миний нотаг хүрээжэ ерэхэн
Пандидо хамба лама Дамба
Аюшеевтэ, дид-хамба Матвей
Чойбоновтой, булта шэрээтэнэртэ
Баргажан дайдыемнай нэр-
гээлэһэн, Соодой лама нагаса
баабаймнай нэрые мүнхэлэһэн-
дэнь дээдын баярые хүргөөд,
ажалдан амжалта, хүн зондоо
шөө саашадаа туһалжа ябахынь
хүсөөд, хүрээжэ ерээжэ байгыт
мандаа гэжэ уриха байнаб.

Александра ДАНЗАНОВА.

Юниин 22 - Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай эхилхэн үдэр

ТУГНЫН ТУРУУ ХҮНҮҮДЭЙ НЭГЭН

Түрэлхи хэлэн
түрэлхэн дайда хоёроо
Түби дээгүүр - хаанаш яба,
мартахагүйш!

гэһэн Николай Дамдиновай
үгэнүүд ходо ханагдаахидна,
илангага түрэлхэн нютагаа харяад
ерэхэдэ. Хүн бүхэн нютагайнгаа
түрүү хүнүүдээр омогорходог,
тэдэнэй зэргэ байхые хүсэдэг
гээшэ. Гадна ажабайдалаа сэхэ
сэбэрээр зохёон, уладай урда
улайха ба гайхахые мэдэхгүй
хүн бүри хүндэтэй бшуу. Түгнын
эхиндэ оршодог Хүсөөгын түрүү
зониие тоолохо болоо хаа, олон
ааб даа. Тэдэнэй дунда арсалтагүй
орохо Базарсада Базаргар-
маевич Базаргармаев нютагай
бэшэ үбгэд, хүгшэдһөө эрдэмээ-
рээшье, мэдэһынгээ дэлсээршье
үлүү гээлэни, буруушаажа зон
Хүсөөтэдэ одохогүй ёһотой.

«Бусалһанһаа ама хүрээ, буу-
ралһаа үгэ шагна» гэдэгтэл,
хүршэлжэ хуудаг үбгэжөөлзидөө
айлшалба.

«Хүсөөтэһөө Агууехэ дайнда
мордогшодой тоо бүхыдөө 193
хүрэхэ, тэдэнэй 84-ниинь бу-
саагүй. Мүнөө дээрээ зуур мэндэ
ябагшад оройдоо гурбахан бо-
лоно», - гээд Базарсада үбгэн
ажалайнгаа хэрэг хөөрөшбэ.
Юуб гэхэдэ, нотагай ветеранууд
ай холбооной түрүүлэгшэ ха юм.
Тус хэрэгэйнь үнэн сэһэлтэ -
Мухар-Шэбэрэй аймагһаа анха
түрүүн Россия хэмжээнэй
Хүндэлээлэй тэмдэг барюулга мүн.
Олонийтын ажалда хамсыгаа
шаман ороһон, олохон жэлнүүд
үнгэрөө ааб даа. Теэд отго ха-
шараагүй, 80 хүрэхынгөө ур-
дахана сарюун солбон зандаа.

Агуу дайнай эхилхэдэ, 15 наһа
гүйсөөгүй хүбүүн хамтын хара
ажал хэжэл гараа. Хүдэлмэрийн
дэбтэр соонь ажал хэһэнэй жэл-
нүүд эгсэ 56 хүрэнэ. Колхозой
юрын хүдэлмэрийнһөө захир-
гаанай толгойлогшо, совхозой
түрүүлэгшын орлогшо болотор
аргагүй ехэ ажал, ухаан бодол,
хүсэл эрмэлзэл хэрэгтэй. «Айма-
гай комсомолой хорооной эм-
хидхэлэй таһагые даагшаар
ажалахдаа, албайнһаа хэрэг-
гээр бүхы Түгные велосинедээр
хэмжээ хэм», - гээд үбгэн на-
наадхидна. Удаань омогорхол
дүүрэнээр: «Хүсөөтэдэ шэнэ
хүрүүли барихада туһалгыт», -
гэжэ конференцын үедэ сэхэ
Модоговтой хандаһанаа дурдана.

«Үнгэрэгшэ зуун жэлэй 50-яад
онуудаар хүдөөгүй багахан
хурунуудые нэгдүүхэ гэгэн
Правительствын тогтоол гара-
хада, Намарзаан, Түгнэ гол, Шара
гол, Олон-Шэбэр болон бусад
багахан отгогудһаа хүн зон

Хүсөөтэ руу зөөгөө бэлэй. Мүнөө
болоходо, хүдөө ажахын талаар
буруу ябадал хэгдээ ха. Адуу малаа
үсхэн, отогоуудаар байрлабал,
дээрэ байгаа», - гэжэ ханаһанаараа
Базарсада Базаргармаевич ху-
баалдаба. Үдэр хүнигүй оролдожо,
хүдөө ажахын түлөө ябаһан
үбгэжөөл нотагуудай мүнөөнэй
байдал харахадаа, сэдхэһынь
үбдээдэг лэ ха гэжэ ойлгохоор
байба.

Ажалаа орхингүй хүтэлбэрил-
хы кадрнуудай хүдөө ажахын
хүрүүли, хожомын Филипповэй
нэрэмжэтэ хүдөө ажахын дээдэ
хүрүүли түгэсэжэ гараа. «Эрдэм»
совхозой ахмад экономистаар
ажалаа, «Одон» совхозой ахмад
агроном, түрүүлэгшын орлогшо
ябаа. Эгээл тийхэ үедэ совхозой
туилаалтанууд үндэр дээрэ сэг-
нэгдээ гэхэ шухала. Адуу малай
тоо аяар 26 процентээр, тариа
тарилга 23 процентээр дээшлэлэн
юм. 1973 онһоо наһанайнгаа ама-
ралтада гаратараа Хүсөөтын хо-
моноой даргаар хүдэлөө. Нэгтэ
бэшэ аймагай Советэй депутатаар
хунгадһан намтаргай. 1959
онһоо мүнөө хүрэтэр нотагай
захиргаанай депутат болодог.
«1941-1945 онуудай Эсэгэ ороноо
хамгаалгын Агууехэ дайнда
оруулан габьната ажалал түлөө»,
«Ажалай ветеран», «ВДНХ-гай
мүнгэн медаль» гэхэ мэтэ олон
тоото шаглануудаар гүрэн түрү
урмашуулан байна. Бурядаан
АССР-эй Верховно Советэй
Президиум Хүндэлээлэй грамта-
нуудые хоёр дахин барюулаа,
«Бурядаан АССР-эй соёлой га-
бьната хүдэлмэрилэгшэ» гэгэн
нэрэ зэргэ олгоо. Теэд шаглан-
нуудынь бултынь дурдаадшые
яахаб даа...

Дүрбэн үхибүүдэй эсэгэ, олон
тоото аша ба гушанарай энэрхы
хүгшэн аба 80 наһанайнгаа дабаан
дээрэ дорюун задарюун, сэдхэл
дүүрэн яабыт даа.

Сарюуна ЭРДЫНЕЕВА.

«НАЙН ХҮНҮҮДТЭЙ УШАРДАГ БАЙГААБ»

Урагшаа урид ханаатай, хамтын
хэрэгтэй түлөө бүхы наһан соогоо хам
оролсоһон хүндэтэй хүнүүдэй тоодо
Гарма-Доржи Гуржопович ородог юм.
Гарма-Доржи Гуржопович хадаа 1927
оной июниин 22-то Хяагтын аймагай
Нарин-Хүндэ гэдэг тосхондо хасаг
бүлэдэ түрэлхэн намтаргай.

Бага балшар наһага дурсахадаа,
үбэлдөө нэеы гэртэ үбэлжэдгөө,
зунайнгаа байрада хорёод модоной
газарта Хабчик зуһаландаа зөөжэ
ерэдэг хэмди гэжэ хөөрэдэг.

Юһэн наһатайдаа Отцоной эхин
хүрүүлида ороһон юм. Хүрүүлида
орохотойгоо хамта хурса ухаатай,
хүбэлгэн эрхим хурагшадай дунда
ходол ябадаг байгаа. Эхин хүрүүли
амжалтатайгаар дүүрэгдэ, Хүдэрийн
дунда хүрүүлида хураясалаа
үргэлжлүүлээ бэлэй.

Теэд Эсэгэ ороноо хамгаалгын дай-
н эхилжэ, 14 хүбүүн хүрүүлияа орхихо
баатай болобо. Колхозой хамтын ажал
гээшые эртээр бээдэ мэдэрхэн юм.
1949-53 онуудта сэрэгтэй алба хээ.
Хүлэй хоёр жэлдэ Солонгос орондо
албая үргэлжлүүлээ. Сэрэгтэйгээ
албидүүргээд, түрэлнотагаа бусажа,
олон жэлдэ колхоздо ажаллаа. Хүлэй
жэлнүүдтэ 1976 онһоо 1987 он болотор
хүрүүлийн заһабарилдаг ажалшанаар
хүдэлөө.

«Ажал хүдэлмэридөө би ходоодоо
найн хүнүүдтэй ушардаг байгаа,
тэдэнэр миний эрмэлзэл, эрхэнүүдые
бэмжэдэг нэн. Тэдэнэртэ мүнөө ехэ
дайтай ябадаг байн», - гэжэ хөөрэдэг.
Дайнай, ажалай ветеранай энгэртэ олон
тоото орден, медальнууд ялардаг.

Гарма-Доржи Гуржопович хоёр
найн үритэй, хүбүүн, басагатай.
Гарынь ганзагада, хүлэнь дүрөөдэ
хүрөө. Мүнөө ашанаара харалсажа,
тэдэнэйнгээ амжалтараань омогорхон
баясажа хуудаг.

Мүн тийхэдэ «Буряад үнэн»,
«Толон» гэгээдэ олон жэлнүүдтэ
таһалгаряагүйгөөр захин уншажа,
тонирхолтой материалнуудайнь удхые
танил талануудтаа, нүхэдтээ ходо
зүбшэн хэлсэдэг заншалтай.

Наян наһанайнтай найдэртэй
дашарамдуулан, хүндэтэ манай
нагаса, тандаа ингэжэ үнэн зүрхэнһөө
үрээжэ байнаб:

Гарма-Доржи Гуржопович!
Үдэр бүхэнгэ жаргалай
найханые үзэжэ,
Үгөө бүри наранай найханые
угтажа,
Үри хүүтэдтээ үргүүлжэ,
Үнэр баян, элүүр энхэ,
Амгалан тайбан хуугыт даа!

Александра БАНЗАРКЦАЕВА.

XVII ЖАРАНАЙ ГАЛ УЛААН НОХОЙ ЖЭЛ

Нажарай дунда хүхэ Морин нара

Буряад литэ	1	2	3	4	5	6	7
Европын литэ	26	27	28	29	30	1	2
Гараг	Дабаа	Иягмар	Лягба	Лүрбэ	Баасан	Бимба	Нима
Нэрэ	Нара	Марс	Меркури	Юпитер	Солдон	Сатурн	Наран
Үдэр	понед.	вторник	среда	четверг	пятница	суббота	воскр.
Үнгэ	улаан	улаагшан	шара	шарагшан	сагаан	сагаагшан	хара
Үдэр	Нохой	Гахай	Хулгана	Үхэр	Бар	Туулай	Луу
Мэнгэ	9 улаан	8 сагаан	7 улаан	6 сагаан	5 шара	4 ногоон	3 хүхэ
Лүүдал	түмэр	огторгой	уһан	уула	модон	хиш	гал

Гарагай 2-то шэнын 1 (июниин 26).

Улаан Нохой, 9 улаан мэнгын,
түмэртэ хуудалтай үдэр.

Энэ үдэр бурханда мүргэхэ,
зальбарха, бисалгал хэхэ, Аюуша
бурханай нахил хүртэхэ, балин
шатааха, уранай онол арга шу-
далха, хараал дараха, модо саб-
шаха, далага абаха, эд зөөриез
арьбадхаха мэтын үйлэнүүдтэ
хайн.

Гэхэтэй хамта замда гараха,
нүүхэ, хадаг табиha, үһээ угааха,
үхибүү хүлдэ оруулха, бага хүнүү-
дые гэрһээ холо эльгэхэ мэтын
үйлэнүүдые хорихоор.

Энэ үдэр хүнэй үһэ абаа наа,
наһан богони болохо.

Гарагай 3-да шэнын 2 (июниин 27).

Улаагшан Гахай, 8 сагаан
мэнгын, огторгойд хуудалтай
үдэр.

Бурханда мүргэхэ, балин ша-
гааха, сан табижа, гэр бараагаа,
өөһэдгөө ариуудаха, бурхадта,
үндэр сахюусадта, огторгойд үр-
гэл үргэхэ, номнол хэхэ, тэрэниие
шагнаха, далага абаха, дасан ду-
ган, бурханай хүрэг арамнайла,
хани нүхэртээ золгохо мэтын
үйлэнүүдтэ хайн.

Гэбэшые замда гараха, хутага
булоудэхэ, эм найруулха, хүншүү
хөрбоһо гаргаха мэтын үйлэнүүдэ
хорюултай.

Энэ үдэр хүнэй үһэ абаа наа,
хэрүүл болохо.

Гарагай 4-дэ шэнын 3 (июниин 28).

Шара Хулгана, 7 улаан мэнгын,
уһанда хуудалтай үдэр.

Бальжиниматай, тэрсүүд тэм-
дэгтэй, жэгтэйхэн үдэр байна.
Бальжинима тэмдэгтэй буян хэшгэ
днилэбэ гэжэ тоолоод, юрын үдэр
гэжэ сэһнээ.

Бурханда мүргэхэ, сахюуса,
тэнгэри, лусууд тахиha, бурханай
шэрээдэ Мандал табиha, аба-
һанаа бусааха, Наранда, харада,
бусад юртэмсэнүүдтэ шүтэхэ,
хубсаһа оёхо, элшэниие зараха
мэтын үйлэнүүдые бүтээжэ бо-
лохоор.

Гэбэшые худаг малтаха, хариин
нотаг руу нүүхэ, үхибүү үргэжэ
абаха, гэрһээ хэрэглэл гаргаха,
хээрэ ажаллаха, мал үүсэхэ, хүн
дүрсээ алдаха мэтын үйлэнүүдые
тэбшэхээр.

Энэ үдэр хүнэй үһэ абаа наа,
гарза болохо, хэрүүл гараха гэнэ.

Гарагай 5-да шэнын 4 (июниин 29).

Шарагшан Үхэр, 6 сагаан
мэнгын, хада уулада хуудалтай
үдэр.

Бурханда мүргэхэ, бурхан,
сахюуса тахиha, далага абаха,
аршаанаар бээе ариуудаха, нү-
гээлөө наманшалха, үхэр худал-
даха, модоор, түмэрөөр дарха
эрхилэхэ, лүн абаха, мори, сар
хургаха, гэр бариха, дайсанай хо-
рото ябуулаа болжоулха мэтын
үйлэнүүдтэ хайн.

Гэбэшые эм найруулха, субарга
бодхоохо, замда гараха мэтын
үйлэнүүдтэ муу гэнэ.

Энэ үдэр хүнэй үһэ абаа наа,
хоолой үбшлэхэ, уйдхар бууха.

Гарагай 6-да шэнын 5 (июниин 30).

Сагаан Бар, 5 шара мэнгын,
модондо хуудалтай үдэр.

Хутагын хурса үдэр.

Энэ үдэр үндэр сахюуса тахи-
ха, тэнгэринэртэ мүргэхэ, үргэл
үргэхэ, дасан (дуган) заһабарилха,
дасан (дуган), сэргэ бурхан арам-
найла, номнол хэхэ, ном ор-
шуулха, далага абаха, абаһанаа
бусааха, модо хуулгаха, гэрэй
хуури табиha, бурханай ном ун-
шаха, замда гараха мэтын үйлэ-
нүүдтэ хайн.

Гэхын хажуугаар модо отолхо,
худаг малтаха, нүүхэ, үрһээ та-
риха, эм найруулха мэтын үйлэ-
нүүдтэ хорюултай.

Энэ үдэр хүнэй үһэ абаа наа,
эд зөөри арьбажаха, мал үдэхэ.

Гарагай 7-до шэнын 6 (июниин 31).

Сагаагшан Туулай, 4 ногоон
мэнгын, хийдэ хуудалтай үдэр.

Модон хохи тэмдэгтэй, тон муу
үдэр гэжэ заагданхай.

Урилга

АШАТА ЭЖЫНЭРНҮҮДЭЙНГЭЭ АРЮУН НЭРЭ СОЛЫЕ ҮРГЭЭ!

Монгол Ехэ Уласай гүрэн түрын байгуулагданаар 800 жэлэй ойн баярта дашарамдуулан, бүхэдэлхэйн монголшуудай «Алтаргана-2006» гэлэн фестивалда зорюулагдажа, хоёр гүрэнэй эхэнэр, эжынэрнүүдэй хани халуун барисае бэхижүүлхэ, батадхаха зорилготойгоор Монголой Зурхай судлалын Академи «Ашата эжынэрнүүдэйнгээ арюун нэрэ солье үргээ!» гэлэн гаршагтай ехэ наадан 2006 оной июнин 26-да 18 сагта оперо, баледэй театрай тайзан дээрэ үнгэргэхэнь.

ПРОГРАММА

- 1. Молом Тойной зальбарал.
2. Монгол артистнуудай концерт.
3. Цамын бүжэг наадан. Арад зомнай энэ ехэ буянтай хэрэгтэ олоороо хабаадалсажа, алган дээрээ тэнжээхэн ори ганса эжынгээ алтан нэрэнь мүнхэлэйт!

ГЭГЭЭН ТОЙНОЙ ЗАЛЬВАРАЛ

- 1. Молом Тойной маание Молор хатан соносоо гү? Шаарийн байдалай орондоо Минии эжые хараа гүт? Ум маани баг ме хум.
2. Гэгээн Тойной зальбаралаар Гэрэлтэ Ехэ Абида бурхан Ута наханай Аюуша бурхан Минии эжые хараа гүт? Ум маани багме хум.
3. Танай үлэлэнэй сүлөөнхөө Наран юундэ гэрэлтэнэб? Үхэлэй шинии сүлөөнхөө Эжыгээ юундэ угылнэб. Ум маани багме хум.
4. Арсын сайхан эшэнхээ Эжым юугээ хэлэнэб? Арбан найман тамаһаа Эжым юугээ гуйнаб? Ум маани багме хум.
5. Халуун хүйтэн тамые Бэрхшээнгүй туйлаһан

- Хайратай буурал минии эжые Авран хайрлажа үршөөгымт! Ум маани багме хум.
6. Арбан найман тамые Алгасангүй туйлаһан Ашатай минии эжые Абаран хайрлажа үршөөгымт! Ум маани багме хум.
7. Хорин нэгэн Дара Эхэ минии Хоншуухан минии бодисагууг Хойто мурэнэйн хүнзһые Диваажиндаа оруулыт! Ум маани багме хум.
8. Дээрэһээ Тэнгэри тэдхээрэй! Дэргэгэнь Чойжин хамһалсаарай! Диваа хэшэгнээ орондо Дары түргэн хүргөөгымт! Ум маани багме хум.

ЗУРХАЙДА НУРАХА ДУРАТАЙ ГҮТ?

Монголой зурхай судлалын академи 2006 оной июлин 8-наа эхилжэ, хорин хоногой болзор соо зурхайшаа ба баряшадай хоёрдох шатын хургуули эхилхэнь. Энэ хургуулине Хүрэл-Цоож багша монгол ба түгэд хэлэн дээрэ зааха.

ПРОГРАММА:

- 1. хүнзһэ бэһээр дуудаха.
2. Мэнгэ голлоһоние заһаха.
3. нуудал халгааха.
4. Гэр булын, эрэ эмэ бэшэ зонуудай суудал залгааха.
5. Юһэн нүхэтэй заһал.
6. Хүнэй жэлнүүдэй ороходо хэдэг заһалууд.
7. Сэржэм үргэхэ ёһо заншал.
8. Жамсаранай сэржэм.
9. Дэбжэд сэржэм.
10. Шавдаг-Дором.
11. Газар, Лусад аргадаха.
12. Уһан-балингай заһал.
13. Худалдаа наймаанай заһал. Тэнгэри тахиха.
14. Даллага.
15. Сагаан Шүхэртэн догжир.
16. Хамшин-Нагвай догжир. (хэл, ам, хараал, жатха).
17. Амин золит гаргаха - ами наханай андалдаан.
18. Шойжоо дугжуу. Сагаалганай Дүгжүүбэ.

нураха дуратайшуул имэ утасаар хонхоодо болоно. Тел.: 45-55-83 42-15-06.

Рекламын үнгэһөөр, түл-бэригтэ.

Конкурс

«ШЭНЭ ДОЛГИНУУД» - ШЭНЭ «ОДОД»

«Шэнэ долгинууд» («Новая волна») гэлэн, буряад эстрададуу гүйсэдхэдэг залуу дуушадай конкурсын түгэсхэлэй шатын концертнүүд түрүүн оперо болон баледэй академическэ театр соо, удаань «Сталкер» гэлэн хүнийн клубта эмхидхэгдэжэ, олоной һонирхол татаа. Өөрын дабтаг-дашагүй бэлигтэй, онсо маягтай, дууша сэдхэлтэй эрхим залуу 10 дуушадые конкурсын жорилшэлэжэ, тус проектын продюсер, талаан бэлигтэй дуушан, эмхидхэгшэ Мэдэгма Доржиевагай хүсэл оролдогдоор тус конкурс үндэр хэмжээндэ үнгэрбэ.

Монголой «УБС» телекомпаниин дэмжэлгэтэй, «Байкалфарм» АО-гой, «Монгол юрта индустриал», SMS-служба «MOV-style», бусад спонсорнуудай үргэмжэтэй тус конкурс «Алтаргана-2006» гэлэн Бүгэдэ буряадай уласхоорондын фестивалда зорюулагдаа.

Дуулахадаа бэрхэ 10 залуушуулые шэлэжэ, буряад эстрада дуунай аша туһаар түрэл арадайнгаа искусстватай, хэлэнтэй, соёлтой таниласуулаха гэжэ оролдообди. Харыг даа, Евгений Дороний, Валико Гаспарян гээд булта буряадаар дуулаа. Мүнөө үеын техникэ, гэрэл туяа хэрэглэн, SMS-соносхолоор эрхим дуушадые элэрүүлээбди. Манай гол зорилго хадаа буряад хэлэндээ залуу зоние дүтлүүлэхэ, заажа үгэхэ гэлэн гол зорилго болоо, - гэжэ тус проектын гол хүтэлбэрлэгшэ Мэдэгма Доржиева хөөрэнэ.

Үнэхөөрөө оперно театр соо эмхидхэгдэн түрүүшын түгэсхэлэй турта залуу дуушаа мэдээжэ дуушадагтай - Нонна ба Зоригто Тогочиевтангай, Эрдэни Батсүхтай, Мэдэгма Доржиеватай, Чингис Раднаевтай, Инна Шагнаеватай, Эржена Санжиеватай, бүгдэй суг дуулажа, дүй дүршгэйтэйн хубаалдаа.

Республикымнай олон нютага: залуу дуушаа Энхбаяр, эдир залуу Александр Саможавов, тинхэдэ Байр Цыцыков, Жаргал Базаров, Биалигма Петрова (Ага), мүн Анна Реховская, Ирина Абидаева, Валико Гаспарян, Баярма Лайдапова, Евгений Дороний гэлшэд оперно театр соо, удаань «Сталкер» клубта хатарай дискотекин үедэ мурьсэбэ, бэлигтэ туршаба. Хажуу тэһэн үргэн экран дээрэ оперно театрайн концерт харуулагдаа.

SMS-соносхолой дүнгөөр бэрхээр дуулаһан Ирина Абидаева (Мухар-Шэбэр), Баярма Лайдапова (Хэжэнгэ), Валико Гаспарян (Улаан-Үдэ) гэлшэд илаба. Эрхимэлхэн дуушадагтай дуунай контракт, сольно альбом бэшгэдэхэ болобо, бэлэг сэлэгүүдэ баруулагдаба. Композиторнууд Лариса Санж, Сва, Наранбаатар дуушада дуун, даа бэлэглээ. Олон эмхинүүдхээ дурасхаалай бэлэгүүд үгтэһэн байна.

Бэлигма ОРБООЕВА.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Ирина Абидаева; Мэдэгма Доржиева. Рагна-Нима БАЗАРБАЙ фото.

ЗАСЛУЖЕННЫЙ ЖИВОТНОВОД, ЭНТУЗИАСТ СПОРТА

Турнир памяти

Одним из лучших сыновей тункинского села Таблангут является заслуженный и животновод Республики Бурятия Даши (Саван) Доржиевич Жамбалов, который родился 6 сентября 1946 года. В 1954 году пошел в подготовительный (нулевой) класс Галбайской семилетки, впоследствии ставшей восьмилетней, а в 80-х годах принявший статус средней школы. Он, как и все школьники Таблангута, ежедневно пешком ходил в соседний Галбай, находящийся в трех километрах. Смышляенный, не по годам рассудительный, Даши учился прилежно, проявлял интерес к истории, точным наукам. По окончании восьмилетки половина класса уехала поступать в Улаан-Удэ. А Даши вместе с оставшимися одноклассниками начал теперь уже «ездить за знаниями», на велосипеде в соседний Хурай-Хобок, расположенный в девяти километрах от Таблангута. После учебы и вынужденного занятия

спортом он помогал матери по дому, а также на молочно-товарной ферме. Ежедневная умственная и физическая нагрузка помогли Даши вырасти в умного и сильного юношу, который в свободное время с удовольствием занимался различными видами спорта. Ему особенно нравился волейбол. За хорошую учебу и спортивные достижения он не раз отмечался дирекциями Галбайской восьмилетней и Толтойской средней школ. Вот с таким багажом Даши в 1966 году, сразу после окончания средней школы ушел в армию.

Он постоянно переписывался со своими одноклассниками Арданом Ангархаевым, Валерием Сыдеевым, Лопсоном Баторовым, Саяном Шойжоловым, где подробно описывал о солдатской службе и рассказывал свои волейбольные достижения. Демобилизовавшись, он поступил в Иволгинский гидромелиоративный техникум. Чемпион Тункинского района, победитель армейских турниров Жамбалов и в техникуме вошел в спортивную элиту. Его ловкие пасы, чрезвычайно сильные резаные удары заставляли врасплох соперников. Дружия

по команде ценили его спокойный характер, готовность всегда прийти на помощь. Высокого, вихрастого, спортивного техника - мелиоратора уважали в коллективе, а землячка Долгоржап по уши влюбилась в него. Они вырастили и воспитали восьмерых детей. Оба хорошо работали в колхозе «Мир», пользовались заслуженным авторитетом у землячков, друзей, родственников. Как и родители, все дети увлекаются физкультурой и спортом. Они гордятся успехами брата Эрдэни. Неоднократный чемпион района по вольной борьбе Эрдэни Жамбалов в студенческие годы увлекся таэквон-до. Бронзовый призер чемпионата России Жамбалов, являясь главным тренером Бурятии подготовил чемпиона Европы по таэквон-до среди юниоров Евгения Оцимика и многих других перспективных спортсменов. Благодарные земляки 24-25 июня, в дни районного Сурхарбана, решили провести волейбольный турнир среди ветеранов памяти Даши Жамбалова, где в составе команд разных сел Тункинской долины будут участвовать те, которые играли с ним, хорошо знали Даши Доржиевича.

Валерий СЫДЕЕВ.

«АЛТАРГАНА-2006»: СОЛЬНЫЙ КОНЦЕРТ УНИКАЛЬНОГО ТЕНОРА РОССИИ ЧИНГИЗА АЮШЕЕВА

26 июня в 18 часов в Бурятской филармонии состоится сольный концерт нашего земляка, выпускника Улаан-Удэнского музыкального училища и Московской консерватории им. П.Чайковского, солиста Московского государственного академического музыкального театра им. Станиславского и Немировича-Данченко, заслуженного артиста Республики Бурятия Чингиза Аюшеева.

В программе концерта - ведущие арии из классических опер, «обкатанных» на гастролях театра в двадцати штатах США и бурятские народные и современные песни.

В концерте примет участие его супруга - Елена Аюшеева, выпускница Московской консерватории, солистка того же театра, лауреат международного конкурса «Вердиевские голоса» в Италии.

СОНОСХОЛ

1996 ондо Буряадай гүрэнэй университетэдэй буряад хэлэ бэшэгэй факультет дүүргэгшэдэй 10 жэлэй ойдо зорюулагдаһан уулзалгын үдэш байша оной июлин 1-дэ 17 сагта «Будамшуу» гэжэ кафе соо (Коллективная үйлсэ, 15) үнгэргэгдэхэ!

Тел.: 21-47-69 (Оксана) 8-950-385-43-80 (Дымчигма) 8-908-596-14-83 (Альбина)

Эмхидхэлэй хороон.

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Генеральна директор - ахамад редактор А.А.АНГАРХАЕВ. Редактор Г.Х. ДАШЕЕВА.

РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: И.М.ЕГОРОВ, С.Г.ЕФИМОВ, И.Б.ДАГБАЕВ, В.Б.ПРОКОПЬЕВ, М.В.КАЛАШНИКОВ (Буряад Республикын Правительство), Ф.П.БОТОНОВА, Ц.Э.ДОРЖИЕВ (Буряад Республикын Арадай Хурал), Т.В.САМБЯЛОВА (генеральна директорэй 1-дэхи орлогшо), Д.Б.ГУРОДАРМАЕВА (редакторай орлогшо), Т.Б.ГЫРГЕНОВА (харюусаалгата секретарь), В.Г.ГОМБОВА, Н.Д.БАДМАРИНЧИНОВ, Б.В.БАЛДАНОВ, А.А.ФАДЕЕВА, В.Д.ДАМДИНОВА.

Манай адрес: 670000, Улаан-Удэ хото, Каландаришвилиин үйлсэ, 23, Хэблэлэй байшан «Буряад үнэн». E-mail: unen@mail.ru

Газетэ хэблэлэй 6 хуудан хэмжээтэй. Индекс 73877. Хамтын хэһэг - 31040. Хэблэлдэ тушаагдаһан саг - 17.00.

«Республиканска типографи» гэлэн ОАО-до бэлэн диапозитивүүдхээ газетэ 6535 хэһэгээр хэблэгдэ. Директорэйнь телефон: 21-40-45.

Б-0165-дахи номертойгоор бүридхэлдэ абтанхай.

Хэблэлэй байшанай телефонууд: генеральна директорэй-ахамад редакторай - 21-50-96, приёмнын - 21-54-54 (факс), ген. директорэй 1-дэхи орлогшо - ахамад редакторай орлогшын - 21-68-08, ахамад редакторай орлогшонорой - 21-64-36, 21-33-61, секретариатай - 21-60-21; таһагууд: экономикын болон политикын - 21-63-86; соёлой болон түүхын - 21-54-93; «Морин хуур», «Вершины» журналуудай редакци - 21-55-97; залуушуулай, оюуталай ажабайдалай болон олонингын хүдэлмэрин, «Одон» журналай редакци - 21-54-93; мэдээсэлэй - 21-67-81, спортын - 21-54-93, рекламын - 21-62-62, коммерческэ ажалай - 21-55-97, компьютерна түбэй - 21-66-76, бухгалтерин - 21-23-67.

Редакцида ороһон материалнууд шүүмжэлэгдэдэггүй, мүн авторнуудтань бусаагдадаггүй.

Тоонуудай, бодото баримтануудай, хүнэй, нютагай нэрэнүүдэй бэшэлгыс хазагайруулан ушарта авторнуудын харюусаалгатай. Редакциин ханамжа автарайхитай адли бэшэ байжа магад.